

Республикалық оқу–әдістемелік журнал
Республиканский учебно–методический журнал

Редакцияның мекен жайы:
Астана қаласы, Кенесары көшесі, 40
«7 континент» БО, 15 қабат

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің
есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909- Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі-75289

№ 11 шығарлым 2024 жыл

Қосымша білім және тәрбие

Тел.: 8 (7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

8(7172) 64-75-88

E-mail: kosymsha20@bk.ru

Духовные основы развития личности в современном обществе Нургазина Е.И.3	Бәсекеге қабілетті жұмыс күшін дайындаудағы негізгі бағыт колледждің оқу үрдісін цифрландыру М.У. Берденова71
Взаимодействие семьи и школы – важное условие успешности ребенка Омарова А.Ш.7	Междисциплинарное взаимодействие специалистов коррекционно-развивающей деятельности Н.Н. Комарова, А.В. Бырко74
Вокал сабағындағы ойын технологиялары Сағынтай Д.С.9	Организация оздоровительного отдыха, досуга и занятости детей в период летних каникул в школе Безродных О.П.78
Изготовление колье стиле «Бохо» Алпысбаева Д.А.12	Интеграция компетенций в образовании: стратегии и результаты Е.Ю. Мякишева, О.С. Щербакова82
«Scratch» бағдарламалау Алтынбеков А.Д.15	Ученическое самоуправление в школе как необходимый компонент современного воспитания обучающихся Тимофеева А.В.85
Ұлттық құндылықтар, салт – дәстүрлер Ахметжанова Г.У.18	Играем в настольную игру «Знаю!» - и запоминаем без принуждения таблицу Пифагора Н.А. Ходырева88
«Театр – өмірдің маңызды құралы» Байназаров Б.Б.19	Системно-деятельностный подход в обучении как средство реализации целей образования Тулепбергенова А.К.92
Жасөспірімнің психологиялық – педагогикалық ерекшеліктері Зауре Т.Б.21	Организация исследовательской деятельности учащихся при работе с научными проектами по биологии Разиченко О.В.95
Stem технологиясы бастауыш сыныптың математика сабағында Бекасилова М.А.24	Аналитикалық талдауды дұрыс жүргізудің маңызы Абдуайтова К.Ж.98
Тарих сабағында жүйелі-әрекеттік тәсілдер арқылы білім алушылардың білімдеріндегі олқылықтардың орнын толтыру Касымов Г.С.27	Нұрхан жырлаған дастандар Бекенова С.Қ.100
Сценарий кулинарно-интеллектуального шоу «Правильное питание-основа здоровья» Мамедова И.Р.30	Повышение мотивации учащихся, через внедрение активных методов обучения в школьную практику Злавинова Г.М.103
Көру мүшесі. Көздің құрлысы мен қызметі Мамырханова М.С.32	Цифровая трансформация школы: зачем современному учителю цифровые компетенции? Короткова И.Г.107
Кескіндеме сабағында балалардың шығармашылық қиялы мен қабілетін дамыту Бекзат Б.Т.38	Мои приемы для повышения качества знаний на уроках математики Сыдихова Г.Ш.109
Жүннен жасалған бұйымдар Утебаева А.Е.40	Исследования в действии: как групповая работа влияет на развитие речи на уроках казахского языка и литературы Кузинбаева Т.И.111
Ахмет Байтұрсынның әдістемелік мұралары Наурызбаева А.Е.44	Применение интерактивных методов обучения для повышения образовательных результатов на уроках математики Иванова О.А.115
«STEM зертханасы» элективті курс бағдарламасын қолдану арқылы мектеп оқушыларының ғылыми-техникалық бағытындағы шығармашылықтарын робототехника арқылы дамыту Ермағамбет Г.Ө.47	Воспитание поколений в любви к спорту - воспитание будущего общества Жумашов К.У.120
Бейне және бейнелік ұғымдары арасындағы объектілік мазмұн (Нағашыбек Қапалбекұлының «Дос жүрегі» әңгімесіндегі кейіпкерлер бейнесі) Оспанбек Б.Р.56	Использование краеведческого материала на уроках истории и во внеурочной деятельности Верстакова И.Н.124
Синтаксисті оқытудың маңызы Токмагамбетова Т.59	Қазақ тілі сабақтарында функционалдық сауаттылықты арттыру жолдары Ахметова Г.К.126
Ұлттық құндылықтарды ағашты көркемдеп күйдіру өнері – пирография арқылы бейнелеу Муқанова С.Ж.62	Білім беруде оқытудың өзекті мәселелері Арыстанов Е.У.128
Разработка заданий для итоговой аттестации учащихся 9 классов по истории и географии: из опыта работы О.С. Айтуарова, К.К. Мынбаева65	Қазақ тілі сабағында білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастыру жолдары Халивалипова Э.А.130
Программа развития практических навыков в семье как технология профилактики инвалидизации детей раннего возраста Ж. К. Сагилова68	«Сжатая стретная реприза и её художественный смысл в музыкальной форме Инвенции В-dur И. С. Баха» Никулина Е. А.134

Тарихи жәдігерлерді оқыту арқылы оқушылардың бойына ұлттық құндылықтарды сіңіру Ұзақбайқызы Г.	137
Физика тапсырмаларына деген әлемдік махаббат: Мектеп сабақтарынан бастап ғылыми зерттеулерге дейін Рамазанова Б.Е.	139
Модель Коттера для Профессионального роста учителей Шахметова Ж.Д.	141
Аттестация –обеспечение качества образования Рамазанова А.Е, Жанамкулова А. С.	143
Білім беру сапасын арттырудың инновациялық тәсілдері Мырзамұрат Б.М.	146
«Танымдық ойындар арқылы оқушылардың азаматтық, патриоттық, шығармашылық белсенділіктерін дамыту» Ерденбекова Б.С, Канзатова А.Т.	147
Использование lesson study для обеспечения позитивной динамики образовательного процесса в аутентичном классе Быкова Ю.А.	151
«Школьный театр на английском языке» Карахатова Е.Х.	155
Оқытудың белсенді әдістерін қолдана отырып, студенттердің функционалдық сауаттылығын қалыптастыру Сериқова А.А.	157
Сапалы білімге қол жеткізу жолдары Каиржанова Т.Ж.	162
Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында көркем мәтінді оқыту әдістері Есенаманова Г.Г.	164
Бастапқы химиялық ұғымдар Елекенова С.Д.	168
Развитие мотивации к обучению у обучающихся 5-6 классов Рахимова С.М.	170
Химия сабақтарында пәндік- тілдік кіріктірілген оқыту (CLIL) әдісін қолдану Абдибекова Ж.Т.	176
«Әссе жазу машығын дамытуда қолданылатын тиімді әдіс-тәсілдер» Басгулова Г.О.	180
Структуризация педагогических условий развития навыков исследовательской деятельности учащихся Пастухова И.В.	183

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:

Шер Р.П., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББОӨО директоры

Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі, «Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.

Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.

Ерубәева А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.

Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.

Сенгалиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:

Бас редактор –Атажанова Л.А.

Жауапты редактор – Айтпаева Ж.Ж.

Дизайн – Хұрмет К.Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Кеңесары к-сі, 40, «7 континент» БО, 15-қабат.

Тел.: 8 (7172) 64-75-87, e-mail: kosymsha20@bk.ru

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.

2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы куәлік. Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

ҚҰРМЕТТІ ӘРІПТЕСТЕР!

«Қосымша білім және тәрбие» педагогтерге арналған республикалық оқу-әдістемелік журналы бүгінгі таңда еліміздегі балаларға арналған қосымша білім беру жүйесінде жалғыз республикалық басылым болып табылады.

«Қосымша білім және тәрбие» журналының мерзімдік шығарылымы: 1 жылда 4 рет қазақ және орыс тілдерінде.

Журналда оқу-тәрбие үдерісіндегі инновациялар мен инновациялық технологиялар жөнінде мақалалар және тағы басқа материалдар жарияланады.

Біздің журналымыздың оқырмандары – жалпы орта, қосымша (оқушылар үйі, сарайы, балалар мен жасөспірімдер шығармашылығы орталығы; жас натуралистер, туристер, техниктер станциялары; балалар өнер мектебі, балалар музыка мектебі, балалар көркемөнер мектебі; балалар аула клубы және т.б.), кәсіптік және техникалық білім беру ұйымдарының, балалардың қоғамдық ұйымдарының педагогикалық қызметкерлері.

Журнал редакциясының келісімі бойынша Сіз ұйымның қызметі туралы және мерейтойлық материалдарды жариялай аласыз.

Сіз толық ақпаратты 8 (7172) 64-75-87 телефоны немесе e-mail: kosymsha20@bk.ru арқылы біле аласыз

ДУХОВНЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Нургазина Елена Игоревна

Заместитель директора по воспитательной работе, педагог дополнительного образования КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» Управления образования акимата Костанайской области

Аңдатпа

Мақала қазіргі жасөспірімдер ортасындағы негізгі бағыттардың бірі: студенттерді рухани-адамгершілікке тәрбиелеу мен дамытуға арналған. Мақалада проблемалар талданады және оларды сәтті шешудің мүмкіндіктері түсіндіріледі. Жеке тұлғаны рухани-адамгершілікке тәрбиелеуге бағытталған оқушылармен және ата-аналармен дамытушылық өзара әрекеттесудің әртүрлі формалары мен әдістерінің жеке тәжірибесінен мысалдар келтірілген.

Аннотация

Статья посвящена одному из магистральных направлений в современной подростковой среде: духовно-нравственному воспитанию и развитию учащихся. В статье анализируются проблемы, поясняются возможности их успешного решения. Приведены примеры из личной практики различных форм и методов развивающего взаимодействия с учащимися и родителями, направленные на духовно-нравственное воспитание личности.

Abstract

The article is devoted to one of the main directions in the modern teenage environment: the spiritual and moral education and development of students. The article analyzes the problems and explains the possibilities for their successful solution. Examples are given from personal practice of various forms and methods of developmental interaction with students and parents, aimed at the spiritual and moral education of the individual.

Педагогика в современном мире переживает период переосмысления подходов, отказа от некоторых устоявшихся традиций и стереотипов.

Проблемы развития воспитания заслуживают пристального внимания, так как речь идет о завтрашнем дне Казахстана, ценностных ориентирах нашего общества, о национальной безопасности страны, корни которой кроются в воспитании, творческом развитии, гражданском становлении подрастающего поколения. Важнейшей целью современного казахстанского образования и одной из приоритетных задач общества и государства является воспитание и развитие высоконравственного, ответственного, творческого, инициативного, компетентного гражданина Казахстана. Духовно-нравственное воспитание является ведущим компонентом системы всестороннего развития личности. В современных условиях необходимо воспитание у подрастающего поколения потребности к освоению ценностей общечеловеческой и национальной культуры, к осознанию общечеловеческих норм гуманизма. Мы должны воспитывать детей в духе солидарности, национального согласия, уважения и почитания культуры, традиций и языка своего народа и других этносов.

Что подразумевается под понятием духовность? Понятие «духовный» происходит от слов «дух», «душа». Это свидетельство того, что нужно ценить душевные качества людей. Это устремленность личности к избранным целям, ценностная характеристика сознания; определение человеческого способа жизни, выраженное в стремлении к познанию мира и, прежде всего, самого себя — в поисках и открытии самоценного, самосовершенствования;

в стремлении найти ответы на «извечные вопросы бытия» — об устройстве мира, истине, о добре и зле. В педагогике под понятием духовность подразумевается вдохновенно-чувственная сторона жизни человека и человечества, особый образ мышления и жизнедеятельности людей, основанный на приоритете нематериальных, гуманных ценностей. Сердцевина воспитания – развитие нравственных качеств личности. Когда воспитаны эти качества, то человек непроизвольно ориентируется в окружающей жизни на сложившиеся веками моральные ценности.

В условиях духовно-нравственного возрождения нашего народа актуальным становится вопрос о воспитании в человеке уважения к традиционным нравственным ценностям. Казахстан нуждается сегодня в воспитании духовного характера, основу которого составляет любовь к Родине, прежде всего к малой родине, а также гражданская ответственность, национальный дух, справедливость, вера, совесть, честь. Без духовно-нравственного воспитания невозможно быть культурным и образованным человеком, понимать смысл многих литературных и музыкальных произведений, нельзя развить высоконравственную гражданскую позицию, пробудить чувство патриотизма, осознать необходимость жить нравственно. (1) Педагогический поиск и опыт реализации инновационных подходов естественным образом приводят к необходимости совершенствования сложившейся структуры дисциплинарной модели обучения и воспитания, более полного учёта межпредметных связей на основе интегрирующих подходов, прежде всего при реализации идей обучения, ориентированных как на всемерное удовлетворение познавательных интересов учащихся, так и на формирование у них ценностных ориентаций, установок, ведущих мотивов, основополагающих принципов нравственных общечеловеческих ценностей.

Исследователь Л.П.Будева полагает, что «совокупность воспринятых личностью в процессе обучения и воспитания, а также выработанных в личном опыте ориентаций и установок сознания формируют индивидуальную систему ценностей, определяющую избирательное отношение человека к окружающей действительности».

В системе учебно-воспитательной деятельности физико-математического лицея, сейчас идет активный процесс осмысления политической и нравственной сути казахстанского патриотизма, гражданственности, духовности, нравственности. Успешная работа в этом направлении связана с выполнением задач духовно-нравственного воспитания подрастающего поколения. Говоря о духовно-нравственном воспитании, нельзя выделить отдельные направления педагогической деятельности, направленные на формирование жизненных ориентиров. Весь учебно-воспитательный процесс в целом решает задачи духовно-нравственного воспитания.

Основной вид учебной деятельности – урок, на котором ребята помимо освоения предметных знаний получают возможность личностного роста. Шалва Александрович Амонашвили сказал: «Педагогический процесс только тогда хорош, когда в нём воспитание идёт впереди обучения, ибо вызванные им к действию духовные силы будут впитывать знания как пищу, необходимую для дальнейшего роста и становления личности школьника». Поэтому главной особенностью организации воспитательной работы является ценностно-ориентированное обучение. Целостность образовательного процесса реализуется посредством ценностно-ориентированного подхода к воспитанию учащихся через формирование ценностей и навыков широкого спектра как на уроке, так и во внеурочное время.

Учитель в долгосрочном, среднесрочном, краткосрочном учебных планах, строит обучение через образовательные цели обучения, формируя ценности соответственно ожидаемым результатам обучения.

Реализация задачи духовно-нравственного воспитания на порядок сложнее и ответственнее, чем передача предметных знаний и возможна при особом состоянии души учителя, определяющемся ясностью его духовного зрения.

Для расширения возможностей образовательного пространства педагогический коллектив физико-математического лицея успешно использует внеурочную деятельность, в том числе и вариативную часть рабочего учебного плана. Свобода выбора содержания, моделей и технологий обучения, учитывающих многообразие научно-методических подходов, культурные традиции многонациональной страны, в рамках реализации единой образовательной политики, позволяют достичь более полного удовлетворения индивидуальных образовательных потребностей учащихся, а соответственно и потребностей современного общества.

Задача развития интеллектуально-творческой, духовно-нравственной личности и становления гражданина, патриота должна быть связана, в первую очередь, с укреплением мотивации учения. Культ знания реализуется посредством участия и достижения высоких результатов школьников в олимпиадах, научно-практических конференциях и интеллектуальных конкурсах различного уровня от городского до международного. (2) Темы работ позволяют реализовывать задачи духовно-нравственного воспитания, тесное общение ученика с учителем в процессе подготовки дает возможность ребятам перенимать личный жизненный опыт учителя. (3)

Созданная в лицее система курсов по выбору успешно работает в течение многих лет. Помимо курсов интеллектуальной направленности, которые позволяют учащимся углублять свои знания в области общеобразовательных предметов, осуществлять подготовку к олимпиадам и работать над исследовательскими проектами, в лицее работают курсы направлений дополнительного образования, позволяющие реализовать интересы и потребности личности, учащихся во внеурочной деятельности, приобретать навыки, выходящие за пределы школьной программы. Используя творческие методы построения процесса обучения на курсах по выбору направлений дополнительного образования, педагоги способны существенно влиять на духовные, нравственные качества воспитанников, развивать в них эмоциональное восприятие окружающего мира и обогащать внутренний мир.

Одним из возможных путей духовного и нравственного возрождения человека является приобщение его с детства к изучению своей малой родины. Любовь к родному краю, знание его истории, культуры, традиций – вот основа, на которой осуществляется рост духовной культуры всего общества. Участие школьников в краеведческой деятельности повышает уровень их самосознания, развивает художественный вкус, эстетическую оценку, воспитывает уважение к культуре и истории своего народа, чувство благодарности к старшему поколению, создает возможности для самореализации учащихся в процессе этой общественно - полезной, увлекательной, благородной работы. (3)

Вовлеченность всех сотрудников ФМЛ в учебно-воспитательный процесс, сотрудничество школы с родителями являются главным условием успешной воспитательной работы. Учащиеся реализуют свое разносторонне развитие и творческий потенциал через школьное сообщество «Лицейское братство», краеведческо-исследовательские экспедиции, «Дебатное движение» и др.

Важно, чтобы школьники получали представление о всей системе национальных ценностей, могли видеть, понимать и принимать духовно-нравственную культуру казахстанского общества во всем ее многообразии и национальном единстве. А для этого необходимо, чтобы каждая из выше обозначенных групп базовых ценностей составляла целевую программу воспитания.

Система внеурочной занятости детей, традиционные мероприятия, сложившиеся в нашем образовательном учреждении, направлены на то, чтобы школьная жизнь стала для них интересной и полезной. В лицее ежегодно проводится ряд мероприятий, направленных на формирование духовно-нравственных качеств:

- День Знаний
- Месячник «Внимание, дети!»
- День Здоровья
- Мероприятия, посвященные Дню языков народов Казахстана
- Мероприятия, посвященные Дню духовного согласия
- Мероприятия, посвященные Дню Республики Казахстан
- Месячник Лицейского братства: выборы Президента, День Лицейского братства
- Папа, мама, я - спортивная семья
- Мероприятия, посвященные Дню Независимости
- Декада экологических знаний
- Мужество и Грация
- Мероприятия к «Наурыз»,
- День Победы
- Последний звонок
- УникУм
- Декада правовых знаний

Любое из традиционных мероприятий, нельзя считать четко направленным только на одну сферу. Воспитание духовно-нравственной личности не может выступать как

отдельный компонент воспитательной системы, так как является элементом всех других направлений воспитания современной школы (интеллектуальное воспитание, физическое воспитание, трудовое воспитание, политическое воспитание, этнокультурное воспитание, экологическое воспитание, эстетическое воспитание, правовое воспитание).(3)

Пример — воспитательный метод исключительной силы. Поэтому воспитание зависит от личного примера учителя, классного руководителя, его поведения, отношения к воспитанникам, мировоззрения, деловых качеств, авторитета. Работа классного руководителя многогранна, но приоритетным направлением в воспитательной работе является духовно-нравственное воспитание учащихся. Нравственность должна стоять впереди и вести за собой интеллект.

Сколько бы усилий не прилагала школа в воспитании духовных и нравственных качеств, главные ценности, которые человек пронесет через всю свою жизнь, закладываются в семье. Поэтому сотрудничество семьи и школы в воспитании детей всегда было и будет актуальным. Работа в этом направлении успешно ведется в лицее на протяжении многих лет. Родители – верные друзья и единомышленники, помощники учителей и классных руководителей. Каждый родитель имеет возможность принимать активное участие в школьной жизни, в жизни класса, в организации мероприятий. В качестве примера можно привести «Золотой микрофон», где родители во многих классах выступают в качестве сценаристов и режиссеров, звукооператоров и костюмеров, самые смелые выходят на сцену в качестве актеров. Родители, имеющие специальные знания в разных областях науки, культуры, искусства, политики, юриспруденции, экономики и т.д. проводят лекции и круглые столы, разъяснительную работу, передают свой жизненный опыт учащимся. (4)

Сегодня обществу нужны не только современно образованные, но и воспитанные люди: нравственные, конкурентоспособные, которые могут самостоятельно принимать ответственные решения в ситуации выбора, прогнозируя их возможные последствия, способные к сотрудничеству, отличающиеся мобильностью, динамизмом, конструктивностью, обладающие развитым чувством ответственности за себя и за судьбу страны. Система учебно-воспитательной работы, сложившаяся в физико-математическом лицее, успешно справляется с решением задач по формированию гармонично развитой личности.

Список литературы:

1. Духовно-нравственное и эстетическое воспитание <https://kargoo.kz/content/view/9/1557?lang=ru>
2. Воспитательная работа: опыт, проблемы перспективы http://gcro.nios.ru/system/files/sbornik_vospitatelnaya_rabota_opyt_problemy_perspektivy.pdf
3. Программа духовно-нравственного развития и воспитания обучающихся на ступени начального общего образования https://school84.edu.yar.ru/osnovnaya_obrazovatel'naya_programma_n_69/programma_duhovno_minus_nravstvennogo_49.html
4. Взаимодействие семьи и школы <https://ustschool.edusite.ru/p46aa1/p12aa1.html>

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СЕМЬИ И ШКОЛЫ – ВАЖНОЕ УСЛОВИЕ УСПЕШНОСТИ РЕБЕНКА

**Омарова Азия Шоракызы,
заместитель директора
по воспитательной работе,
педагог дополнительного образования,
учитель курса «Глобальные компетенции»
КТУ «Докучаевская общеобразовательная
школа отдела образования Наурзумского
района» Управления образования акимата
Костанайской области**

Аңдатпа: Отбасы және мектеп - қалыптасатын жеке тұлға мен қоғамның арасындағы дәнекер. Бүгінгі өзекті мағына біздің ескі, дәстүрлі түсінушілікті иеленіп қана қоймайды, ең бастысы балаларды білім беру мен табысты тәрбиелеуде, мектеп және отбасының бірлескен шығармашылығы, өзара толықтыру, өзара түсіністік болып табылады.

Кілтті сөздер: ата-ана, білім, тәрбие, бірлік.

Аннотация: Родители и педагоги являются своеобразным единым звеном, которое объединяет взрослеющего ребенка и окружающих его людей. В настоящее время большое внимание уделяется поиску путей понимания в деле сотрудничества для того, чтобы дать подрастающему поколению достойное воспитание и полные знания, которые в совокупности могут привести его к успеху.

Ключевые слова: родители, знания, воспитание, единство.

Рассуждая о взаимодействии школы и семьи как важном условии успешности ребенка, хочется вспомнить слова классика: «Я придаю семье значение чрезвычайное. Это точка опоры. Нет семьи - растет сорная трава под названием перекасти-поле. Дом - это место, переступая порог которого, ты сбрасываешь всю тяжкую ношу дня, расслабляешься, отдыхаешь, набираешься сил для дня грядущего. И сколько бы мне не говорили о воспитательном значении школы, все - таки основы формирования личности начинаются в семье».

Действительно, нельзя не согласиться с ним. С давних пор всем известно, написано много книг, проведено исследований и экспериментов, которые вновь и вновь подтверждают прописную истину о том, что в деле воспитания семья для ребенка является главным началом начал, истоком его нравственности и духовности, а педагоги лишь выполняют своего рода коррекционную функцию, то есть они помогают родителям в этом - подправляют, направляют, подсказывают «правильные ответы». Если нужно, помогут и самим родителям. В этом и суть взаимодействия педагогов и родителей – идти в одной связке, тогда и будет результат.

Для каждого человека важно иметь свою семью, сколько бы ему ни было лет. Ведь это - не просто живущие вместе родственники, а близкие люди, объединенные чувствами, интересами, идеалами, отношением к жизни. Каждая семья – это своеобразный маленький мир, в котором свои уставы, правила, традиции и духовные ценности. На первом плане, конечно же, стоит то, без чего не может существовать ни одна семья: любовь, великодушие, снисходительность, умение уступать, доброжелательность.

В последнее время общество стало уделять больше внимания семейным ценностям, может быть потому, что вокруг стало много агрессии, злости, насилия, в том числе и семейно – бытового, от которого страдают как взрослые, так и дети. Примером может стать недавний жизненный случай казахстанской семьи, развязку которого наблюдал весь мир. Чтобы не повторялись такие факты, каждая семья должна иметь, хранить и передавать по наследству свои незыблемые семейные ценности, имеющие сильное воспитательное

значение. У каждого они свои, не похожие на другие, дорогие сердцу. Их можно назвать историческими ценностями, потому что передаются от поколения к поколению. И если ребенок в семье видит, как их берегут, можно быть уверенным в том, что он продолжит во взрослой жизни эту традицию. За него можно быть спокойным, что он вырастет хорошим человеком. Традиции семьи тесно связаны с историей нашей страны. Почти в каждой семье есть деды и отцы, прошедшие Великую Отечественную войну, и память о них свято хранится, во многих семьях есть первоцелинники, поднимавшие целинные и залежные земли нашей родины, есть родственники, отдавшие свои лучшие годы жизни служению на благо людей. Каждое поколение своим трудом старалось сделать будущее своей Родины лучше, счастливее [1].

Родители и педагоги являются своеобразным единым звеном, которое объединяет взрослеющего ребенка и окружающих его людей. В настоящее время большое внимание уделяется поиску путей понимания в деле сотрудничества для того, чтобы дать подрастающему поколению достойное воспитание и полные знания, которые в совокупности могут привести его к успеху [2].

В течение последних лет педагогам Докучаевской общеобразовательной школе отдела образования Наурзумского района Управления образования акимата Костанайской области удалось построить совместную работу с родительской общественностью на должном уровне:

1) Это деятельность школьного Клуба родительских встреч «Шаңырақ», которому в этом году исполнилось 13 лет (думаю, что цифра говорит сама за себя!).

2) Деятельность Клуба отцов, заседания которого проходят 1 раз в четверть, а папы с большим удовольствием спешат на них.

3) Активное функционирование Клуба «Асыл әжелер мектебі» - здесь ребята, особенно девочки, получают очень много полезной информации от своих бабушек, перенимают житейский опыт, важный и полезный в обычной жизни.

4) Деятельность созданного в 2023-2024 учебном году Центра педагогической поддержки родителей, направленная на усиление взаимодействия школы с родителями в вопросах обучения и воспитания детей, а также развития позитивной культуры у родителей: умение глубже понять своего ребенка, его потребности и интересы, создание благоприятных условий для полноценного развития личности. Благодаря работе Центра родители стали осознавать, что ребенок, стремясь к совершенствованию, раскрывает и развивает свои природные способности, становится успешным [3].

5) Индивидуальные тематические консультации.

6) Программа заседаний и встреч основана на актуальных для родителей темах.

7) Обмен опытом семейного воспитания.

8) Вовлечение родителей в учебно-воспитательный процесс.

Единство деятельности семьи и школы, эффективность работы с родителями четко видна через созданную систему работы школы в вопросах воспитания личностей детей, их успешности.

Классные руководители, специалисты школы стараются сделать встречи с родителями интересными, содержательными, полезными, эффективными и запоминающимися. Мы давно уже отошли от скучных лекций, а больше применяем на практике интерактивные формы и методы работы. Они имеют больший эффект и результат, об этом свидетельствуют положительные отзывы, позитивное настроение родителей, хорошая явка на собрания и встречи. Думаю, чувство удовлетворенности получают обе стороны – и педагоги, и родители. Это значит, что школа на правильном пути.

Такая совместная работа приводит к успешности детей. Родители хотят, чтобы их дети хорошо учились в школе, учителя – предметники хотят, чтобы учащиеся по их предметам имели хорошие отметки, классные руководители желают, чтобы их класс был самым лучшим в школе, ну и сами дети, конечно, стремятся к успеху. Но для этого нужно потрудиться всем: родителям – приучить детей к трудолюбию, терпению и целеустремленности в получении знаний; учителям – дать детям эти самые знания; классным руководителям – настроить детей на успех; детям – принять всё это во внимание и иметь желание, стремление к успеху. И добавлю, что опять же первостепенную роль в этом играет семья. Если обратиться к семейным традициям, то в нашей школе есть семьи, которые «поставляют» школе отличников, причем это многодетные семьи.

В завершение отмечу, что в ходе реализации программы Клуба родительских встреч «Шаңырақ» и Центра педагогической поддержки родителей, а также перечисленных выше

звеньев одной цепи в Докучаевской общеобразовательной школе отдела образования Наурзумского района Управления образования акимата Костанайской области наблюдается положительная динамика взаимодействия школы и семьи: родители стали больше доверять школе, улучшились взаимоотношения в семье, уделяется большое внимание сохранению традиций и ценностей семьи.

Общая задача учителей и родителей – приложить все усилия для того, чтобы каждый ученик, невзирая на свои возможности и склонности, чувствовал себя в школе и дома успешным и счастливым.

Список использованной литературы:

1. Учебник «Самопознание» для 11 класса.- Алматы, 2019.- стр. 92
2. О.А. Городиская. Взаимодействие семьи и школы. М., 1994.- стр. 35
3. Программа Центра педагогической поддержки родителей, 2023.
4. Программа Клуба родительских встреч «Шаңырақ», 2023.
5. С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова/ Толковый словарь русского языка . 4-е изд., дополненное. - М.:1999. – стр. 944

ВОКАЛ САБАҒЫНДАҒЫ ОҒЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Сағынтай Данагүл Сағынтайқызы,

Астана қаласы әкімдігінің «Тәттімбет
атындағы №1 өнер мектебі» МКҚК

Аңдатпа: Мақалада қосымша білім берудегі «Вокал» пәнін оқыту кезінде қолданылатын ойын технологиялары сипатталған, олардың оқу процессіндегі маңыздылығы қарастырылған. Автор өз тәжірибесімен бөлісе отырып, жаңа технологияларды қолдана отырып құрастырылған музыкалық ребустарға айрықша көңіл бөлген.

Түйінді сөздер: вокал, сергіту сәті, музыкалық ойындар, музыкалық ребустар.

Ойын – музыкалық оқу жүйесін оңтайландыру құралдарының бірі. Ойынның арқасында бала оқу процессі кезінде туындайтын қиындықтарды жеңіп, оқытушымен немесе басқа оқушылармен позитивті қарым-қатынас орнатады. Музыкалық ойынның барысында балалар музыкалық дыбыстардың жоғарылығын, ұзақтығын, қаттылығын және тембрін ажыратуға үйренеді. Оның бәрі олардың музыкалық естуін, байқампаздығын және есте сақтау қабілетін дамытады. Соның нәтижесінде балалар негізгі музыкалық сауаттылыққа ғана емес, музыканы сүйуге, түсінуге және бағалауға үйренеді. Балалар үшін ойын күйі табиғи нәрсе. Ойынның көмегімен бала сәби кезінен қоршаған дүниені игеріп, оған деген көзқарасын қалыптастырады. Сондықтан оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың бір түрі ретінде қолданылатын ойында ол оқудың қуанышын сезеді. Баланың психикалық және әлеуметтік белсенділігі ойын арқылы көрінеді. Оның оқуға деген құштарлығы артып, көңіл-күйі көтеріледі және зияткерлік күштері жұмылдырылады. Ойын – оқушылардың өзін-өзі тәрбиелеу мен өзін-өзі жетілдірудің қуатты құралы.

Музыка сабағындағы негізгі әрекет – баланы музыкаға баулу, балалардың музыкаға

сүйіспеншілігін жеңіл түрде қалыптастыру. Бастапқыда оқушылардың музыкалық-есту қабілеттері төмен болады және әдетте үш жанр түрін қамтиды: ән, марш, би. Осыған байланысты мұғалімнің алдында келесі дилемма туындайды: оқуды «типтік» оқушының төменгі қабілетіне қарай бастау немесе оқушының дайындығына қарамастан, оларды музыканың тұтас әлемімен, оның ішінде күрделі шығармалармен бірден таныстыру.

Бұл жерде ойын көп көмектеседі. Авторлық, электронды немесе қағаз жүзіндегі ойындарды қарастыруға болады.

Әрбір ойынды жеңілдетілген немесе күрделі нұсқада ойнауға болады. Сондықтан балалармен ойын ұйымдастырған кезде оларға мұқият қарап, олардың жеке ерекшеліктерін бағалау керек. Егер балалар тапсырмаларды тез және оңай орындаса, сіз оларға күрделірек тапсырмаларды ұсына аласыз, ал, керісінше, қиындықтар туындаған жағдайда, қарапайым тапсырмаларда ұзағырақ тоқтаған дұрыс. Ешбір жағдайда баланы, егер құрбылары оңай істесе де, бірденені істей алмайтыны үшін кінәлауға болмайды.

Қазіргі уақытта көптеген ойындар бар. Жұмыста ең көп сұранысқа ие болғандарға тоқталайық.

«Жұмбақ аспап» ойыны. Ойыншылар жүргізушіні таңдайды. Ол сыныптан шығып кетеді. Ал қалғандардың барлығы қандай да бір музыкалық аспап туралы ойлайды (мысалы: қобыз)

Жүргізуші сыныпқа оралып, әр ойыншыға кезекпен жақындайды. Әрбір қатысушы жұмбақ аспаптың қандай да бір белгісін айтады. Мысалы:

- негізі ағаштан жасалған;
- аттың қылынан жасалған екі ішегі бар;
- орташа өлшемді;
- сазды, бай тембрлі аспап;
- ысқышпен ойнайды.

Қобыз, деп болжайды жүргізуші. Жауап дұрыс. Осы кезде оқытушы музыкалық аспап туралы қысқаша мағлұмат беріп, оның суретін көрсете отырып, дыбысының жазбасын тыңдатады. Соңғы белгіні атаған ойыншы жаңа жүргізуші болады.

Сабақ арасында бастауыш сынып оқушылары тез шаршайды, сондықтан сабақ ортасында оқушыларды бір рет сергітіп алған жөн. Сергіту сәті кезінде оқушыларға қысқаша өлеңдерді айтқызып, ондағы бейнеленген қозғалыстарды қайталатып, шаршап тұрған баланы бір «серпілтіп» алған дұрыс. Ол мысалы келесі өлең жолдары болуы мүмкін:

1. Қолдарыңды көтеріңдер – бір дейік.
Көп отырып, қатты шаршап жүрмейік.
Қолды создық, басты бұрдық – екі деп,
Қозғалыспен әрбір адам жетіледі.
Алға, артқа қарадық та – үш дедік.
Тағы жаңа жаттығулар істедік.
Түсірейік қолды төрт пен бесті айтып,
Отырайық көңілді енді марқайтып.
(Б. Бөрібаев)

Балалар жұмбақ шешуді ұнатады. Олар зейінді белсендіруге және ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі. Жұмбақтар, әрине, музыкаға байланысты болуы шарт. Мысалдар:

1. Бас, құлақ, мойны бар,
Үп-үлкен шанағы бар.
Әндетіп шығар әні бар,
Бұл аспап, қай аспап?
(Қобыз)

2. Бес жолмен жүреді,
Бар әуенді біледі.
(Нота)

Осы тәрізді оқушылар тобына немесе жеке вокал сабақтарына арналған ойындар, сергіту сәттері педагогикалық-музыкалық әдебиеттерде де, интернет желісінде де көп, сондықтан бұл жерде тақырыпқа көп тоқталмаймыз.

Сондай-ақ мектеп оқушылары музыкалық ребустармен (басқатырғыштар) жұмыс жасағанды ұнатады. Осыған байланысты автор ұлттық музыкалық аспаптар, көптеген музыкалық терминдер, әлемге әйгілі ұлы композиторлардың есімдері, қазақ ән-күйлерінің аты шифрланған ребустар жинағын әзірледі.

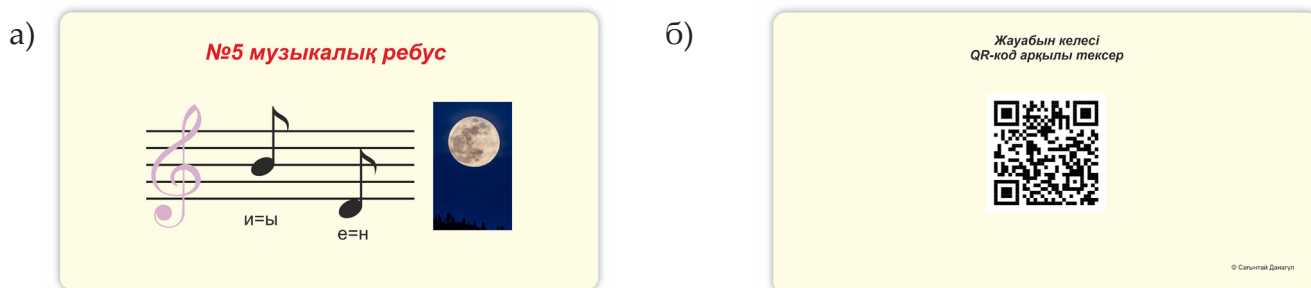
Ребустар шаршап тұрған баланың көңілін көтеруге, логикасын дамытуға, сөздік

қорын кеңейтуге, зейінді және ынталы болуына мүмкіндік береді. Негізінде, ребустағы жұмбақтарды шешу үшін «до, ре, ми, фа, соль, ля, си» ноталарын білу жеткілікті. Нотаның кескінін көрсеткен кезде, оқушының назарлы, мұқиятты болуы үшін, оны әр-түрлі нота кілттерімен (скрипкалық – соль, бас – фа) берген дұрыс.

Ребусты шешу үшін, біріншіден суретте көрсетілген бейнелерді дұрыс табу керек. Екіншіден, бейнелердің астында, немесе үстінде көрсетілген белгілер арқылы сөзге (буынға) өзгерістер енгізу. Бұл – мысалы бір әріпті басқа әріпке ауыстыру, немесе алып тастау (бұл бейненің үстіндегі үтірмен белгіленеді) болуы мүмкін. Үшіншіден, пайда болған әріптер комбинацияларын, буындарды, әріптерді қосып оқығанда ребустың жасырылған жауабын табамыз.

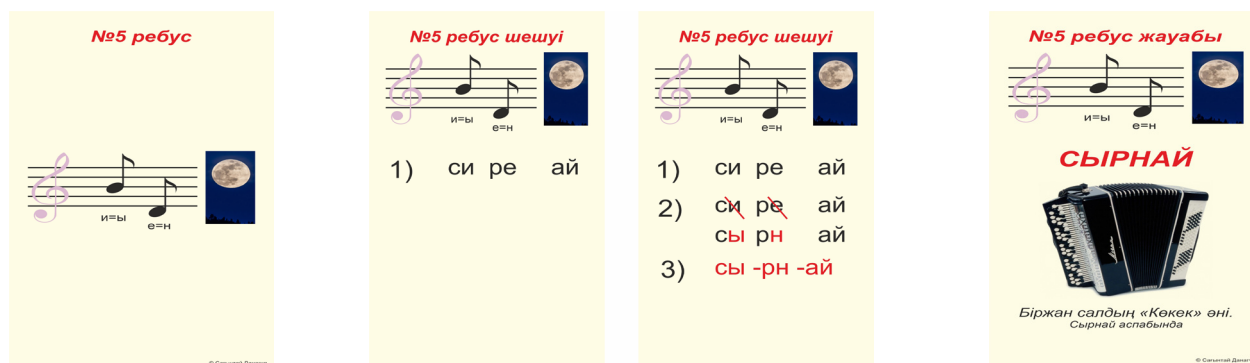
Музыкалық ребустарды әзірлеу кезінде автор замануи технологияларды кеңінен қолданған. Мысал ретінде №5 ребусты қарастырып өтейік.

Басында оқушыға қағазға басылған ребус ұсынылады.

Сурет 1. Музыкалық ребус картасы: а – алдыңғы жағы; б – артқы жағы.

Оқушыға өз бетінше шешу үшін уақыт беріледі (1-2 минут). Берілген уақыт өткеннен кейін оқушы өз жауабын ұялы телефонның көмегімен қағазда көрсетілген QR-код арқылы тексереді. QR-кодтағы сілтеме бойынша телефонда YouTube желісінде сақталған 1 минуттық бейнематериал ойнай бастайды. Видеоматериалдың ені 1080 де, биіктігі 1920 пиксель, сондықтан оны ұялы телефонды тік ұстап, толық экран режимінде көру ұсынылады.

Бірінші кадр.

Екінші және үшінші кадрлар.

Төртінші кадр.

Сурет 2. №5 музыкалық ребустың бейнематериал кадрлары.

Бейнематериал ребустың сұрағынан басталады (5-6 секунд).

Бейне бірінші секундынан бастап ребустың жауабына қатысты дыбыстық трекпен сүйемелденеді. Бесінші ребуста бұл сырнай аспабында орындалған Біржан Қожағұлұлының (Біржан сал) әні «Көкектің» әуенінен үзінді.

Екінші және үшінші кадрларда ребустың шешу жолы көрсетіледі.

Бұл кадрлардан түсінетіміз: 1) ребуста көрсетілген бейнелердің дұрыс атаулары (си, ре ноталары және ай суреті); 2) шешу жолы – біздің жағдайымызда си нотасындағы и әрпін ы әрпіне (и=ы) және ре нотасындағы е әрпін н әрпіне (е=н) ауыстыру; 3) соңында жоғарыдағы операциялардың нәтижесінде пайда болған әріптер комбинациясы мен буынды бір сөзге қосып оқимыз.

Төртінші кадрда ребустың жауабы көрсетіледі. Біздің жағдайда бұл сырнай аспабы. Оқытушы сырнайдың суретін көрсетіп, қандай мелодия ойнағанын (Біржанның әні «Көкек»), аспаптың қысқаша сипатын береді.

Оқушының жауабы дұрыс болса да, немесе ол берілген уақытта ребусты шеше алмаса да, оған бұл бейнематериал бірталай пайдалы ақпарат береді. Біріншіден ребусты шешудің егжей-тегжейлі жолын көрсетеді. Екіншіден музыкалық аспаптың дыбысымен таныстырады. Үшіншіден орындалған әдемі ұлттық әуенді құлағына сіңдіреді.

Қорыта айтқанда бұл ребустар оқыту процесін ұйымдастырудағы маңызды ережелердің бірі – көрнекілік принципіне сай келеді. Я.А. Коменский оны дидактиканың «алтын ережесі» деп атаған. Оған сәйкес оқу-тәрбие процесінде адамның барлық сезім мүшелерін пайдалану қажет.

Балалық шақ – адамның жан дүниесінде өмір бойы қалатын ерекше дүние. Балалардағы қиял мен өнертабыс әлемі ойынмен байланысты. Барлық тарихи дәуірлерде әр ұлттың балалары үлкендерге еліктеп, өз қалауы мен шығармашылық қажеттіліктерін жүзеге асыра отырып ойнаған және де ойнайды да. Қалау, серпін, қуаныш сезімі, жаңдану, көтеріңкі көңіл-күй баланы ойынға белсендіреді, түсінбеушілік пен келіспеушіліктерді болдырмауға көмектесетін ерекше атмосфераны құруға көмектеседі, баланың сұрақ қоюға деген табиғи ынтасын арттырады. Бұл шығармашылық үдерісте қуаныш сезімін білуге, басқалардың пікірін түсінуге және құрметтеуге, өз сезімдерін ашық айтуға, өзінің жеке даралығын көрсетуден қорықпауға және өз бойындағы шығармашылық тұлғаны бағалауға үйретеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жакаева К.А. Музыка пәнін оқыту әдістемесі: «Музыкалық білім» студенттеріне арналған оқу құрал / К.А. Жакаева, С.А. Жакаева; КГПУ. – Костанай: КГПУ 2019. – 92 б.
2. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. Т.1. – М.: Педагогика, 1982. - 656 с.

ИЗГОТОВЛЕНИЕ КОЛЬЕ СТИЛЕ «БОХО»

КГУ «Дворец школьников «Үміт»»
отдела образования
Меркенского района управления
образования акимата
Жамбылской области
Педагог дополнительного образования
кружка художественной студии «Әсем»
Алпысбаева Д.А.

Колье - понятно, вы спросите, а что такое «бохо»?

В переводе с французского означает «цыганский», «богемный». Возник этот стиль лет 200 тому назад. Так называли жителей региона центральной Европы – Богемии: цыган и кочевников. Этим людям были чужды общепринятые ценности и правила. Позднее название перекинулось на людей культуры.

Стиль бохо – в течении всех 200 лет – был экзотическим противопоставлением моде, принятой в те времена. Богема – творческая элита, не терпящая условностей и рамок, зачастую, ведущая кочевой образ жизни, отсюда и пресловутая многослойность в одежде и обилие разнообразной бижутерии, как у цыган.

Это не только стиль в одежде и аксессуарах, это, скорее, преобразование пространства вокруг себя, образ жизни, воспевающий дух свободы.

Отличительной чертой стиля бохо является сочетание элементов, несочетающихся в принципе – дорогого и дешевого, старого и нового.

Под бохо стилем понимают мировоззрение выраженное через одежду. Это привело к тому, что возникло множество течений, которые именуются бохо, но выглядят очень и очень по разному. Одежда стиля бохо позволяет выделить такие направления или виды:

1. Бохо-гламур (бохо-шик)
2. Бохо-классик
3. Эко-бохо. Бохо часто борцы за права животных, активисты движения против одежды из меха и кожи, вегетарианцы.
4. Этно-бохо. Элементы позаимствованные в различных культурах и эпохах.
5. Бомж-бохо. Самое хулиганское из всех направлений. Особенность этого направления – имитация моды бродяжек, но не грязных бомжей, а странников, которые органично и комфортно чувствуют себя в любом наряде и в любом месте.

Каждый стиль отличается приверженностью к конкретным тканям и декорам, предпочтениями к акцентам и настроениям.

Наивный и романтичный, прелестный и колоритный, уютный и чувственный бохо, добиться в нем шика и естественности сложно, но для тех, кто любит экспериментировать нет ничего невозможного.

Важными аксессуарами этого стиля являются широкополые шляпы, бусы, браслеты, броши, сумки(рис 1-4)

1.браслеты

2.бусы

3.броши

4.сумки

Из чего изготавливаются украшения

Украшения, выполненные в этом неповторимом стиле, являются самым ярким акцентом в образе. На первый взгляд кажется, что для изготовления бижутерии своими руками пошло в ход все, что нашлось в бабушкином сундуке и не только: бахрома, ленты, бисер, бусины, пуговицы, состаренные кружева, остатки ткани, фетр...

Как правило, изделия достаточно массивные, яркие и привлекающие к себе внимание. Характерной особенностью являются использование натуральных материалов,

небрежность, смелые комбинации фактур, оттенков, использование разнообразных элементов декора.

Особым шиком считаются необработанные, словно вывернутые наружу нарочито грубые швы и неровные края.

Как сделать колье своими руками

Основные материалы и элементы декора, используемые для изготовления колье :

- Ткань-основа: деним, шелк, трикотаж, хлопок, кожа, лен, батист, фетр и тд. Что касается цветовой гаммы и орнамента – это дело вкуса. Оттенки могут быть нежными пастельными или яркими, броскими. Принты, характерные для бохо – клетка, цветы, этнические мотивы.

- Дополнительная фактура: кружева, шифон, прозрачная сетка, украшенная бисером, пайетками и мелкими стразами.

- Элементы декора: бусины, бисер, бахрома, ленты, шнуры, металлические цепочки, деревянные детали, стекло.

Несмотря на то, что колье достаточно объемные, ткани для основы требуется совсем немного, достаточно 30-40 см.

На самом деле, в изготовлении колье нет ничего сложного, все, что потребуется — это фантазия и желание сделать своими руками исключительную вещь, которая будет вызывать восхищенные взгляды окружающих.

Она может быть настолько красивой и модной, что ее даже не стыдно преподнести в качестве подарка. Колье бохо оценят даже самые привередливые модницы, особенно они придутся по душе женщинам, по достоинству ценящим винтаж.

Я предлагаю достаточно простой вариант, для которого потребуются разноцветная и разнофактурная ткань, можно использовать кружево узкое и широкое, бусины, бисер, пуговицы.

Не стоит расстраиваться, если какого-то элемента не окажется под рукой, его без труда можно заменить, например, жемчуг – крупной бусиной или пуговицей, одну ткань на другую. Должно получиться разноцветное колье в виде букета из цветов, сердцевинки которых будут украшены бусинами и прочей дополнительной фактурой.

А сейчас я предлагаю изготовить очень простое и оригинальное колье.

Способы изготовления цветов для колье

Приготовим шаблоны из картона разного диаметра (рис 1)

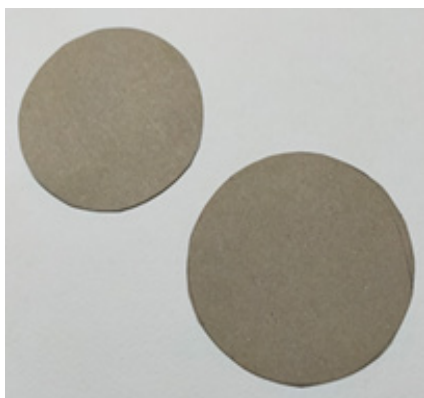
2. Вырезаем несколько кружков из разноцветной ткани, которые вы хотите превратить в колье. Но следует придерживаться тона подходящего к вашей одежде с которым вы планируете его носить.

3. Собираем круг ниткой по окружности, стягиваем ее и формируем в цветок. (рис 3)

4. Таким способом собираем все разноцветные кружочки (рис4)

5. Собираем цветы в букет располагая их по нашему вкусу (рис5)

6. На обратной стороне укрепляем колье фетром и закрепляем на нем тесьму или ленту

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Вот и все, симпатичное кольцо , которое очень просто сделать своими руками, готово!

Вносите творчество в свои дни и пусть всё чем вы занимаетесь приносит вам удовольствие!

«SCRATCH» БАҒДАРЛАМАЛАУ

Алтынбеков Асан Дуйсебекович

«IT-сынып» үйірмесінің қосымша білім беру педагогі

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Бөлім	«Scratch» бағдарламалау
Сабақ тақырыбы	«Том мен Джерри»
Алдын ала білу керек	Scratch ойын ортасында практикалық дағдылар: айнымалылар құру, редакциялау. Графикалық суреттерді жасау және өңдеу

Сабақ мақсаты	<ul style="list-style-type: none"> Scratch бағдарламалау ойын ортасы туралы білімдерін қалыптастыру. Scratch бағдарламасында Том мен Джерридің ойынын жасау Алгоритмді рет - ретімен орындап, тышқан жылдамдықпен жүгіріп жүрген мысықтан өтіп, лабиринттің әртүрлі қақпандарына түсіп қалмай, өз азығына жету
Бағалау критерийлері	Том мен Джерри мультфильмін тамашалап, Scratch бағдарламалау арқылы Том мен Джерридің ойынын жасайды
Тілдік мақсаты	Algorithm – алгоритм - алгоритм Scratch – скретч - скретч Programm – программа – бағдарлама
Құндылықтарды дарыту	Өмір бойы оқу, бірін бірі бағалау,
Пәнаралық Байланыс	Математика, информатика
АКТ қолдану дағдылары	<ul style="list-style-type: none"> Жаңа тақырып үйрену барысында ғаламторда ресурстар қолдану; Оқушылардың білімін өзектендіру кезеңінде ғаламтор ресурстар қолдану
Денсаулық және қауіпсіздік ережелерін сақтау	<ul style="list-style-type: none"> Компьютермен жабдықталған кабинетте жұмыс ережелерін сақтау ДК жұмыс жасау кезінде уақыт аралығын сақтау
Сабақ барысы	

Сабақтың жоспарланған бөлімдері	Сыныптағы жоспарланған іс шаралар	Ресурстар
Сабақтың басы 12 мин	<p>Сәлемдесу: Қош келдіңіз! Добро пожаловать! Welcome</p> <p>Сабақ тақырыбына жетелеу Алдыңғы сабақта өткен тақырыпты қайталау мақсатында сұрақ қояды:</p> <ul style="list-style-type: none"> «Scratch» ортасында қалай жұмыс істеуіміз керек? «Scratch» бағдарламасы дегеніміз не? «Scratch» бағдарламасынан не үйрендік? «Scratch» бағдарламасында қандай қызықты тақырыптар өттік? «Scratch» бағдарламасында бүгінгі тақырыптың атауы қандай? <p>«Ой қозғау» әдісі арқылы жаңа сабаққа сілтеме жасау Біз «Том мен Джерри» тақырыбын «Scratch» бағдарламасы арқылы жасамастан бұрын «Том мен Джерри» мультфильмін тамашалайық.</p>	<p>Презентация</p> <p>Слайд 1 «Серпілмелі доп әдісі» сұраққа жауап беру.</p> <p>Слайд 2 Интерактив-ті тақта https://ok.ru/video/</p>
Сабақтың ортасы 23 минут	<ul style="list-style-type: none"> Балалар, сендерге «Том мен Джерри» мультфильмі ұнады ма? Біз, Scratch бағдарламасы арқылы «Том мен Джерри» мультфильмін жасап көрейік. Жасап көрместен бұрын бірнеше сұрақтарға жауап беріңдер. «Том мен Джерри» мультфильміндегі Томның мақсаты қандай? Мысық мақсатына жете ала ма? 	<p>Слайд 3</p> <p>Сұрақ, жауап.</p> <p>«Кофе таяқшалары» әдісі арқылы</p>

	<p>-Біз мысыққа Scratch бағдарламасы арқылы қандай бағдарлама жасар едік? - «Том мен Джерри» мультфильміндегі Джерридің мақсаты қандай? - Тышқан мақсатына жете ала ма? - Біз тышқанға Scratch бағдарламасы арқылы қандай бағдарлама жасар едік? Том мен Джерридің мультфильмін Scratch бағдарламасы арқылы жасап бастайық. Практикалық жұмыс. Компьютермен жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік ережесін еске салу. Жұмыс кезінде: 1. Компьютерді қосып, ақаулықтың жоқ екеніне көз жеткізу. 2. Ақаулықтар бар болса, компьютерді тоқтан айырып, өндірістік оқыту шеберіне хабарлау. 3. Техникалық үзілістер кезінде саусақтарға арналған жаттығулар орындап отыру. 4. Жүйелік блок қораптары ашық жағдайда жұмыс істеуге, өз бетімен компьютерді ашып қарауға, ақауларды жөндеуге тыйым салынады. Том мен Джерридің мультфильмін «Scratch» бағдарламасы арқылы жылдам бітірген үш бала интерактивті тақтаға шығып, жасаған ойынын көрсетеді. Компьютермен жұмыс істегеннен кейінгі көзге арналған жаттығулар. Балалардың барлығы Интерактивті тақтадағы көрсетілген бейненұсқау арқылы көздеріне жаттығу жасайды.</p>	<p>Слайд 4</p> <p>Компьютер</p> <p>Интерактивті тақта.</p> <p>Слайд 5 Сергіту сәті http://www.youtube.com/watch?v=n_Dps61xsvg</p>
	<p>Интерактивті тақтада «Scratch» бағдарламасына негізделген сөзжұмбақ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рет-ретімен сатылы орындалатын қызмет -Алгоритм 2. Егер тышқан қара сызыққа тисе қандай бағдарлама орындалады? - Касается 3. Касается, нажав клавишу бағдарламалары қай бағдарлама арқылы орындалады? -Если 4. Мысық солға, оңға жүріп тұру үшін қай бағдарлама орындалады? - Всегда 5. Тосын сый 6. Алгоритм арқылы орындалатын бағдарлама? - Скретч 7. Тосын сый 8. Тышқан ағылшын тілінде -Маус 	<p>Слайд 6</p> <p>Scratch бағдарламасы, Ватман қағазына сызылған сөзжұмбақ.</p>
<p>Сабақтың соңы 5 мин</p>	<p>Рефлексия.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Өтілген сабақтан соң көңіл - күйіңіз қандай? • Рефлексия «Смайликтер» арқылы <p>Көңілді смайлик – сабақты толықтай түсіндім, орындай аламын Көңілсіз смайлик - сабақты түсінбедім, орындай алмаймын</p>	<p>Слайд 7</p>
	<p>Алтын уақыттарыңызды бөліп, сабаққа қатысқандарыңыз үшін алғысымды білдіремін. Сіздерге шығармашылық табыс тілеймін.</p>	

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР, САЛТ – ДӘСТҮРЛЕР

Ахметжанова Гульмира Улатаевна

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Зерек» қазақ тілі үйірмесінің қосымша білім беру педагогі

Әр ұлттың өзіне тән құндылығы, сан ғасырлар бойы сақталып келе жатқан тамаша әдет – ғұрышы мен салт – дәстүрі болады. Қаймағы бұзылмаған қазақ халқының да көнеден бері көзінің қарашығындай қарап, ерекше қастер тұтатын қасиеттері жетіп артылады.

Салт – дәстүрдің қай түрін алып қарасақ та, тұнып тұрған тәрбие, тағылымды ой мен тамаша тұрмыстық қажеттіліктерді аңғарамыз. Адам баласы шыр етіп дүние есігін ашқан сәттен бастап, жарық дүниемен қош айтысатын кезеңге дейін ерекше сәттермен көмкеріліп, өзіне тән жөн – жоралғысын жүзеге асырады.

Ұрпаққа адамгершілік пен жақсылықты дәріптейтін, адалдықтан аттамай, адамдықты сақтауға жол ашатын дәстүр қашан да өзінің қадір – қасиетін жоғалтпауы тиіс. Біз қолдағы қазынаны күнделікті дәріптегенде ғана оны келер ұрпаққа тұтасынан аманаттап, қолданыстан шықпауына негіз боламыз. Қазіргі таңда ұмытылып кеткен көптеген салт – дәстүріміз бар екені жасырын емес. Тағылымды тарих беттерін парақтай отыра, оларға терең зерттеу жүргізіп, қайта жаңғырту, қазіргі заманға қолданса енгізу аса үлкен қажеттілік. Біз ата – бабамыздың даналығын, бойларындағы білімнің ұшқыны мен қарым – қабілеттерін қалдырған асыл дәстүрлерінен айқын аңғарамыз. Қазіргідей техниканың кең дамымаған заманында, инновациялық серпілістің көмегісіз – ақ олар жақсылыққа бастайтын игі істерді жан – жақты біліп, оны жүзеге асыруға тырысқан. Мәселен, «Бесікке салу» дәстүрін ғана алып қарайтын болсақ, оның көптеген тамаша қырлары бар екендігін аңғара аламыз. Ол ең алдымен нәрестенің тыныш ұйқысын қамтамасыз етіп, ерте кезден тазалыққа баулиды. Қол – аяқтың түзу қалыптасуына негіз болып, жүйке жүйесінің бірқалыпты дамуына негіз болмақ. Ананың әлдиімен қалың ұйқыға кететін бүлдіршіннің болашақта өнерге, мәдениетке деген құрметі басым болып, мінез салмақтылығы, жақсылыққа қарай жүрегі бұрып тұратындығы айдан анық. Ал, бұл бесіктің артықшылықтарын дана қазақ ерте кезден аңғарып, оны асқан шеберлікпен дайындап, әр бөлшегіне дейін ойлап табуы, оны күнделікті тұрмыста шебер қолдана алуы расымен үлкен мақтауға лайық!

Сол секілді, алыстан ат арбалап, ауыл – аймаққа түскен адамға жасы сексеннен асса да ақсақалдардың өзі келіп, арнайы сәлем беріп кететін болған. Бұл қонаққа деген құрмет, кез – келген адамға деген шынайы ықылас пен жас ерекшелігіне қарамай, келген адамды бауырға тартып, татулық пен бірліктің тамаша үлгісін өскелең ұрпаққа көрсету болған.

Үйленіп, ордалы отау тігу барысында да көптеген салт – дәстүр, тағылымды тәрбиені көзіміз шалады. Оның үзгі әлі күнге сақталып, әсіресе той – томалақта өзінің тамаша көрінісін байқатады. Дегенмен, сол тағылымды тәрбиені теріске шығарып, қоғамда оны ойынға айналдырып, жақсылыққа қарай емес, жалқылыққа алмастырып бара жатқаны үлкен өкініш тудырады. Мәселен, бүгінгі таңда әлеуметтік желінің тілімен айтсақ трендке айналған, «Maйn» мәселесі екі жақты пікір тудырып, біреулердің қалтасын қағып жатса, бай – қуатты адамдар үшін бәсекеге айналған. Жылтыраған жалған дүниеге алданған жастар өзгелермен өз өмірлерін салыстырып, тойға дейін тағдырларын екі айырып, тіл табыса алмай, туысқандарды әуреге салып, енді ғана тіккелі отырған ордаларын ортасына түсіріп жатқаны жасырын емес. Сондықтан, әр дәстүрдің өзіне тән тазалығын, қадір – қасиетін сақтап, сол бәз қалпында келер ұрпаққа аманаттай алу біздің алдымызда тұрған міндет.

Кез – келген мерекеде болсын, қызық – қуанышта қазақ халқының салт – дәстүрінің өз салмағы, іске асыратын үрдістері бар. Әсіресе, талай жыл тойлануға тыйым салынып, озбыр саясаттың ықпалымен дәріптелмей келген «Наурыз мерекесі» өз алдына дербес ел атанып, тәуелсіздіктің уығын биік қадаған сәттен бастап қайта қолға алына бастағаны көңілге қуаныш ұялатады. Аталмыш мереке қарсаңында қазіргі таңда жыл артқан сайын жаңаша бағдарламалар енгізіліп, жалпыхалықтық тойлау дәстүрі, әдет – ғұрыптың әдебін көрсетуге деген құлшыныс, адамдардың аталмыш айға деген көзқарастарын өзгертіп, қуана күтетін, қызыға тойлайтын мерекеге айналған. Жыл артқан сайын қазақша жаңа жылды қарсы алу үрдісі кең қарқында жүзеге асырылып, салт – дәстүрдің сан түрін көрсетуге деген ықылас – ниет артып келеді. Бұл әрине, жас буын өкілдеріне тамаша үлгі болуда. Олар қазірден бастап бұл дағдыны бойларына сіңіріп, ұлтымызға тән ұлылықпен танысып, ұлтына қазмет етуге дайын болары анық.

Жалпы, тек наурыз айында ғана емес, күнделікті тұрмыс – тіршілікте ұлтымызға тән ұлылықты одан әрі асқақтатуға әр адам үлес қосуы тиіс. Себебі, салт – дәстүрдің қай түрін алып қарасақ та мөп – мөддір тазалық пен тамаша көріністің куәсі боламыз.

«Әр елдің салты басқа» деген қазақтың тамаша мақалы бар. Расымен, жер бетін мекен ететін түрлі ұлттың өзіне тән ұрпағына аманаттайтын ерекшелігі бар. Қазақ халқының дәстүрі адамның толықтай кемелденуіне, береке – бірлікте өмір сүріп, жақсылыққа сенуіне, үлкенге құрмет көрсетіп, кішіге ізетті болуға баулиды.

Ұлтымызға тән ұлылық жетіп артылады. Ұлттық ойын түрлері, халықтық педагогика, кестелі сөз өнері және тек біздің жұртымызға ғана тән жүректі жылытатын, жанарға жылу ұялатып, жарқын болашаққа мол сеніммен көз жүгіртуге мүмкіндік беретін жайттар расымен өзінің өзектілігін аңғартады. Олай болса, ұрпақтан ұрпаққа талай ғасырдан бері аманат болып келе жатқан ұлтымызға тән ұлы құндылықты дәріптеу, салт – дәстүрді сақтау аса үлкен қажеттілік.

«ТЕАТР – ӨМІРДІҢ МАҢЫЗДЫ ҚҰРАЛЫ» (Артикуляция жаттығулары)

Байназаров Бақытжан Берикханович

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Жайдарман» үйірмесінің қосымша білім беру педагогі

Мақсаты: Анық та нақты сөйлеуге дағдыландыру, дыбысты дұрыс айту үшін сөйлеу аппаратын дұрыс қозғалысқа келтіру және тілді белгілі бір қалыпта ұстауға бағыттау.

Міндеті:

- Тіл дыбыстарын және олардың артикуляциялық жақтарын түсіну
- Сөйлеу мүшелері мен олардың әрқайсысының қызметі туралы түсіндіру
- Артикуляциялық жаттығулар жасауға үйрету.

Түрі: Шебер сынып

Әдісі: Артикуляциялық жаттығулар, жаңылтпаштар.

Құрал-жабдықтар: Суреттер, қаламсаптар, интерактивті тақта.

Жұмыс барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі:

Бүгінгі семинар қатысушылары біз артикуляциялық мүшелермен танысамыз. Оларға (ерің, тіл, таңдай, тіс, альвеола жатады). Жаттығулар орындауға дайындық жұмысын жасау.

II. Негізгі бөлім:

Кіріспе сөз:

Штефан Ланге деген неміс журналисі Германияда таңғы бағдарламаларды радиода жүргізетін болған. Дүкендерге барғанда “Мына заттың бағасы қанша? деп сұраса бірден барлығы елең етіп бұрылып, бұрылған заматта тани кетеді. Ең керемет баға да сол емес пе? Яғни, сенің түріңмен, есімінмен тану емес, басты құжат- дауысыңмен тану. Адамнан шығатын сөз дауыспен сүйемелденеді, яғни сіздің кез келген адаммен тілдесіп отырған шағыңыз тарихи оқиға. Тілдескен адамның ақылына сөз-ақпарат әсер етсе, дауыс көңіліне төте өтеді.

Дауыс-сөздің реңі , бояуы, ал дикция –сол сөздің тыңдаушыға мазмұнды жетуі. Дикция сөзді оюлайды, мүсіндейді. Дауыс пен дикцияны өзгертуге болады, олар қатар дамығанда ғана сіз әдемі сөйлей аласыз. Бұл басты қару, сенімді инструмент. Себебі анық дауыс, таза дикция арқылы аудиторияны сөзіңізге сендіріп, өтімді болуына жол ашасыз.

Сөзді анық та нақты сөйлеу үшін, бәріміз қазақ тілі пәнінен оқыған, дауысты, дауыссыз дыбыстарды дұрыс айта білуіміз керек. Сөйлеуге қызмет ететін аппарат арқылы әртүрлі дыбыстау қозғалыс орнын артикуляция дейміз.

Диафрагмалық тыныс алуда (ішпен дем алу) дем сыртқа шығады, сол сәтте әрбір дыбыстың өз қимылы, артикуляциясы болады. Дауысты және дауыссыз дыбыстарды дәл айтсақ, дұрыс дем алуды үйренесіз.

Практикалық кезең

Даусыңыз жақсы болу үшін бірнеше артикуляциялық ерін жаттығуларын назарыңызға ұсынамын:

1. Ерінді алға шығарып, қайта жинаңыз
2. Сүйірлеп шығарып, жоғары-төмен қозғалтыңыз
3. Алға шыққан ерінді оңға-солға қозғалтыңыз
4. Сүйірленген ерінді сағат тілімен айналдырыңыз

Сондай-ақ, тілге арналған жаттығулар да бар:

1. Тілді босату — а, ә, е, о дыбыстарын шығарыңыз
2. Тілді таңдайға апарыңыз, р дыбысын бірнеше рет салмақсыз айтыңыз
3. Ауыз ішінде тілді оңға-солға қозғалтыңыз.

Артикуляциялық жаттығуларды да жаңылтпаштар айту арқылы толықтыруға болады. Қысқа жаңылтпаштар диафрагмалық деммен, ал ұзын жаңылтпаштар тілдің нығайып, ыңғайға тез көнуіне көмегі тиеді.

Жаңылтпаштың екі түрі бар:

1. Миға арналған. Айтылуы оңай, бірақ адамды қатты жаңылдырады
2. Тілге арналған. Айтылуы қиын, белгілі бір әріптерді айта алмайтындар үшін.

Жаңылтпашты бірден тез айтуға тырыспаңыз. Алдымен жай темппен, буындарға бөліп оқыңыз кейін орташа темппен, одан соң жылдам темппен. Және әртүрлі интонациямен, қозғалыста айту нәтижелі болады. Жаңылтпаш әрбір дыбыстың анық шығуына орасан зор пайдасын тигізеді.

Қорытынды:

- Жаңылтпаш жаттау арқылы, тіл жаттықтырып, дұрыс сөйлеуді үйренеді.
- Сөйлеу мүшелері мен олардың әрқайсысының қызметі туралы түсінеді
- Артикуляциялық жаттығулар жасауға үйренеді

ЖАСӨСПІРІМНІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ – ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Зауре Турбековна Бейсенбаева

Жамбыл облысы әкімдігінің
білім басқармасы
Меркі ауданының білім бөлімінің
«Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық
мемлекеттік мекемесінің
мекемесінің директоры

Жасөспірімдік кезеңнің біраз бөлігі орта мектептің жоғары сыныбына сәйкес келеді және жеке тұлғаның қалыптасу процесінде айтарлықтай маңызды рөл атқарады.

Бұл жаста /15-17 жаста/ адамның тұлғалық жағынан пісіп-жетілу кезеңі аяқталады, оның өмірге көзқарасының негізгі сипаттары қалыптасады- үлкен өмір алдындағы ең алғашқы рет өз бетімен шешім қабылдап, болашақ кәсібін таңдау міндеті жүзеге асырылады. Қоғамда балалық шақтан жастық шаққа өту кезеңі тек қана оның тұлғалық жағынан пісіп-жетілуінің ғана белгісі емес, сонымен бірге мәдениетке ұмтылу, белгілі бір деңгейіндегі білім, нормалары мен дағды жүйесін игеруі, сол арқылы жеке тұлға еңбек етіп, қоғамдық қызметтер атқара алады және әлеуметтік жауапкершілікті сезінеді.

Жасөспірімдердің әлеуметтік есеюін дамыту болашақ өмірге даярлау үшін қоғамдық тұрғыдан қажет. Мұның өзі күрделі процесс, уақытты талап етеді және жасөспірім ересектерге арналған нормалар мен талаптар жүйесінде өмір сүре бастаса мүмкін болады. Ал бұл дербестік қажетті әр міндетті түрде міндеттер мен құқықтарды ұлғайтумен байланысты. Тек осындай жағдайда ғана жасөспірімдер ересектерге іс - әрекет етуге, ойлауға алуан түрлі міндетті орындауға, адаммен қарым-қатынас жасауға үйрене алады.

Ст. Холл ең алғаш бірнеше негізгі қарама – қайшылықтарды бөліп көрсете отырып, жасөспірім мінезіндегі амби-валенттілік пен пародаксальдылықты сипаттаған. Жасөспірімдерде шектен тыс белсенділік - аяқ шалысқа шектен тыс көңілділік - уайым, өзіне сенімділік - ұялшақтық пен қорқыныш жоғары деңгейдегі адамгершілік талпыныстарының күрт төмендеуі ашық қарым – қатынастық, өте нәзік сезімталдық апатияға, өткір құштарлық – бірбеткейлікке оқуға деген ынта белгісіздікке, бақылау мен әуестілік сияқты талқылаулар болады. Ол бұл кезеңді «Боран мен тегеурін» кезең деп атайды. Ст. Холл жасөспірім кезеңнің мазмұнын «өзіндік сана – сезім» кризисі деп сипаттайды. Тек осыны басынан өткеріп ғана жеке даралы сезіміне ие болады.

Келесі жасөспірім шақты зерттеуші неміс философы мен психологы Э. Шпрангер болды. Ол 1924 жылы жасөспірім кезең психологиясы деген еңбекті басылымға берді. Ол еңбегі бүгінге дейін қолданылып келеді. Э. Шпрангер жасөспірім кезеңін толық қарастыра отырып, жас кезеңді қыз балаларды 13 –19 жас, ұл балаларды 14 – 21 жас деп қарастырды. Ол тәуелділік - еркіндік мазмұны болып табылатын «кризиспен» сипатталады.

Э. Шпрангер жасөспірім кезеңнің мәдени – психологиялық концепциясын жасады. Э. Шпрангер бойынша жасөспірімдік кезең мәдениет деңгейіне өсу жасы. Ол психикалық даму жеке даралық психиканың осы дәуірде объективті және нормативті рухқа өсуі деп жазады.

Психологияның ең негізгі міндеті «тұлғаның ішкі әлемін тану» деген қағиданы ескерсек, оның мәдениетпен және тарихпен тығыз байланысты екенін айтып кеткен жөн болар.

Әлеуметтік дамыған тұлғаны тек қоғамда қабылданған нормаларды ұстанумен ғана емес, сонымен қоса белгілі бір топтарға, ұжымдық және қоғамдық құндылықтарға бағытталғанымен ерекшеленеді. Құндылықтар объект жайлы біліммен және оған деген қатынастан тұрады. Психологиялық тұрғыда өзіндік анықталған тұлға - бұл өзінің нені қажет ететіндігін (мақсаты, өмірлік жоспары, идеясы) саналы бағалаушылық жеке бас және денелік қасиеттері, қолынан не келетінін субъект. Аталған элементтердің тұлғаның

өзімен байланыстыруы оның нақты қылықтары мен мінез – құлқының реттеушісі болып, оның іс - әрекетінің дәрежесін, бағыттылығын, интенсивтілігін, мазмұнын анықтайды. Өз мүмкіндіктерін ашу процесі, қоғам, топ талаптарын саналы бағалау ұжым шеңберінде белсенді іс - әрекет етеді. Осы себептен өзіндік анықталған тұлғаның көрсеткіші ретінде тек субъектіні қабылдау әлеуметтік маңызды іс - әрекет жасауға даярлықтың, қатынасты жаңғыртуға ғана емес, сонымен қоса шынайы іс - әрекеттің көрсеткіші болып табылады. Э. Шпрангер, өзіндік – сана сезімді, құнды бағыт бағдарлықты жасөспірімдердің дүниетанымын зерттеуге бастауы деп санады .

Э. Штерн жасөспірімдік кезеңді жеке тұлғаның қалыптасуының бір кезеңі деп қарастырды. Психологияның қай бағыты болмасын, барлығының орталық мәселесі, оның ойынша адам тұлғасының мәселесі болу керек.

Өтпелі кезең тек ғана ой мен сезімдерден талпыныс пен идеялардан ғана емес, сонымен қатар әрекеттің ерекше бейнесімен сипатталу қажет дейді.

Жасөспірім кезеңнің негізгі ерекшелігі – дамудың бар жақтарын өзгерту. Осы кезеңде адамның өз беттілігі өмірге деген дайындығымен анықталады. Мұнда жасөспірімнің дүниетанымы, кәсіби іс - әрекетті таңдауы және тұлғаның азаматтылық маңыздылығын нақтылау аяқталады. Факторлар әсерінен тұлғаның қоршаған адамдармен қатынас жүйесі және өзіне деген қатынас өзгереді. Осы әлеуметтік позицияның әсерінен оның қоғамдық пайдалы іс - әрекетке, оқуға деген қатынасы өзгереді. Белгілі бір болашақ мамандыққа деген байланыс қалыптасады. Берілген кезең жасөспірімнің үлкендермен мінез – құлықтың барлық аймақтарында тәуелсіздігін көрсетеді.

Жасөспірімнің өз көзқарасы бар, жасөспірімдер үнемі өз жетістіктерін өсіріп, кемшіліктерін азайтып отырады. Өз құрдастарының арасында болуға ұмтылыс, оларды белсенді түрде үлкендер арасынан өзі соған ұқсағысы келетін адам іздейді. Бұл жерде идентификация туындайды.

Жасөспірім тұлғасының индивидуалды дамуы мен қалыптасуы бірінше кезекте белсенді өзара әрекет, яғни қоршаған ортамен әрекеттесу нәтижесінің арқасында болады. Жас есейе келе адам психологиялық дамуында әлеуметтік фактордың әсері күшейе түседі

Психологиялық-педагогикалық диагностика – бұл оқу-тәрбие үдерісін оңтайландыру мақсатында дербес-психологиялық сипаттамаларын зерделеуге бағытталған бағалау практикасы.

«Психологиялық диагностика» терминін алғаш рет ХХғ. 20 жылдарында пайда болып алғашқыда медициналық ғылымда (психатрияда: Г. Роршах «Психологиялық диагностика», 1921ж), содан кейін индивидтің немесе кіші топтың психологиялық күйін анықтауды сипаттайтын психологиялық түсінік ретінде қолданыла бастады.

Дәлірек айтқанда, Психодиагностика (психо... және diagnostikos - айырып тануға қабілетті) - адамның психикалық қасиеті мен күйін ғылыми дәлелді тәсілдер арқылы сандық сипатта бағалайтын және нақты сапалық тұрғыдан талдайтын, сөйтіп адам психологиясының көрінісі туралы дұрыс болжамдық мәлімет беретін ізденіс аумағы.

Психологиялық диагностика тек қана жалпы заңдылықтарды бекітіп, сипаттап қоймай, жағымсыз сәттерді жоюға да нақты көмек көрсетеді. Психологиялық диагностика адам психикасының ерекшеліктері туралы информация жинақтауға бағытталған.

Диагностика – дидактикалық процестің нәтижесін анықтау үшін қолданылады. Сондықтан да педагогикалық диагностиканың мазмұнына келсек. «Диагностика» түсінігінің мәні «білім, ептілік және дағдыларды тексеру» түсінігімен салыстырғанда едәуір тереңдеу әрі кең. «Тексеру» нәтиженің тек көрсеткіштерін ғана аңдатады, не себептен болғаны жөнінде дерек бермейді.

Диагностикалау кезінде нәтиже өзіне қол жеткізген әдіс-тәсілдермен бірге қарастырылады, дидактикалық процестің бағдар-бағытын, ілгерлі не кері қозғалысы анықталады.

Педагогикалық диагностика – педагогикалық мақсатты жетілдіру үшін алынған зерттеу қорытындысының талдауы негізінде жаңа ақпарат алу, білім берудің (оқу, тәрбие) сапасын жақсартуға және оқушы тұлғасын дамытуға бағытталған процесс.

Педагогикалық процесте диагностика келесі функцияларды орындай алады:

1. Констатациялау - белгілеу (ақпараттық).
2. Болжау.
3. Құндылық - бағдарлану (бағалау).
4. Өзіндік оқып-үйрену, өзіндік даму.
5. Дамытушылық (тәрбиелеуші).

6. Конструктивті.

Психологиялық диагностика тек қана жалпы заңдылықтарды бекітіп, сипаттап қоймай, жағымсыз сәттерді жоюға да нақты көмек көрсетеді. Психологиялық диагностика адам психикасының ерекшеліктері туралы информация жинақтауға бағытталған.

Диагностика – зерттеу процесі немесе объект туралы толық ақпарат алудың жалпы тәсілі. Диагностика әлеуметтік технологияның маңызды компоненті болып табылады (мақсат - диагноз - болжам -бағдарлама - енгізу және талдау). Осыған байланысты әлеуметтік қызметтің практикасында әртүрлі зерттеу әдістерінің принциптері, алгоритм процедуралары және тексеру тәсілдерін қосатын өзіндік диагностикалық технология қалыптасады.

Ал, педагогикалық диагностикада әрбір сараптама, әрине, мүмкіндігінше мынандай көзқарастар тұрғысында қарастырылуы тиіс:

а) оқушылардың берілетін тәрбие мен оқыту мақсаттарын, баланың жеке басының даму деңгейі жайлы салыстырылған мәліметтерден (қалыпты деңгейде);

ә) осы жастағы балалардың дамуындағы жеке айырмашылықтар жайлы мәліметтерден;

б) алдыңғы жас кезеңдеріндегі дамуы жайлы мәліметтерден;

в) болашақтағы дамуы жайлы мәліметтерден: дамуы үшін қажет ететін нәрселерді, балалардың ары қарай жақсы дамуына қолайлы жағдайларды анықтау (өзгерістер жағынан).

Психологиялық-педагогикалық диагностикалау келесі төменде көрсетілген тесттермен анықталады. Диагностиканың нәтижесі оқытушыларға оқушының психологиялық-педагогикалық портретін алуға, оқытудың әдістерімен тәсілдерін дұрыс анықтауға мүмкіндік береді.

Тест №1. Кеңістікті елестету қабілеті

Тест № 2. Еске сақтау қабілеті

Тест №3 Көру есі

Тест № 4 Логикалық ойлау

Тест №5 Сөздік қор

Тест №6 Математикалық ойлау

Тест №7 Көзбен өлшеу

Тест №8 Елестету қабілеті

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Бабаев С.Б, Оңалбек Ж.К. «Жалпы педагогика» Алматы 2006.

2. С.Ш. Әбенбаев, А.М. Құдиярова, Ж.Ә. Әбиев «Педагогика» Астана 2003.

3. Ж. Әбиев, А.М. Құдиярова, С. Бабаев «Педагогика» Алматы 2004.

4. Бержанов К.Б., Мусин С.М., Педагогика тарихы. Алматы-2004.

5. Дүйсембекова Ш.Д. Педагогика. Семей 2004 ж.

6. Борытко Н.М. Методология и методы психолого-педагогических исследований: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2008.–320 с.

7. Вайсман Р.С., Развитие мотивационной сферы человека в старшем возрасте: М.,1976

8. Головей Л.А. Психология становления субъекта деятельности в периоды юности и взрослости.СП.,1996

STEM ТЕХНОЛОГИЯСЫ БАСТАУЫШ СЫНЫПТЫҢ МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА

№5 Ақарал жалпы орта білім беретін
мектеп-гимназиясы,
Меркі ауданы, Жамбыл облысы,
Бекасилова Молдир Амантаевна
Педагог-шебер

Аннотация: Бастауыш сыныпта математика пәнін оқытуда STEM технологиясының элементтерін қолдануды енгізу мектептің білім беру жүйесін жетілдіру ретінде маңыздылығы зор. STEM – білім беру оқушыларда XXI ғасырдың негізгі дағдыларын дамытуға ықпал етеді: коммуникация, кооперация, сыни ойлау, креативтілік. STEM білім беру саласындағы зерттеушілер математика сабақтарында STEM технологияны қолдану - оқушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыруға, мотивациясын арттыруға және ақпараттық кеңістікте өз бетінше шарлау, өз пікірлерін білдіру дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететінін атап өтті. STEM технологиясының элементтерін қолдана отырып, есепті шешудің жолдары сипаттап, жалпы білім беретін мектепте STEM-оқытуды енгізудің негізгі бағыттары белгіленді: оқушылардың ойлауын қалыптастыру және дамыту, оқу және зерттеу іс-әрекетінің тәжірибесін алу, жаратылыстану саласындағы жаңа технологиялармен танысу және оларды нақты мәселелерді шешу үшін қолдану мүмкіндіктері, қоршаған шындықты тану құралы ретінде математиканы игеру.

Түйін сөздер: математиканы оқыту, STEM тәсілі, STEM технологиялары, STEM білім беру, пәнаралық құзыреттіліктер, интеграция, мүмкіндіктер.

Кез – келген мұғалім кез - келген технологияны, әдіс - тәсілді пайдаланғанда бала үшін тиімдісін іздейді. Бастауыш сыныпта оқушы жаратылыстану, математика, дүниетану т. б сабақтардан білімін жетілдіру үшін теорияны оқиды. Біреу жақсы түсінсе, біреу өз шамасына қарай түсінеді. Бірақ, осы білімді қалай? қайда? қолданамын деп ойлайды. Бізден сұрайды, біз ертең үлкен болғанда, маман болғанда қолданасың деп айтамыз. Оқушы оны түсінбейді, сол арқылы ол теорияға қызықпайды, теория қиын секілді көрінеді. Оқушы алған білімін, теорияны, формуланы, ережені есінде қанша уақыт сақтай алады? Сондықтан бастауыш сатыдағы бала қолымен ұстап, көзімен көріп жасаған дүниесі ешқашан ұмытылмайды.

Білім саласы бір орында тұрмайды. STEM Дүниежүзілік білім саласындағы жаңа тренд. STEM қазіргі заман талабына сай инновациялық жобалардың зертханасы деп айтуға болады. Өйткені, STEM қазіргі елімізде қарқынды дамып келе жатыр. Ол дамыған сайын, бәсекеге қабілетті ұрпақ та дамып отыр. Қазақстанда да бәсекеге қабілетті ұрпақты тәрбиелеу әрбір ұстаздың міндеті. Сол арқылы, ғылымға деген қызығушылығын арттыруды көздейді.

STEM ерекшелігі - бұл пәнаралық байланыс принципі, яғни бірнеше пәнді біріктіре отырып, бірнеше пәндерден алған білімді қоса отырып, жаңа бір қолданбалы зат жасап шығарады.

Яғни, сол затты жасап шығарғанда мысалы; ол кішкентай бір конструктор болсын соны жасағанда жаратылыстану, дүниетану, математиканы қолданып есептей алған білімдерін біріктіре отырып жасайды. Сол арқылы оқушы ойлайды, мен білімді қолданып жатырмын деп. Міне осылай, STEM техникасында жұмыс жасау, оны өмірде қолдана алу бала үшін өте маңызды. Бала өзінің жасаған бұйымын, өнімін көру, жасау арқылы мотивациясы артады. Ал егер алған білімін қолданып, бір өнім жасай алмаса, оны не істейді? Ал, STEM әрбір оқушыға алған білімінің нәтижесін көрсетеді. Мыс: математика пәні бойынша математикалық сауаттылық, сауат ашу пәні бойынша оқу сауаттылығы дамиды. Мақсаты - сабақта алған білімін өмірде қолдана алу. Бірақ алған білімін басқа пәндермен байланыстырып, бірнеше бағыт бойынша жүреді. Олар: ғылым, технология, инженерия және математиканың (science, technology, engineering and mathematics) бірлескен түрі.

STEM арқылы оқушы не үйренеді:

- Мотивация алады.
- Теорияға деген қызығушылығы артады, оның маңызын түсінеді.
- Сабаққа деген қызығушылығы артады.
- Жоба жасай алады.
- Идея ойлап табады алады.
- Жан - жақты болады.
- Дарынды оқушы анықталады.
- Бәсекеге қабілетті болады.
- Сын тұрғысынан ойлай алады.

Қазіргі заманауи мұғалім оқушыларды оқыта отырып, мектеп қабырғасында алған білімдері өзгермелі әлемге бейімделе алуына көмектесетініне сенімді болуы керек. Себебі ертеңгі күнгі жұмыс орны шығармашылық пен инновацияны талап етеді. Әрине, STEM - білім беру бағдарламасының жүзеге асыру қаржылай мәселелерге алып келеді. Бірақ, білімге салынған инвестиция, ең тиімді инвестиция. Бұл бағдарлама әрбір баланың өсіп, өнуіне өз септігін тигізеді.

Біздің мақсатымыз – STEM технологиясының элементтерін математика сабағында қолданып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру және шығармашылыққа баулу. Оқушылар тікбұрышты параллелепипедтің ені мен ұзындығын табуды біледі, ауданын есептей алады. Мысалы мектеп тұрғызу үшін немесе аспалы көпір, жер төселімдерін жасау үшін балалар қанша текшенің қажет екенін есептеп, нәтижесін жаза алады. 1 сынып математика сабағында күнделікті өмірде пайдаланатын салқын тісбасарларға арналған таяқшаларды пайдалану арқылы түрлі кеңістік фигураларын жасауға болады. Мысалы: түзу, сәуле, кесінді, бұрыш, үшбұрыш, төртбұрыш. Демек, бұл технологияны шексіз пайдалануға болады деген сөз. (1 сурет)

Қазіргі заманауи мұғалім балаларды оқыта отырып, мектеп қабырғасында алған білімдері өзгермелі әлемге бейімделе алуына көмектесетініне сенімді болуы керек. Себебі ертеңгі күнгі жұмыс орны шығармашылық пен инновацияны талап етеді. Демек, STEM-білім беру балаларға мәселені шешу, өзара қарым-қатынас жасау, шығармашылық амал-тәсілдерді қолдану мен сын тұрғысында ойлау сияқты XXI ғасырдың жасампаз дағдыларын меңгеруге көмектеседі. Бұл дағдылар барлық оқу кезеңінде кез келген пәннен үлгеру үшін қажет болады. Болжамдар бойынша STEM сегментіндегі жұмыс орындары жұмыспен қамтудың басқа секторларымен салыстырғанда, алдағы он жылдықта екі есе қарқынмен өсуі мүмкін. Бұл дағдыларды бүгіннен бастап үйрету балалардың болашақ кәсіби қызметке дайын болуына көмектеседі.

Оқыту үдерісін жаңаша ұйымдастыру оқытушының өзін-өзі дамытуына қолайлы жағдай жасай отырып, оның шығармашылық қабілетінің артуына септігін тигізеді. Сондықтан, ғылыми техникалық прогрестен қалмай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу әрбір ұстаздың негізгі міндеті.

Математика – мектепте оқытылатын ең маңызды пәндердің бірі болғандықтан, өзін сабақ беретін мектеп-гимназиясында бастауыш сыныптың математика сабағында оқушылардың ой-өрісін кеңейту, білімдерін тереңдету, сондай-ақ балалардың белсенді өмірлік ұстанымын қалыптастыру бойынша жұмыстар жүзеге асырылуда.

1 сурет

2 сурет

Балаларды қосу және азайту амалдарымен таныстыру, заттарды салыстыруға және сұрыптауға үйрету – оларды белгілі бір белгілер бойынша (түсі, пішіні және өлшемі бойынша, үлкенінен кішісіне дейін және т.б.) орналастырып, тақты табу. Осы мақсатта әртүрлі үлестірмелі материалдар, геометриялық фигуралар жиыны, көлемді геометриялық денелер, логикалық блоктар мен басқатырғыштар, сұрыптау құрылғылары, математикалық конструкторлар және т.б. жасау арқылы білім алушылардың алған білімдерін есте сақтап, өмірде қолдану. (2 сурет)

STEM білім беруде математика ерекше орын алады, өйткені оның әдістері әртүрлі салалардағы заманауи жобаларда сұранысқа ие. Сонымен қатар, пәнаралық байланыс мектеп математикасының пайдалығы мен қолдану мүмкіндігін түсінудің негізгі аспектілерінің бірі болып табылады. Материалдардың мазмұнын жасаңды байланыссыз, табиғи және дұрыс таңдалуын қамтамасыз ету қажет. Математика, басқа жағынан, нақты өмірлік жағдайларды модельдеудің, сондай-ақ сипаттау мен бағалаудың жан-жақты құралын ұсынады. Әрбір математика мұғалімі басқа ғылымдардан алынған білім мен ақпаратты тиісті мотивация ретінде қабылдап, математиканың «маңыздылығын» атап көрсетуі керек екендігі даусыз. Математика оқулықтарында өмірден алынған қысқа есептер әдетте белгілі бір құбылыстар мен жағдайлар туралы контекстен тыс ақпарат береді. Сондықтан мұндай тапсырмалар мұғалімдердің де, білім алушылардың де арасында өте танымал емес, сондықтан көбінесе мүлдем қабылданбайды. Пәнаралық қызмет барлық жаратылыстану ғылымдарын оқуға мотивация бола алады. Сондықтан оқу материалдарын дайындау қажет, Оқушылардың математикаға деген қызығушылығы математиканы тиісті дәрежеде түсіне алмағандықтан төмендейді. STEM білім беру – білімнің басқа салаларына қызығушылықтарын пайдалана отырып, оқушылардың назарын математика пәніне қосу мүмкіндігі. Бастауыш сынап оқушылары математиканы дәстүрлі әдістерге қарағанда практикалық, интерактивті немесе технологияға негізделген сабақтар арқылы үйренгенді жөн көреді. Бұл біріктірілген STEM тәсілімен жақсы үйлеседі. Бұл тәсіл арқылы оқушылар өздерінің жоғары деңгейлі ойлау қабілеттерімен өмірде және кез келген мансапта көмектесетін 21 ғасыр құзыреттерін дамыта алады. Балала үнемі математикалық түсініктерге нақты мән беретін және олардың санасына ықпал ететін санау, өлшеу, салыстыру, пішіні мен мөлшерін анықтау қажеттілігі туындайды. Топтық жұмыс үшін оқушыларға шешу барысында пәнаралық байланыстар бекітілетін жобалық-зерттеушілік сипаттағы күрделі тапсырмалар ұсынылады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Г.Ногайбаева, С.Жумажанова «Развитие STEM – образования в мире и Казахстане» \ \ «Білімді ел – Образованная страна» №20 (57) 25.10.2016ж
2. Н.Ә.Назарбаев «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына жолдауы 10.01.2018
3. Г.Ахметова, А.Мурзалинова. «Преимущества и перспективы STEM-образования» \ \ «Білімді ел - Образованная страна» №41 (102) 7 ноября 2017
4. Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. - // Қазақстан мектебі №4, 2008

ТАРИХ САБАҒЫНДА ЖҮЙЕЛІ- ӘРЕКЕТТІК ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМДЕРІНДЕГІ ОЛҚЫЛЫҚТАРДЫҢ ОРНЫН ТОЛТЫРУ

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Шежере» тарих үйірмесінің қосымша білім беру педагогі Касымов Гани Сарсембаевич

Білім алушылардың біліміндегі олқылықтарды анықтау және жою жұмысы әрбір мұғалім қызметінің құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл жұмыстың уақытылы және тиянақты жүргізілуі оқытудың жоғары нәтижелерінің кепілі болып табылады.

Практикалық ұстаз бұл жұмыстың қаншалықты қиын және маңызды екенін біледі. Егер сіз бұл мәселеге мұқият назар аудармасаңыз, онда көп ұзамай тіпті қабілетті оқушылар қателіктерге бой алдырады. Сіз рөлді төмендете алмайсыз және бұл жұмыс, олар айтқандай, жағдайдан жағдайға көшуіне мүмкіндік береді. Білімдегі олқылықтарды анықтау және жою шараларын жүйелі түрде жүргізу қажет.

Педагогикалық іс-әрекеттің бұл түрін біртұтас үдерістен – барлығы өзара байланысты оқу процесінен оқшаулау қиын.

Оқушылардың біліміндегі кемшіліктер мен олқылықтарды анықтау және жою бойынша жүйелі жұмыс – білім сапасын арттырудың басты шарттарының бірі. Оқытушы жалпы қабылданған формаларды қолдануы және ойлап табуы, өз бақылау құралдарын жүзеге асыруы керек, оны шебер меңгеру артта қалуды болдырмайды, әр оқушының белсенді жұмысын қамтамасыз етеді.

Жұмыстың мақсаттары:

- тиянақты білімді қалыптастыру;
- өзін-өзі бақылау әдістеріне үйрету;
- өзін-өзі бақылау қажеттілігін қалыптастыру;
- орындалған жұмысқа жауапкершілікке тәрбиелеу;
- оқушылардың жеке шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Жұмыс барысында шешілетін тапсырмалар

Бақылау. Оқушылардың білім, білік дағдыларының жағдайын, олардың психикалық даму деңгейін анықтау, танымдық іс-әрекет әдістерін, ұтымды тәрбие жұмысының дағдыларын меңгеру дәрежесін зерттеу. Жоспарланған нәтижені нақты нәтижемен салыстыру, қолданылатын оқыту әдістерінің, формалары мен құралдарының тиімділігін белгілеу.

Тәрбиелік. Білім, білік дағдыларын жетілдіру, оларды жалпылау және жүйелеу. Оқушылар зерттелетін материалдағы негізгі нәрсені, басты нәрсені бөліп көрсетуге үйренеді. Тексерілген білім мен дағдылар анық және дәлірек болады.

Диагностикалық. Білім мен дағдылардағы қателер мен олқылықтар және олардың себептері туралы ақпарат алу. Диагностикалық тексерулердің нәтижелері оқытудың неғұрлым қарқынды әдістемесін таңдауға көмектеседі, сонымен қатар оқыту әдістері мен құралдарын одан әрі жетілдіру бағытын нақтылайды.

Болжамдық. Жетілдірілген ақпаратты алу: оқу материалының келесі бөлігін меңгеру үшін нақты білімдер, дағдылар мен дағдылар жеткілікті түрде қалыптасқан ба. Болжаудың нәтижелері бүгінгі таңда осы типтегі қателіктерге жол беретін немесе танымдық іс-әрекет техникасы жүйесінде белгілі бір кемшіліктері бар оқушының одан әрі мінез-құлқының үлгісін құру үшін пайдаланылады.

Даму. Оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыру. Олардың сөйлеу, есте сақтау, зейінін, қиялын, ерік-жігерін, ойлауын дамыту.

Бағдарлау. Жеке оқушының және жалпы сыныптың оқу мақсатына жету дәрежесі

туралы ақпарат алу. Оқушылардың қиындықтары мен жетістіктеріне бағыт-бағдар беру. Олқылықтарды, қателер мен кемшіліктерді ашып, білім мен біліктілікті арттыру үшін күштерді қолдану бағыттарын көрсету.

Тәрбиелеу. Оқушыларды оқуға жауапкершілікпен қарауға, тәртіптілікке, адалдыққа, табандылыққа, жүйелі жұмыс істеу әдетіне, өзін-өзі бақылауға тәрбиелеу.

Білімдегі олқылықтарды анықтау және жою жұмыстарын ұйымдастыруды кезеңдерге бөлемін: қателерді анықтау; қателерді түзету; жіберілген қателіктерді талдау; кемшіліктерді жою бойынша жұмысты жоспарлау; ЗУН-дағы олқылықтарды жою; алдын алу шаралары.

I кезең. Қатені анықтау

Жазбаша жұмыстарды тексеру, ауызша жауап беру, өзін-өзі және өзара бақылау кезінде жүзеге асырылады. Мен орындаудың тәуелсіздігін қатаң сақтаймын. Жазбаша жұмыстың ең тиімді (қателерді анықтау үшін) түрлерін қарастырамын:

- оқу жылының басында және соңында – деректер матрицасын кейіннен құрастыра отырып тестілеу (әрбір жеке тұлғаның және жалпы сыныптың қателері анық көрінетін (әрқайсысына осындай матрицалардың көшірмелерін беремін. қателерді талдау бойынша жеке өзіндік жұмыс кестесі) ;

- оқу жылы ішінде – дәстүрлі бақылау және олардың алдындағы өзіндік жұмыс, теориялық материалды жазбаша сұрау;

- «тар» тақырыпты бақылауды меңгеру: тарихи диктанттар («Сөз тіркесін аяқта», «Бос орындарды толтыр», «Сұрақ құрастыр», «Ойлан, жауабын жаз»), «Тізбектер» (тест үшін). білімдерді күндер мен оқиғалармен ассимиляциялау), мини-тесттер («Мен мәлімдемемен келісемін – «+», әйтпесе «-»»). Бұл түрдегі тапсырмалар оқытылатын тақырып бойынша білімдегі олқылықтарды тез және ең бастысы дер кезінде анықтауға мүмкіндік береді, бұл мұғалімге де, оқушыға да пайдалы.

ЗУН-ның ауызша тесті белгілі бір тақырыптағы типтік қателерді және жалпы білім беру дағдыларын анықтауға бағытталған. Білімді қабылдаудың мәнділігін анықтауға және оны қолданудың саналылығына бағытталса, оқушылардың дербестігі мен шығармашылық белсенділігін оятса, тиімді болады. Сұрақтардың сапасы оқушылардың сұраққа жауап беру кезінде жасайтын психикалық әрекеттерінің сипатымен анықталады. Соңдықтан тест тапсырмаларының ішінен есте сақтауды (зерттелгенді жаңғырту үшін), ойлауды (салыстыру, дәлелдеу, жалпылау), сөйлеуді белсендіретін сұрақтарды бөліп аламын. Алынған білімді практикалық қызметте қолдануды қажет ететін проблемалық мәселелердің маңызы зор. Ауызша емтиханның сапасы сұрақтардың таңдалуына және олардың қойылу ретіне байланысты. Әрбір сұрақ логикалық тұрғыдан толық, өте қысқа және нақты болуы керек. Білімді сапалы анықтаудың екі шартын бөліп көрсетемін:

- оқушыға ешкім кедергі жасамайды (жауап кейінірек түсіндіріледі);

- Оқушы сұраққа жауап бермей, жағына ауытқыса ғана оның сөзін бөлуге болады.

Ауызша тексеру әдістерін сабақтың әртүрлі кезеңдерінде қолданамын.

Оқушыларға өзін-өзі бақылау дағдылары мен дағдыларын үйрету олардың өз қателерін табуға мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар тәрбиелік, психологиялық және педагогикалық тұрғыдан да тиімді. Пішіндері: «Қатені тауып түсіндір» (өз қатесін, сыныптасы жасаған, мұғалім жоспарлаған), «Жауапты тексеріп, қатені түсін», «Жауабыңды бағала».

Мектеп оқушыларының оқу іс-әрекетінің сапасы мен тиімділігін өзара бақылау мұғалімге оқушылардың білімін тексеруге көмектесіп, адалдық пен әділдік, ұжымшылдық сияқты тұлғалық қасиеттердің қалыптасуына ықпал етеді. «Сұрақ қою», «Шешімінің саңылауын тауып, сұрақ қою» (жауап берушінің қатені өзі табуға көмектесу үшін), «Жауапқа шолу жасау», «Досыңызға пікіріңізді түсіндіріңіз», өзара тексеру. үй тапсырмалары мен тексеру қағаздары, анықтамалар – бұл өзара бақылаудың барлық түрлерінен алыс. Өзара тексеруді сабақтан кейін де жүргізуге болатыны да оң. Білімді өзара тексеру оқушылардың белсенділігін белсендіреді, білімге деген қызығушылықтарын арттырады және оларға ұнайды. Өзара бақылау барысында оқушылардың жеке ерекшеліктері ашылып, білімге деген қызығушылықтары артады. Балаларға процестің өзі ұнайды, олардың жолдастарымен қарым-қатынасы нығаяды.

Бұл кезеңде оқу материалын қабылдау мен түсінудің дұрыстығы талданады, білімдегі әлсіздіктер ашылады, оқушылардың жұмысы мен жауаптарындағы кемшіліктер, олқылықтар, қателер ашылады. Бұл мұғалімге оларды жеңу және жою шараларын дер кезінде анықтауға мүмкіндік береді.

II кезең. қателерді түзету

Қателерді түзету оларды анықтаумен қатар жүреді, бірақ классикалық тізбектен кейін де әрбір оқушы материалды меңгеріп, күшті дағдыларды дамыта алмайды: мұғалім көрсетті - оқушы өзі шешті - мұғалім қателерді көрсетті - оқушы жұмысты орындады. қателер бойынша. Жаңа тақырыпты оқуға кірісе отырып, оқушы өткен материалдың көп бөлігін ұмытып қалады. Әрбір оқушы өзінің «проблемалық» тақырыптарын қайталап, ұзақ, кезеңді түрде қайталап, білім тізбегінің «әлсіз» буынына оралғанда ғана оқу нәтижесіне қол жеткізуге болады. Тізім түрінде қателерді қатаң есепке алу керек, онымен жүйелі түрде жұмыс істеу керек: өзгертулер енгізу, ассимиляция сапасына берік сенім болғанша қатені бақылауда ұстау керек. Бұл тапсырма оңай емес, шыдамдылық пен уақытты қажет етеді. Бірақ мақсат құралдарды ақтайды. Ал бұл жолдан өткен адам шәкірттерінің оқу жетістіктерімен марапатталады. Менің ойымша, қателерді түзетудің ұтымды формалары мыналар:

- Деректер матрицасы – тест нәтижелері енгізілген кесте. Ол жалпы сынып бойынша және әрбір оқушы үшін жеке «қолдану» суретін көруге мүмкіндік береді (1-кесте).

- Қателерді есепке алу кітапшасы (оны электронды түрде жасауға болады) сынып тізімі мен барлық жазба жұмыстарымен «өңдеу» мониторингін қамтиды. Әрбір оқушы үшін жеке парақ (немесе оның бір бөлігі) жасалады, онда нақты қателер туралы ақпарат енгізіледі және білімдерді меңгеру жазылады. Кімде қандай мәселе бар, кім неден өтпегені анық байқалады (2-кесте).

- Сабақ барысында үй тапсырмасын орындау кезінде мен оқушыларға бір нәрсені бірден түсіне алмаса, кейінірек ойлануы немесе көмектесуі үшін шетке («?» сияқты) ескертпелер қоюды ұсынамын. мұғалім, сыныптасы. Мен оқушылардың «түсініксіз» жерлерін назарсыз қалдырмауды мақсат етемін.

III кезең. Жіберілген қателерді талдау

Жіберілген қателерді талдау әр жұмыс түрінен кейін ауызша немесе жазбаша түрде мұғалімнің немесе оқушының әрекет түріне қарай жүргізеді. Сандық және сапалық талдау жүргізіледі. Мұқият талдау жекелеген оқушылардың олқылықтары мен жетістіктерін терең зерттеуге, оқушылардың типтік қателері мен негізгі қиындықтарын анықтауға, олардың пайда болу себептерін зерттеуге және оларды жою жолдарын белгілеуге мүмкіндік береді.

IV кезең. Білімдегі кемшіліктерді жою бойынша жұмысты жоспарлау

Бұл жұмыс талдау негізінде құрастырылған, оның нәтижесі оқушыларға жеткізіледі.

- Мұғалім қашан, кімнен, қандай мақсатта сұрау керектігін және ол үшін нені қолдану керектігін белгілейді.

- Қателер бойынша жұмыс әр жазбаша жұмыстан кейін, қанағаттанарлықсыз бағадан кейін қайта тестілеу жүргізіледі.

- Әрбір оқушының барлық бақылау және сынақ жұмыстарын орындауын қамтамасыз ету үшін (тіпті ол жіберіп алса да) қатаң бақылау жүргізіледі.

V кезең. Білімдегі олқылықтарды жою

- Сыныптағы жұмысты талдау.

- Нәтиже туралы сыныптың пікірін білу.

- Қателер бойынша жұмыс, жеке және фронтальды, кейіннен міндетті жазбаша шолумен (оң баға алғанға дейін).

- Фронтальды зерттеу кезінде және жеке қайталауға арналған тапсырмалар (оң баға алғанға дейін).

VI кезең. Алдын алу шаралары

Төмендегі алдын алу шаралары оларды азайтуға ықпал етеді.

- Жазбаша тапсырмалардың мәтіндері түсінікті болуы керек: жақсы тұжырымдалған, жақсы оқылған.

- Жаңа материалды түсіндіру кезінде қатені болжау және ұғымды дұрыс меңгеру үшін тапсырмалар жүйесін таңдау. Әрбір элементке назар аудару, әртүрлі типтегі тапсырмаларды орындау қатені минимумға дейін азайтады.

- Қызығушылықты оятатын, тұрақты зейінді қалыптастыратын тапсырмаларды таңдау.

- Күшті ассимиляция (демек, қателердің болмауы) есте сақтау оңай ережелермен, анық алгоритмдермен қамтамасыз етіледі, содан кейін сіз көздеген мақсатқа жетесіз.

СЦЕНАРИЙ КУЛИНАРНО- ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ШОУ «ПРАВИЛЬНОЕ ПИТАНИЕ-ОСНОВА ЗДОРОВЬЯ».

Мамедова Ирада Рустамовна, педагог
дополнительного образования, методист
КГУ «Дворец школьников «Үміт»» отдела
образования
Меркенского района управления
образования акимата
Жамбылской области

Кружок трехязычия «Полиглот»

Цель: обобщить знания обучающихся детей о здоровом питании как составной части здорового образа жизни;

- корректировать представления детей о питании;
- приобщить к культуре приготовления пищи, воспитывать интерес к самостоятельной деятельности по приготовлению блюд.

Педагог: Здравствуйте, дорогие друзья!

Кәусар : Сәлем, достар!

Мирас: Hello, dear friends!

Ернар: Барлықтарына сәлем!

Педагог: Сегодня мы впервые проводим кулинарное шоу. Я уверена, что будет очень интересно! У нас в программе будет интеллектуальная викторина, много полезной информации о правильном питании вы сегодня будете готовить блюда, экспериментировать с ингредиентами и создавать свои собственные рецепты.

Кәусар: Викторина? О это легко, ведь мы проходили эти темы на занятиях.

Мирас: Мен де қуана-қуана ойнаймын, менің де көмегім қажет болуы мүмкін. өйткені мен шет тілдерін үйренуді жақсы көремін. Мысалы, дәрумен сөзі латын тілінен аударғанда «тіршілік» деген мағынаны білдіреді.

Педагог: Вот и здорово, мы проверим свои знания и с пользой проведем время.

Ернар: Ондай болса, шоуға қатысушыларды қарсы алайық.

Бірінші топ «Витаминки» командасы

(олар атарың , ұрандарын айтады)

Ернар: келесі «Денсаулық» тобы (олар атарың , ұрандарын айтады)

Педагог: Давайте поприветствуем команды и пожелаем им удачи.

Мирас: I wish all participants good luck

Кәусар: Сәттілік, достар!

I викторина «Знатоки правильного питания»

Педагог: Итак, если команды готовы, начнем викторину. Условие: ответы не выкрикивать. Думает вся команда, но ответ дает только капитан команды. Каждой команде я заранее раздам 10 жетонов это ваши баллы, если кто –то из команды нарушает правила, я забираю жетон и ваши баллы уменьшаются, а если ответ правильный, то я к вашим жетонам добавляю еще один и увеличиваю ваши баллы. Вам все понятно?

<https://youtube.com/watch?v=CXzVQ8JukC4&feature=shared>

Подсчет баллов

II «Салт дәстүр сөйлейді»

Айсұлтан, Айлана, Кәусар, Элионора

Каждая команда приготовила информацию на казахском языке о традициях казахского народа по отношению к пище и его приему.

Участники, выразительно рассказывают о традициях и приносят своей команде дополнительный балл.

Подсчет баллов

III «Угадай, что я говорю»
(по 2 участника из каждой команды)

Одному участнику показывают слово – другому надевают наушники с включенной музыкой. Первый игрок называет слово, второй-должен отгадать его и назвать на трех языках.

Подсчет баллов

IV «Вкусно и полезно»

Ну, а сейчас главный конкурс. Каждая команда должна приготовить салат, сделать его рекламу. Салаты будут оценены:

- по внешнему виду, то есть красоте оформления;
- составу полезных продуктов;
- вкусовым качествам.

Подсчет баллов.

Завершение.

Притча.

Задача: содействовать осознанию личной ответственности за своё здоровье

«В одном селении жили два умных человека, один был добр и справедлив, и его уважали, к нему шли за советом и разрешением конфликтов, другой был хитер, зол и расчетлив, люди, несмотря на его ум, не шли к нему за помощью. Злобный старец решил всем доказать несовершенство доброго мудреца таким способом: он поймал бабочку, собрал жителей, позвал мудреца и спросил, что он сам держит в руках. Добрый старец ответил – бабочку. «Живая она или мертвая?» - был следующий вопрос. И старец ответил: «Сейчас все зависит только от тебя: захочешь, распахнешь ладони, и она живая полетит, а захочешь, сожмешь, и она умрет. Все в твоих руках!».

Мораль такова: ваша жизнь и ваше здоровье в ваших руках. Педагоги, врачи могут повлиять, помочь информацией, но решение принимать вам. Очень хочется, чтобы вы понимали, как здорово быть свободным и здоровым, чтобы вы ценили свое тело и заботились о нём. Вы уже в том возрасте, когда способны думать о том, как жить сегодня, чтобы у вас было хорошее завтра.

Подведение итогов, подсчет баллов. Вручение шоколадных медальонов.

Угощение всех участников.

<https://www.instagram.com/reel/C2o6lC6MFGh/?igsh=MWpva2d2aGE4ZzJ6Ng==>

КӨРУ МҮШЕСІ. КӨЗДІҢ ҚҰРЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Биология кереметтері» үйірмесінің қосымша білім беру педагогі

Мамырханова Мадина Садуахасовна

Сабақтың тақырыбы: Көру мүшесі. Көздің құрлысы мен қызметі.

Сабақтың мақсаты: Көруді қабылдаудың ерекшеліктерін зерттеу және көру гигиенасы ережесін сипаттау.

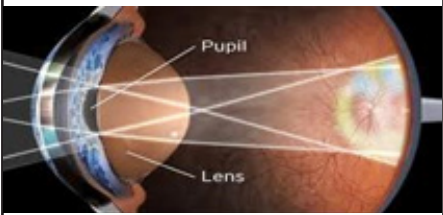
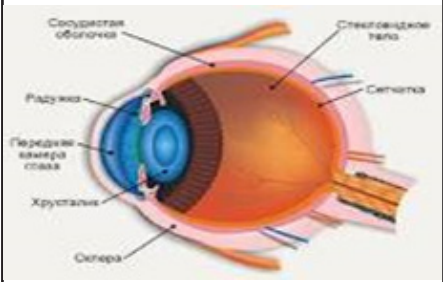

1. Көздің құрлысы мен қызметі туралы ақпарат алу
2. Өз бетінше жұмыс ізденуге дағыландыру.
3. Отансүйгіштікке, еңбекқорлыққа тәрбиелеу.

Сабақтың пәнаралық байланысы: Химия

Сабақтың әдісі: әңгімелеу, сұрақ-жауап.

Көрнекілік: Стенд материалдары.

Сабақ кезеңдері	Педагогтің іс-әрекеті	Білім алушының іс-әрекеті
Ұйымдастыру 2(мин)	Психологиялық ахуал. Білім алушыларды фигуралар бойынша топтарға бөлу.	Білім алушылардың психологиялық ахуал көтеру бір-біріне тілек айту. Топтарға бөлінеді.
Білім 3-8(мин)	Вегетативті жүйке жүйесі нешеге бөлінеді? 2. Вегетативті жүйке жүйесі адам ағзасының жеке мүшелер қызметіне қалай әсер етеді? 3.Парасимпатикалық ядролар қайда орналасады?	Бір білім алушы сыныпқа 10 сұрақ қояды.Оған жауап иә не жоқ деп беріледі. Ойын «Он сұрақ!»
Түсіну 9-19(мин)	Бейнеролик пен тренинг арқылы тақырыпты ашуға ой тастау. 1.Көрсетілген бейнероликтен не көрдіңдер? 2.Бүгінгі тақырып қай сезім мүшесіне арналады деп ойлайсыңдар?	Ортаңғы қабығы - қантамырларына бай тамырлы қабық. Бұл қабықта қантамырлары көп болғандықтан, көзді коректік заттармен қамтамасыз етеді. Тамырлы қабықтың алдыңғы жағы нұрлы (бояулары түрлі түсті) қабыққа айналған. Нұрлы қабықтың дәл ортасындағы тесік - қарашық деп аталады. Қарашық арқылы көздің ішіне жарық өтеді. Көз қарашығы бірде ұлғайып, бірде кішірейіп көзге жарықтың өтуін реттейді. Жарық мол түссе, қарашық кішірейеді, аз түскенде ұлғаяды. Қарашықтың кішірейіп немесе ұлғаюы нұрлы қабықта болатын бұлшықеттердің жиырылып босаңсуына байланысты. Мөлдір қабық пен нұрлы қабық арасында көздің алдыңғы. қуысы орналасқан. Нұрлы қабық пен көз бұршағының арасында көздің артқы қуысы бар. Көз қуыстарындағы сұйықтық көздің ішкі қысымын реттейді.

	<p>Адам сыртқы ортада болып жатқан түрлі ақпа-раттпрдың 80-90%-дан астамын көзбен көріп біледі. Көру мүшесі көз алмасы мен қосымша мүшелерден тұрады. Көз алмасы 3 түрлі қабықтан тұратын шар тәрізді мүше. Сыртқы қабығы - қалың, тығыз, дәнекер ұлпасынан тұратын ақ қабық. Бұл қабық көз алмасының алдыңғы және артқы бөліктерін қаптап тұрады. Ақ қабықтың алдыңғы жағы мөлдір әрі дөңес қасаң қабыққа айналады. Ақ қабық көз алмасына пішін береді, қасаң қабықша жарық сәулесін өткізеді.</p> 	<p>Мөлдір қабық пен нұрлы қабық арасында көздің алдыңғы. қуысы орналасқан. Нұрлы қабық пен көз бұршағының арасында көздің артқы қуысы бар. Көз қуыстарындағы сұйықтық көздің ішкі қысымын реттейді.</p> <p>Нұрлы қабық пигментке (бояғыш зат) бай. Пигменті аздау көз - көк немесе боз түсті. Қара көз бен қой көзде (қоңырқай) пигменттер жеткілікті болады. Пигментсіз болса, қызыл, тағы басқадай түсті болады. Қара пигментті жасушалар жарық сәулесін жақсы сіңіреді. Қарашықтың артқы жағында пішіні екі жағы да дөңес линзаға ұқсаған мөлдір дене - көз бұршағы (хрусталик) жатады. Ол күн сәулесін торлы қабыққа шоғырландырады (жинайды). Көз алмасының ішін мөлдір шыны тәрізді іркілдек дене толтырып тұрады.</p> <p>Көздің ішкі қабығы - торлы қабықтың құрылысы күрделірек. Көз алмасының түп жағында шар тәрізді ақ дақ (соқыр дақ), оның жанында сары дақ болады. Торлы қабықта жарықты сезетін жасушалар өте тығыз орналасқан. Бұл жасушалардың пішіндері таяқша, колба тәрізді (химиялық ыдыс) болып келеді. Сары дақ колба тәрізді жасушалардың жиынтығынан түзілген, жарықты жақсы сезеді. Соқыр дақта жарықты сезетін жасушалар болмайды, жарық сәулесін қабылдамайды. Сондықтан оны соқыр дақ дейді, соқыр дақ - көру жүйкесінің көз алмасынан шығатын жері.</p>
<p>Қолдану 20-28(мин)</p>	<p>«Постер қорғау» арқылы жаңа тақырыпты меңгеру 1-тапсырма. I топ: Көздің құрылысы мен қызметі. II топ: Көру анализаторлары. Көру гигиенасы. Дескриптор Білім алушы 1. Көздің құрылысы мен қызметін анықтайды. 2. Көру анализаторы мен көру гигиенасын түсінеді. 3-жаттығу. Орнымыздан тұрып, алыстағы бір затқа қараңыз, одан кейін көзді мұрын ұшына бағыттаңыз, қайтадан алыстағы затқа қараңыз. Бірнеше рет қайталаңыз.</p> 	

	<p>2-тапсырма. (Ж) « Суреттен сөйлем, сөйлемнен мәтін» әдісі Керу қызметінің бұзылу себептерін түсіндіріңіз.</p> <p>Дескриптор Білім алушы 1. Көз қызметінің бұзылу себебін сипаттай алады 2. Көздің құрылысын ажырата алады. 3. Қызметін сәйкестіндіреді</p>				
Талдау 28-32(мин)	<p>Тест 1. Қарашықтың артқы бөлігінде А. Су екі жағы дөңес линза тәрізді В. Құтыша денешік- С. Таяқшалар 2. Көзбұршақ қисықтығының Д. Көзбұршақ ұлғаюы- Е. Аккомодация 3. Шыны тәрізді денеде болады- 4. Жарық пен түсті қабылдайтын рецептор- 5. Қараңғыда жарықты қабылдайтын рецептор- Тесттің жауабы: 1-Д 2-Е 3-А 4-В 5-С</p>	Білім алушылар тестке жауап береді.			
32-40(мин) Жинақтау синтез		<p>Бекіту</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Көз гигиенасы қалай жүргізеді? 2. Көздің құрлысы? 3. Жас безі дегеніміз не, қызметі? 4. Көз алмасында қанша қабық бар? <p>Рефлексия</p> <table border="1"> <tr> <td>білемін</td> <td>білдім</td> <td>Білім келеді</td> </tr> </table>	білемін	білдім	Білім келеді
білемін	білдім	Білім келеді			

ECOLOGY AND ECOLOGICAL PROBLEMS

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Достық-2» ағылшын тілі үйірмесінің педагогы

Отарбаева Гульнур Аликовна

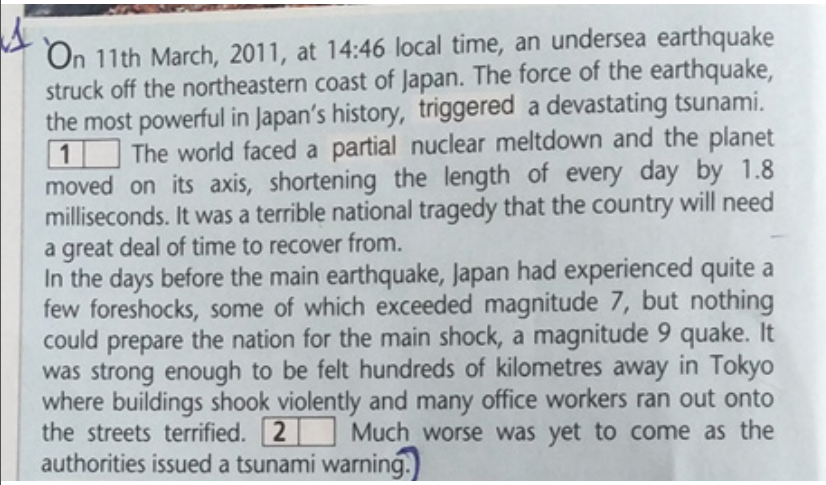

LESSON: Ecology and ecological problems	School: "Dostyk-2" English club	
Date: the 7th of December	Teacher name: Otarbaeva G.A	
Grade: 2nd Group	Number present:	absent:

The main aims that this lesson is contributing to Сабақтың мақсаты:	8.1.9 – Use Earth to express thoughts, ideas, experiences and feelings. 8.2.2- Understand specific information in unsupported extend talk on a wide range of general and curricular topics, including talk on a limited range of unfamiliar topics. Жалпы оқу жоспарындағы тақырыпты кеңінен түсіну.
Lesson objectives Сабақтың міндеті:	All students will be able to: Understand the idea of the topic use subject-specific vocabulary in speech Барлық оқушылар тақырыптың идеясын түсінеді, сөздікті пайдалана алады. Most students will be able to: Talk on topic using active vocabulary and ask the questions to the topic Сөздікті қолданып, сұрақтарға жауап бере алады. Some students will be able to: Share the ideas about the topic in groups and describe objects Тақырып туралы өз ойын жетік білдіре алады, сипаттайды.
Assessment criteria Бағалау критерийлары	• Understand the main idea of the topic Тақырыптың идеясын түсінеді
Language objective Тілдік мақсаттар	Learners can: talk on the topic “Ecology and ecological problems”
Cross-curricular links Корсс байланыстар Спиральді оқыту	The Earth is in danger. Жер әлемі қауіпте!
Previous learning	The Earth is in danger.
Plan	

Planned timings	Planned activities (replace the notes below with your planned activities)	Resources
Beginning 5min	Teacher greets the students and explains the objectives of the lesson. \ Мұғалім оқушылармен амандасып алады\ Warm-up \ Сабаққа кірігу Watching Video Teacher:1.What does this video make you think about? (P 1: In my opinion we shall speak about nature. P2: I think we shall speak about ecology P3: I think we shall speak about problems in the city.)	dokonlin.ru/ pictures
5 min	Teacher: Please answer my questions. What is Environment or ecology? P1 – Environment is everything around us. P2 – The water we drink. P3 – The soil we walk on. P4 – The air we breathe. P5 – Nature with its variety. P6 – Animals. T: You are all right .Today we shall speak about ecological problems. The aim of our lesson is to understand the importance of ecology in our lives. Right and wrong STRATEGY Дұрыс\бұрыс стратегиясы Teacher asks some questions like as: 21st of March is the Earth day.	

	<p>Nur- Sultan is the most beautiful city in KZ. Pollution is good thing. On 11th of March 2011 is a tragedy day in Japan. Learning English is the best way to improve our English speaking.</p> <table border="1" data-bbox="360 327 1174 472"> <thead> <tr> <th>Descriptors</th> <th>yes</th> <th>no</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Learners can answer to the questions Оқушылар сұрақтарға дұрыс жауап береді.</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Descriptors	yes	no	Learners can answer to the questions Оқушылар сұрақтарға дұрыс жауап береді.									
Descriptors	yes	no												
Learners can answer to the questions Оқушылар сұрақтарға дұрыс жауап береді.														
<p>Middle 3min</p> <p>4 min</p>	<p>ADVANCED METHOD\ Жетілдірілген әдіс</p> <p>What is Environment? What is ecology? What is pollution? What kind of pollution are the most problem of the world?</p> <p>Environment means anything that surrounds us. It can be living (biotic) or non-living (abiotic) things. It includes physical, chemical and other natural forces. The best way to understand what is ecology is to think of it as the study of relationships within a given environment. Pollution is the act of introducing harmful substances to the environment.</p> <p>The major kinds of pollution, usually classified by environment, are air pollution , water pollution , and land pollution Pollution was not a serious problem as long as there was enough space available for each individual or group. ...</p> <p>Students will talk about Earth pollution from advanced method</p> <table border="1" data-bbox="360 1151 1174 1458"> <thead> <tr> <th>Descriptors</th> <th>yes</th> <th>no</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Learners can answer to the questions Оқушылар сұрақтарға жауап береді Learners can speak about ecological problems Оқушылар экологиялық проблемалар туралы айтады. Learners can share with ideas Оқушылар өз ойын жетік жеткізеді.</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Presentation of new vocabulary: \ Жаңа сөздікпен жұмыс In this step Ss read the definitions and guess the meaning of the words. Disaster (n) – an unexpected event, such as a very bad accident, Pollutant (n) – a substance that pollutes something, especially air and water Cause (n) – the person or thing that makes something happen Damage (n) – physical harm caused to something which makes it less attractive, useful or valuable Soil (n) – the top layer of the earth in which plants, trees grow.</p> <table border="1" data-bbox="360 1850 1174 2029"> <thead> <tr> <th>Descriptors</th> <th>yes</th> <th>no</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Learners can read the definitions and guess the meaning of the words. Оқушылар сөздіктің мағынасын оқиды мағынасын табады.</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Descriptors	yes	no	Learners can answer to the questions Оқушылар сұрақтарға жауап береді Learners can speak about ecological problems Оқушылар экологиялық проблемалар туралы айтады. Learners can share with ideas Оқушылар өз ойын жетік жеткізеді.			Descriptors	yes	no	Learners can read the definitions and guess the meaning of the words. Оқушылар сөздіктің мағынасын оқиды мағынасын табады.			<p>englishstyle.net worksheets</p> <p>poster table</p> <p>http://www.esl-lab.com/health/healrd1.htm</p> <p>learn.abaenglish.com worksheets</p>
Descriptors	yes	no												
Learners can answer to the questions Оқушылар сұрақтарға жауап береді Learners can speak about ecological problems Оқушылар экологиялық проблемалар туралы айтады. Learners can share with ideas Оқушылар өз ойын жетік жеткізеді.														
Descriptors	yes	no												
Learners can read the definitions and guess the meaning of the words. Оқушылар сөздіктің мағынасын оқиды мағынасын табады.														

8 min	<p>[P]CONVERSATIONAL APPROACH \Сөйлеу тәсілі Reading causes and consequences of natural disasters Табиғи апаттардың себеп салдарын оқу</p> 	colour stickers smiles																													
2 min	<p>Answer the questions. In what year did the accident happen? What was the effect of the earthquakes?</p>																														
5 min	<table border="1" data-bbox="399 929 1212 1131"> <thead> <tr> <th>Descriptors</th> <th>yes</th> <th>no</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Learners can understand in reading causes and consequences of natural disasters</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Learners can answer the questions</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">Working with dictionary</p> <p>Teacher: We are going to discuss ecological problems using the words you have prepared for today's lesson. Let's check your knowledge. You are to match the words with their definitions.</p> <table border="1" data-bbox="399 1288 1212 1736"> <tbody> <tr><td>climate</td><td>a young, new, clean</td></tr> <tr><td>breathe</td><td>something that may happen</td></tr> <tr><td>protect</td><td>situated very far down</td></tr> <tr><td>harm</td><td>a place where people work and make different things</td></tr> <tr><td>factory</td><td>a region with special weather forms</td></tr> <tr><td>possible</td><td>protect from danger or harm</td></tr> <tr><td>save</td><td>take infreshair</td></tr> <tr><td>deep</td><td>the present time or age</td></tr> <tr><td>fresh</td><td>hurt</td></tr> <tr><td>nowadays</td><td>keep safe</td></tr> </tbody> </table>	Descriptors	yes	no	Learners can understand in reading causes and consequences of natural disasters			Learners can answer the questions			climate	a young, new, clean	breathe	something that may happen	protect	situated very far down	harm	a place where people work and make different things	factory	a region with special weather forms	possible	protect from danger or harm	save	take infreshair	deep	the present time or age	fresh	hurt	nowadays	keep safe	
Descriptors	yes	no																													
Learners can understand in reading causes and consequences of natural disasters																															
Learners can answer the questions																															
climate	a young, new, clean																														
breathe	something that may happen																														
protect	situated very far down																														
harm	a place where people work and make different things																														
factory	a region with special weather forms																														
possible	protect from danger or harm																														
save	take infreshair																														
deep	the present time or age																														
fresh	hurt																														
nowadays	keep safe																														
End 5 min	<table border="1" data-bbox="399 1780 1212 1904"> <thead> <tr> <th>Descriptors</th> <th>yes</th> <th>no</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Learners can match the words with their definitions.</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Feed back:</p> <p>Students sing a song "The Earth"</p>	Descriptors	yes	no	Learners can match the words with their definitions.																										
Descriptors	yes	no																													
Learners can match the words with their definitions.																															

Additional information		
Differentiation – how do you plan to give more support? How do you plan to challenge the more able learners? Саралау тапсырмасының орындалуы жалай жоспарға асты.	Assessment – how are you planning to check students' learning? Оқу үдерісінде оқушыларды бағалау қалай жоспарланды?	Cross-curricular links Health and safety check ICT links Values links Спиральді оқфту, АКТ байланыстару Құндылық байланыстар

КЕСКІНДЕМЕ САБАҒЫНДА БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚИЯЛЫ МЕН ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Меркі ауданының білім бөлімінің «Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Әсем» көркем сурет студиясының қосымша білім беру педагогі
Бекзат Байториевна Тулендиева

Көкректе сәулесі жоқтың, көңілде сенімі жоқ, өнерсіз өмірден тез суынар.

Абай Құнанбаев

Балалардың шығармашылық қиялы мен қабілеттерің дамыту, олардың практикалық дағдыларды иемденуі сәбилік кезеңнен басталады. Баланың ақыл-ой ерекшеліктері жаратылыстан шығармашылық, ізденгіштік сипаттарға ие, алайда оны дұрыс бағытта дамыту жағдайлары әрқилы, сондықтан баланың ақыл-ой қабілетін дамыту, оның нақты дара ерекшеліктерің ескеріп тәрбиелеуге байланысты балалардың толыққанды ақыл-ой тәрбиесін сенсорлық процестерді қалыптастырудан бастау қажет. Балалардың шығармашылығын дамытуда сурет салу әдістері мынандай тәрбиелік және дамыту мақсаттарында қолданылады:

Саусақтар мен қол буынның ұсақ қол моторикасын жақсарту. Бас миы мен ұсақ қол моторикасының өзара байланысы бас миының қабығында қозғалыстық сипатты анықтайтын бөлік бар. Бас миы қабығының үштен бір бөлігі қол мойынның қозғалыстық қабілетімен байланысты және мидың сөйлеу зонасы бір-біріне өте жақын орналасқан. Сондықтан егер баланың саусағы нашар дамыған болса ол баланың сөйлеу қабілетіне әсер етеді. Осыған байланысты ғалымдар қол мойынның буынын артикуляциялық апарат сияқты «сөйлеу органы» деп те атайды. Бала тілін дамыту үшін сөйлеу органы ғана емес сондай-ақ, ұсақ қол моторикасын да дамыту қажет;

Қоршаған орта әлемін, ондағы құбылыстар мен заттарды біліп қабылдау, түсіну. Бала сурет салмас бұрын ойша елестетіп, белгілі бір бөлшектерге бөліп, қандайда бір заттарға, геометриялық фигураларға ұқсатып салады;

Әртүрлі материалдармен жұмыс жасау. Сабақта балалар суретті дәстүрлі қарындаш пен бояулармен бейнелемей, сондай-ақ тұрмыстық заттарды пайдалана отырып, шығармашылықпен айналысу ерекшеліктерін түсінеді.

Ойлау жүйесін белсендіру мен тың идеялар шығаруға белсенділік арттыру. Балаларға өз ойын жеткізуге, өзіне шығармашылық белсенділігін танытуға. Қажетті бұйымдар

алуға, еркін тақырыпта сурет салуға мүмкіндік беріледі. Бұл баланың тұлға болып қалыптасуының алғашқы қадамы десек те болады.

Балаға көтеріңкі көңіл - күй сыйлау, өзіне деген сенімін арттыру, қорқыныштан арылу. Дәстүрлі емес тәсілдермен сурет салу ойын түрінде өткізіледі, сондай-ақ, суреттер салу арқылы бала бойында мақтаныш сезімін ұялатуға, жетістікке жетуге деген құлшынысын арттыруға мүмкіндік береді.

Топпен жұмыс жасауға қызығушылықты қалыптастыру. Балалар топ болып жұмыс жасай алмайды, бірақ қарапайым тапсырмаларды қуана бірге орындайды. Тәрбиеші топқа бөліп тапсырма береді, балалар объектілерді бөліп ала отырып орындайды. Тәрбиеші балалар еңбегін бағалағанда әдемі суреттегі әрбір баланың еңбегін атап өтеді.

Эстетикалық талғамды қалыптастырады. Балалар дәстүрлі емес тәсілдермен сурет салуда қарапайым заттардың сұлулығын көреді, түстерді үйлестіре біледі. Жоғарыда көрсетілген мақсаттарды жүзеге асыруда дістүрден тыс сурет салудың мынадай тәсілдерін пайдалану ұтымды.

3Д қаламмен сурет салу. Бүгінгі таңда 3Д құрылғылар бүкіл дүниежүзіне танымал. Олар кино немесе өнер саласында болмасын кеңінен етек жайып келеді. Сонымен қатар 3Д суреттері өнер саласында да кең ауқымда пайдаланылып келеді. 3Д қаламдар қазіргі таңда ете танымалдылыққа ие болуда. Онымен жұмыс жасағысы келетіндердің саны күн санап артауда. Қолданылуы: 3Д қаламды ток көзіне қосып ON батырмасын басамыз. Өзіңізге қажетті түстегі пластикті жіпті кіретін портқа қоямыз.

Қажетті температураға қойып, қажетті суретімізді саламыз. Сурет салып болған соң, OFF режимін басып, пластикті жіпті арнайы батырманы басып ажыратамыз. Электр көзінен ажыратамыз.

Құммен сурет салу әдісі. Балалар құммен ойнағанды жақсы көреді, саусаққа тиген құмның түйіршіктері бойдағы ұйықтап жатқан әрбір жасушаны оятып, жүйке жүйесін де тыныштандырады екен. Мамандардың айтуынша, құм терапиясы баланың өзіне деген сенімділігін арттыруға, мінезінің ашылуына, бойындағы қиындықпен күресуге де көмектеседі және ойлау қабілетін дамытып, зейінін арттырады.

Сонымен қатар, құммен сурет салудың тағы бір әдісін қолданыға болады. Ақ қағаз бетіне суреттің пішіні сызылып алынады, ПВА желімін сызылған сызық бойымен қылқаламмен жағып шығамыз, жағылған желімнің үстіне ыдыстағы құмды себелеп шығамыз.

Мүзбен сурет салу. Түрлі-түсті мүз дайындау үшін бізге мүз дайындайтын ыдыстар және тағамдық бояулар қажет. Арнайы мүз ыдысын түрлі-түсті тағамдық бояулар араласқан суды құйып, балмүздақ таяқшасын салып мүздәтқышқа саламыз. Су мүзға айналғанда балаларға береміз. Балаларға арнайы ұстағыштан ұстатып жұмыс жүргізу қажеттігін ескертеміз.

Нүктелер арқылы сурет салу әдісі. Нүктелерді қосу арқылы шыққан сурет балалар үшін үлкен жетістік болып табылады. Нүктелерді қосуда баланың бойына талпыныс, бастаған ісін аяғына дейін жеткізу, нәтижеге жету сияқты қасиеттер дарытады. Шығармашылыққа деген ұмтылысқа қажетті тәсіл деп білемін.

Кофе ертіндісімен сурет салу. Ол үшін бір шай қасық кофені бір шай қасық сумен араластырамыз. Мұндай тәсілмен сурет салуды ғажайыптылық, жас балаларға кофе ішуге болмайды. Сол себепті сурет салу барысында кофенің хош иісін сезіну. Мұндай тәсіл арқылы ашық сары түстен тоқ қоңыр түске дейін түс шығаруға болады. Бұл әліспен алтын «Алтын күз» көрінісінің суретін салуға болады.

Пластелинмен сурет салу баладан төзімділікті, бастаған істі аяғына дейін жеткізу үшін табандылықты талап етеді.

Баланың шығармашылығын дамытумен қатар бейнелеу өнеріне қызығушылығын арттырып, психологиялық тұрғыда өскелең ұрпаққа септігін тигізеді. Бұл балаларға өздерін еркін сезінуге, батылдылық ұялатады, қиялды дамытады, өзін-өзі көрсету үшін толық еркіндік береді.

Қорыта айтқанда, шығармашылық ықпал кез келген міндеттерді шешуде педагогтық бейнелеу техникасының ерекше дәстүрден тыс жолдарын шешімінің көптеген нұсқалары мен тәсілдерін көрсеткен кезде ғана туындайды.

ЖҮННЕН ЖАСАЛҒАН БҰЙЫМДАР

Утебаева Айнур Елубаевна
Жамбыл облысы әкімдігінің білім
басқармасы
Меркі ауданының білім бөлімінің
«Оқушылар «Үміт» сарайы» коммуналдық
мемлекеттік мекемесінің
қосымша білім беру педагогі

Сырмақ жасау

Мақсаты: Қазақ қолөнері қорындағы қайталанбас өзгешелігімен ерекшеленетін киізден жасалатын бұйымдар, оның ішінде сырмақты жаңа үлгіде әзірлеп, қолөнер саласын тиімді дамыту.

Қазақтың ұлттық өнерінің шығу тарихы мен дамуы

Ұлттық қолөнерде аса маңыздырөл атқаратын киіз бұйымдарының шығу тарихы өте тереңде жатыр. Ол көне заманнан бері халық тұтынып келе жатқан қарапайым ұлттық мүліктерден бастап, аса үлкен жиһаздарға дейінгі өзіндік сюжетті өрнектердің жолдарынан өтті.

Тарихи жазба ескерткіштері мен археологиялық деректерге қарағанда, жүннен жасалған бұйымдар Еуразия даласынан бастау алып, әр дәуірде өзіндік өшпес із қалдырып, тайпалардың шығармашылығы арқылы қалыптасып, мәдени мұраға айналған. Сонау кең-байтақ даламыздан табылған қазба қалдықтарын еліміздің мұражайларынан көреміз. Аса бағалы, құнды жәдігерлер тарихымыз туралы сыр шертіп, шет елдердің көрмелерінде әсем көрініс болуда. Сондай-ақ көне бұйымдардың үстіне түскен нақыштардың өзіндік берер әсері зор.

Алғашқыда адамзат баласы жануардың жүніне, терісінен киім жасап, келе – келе тұрмысқа қажетті заттар, әшекей бұйымдар мен тарихи жәдігерлер дайындаған. Алтай жеріндегі Пазырық қорынан табылған киіз бұйымдары мен жазба деректеріне қарасақ, адамзат баласы алдымен төсеніш құрал-жабдықтарын жүннен жасаған және аты айтып тұрғандай киіз үйді ойлап табуды қолдаған. Жүннен жасалған бұйымдар тұрмыста қолдануда өте қолайлы, әрі жайлы бұйым болып табылады.

С.М Дудин мен Е. Шнейдер «Киізден жасалған бұйымдардың үстіне түскен нақыштар қазақ мәдениетін, салт – дәстүрін сипаттап тұрғандай әсерлі бейне береді» деп жазған. Олардың жазған еңбектерінде жалпы қазақ ою-өрнектері және киізден жасалған үй бұйымдары: кілем, алаша тоқуда қолданылатын оюлар айтылады. Сонымен қатар, тоқымашылық өнердің тәрбиелік ықпалы зор, өйткені қыз баланы жастайынан үй шаруашылығымен айналысуға және айналасындағы дүниені безендіруге үйреткен. Ата-бабаларымыздың өмірі көшпелі болғанымен, рухани болмысы көшпелі болған емес. Бабаларымыздың ұрпаққа деген өсиет үлгісі өнері арқылы жеткен. Атадан баласына, анасынан қызына мирас болып келе жатқан қолданбалы сәндәк өнерінің өзі ұлттық мәдениетіміздің дамуына ықпалын тигізеді.

Бабаларымыздың сұлулық туралы талғамы киізден жасалған бұйымдар арқылы көрініс тапқан. Қанша уақыт өтсе де тот баспайтын, Адалдығы айнадай ұлттық қазына – біздің қолданбалы өнеріміз. Ақтөбе өңіріндегі Бесоба, Сынтас Нагорный қорғандарынан қолөнердің тамаша туындылары табылады. Сол заман адамдардың тұрмыста пайдаланылатын ыдыс аяқ жасау, тас қашау, сүйек ою, тері илеу және ең басты кәсіп – тоқымашылық өнерінің болғаны байқалады. Тасқа қашалған суреттерден әйел адамдардың жүн иіріп, тоқымашылықпен айналысып отырған бейнелері көптеп кездеседі. Осылайша қола, тас дәуірінен бастап ежелгі адамдардың қолөнермен айналысқанын байқауға болады. Қолөнер – халық өмірімен, тұрмысымен бірге жетіліп, біте қайнасқан

өміршең өнер. Өйткені, бұл заттар ел тұрмысына сән беріп, адамдарға рухани ләззат әкелген. Қолөнер шеберлігі табиғат сұлулығын өнер туындыларына арқау ете білген. Осы туындыларына арқау ете білген. Осы туындылардың бет- бедеріне ширатыла түскен ғажайып өрнектер өзгеше бір тілмен ақтарыла сыр шертетіндей. Қолөнер дүние жүзінің әр халқына тән, бұл – халық қазынасы, ғасырлар мұрасы. Қазақ қолөнерінде пайдаланылатын негізгі шикізаттың бірі және ең бастысы – жүн болды. Материалды терең зерттеп, оның бар сырын, бар мүмкіндіктерін аша білу – қазақ қолөнері үшін маңызды жайт. Халық шеберлігі материалдық табиғи қасиетіне зер салып, оны өңдеуде техникалық тәсілінің барынша тиімді және күнделікті тұрмысқа ең қолайлы жақтарын қарастыра отырып, әсемдік дүниесіне де көңіл бөле білді. Сонымен халық шеберлері байлыққа байлық қосып, молшылық жасаумен қатар, сол баршылықты байыпты етуге, тұрмыстық мүліктерімізді сәндендіруге үлес қосты. Ұлттық қолданбалы өнер түрлерінің бірі ретінде жүннен жасалған бұйымдар ғасырдан ғасырға мұра болып келеді.

Ұлттық нақыштағы сырмақтың жасалу тәртібі және үлгілері

Сырмақ - киізден сырып, оюлап жасалатын төсеніш. Арнайы іріктелген ақ, қара жүннен басылған жұқалау киіз. Киізде түйіртпек, ошаған тесік болмауы тиіс. Мұндай кемшіліктер оюға, сыруға, біртегіс жиектеуге бөгет жасайды. Сондықтан сырмақ басатын киіздің жүні, оның өңі күні бұрын таңдалып, ол көбінесе қозы жүнінен алынады. Оны сабағанда да ерекше қадағалап, үлгідетіп сабайды. Осындай іріктеліп алынған жарамды жүннен сырмаққа арнайы бет басады. Бет болатын ақ немесе қара киіздің екеуі екі бөлек басылады. Оны ысырып етпес үшін көлеміне қарай әр шағын, әрі жүнді үнемдеп жұқалау етіп басады. Сондықтан алдын ала оның көлемін, оған салынатын ою-өрнектің қандай болатынын қарастырады. Сырмақтың беті кейіннен не киізбен, не кенешпен астарланып сырылады.

Көлемі жағынан қазақ сырмақтары негізінен 4-түрге бөлінеді. Мұның ең үлкен-көш сырмақ. Бұл сырмақты көшкенде жүк артылған түйенің үстіне жабуға арнайды, жалпы көлемі 3-5 метрдей болады. Екіншісі- төсеніш сырмақ, жалпы көлемі 3-3,5 метрдей.

Мұндағы сырмақтар кейде киіз үйдің төрі бейнелес ірге жағы етектеңе дөңгеленіп, ал от жағы бүрілген сияқты тарылады дөңгеленіп, от басымен төрге дәлденіп жасалады. Ол тамның, киіз үйдің төрінің от жалғастырыла төселеді. Үшіншісі- төр сырмақ, көлемі 2-5 метр. Бұл жиекті, оюлы сырмақ. Мұны сыйлы қонақтар келгенде төртегі жалпы төсеніш киіздің үстінен, қонақ көрпенің астынан салады. Төртіншісі- төсек сырмақ немесе төсектің орнына немесе төсектің алдынан төсейді. Сырмақтардың кейде 1-1,5 метрлік шағын түрлері де кездеседі. Олар бір кісілік сырмақ деп аталады. Сырмақтың көбінесе ені тар, 1,5-1,7 см шамасынан аспайды, ал ұзыны 3 метр, кейде одан да артық бола береді.

Түр жағынан алғанда да қазақ сырмақтарының 4 түрлі атауы бар. Оларды “ақ сырмақ”, “қарала сырмақ”, “жиекті сырмақ”, “дебіске сырмақ” деп аталады. Ақ сырмақты бояуды тоқылған жиекпен немесе таңдайлап иірген қарала жиекпен жиектейді.

Қарала сырмақты қара немесе ақ киізден ойыстырып, астарлап, сырып жасайды. Оюларды құрған тігістің үстіне бояуды жиек бастырылады. Бұл бұрын сән-салтанатта сыйлы қонақтарға төселетін, көш жүгіне жабылатын болған.

Жиекті сырмақты тұтас біріңғай ақ немесе қара түсті киіздің бетіне бірнеше түсті бояумен өрнектеп жиек бастыру арқылы жасайды. Мұны мүлікті тең етіп бууға, жолға алып шығуға және басқа да күнделікті тұрмыста көп пайдалаған.

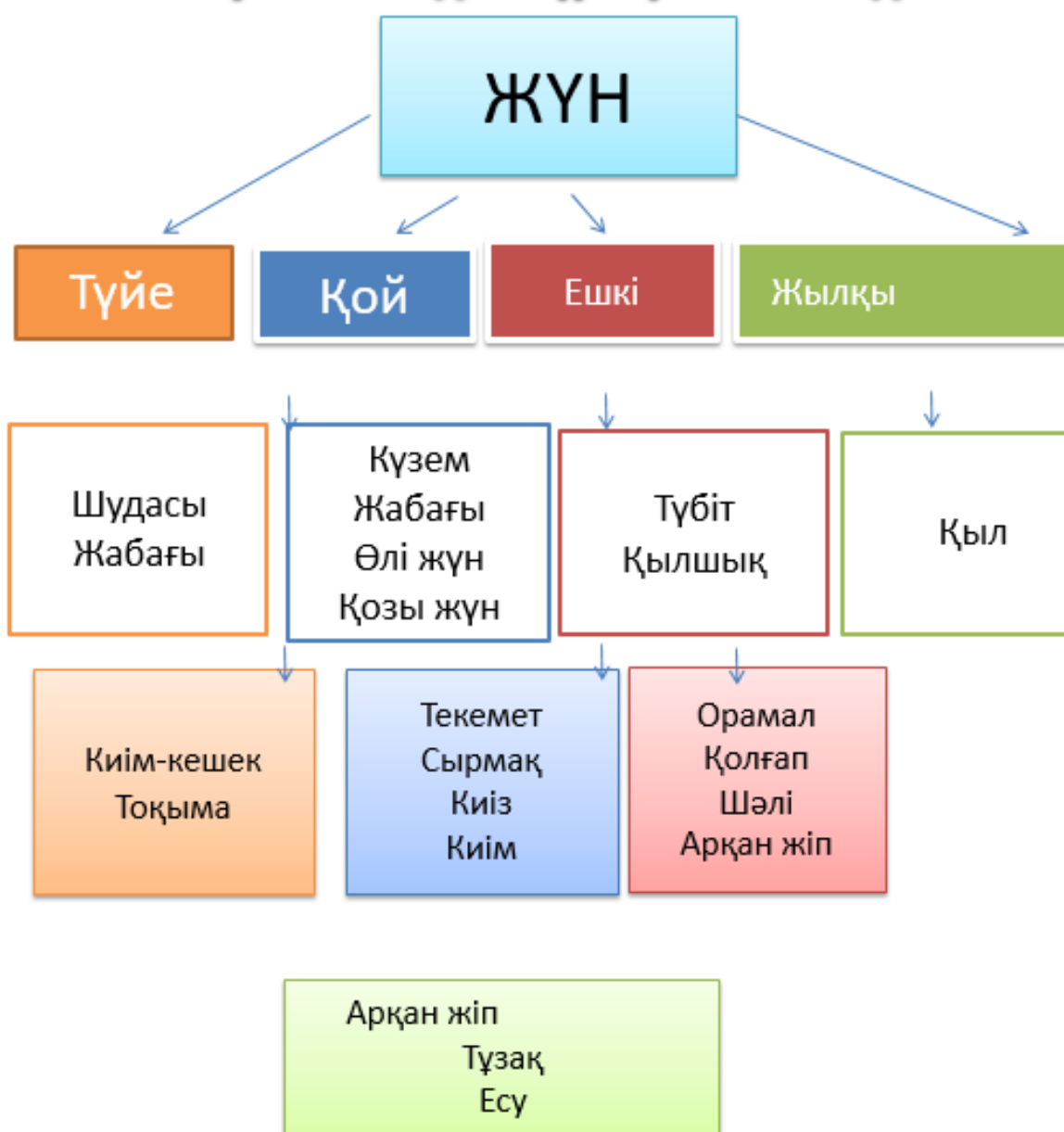
Дебіске сырмақты жасағанда тұтас киіздің бетіне әр түсті матаны оюлап бастырып, сол оюлардың шет-шетіне жіңішке жиек басады. Кейде кестеленген тұтас матамен тыстап та дебіске жасайды. Қазақ халқының ескі ғұрыпында мал еті мүшелері әрбір кісіге сыбаға ретінде белгіленгені тәрізді, үй-іші төсеніштерінің, үй мүліктерінің де жас мөлшеріне қарай арнаулы адамдары болған. Мысалы, ақ сырмақты қазақтың ескі ғұрпында көбінесе күйеуі ұрын келмеген оң жақтағы қыздың астына немесе қара жамылып, жоқтау айтып отырған жесірдің астына төсейтін. Ал дебіске сырмақты төсек үстіне, төсек алдына, жас келіншектер мен күйеу жігіттерге төсейтін. Дебіске сырмақты тұскиіз орнына да пайдаланған.

Сонымен қатар, сырмаққа салынатын ою-өрнектердің де өз орналасу тәртібі бар. Қазақ халқының ою-өрнектерінің де өз орналасу тәртібі бар. Қазақ халқының ою-өрнек өнері-байырғы ұлттық өнерлердің ішіндегі ең ежелгісі, әрі кең таралған түрі. Қазақтың сан ғасырлық тарихымен біте қайнасқан бұл өнер түрі халықтың шынайы рухани-эстетикалық

танымымен астасып, этнографиялық мәнге ие көрінісімен ерекшелене түскен. Демек, ою-өрнек-ұлтымыздың мәдени дамуының шежіресі, халықтың өткен тарихи, рухани, мәдени, материалдық өмірінің айнасы. Жаныңа ләззат сыйлайтын эстетикалық мәні зор бұл өнердің адам баласына берері мол. Сұлулыққа, әсемдікке, сабырлық пен төзімдікке баулитын ою-өрнек сыры тереңде жатыр. Оның мөддір де, таза түбіне жеткен жанның қоршаған орта мен жан дүниеден алары көп болары сөзсіз. Ою-өрнектің көне атаулары-халықтың тарихы мен мәдениетінен, ұлтық ерекшелігінен, ертедегі дүниетанымынан мол мағұлмат беретін құндылық.

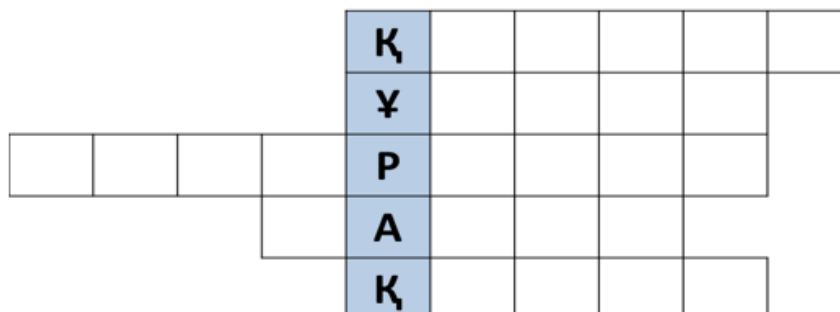
Өрнектегі барлық элементтер ырғққа бағынады дегенмен, оюлардың өзіндік көркемдік мәні және сюжеті болады. Ою-өрнек элементтерінде формальді түрде бейнеленетін элемент жоқ, олардың барлығының өзіндік мазмұны бар.

Жүн мынандай түрлерге бөлінеді

Сөзжұмбақ

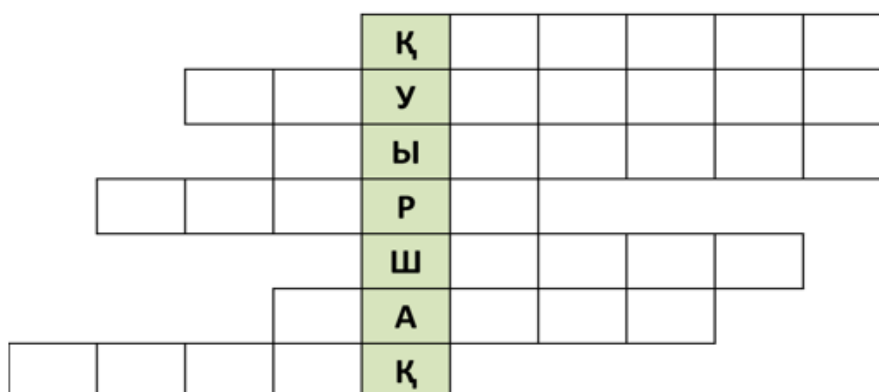
I-топ

- 1) Қобызды ойлап тапқан
- 2) Жіп иіретін әженің құралы
- 3) Жансыз заттардан құралған суретшінің шығармасы
- 4) Жер бетін қағазға кішірейтіп салынған бейнесі
- 5) Есту мүшесі

Сөзжұмбақ

II-топ

- 1) Ұлттық киім түрі ?
- 2) Қалыңдық бас иімі?
- 3) Винегрет сатына салынатын негізгі зат
- 4) Сүтпен жасалған тағам түрі?
- 5) Ер адамға арналған ұлттық киім түрі?
- 6) Көкөністерден жасалған тағам?
- 7) Инені матаға кіргізу үшін не қажет?

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНОВТЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МҰРАЛАРЫ

Наурызбаева Алма Еркінқызы
Қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі Астана қ.

Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ халқының әлеуметтік өмірі мен мәдениетінде аянбай еңбек еткен ірі қайраткер, үлкен талант иесі, тарихта орны айрықша зор тұлға. Қазақ тілін оқыту методикасының ірге тасын қалаушы, қазақ тілінде оқыту әдісінің негізін салушы. Ол салада 1910 жылдан бастап 1927-1928 жылдарға дейін бірнеше материалдар жариялаған. Ахмет Байтұрсынұлының қазақ тілінің оқулығын жазуы – қазақ тілінде қазақша жазылған оқулықтың алғашқы бастамасы болды. Автор 1912 жылы мектеп балаларына арнап қазақша сауаттандыратын – әліппені «Оқу құралын» жазғаннан кейін, мектепте қазақ тілін пән ретінде оқытатын оқу құралын жазуға кіріседі. «Біздің заманымыз – жазу заманы: жазумен сөйлесу – ауызбен сөйлесуден артық дәрежеге жеткен заман. Алыстан ауызбен сөйлесуге болмайды. Жазумен дүниенің бір шетіндегі адам екінші шетіндегі адаммен сөйлеседі. Сөйлегенде сөздің қисыны келтіріп сөйлеу қандай керек болса, жазғанда да сөздің кестесін келтіріп жаза білуге, қай сөз қандай орында қалай өзгеріліп, қалайша біріне-бірі қиындасып жалғасатын жүйесін білу керек», деп жазады ұлы ғалым (Тіл құрал, 173-бет). «Тіл жұмсар» - қазақ тілін оқыту әдістемесінің басы. Ғалымның өзі көрсетіп бергендей, тіл туралы еңбек жазу бар да, оны балаға оқыту жүйесі бар: «Тіл құрал» қазақ тілі қандай құрал екендігін тұтас түрінде таныту үшін түрлі бөлшектерін, тетіктерін ұсағын ұсағынша, ірісін ірісінше жүйелі тұрған орнында алып көрсетіп танытады. «Тіл жұмсар» сол үлкен құралдың бөлшектерін, тетіктерін балаға шағындап бөлек- бөлек ойыншық сияқты құрал жасап, соларды танытып, соларды жұмсату арқылы барып үлкен құралды танытады» (1992, 336). Әдіскер-ғалым оқытудың дұрыс жолға қойылуы үшін мынадай әдістемелік қағидаларды ұсынады:

- 1) Жаңа берілетін сабақты баланың білетін мағлұматтарымен ұштастыру;
- 2) Тиісті таныстыру арқылы сабақтың мазмұнына ынталандырып, ілтипат аудару;
- 3) Сабақты алдын-ала даярлайтын сұраулар қою арқылы ынтасын арттыру;
- 4) Қажетсіз мағлұматтардан сақтану, баланың ілтипатын қоздыратын қызықты нәрселерді ғана сөйлеп, үйрету;
- 5) Баланың ішін пыстыратын біркелкі мағлұматтардан сақтану, лайықты салыстыру, теңестіру, ұқсастыру, түрлі әдісті оңтаймен оқытуға, жандандыруға тырысу;
- 6) Алғашқы кездегі оқыту деректің көрнекі болуы. Оған сай жобаларды дұрыс қолдану;
- 7) Өзгелерді ынталандыру үшін оқытушы үйрететін нәрсесіне өзі де жақсы көру, оқытушы сүйген нәрселерді оқушы да сүйеді.

Ғалым ұсынып отырған қағиданың қай-қайсысы болса да балаға дәріс беру жүйесінде ешқашан ескірмек емес. Мектеп мұғалімі үшін үнемі есте болатын негізгі ұстанымдар деп бағамдаймыз.

«Тіл жұмсар» кітабында оқытуға қойылатын талапты былай тұжырымдайды: «Бала білімді тәжірибе арқылы өздігінен алу керек. Мұғалімнің қызметі – оның білімнің ұзақ жолын қысқарту, қиналмай оңай оқу, керек білімін кешікпей, дер негізінде алып отыру үшін балаға жұмысты әліне шағындап беру және баланың бетін белгілеген мақсатқа қарай түзеп отыру» -деп есептейді. Қай пәнде болсын баланың алған білімін тәжірибеде қолдануы барлық сабақтарда нақты тапсырмалар, өздігінен байқау, зерттеу жұмыстары арқылы жүзеге асырылады. Сондықтан оқушы ережелерді, теориялық мағлұматтарды тәжірибе жүзінде қолдана алса ғана білім сапалы, тиянақты болып, дағдыға айналады.

1928 жылы “Жаңа мектеп” журналының 8-санында жарияланған “Қай әдіс жақсы?” деген көлемді мақаласында “әдіс деген қатып-семіп қалған догма емес... Жақсы дерлікте, жаман дерлік те бір әдіс жоқ. Олқылықтың белгісі – бір ғана әдіспен болу. Шеберліктің белгісі – түрлі әдісті болу” деген пікірі қазіргі білім берудегі әдіс тәсілдерге сай келіп тұр. Сонымен бірге баланы сауаттылыққа үйрету негізгі жазуға жаттықтыру деп қарады. Жазу дегеніміз – әріптердің суретін салу, ал оқу дегеніміз – суреті салынған әріптердің дыбысын дұрыс айту. Балалар дыбысты ажыратып үйренген соң, сол дыбыстың таңбасы – қәріпті көрсету керек. Оны меңгергеннен кейін оқу, жазу жұмыстарының бәріне сол тіреу болады деп балаларды оқуға, жазуға үйретудің әдіс-тәсілдерін сөз етті. Ағартушы

ғалымның әдіс тәсілдерін оқып үйрену қазіргі таңда да мұғалімдер үшін қажет. Ахмет Байтұрсынұлы алғашқы әліппе оқулық, тіл құралдарды дүниеге келтірумен бірге осы оқу құралдарын практикада қалай пайдалануға болады, әліппе, тіл құралдарындағы материалдарды шәкірттерге қалай ғылыми тұрғыда меңгертуге тиіспіз деген мәселе жөнінде ойланған. Озық елдердің тіл оқыту әдістемелік ілімін жетік білуі қазақ тілін оқытуға арналған төл әдістемелік еңбектер жазуға әсер еткен. Өйткені жазбаларынан «Баяншы», «Әліппе астары», «Нұсқаушы» (қай жылы жазылғаны белгісіз), «Тіл жұмсар» секілді әдістемелік еңбектерін және «Баулу мектеп», «Жалқылау» (айырыңқы әдіс), «Қай әдіс жақсы?», «Дыбыстарды жіктеу» туралы мақалаларын атауға болады. Бұлардың ішіндегі автордың «Әліппе астары», «Нұсқаушы» деген екі кітабы әзірге қолға түспеуде. Бүгінгі білім беру кеңістігінде шетелдік және отандық әдіскерлер «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясы, «Инсерт» стратегиясы сияқты тағы басқа оқытудың түрлі әдістерінің ерекшеліктері мен ұстанымдарын айқындап, талқыға салып жүр. Өткенге көз жүгіртсек, бүгінгі жаңашыл деп табылған оқыту технологияларының Ахмет Байтұрсынұлының жоғарыда аталған еңбектерінен бастау алатынын айтып кетуіміз қажет. Бұны біз ғалымның өз заманындағы балалар мен ересектердің сауатын ашуға арналған оқу құралдарынан да, шағын мақалаларынан да аңғарамыз. Мәселен, Ахмет Байтұрсынұлының бастауыш мектептеріне арналған «Әліпбиі» (Жаңа құрал) оқулығын жазуда көрнекілік, түсініктілік, жүйелілік, өмірмен байланыстылық, дидактикалық ұстанымдарды, дамыта оқыту идеясын басшылыққа алғанын анық аңғаруға болады. Себебі, автор бұл еңбекте білім белгілі бір жүйемен, ретпен берілуін ескеріп, балаға әлі келетін білімді ғана ұсынған. Баланың ойлау қабілетін дамытумен қатар, оларды іс-әрекетке жаттықтыру қажеттігін де ескерген. Қазіргі таңда мектеп мұғалімдері жалпы білім берудің ең ұтымды тәсілі ретінде «Блум таксомониясын» басшылыққа алады. Блум таксомониясының алты түрлі ережесі кез келген ақпаратты үйретудің ең ұтымды тәсілдері ретінде қолданылып жүр. Себебі Блум таксомониясының:

- білу – мағлұматтар мен ақпараттарды еске түсіру;
- түсіну – жаңа идеяны түсіну, ондағы негізгі идеяларды салыстыру, сипаттау;
- қолдану – жаңа білімді түрлі нұсқада пайдалану;
- талдау – дәйектер мен себептерге байланысты ақпаратты тексеру және жіктеу;
- жинақтау – ақпараттарды жүйелеу;
- бағалау – ақпарат бойынша қорытынды жасау және жұмыс сапасын бағалау сияқты

алты ережесі ойлау дағдыларын қылыптастыруда және жетілдіруде үлкен рөл атқарады [2, 27]. Осы Блум таксономиясындағы танымдық үдерісінің ең қарапайымнан бастап күрделіге біртіндеп өту барысы жайында өткен ғасырда А. Байтұрсынұлының еңбегінде айтылып кеткен. Ағартушы әдіскер «Ана тілінің әдісі» атты мақаласында ана тілін үйрету әдістерін былайша бөледі:

1) Кей әдістердің негізі қосу, жинау болады, барша ол негізді әдістер жалпылау (синтез) немесе жиылыңқы әдіс теп аталады;

2) Кей әдістердің негізі талдау, айыру болады. Ол негізді әдістердің бірі жалқылау (анализ) немесе айырыңқы әдіс деп аталады;

3) Кей әдістің негізінде қосу да, талдау да болады. Ондай әдістер жалқылаулы жалпылаулы немесе айырыңқы-жиылыңқы деп аталады [3, 105].

Ғалым оқушыға дайын ақпаратты бергеннен гөрі, алдына қойылған мәселені зерттеуіне, талдауына және салыстыруына, ой толғауына және бағалауына мүмкіндік беру аса маңызды деп көрсетеді. Бұл категорияларды қазақ тілін оқулықтарын құрастыруда да, сабақ жоспарын жасауда да басшылыққа алған. Сондай-ақ, Ахмет Байтұрсынұлының бұл еңбегінде қазіргі әдістеде білім алушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, дамыту мақсатында сөйлеу әрекеттерінің төрт түрі яғни, жазылым, оқылым, айтылым, тыңдалым арқылы тілді меңгерудің әдістері жайында ой-пікірлерін де табуға болады.

Бұған қоса ағартушының «Баулу мектеп» (Трудовая школа) атты проблемалы мақаласы журнал бетінде 1925 жылы (1 тамыз) басылған болатын. Кемеңгер ұстаз аталған мақаласында: «Мектептің міндеті – берген баланы ата-анасының үміті мен мемлекеттің мақсатындағы көздеген түрде адам қылып шығару. Бұл міндетін дұрыстап атқару үшін көздеген мақсатқа керек істерді дұрыстап істеу тиіс. Қалай үйреткенде бала көздеген түрдегі адам болып шықпақ? Мәселенің қисыны – осы жерінде. «Өлі оқу» – дүниедегі іске үйретпеген, сондықтан түрлі оқу тіршілік мақсатындағы іске үйлеспейтіні көрініп тұр. «Төте оқу» нәрсенің, істің затын алмай, атын ғана алып, құр сөз түрінде үйреткен. Сөзбен үйреніп, сөз жүзіндегі іске шебер болуға болады, бірақ тіршілік ісі жалғыз сөз

жүзінде емес. Сөзге қарамайтын тіршілік істері толып жатыр. Ол істерге істеп, үйреніп, шебер болмаса, сөзбен үйреніп шебер бола алмайды. «Көрнекі оқу» нәрсенің затын, ісін көрсетіп үйретеді. Көріп үйрету баланың табиғатына жақын дейді. Бала мектепке барғанша 5-6 жылдың ішінде бірталай білім білетіні рас. Бірақ ол білімді жалғыз көрумен ғана емес, көргенін еліктеп істеумен үйренеді. Солай болған соң тек көрсетумен болып, істетпей үйрететін «көрнекі оқу» да көздеген мақсат түрдегі тіршілікке лайық адамдар жасап шығара алмайды. Өйткені нәрсені көріп білу, білу мен істеп білудің арасы – көш жер. «Өлі оқудан» гөрі «төте оқу» беретін білім жандырақ «Баулу мектеп» – нәрседен нәрсе жасап, тауар қылып шығаратын пабірік, зауыт сияқты да орын емес, өзінен-өзі өсерлік жағдай жасап, бәрін бәрін даяр күйінде беріп, балапан шығаратын жұмыртқа сықылды да орын емес, ұйым түрінде іс қылып, іс жүзінде білім алып, еңбекті сүйетін шын еңбекші болып, ұшқанда алатын нәрсесіне ұяда баулынған қыран баласы сияқты жастар шығаратын орын»-деп көрегендікпен атап өткен. Қазіргі таңда дәстүрлі оқытудан жаңартылған білім мазмұнына ауысқан білім беру жүйесінде «білім алушылардың алған білімдерін күнделікті өмірде қолдану» қағидасы басшылыққа алынып жүр. Оқытудың бұл жүйесі Ахмет Байтұрсынұлының «Баулу мектебі» мақаласында да баяндалады: «Өлі оқудан» көрі «төте оқу» беретін білім жандырақ. «төте оқудан» гөрі «көрнекі оқу» беретін білім жандырақ, «баулу» беретін білім бәрінен де жандырақ. «Баулу» асылында дағдылы шағындағы тіпті «бала оқыту» емес, тіршілік ісіне тігілей түсіру». Ұлы ұстаздың осы пікірінен балаға жалаң білім берілмей, алған білімін өмірде қолдана білу керек деген тұжырымдаманы байқаймыз. Ахмет Байтұрсынұлы «Тіл жұмсар» еңбегінде: «Балабілімді тәжірибе арқылы өздігінен алу керек. Мұғалімнің қызметі оның білімінің, шеберлігінің керек орны өздігінен алатын тәжірибелі, білімінің ұзақ жолы қысқару үшін, ол жолдан балалар қиналмай оқу үшін керек білімін кешікпей кезінде алып отыру үшін балаға жұмысты әліне шағындап беру мен бетін белгіленген мақсатқа қарай түзеп отыру» деп атап өткен («Тіл жұмсар» Қызылорда 1928ж.)

Ахмет Байтұрсынұлының 1913 жылы жазған «Білім жарысы» деген мақаласы қазіргі таңда да өзекті. Білімді жұрттарда білім жарысы деген болады. Ол жарыста бәйгеге түсе алатындар білімділер, зейінділер. Осындай жұртқа пайдалы, үлгі аларлық жақсы істі жұрттың құлағына салып, біздің айтайын деп отырғанымыз мынау: білім жарысын істеу әр жұрттың қолынан келетін іс. Істейін десе, қазақтың да қолынан келеді Жұртқа ғылым үйретумен, көрумен, білумен жайылады. Білімнің бас құралы – кітап. Қазақ арасына білім жайылуына, әуелі, оқу үйренетін орындар сайлы болу керек, екінші, білім тарататын кітаптар жақсы боларға керек һәм қалық арасына көп жайыларға керек. Осы мақсатқа жетуге зор себепкер болатын істің бірі – білім жарысы. Білім жарысы дегеніміз – бай адам пәлен мың ақшаны бәйгеге тігеді де, мәлім етеді: осы ақшаны пәлендей іс істеген кісі алады деп. Мысалы, пәлен ауруға ем тапқан я пәлен ғылымнан, яки өнерден жаңа жол тапқан, я пәлен турасында жазып, кітап шығарған адамдарға беріледі. «Білім жарысы» мақаласынан түйгеніміз, ұлы ұстаз білімге, ғылымға деген ықыласты әлемдік жағдаймен салыстырып көрсеткен. Ахмет Байтұрсынұлының бір ғасыр бұрын кітаптың пайдасы туралы айтып кеткен қағидасы қазіргі таңда да өз маңызын жойған жоқ. Халықтың осындай жан азығынан, рухани байлықтан қол үзіп бара жатқаны бәрімізге мәлім, Адамзат баласының асыл құндылығы тәрбие құралы кітап оқуды жандандыру мақсатында мемлекет тарапынан дабыл қағылып жатыр. Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев: «Кітап оқу – рухани кемелденудің көзі. Қазіргі уақыт – секунд сайын жаңарған ақпарат заманы. Алтын уақытымызды пайдалы істерге жұмсағанымыз жөн», – деп әр тұлға оқуға тиіс деп санайтын отыз таңдауды кітаптың тізімін ұсынған болатын. Қазір осы бағытта маңызды бағдарламалар жасалуда.

Жаһандану заманында ұлттық бәсекеге қабілетті болудың көрсеткіші – білім деңгейімен өлшенетіні бәрімізге аян. Сондықтан, әлемдік білім кеңістігіне кірігіп, білім беру жүйесін халықаралық биікке көтеру кезек күттірмейтін өзекті мәселе. Бұл мәселені шешудің кілті ұстаздардың қолында. Ахмет Байтұрсынұлының сонау ХХ ғасырда жазылған еңбектері қазіргі таңда өз мағынасын жойған жоқ. Осы оқулықтарға, мақалаларға сүйене отырып балаларға білім, білік, дағдыны бере отырып, оларды тәрбиелей аламыз. Қазіргі жаңашыл деп танылып жүрген технологиялардың көпшілігі ғұлама ағартушының еңбектерінде көрініс тапқаны дәлелденіп отыр. Бұдан біз сан жылдар бойы жұртшылыққа ұсынылмай, әділ бағаланбай келген Ахмет Байтұрсынұлының оқу ағарту саласындағы әдістерінің өміршеңдігіне көз жеткізуімізге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы. – Алматы: Ана тілі, 1992. – 272 б.
2. Сыздықова Р. Ахмет Байтұрсынов (методикалық көмекші). – Алматы: Ана тілі, 1992. – 272 б.
3. Қыдыршаев А. Байтұрсынұлы А. (А. Байтұрсынұлының әдістемелік еңбектері туралы). – Орал, 1998. – 156 б.
4. Жанпейісов Е. Байтұрсынұлы бастаулары //Тілтаным. – №2, 2001.
5. Байтұрсынов А. «Қай әдіс жақсы?» мақаласы

**«СТЕМ ЗЕРТХАНАСЫ» ЭЛЕКТИВТІ КУРС
БАҒДАРЛАМАСЫН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ МЕКТЕП
ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ, ҒЫЛЫМИ-ТЕХНИКАЛЫҚ
БАҒЫТЫНДАҒЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТАРЫН
РОБОТОТЕХНИКА АРҚЫЛЫ ДАМУ**

Ермағамбет Гүлназ Өмірғалиқызы
Астана қаласының Quantum STEM School мектебінің информатика
пәнінің мұғалімі

Аңдатпа

Бұл элективті курс бағдарламасы 7,8 сынып оқушыларына арналған. Бағдарлама оқушыларды қазіргі заман талабына сай робототехника және информатика пәндері арасындағы сабақтастықты меңгерте отырып осы пәндерге деген қызығушылықтарын арттыруға, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға, сонымен қатар практикалық тапсырмаларды жасау арқылы шығармашылық потенциалдарын кеңейтеді. Бағдарламада оқытудың жаңа ақпараттық жүйесі ұсынылып, заманауи, қоғамдағы жаһандық өзгерістерге бейімделе алатын, білімді, білікті, өз білімін қажетті жағдайда қолдана алатын жеке тұлғаны білімге бағыттау жолы практикалық жұмыстар, робототехникалық жобалауды информатика пәнімен байланыстыра отырып бағдарламалау, Arduino жинақтарын пайдаланып жұмыс жасап, жобалар құрастыруға үйретуге негізделген бағдарламасы жасалған.

Түйінді сөздер: Arduino, STEM, робототехника

Аннотация

Данная программа элективного курса предназначена для учащихся 7 и 8 классов. Программа позволяет повысить интерес учащихся к данным предметам, развить способности к логическому мышлению, а также расширить их творческий потенциал путем создания практических заданий, при этом осваивая преемственность между предметами робототехники и информатики в соответствии с современными требованиями. В программе предлагается новая информационная система образования, и путь к образованию человека, способного адаптироваться к современным, глобальным изменениям в обществе, обладающего знаниями, квалификацией и умеющего использовать свои знания в необходимой ситуации. практическая работа, программирование путем соединения проектирования робототехники с предметом информатики. Создана программа, основанная на обучении работе и сборке проектов с использованием комплектов Arduino.

Ключевые слова: Arduino, STEM, робототехника

Annotation

This elective course program is intended for students in grades 7 and 8. The program allows you to increase students' interest in these subjects, develop logical thinking abilities, and also expand their creative potential by creating practical tasks, while mastering the continuity between the subjects of robotics and computer science in accordance with modern requirements. The program proposes a new information education system, and a path to the education of a person who is able to adapt to modern, global changes

in society, who has knowledge, qualifications and is able to use his knowledge in the necessary situation. practical work, programming by combining robotics design with the subject of computer science. A program has been created based on training in working and assembling projects using Arduino kits.

Keywords: Arduino, STEM, robotics

КІРІСПЕ

Жұмыстың өзектілігі: Бүгінгі таңда техника мен технологиялар дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті оқушы даярлау мұғалімнің басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы техника мен технологиялардың қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа жүйені және өмірде қолдана алатын, бәсекеге қабілетті жаңа идеялар ұсына алатын жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді. Осы өзекті мәселені шешуде «СТЕМ зертханасы» элективті курс бағдарламасымен жұмыс жасауға дағдылану маңызды.

Курстың мақсаты:

- Робототехника және информатика пәнін сабақтастырып оқушылардың эксперименттік жұмыс дағдысын, шығармашылық қабілетін дамытуды қалыптастыру;
- Робототехника және информатика пәнін оқыту үрдісінде оқушылардың алгоритм бойынша роботтарды құрастыру және өз үлгілерін жобалау дағдыларын дамыту, роботты бағдарламалау тілдерін үйрену, оларды талдауға, олардың заңдылықтарын түсініп, практикада қолдана білуге үйрету;
- Информатика сабақтарында эксперименттік, тәжірибелік жұмыстарды жасап, есептеулер жүргізіп, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру;
- Информатиканы оқыту үрдісі нәтижелі болу үшін оқушылардың логикалық санасы мен шығармашылық ойлауын дамыту;
- Оқу үрдісінде Arduino мен робототехниканы қолдану арқылы оқушылардың танымдық-зерттеу және конструктивті іс-әрекетін, техникалық шығармашылығын дамыту.

Курстың міндеттері:

- Arduino жинақтарымен эксперименттер жасап, негізгі құрал түрлерінде жұмыс жасай білу;
- Arduino жинақтарымен жобалық жұмыс жасау және бағдарламалау арқылы зерттеу нәтижесінде тәжірибеде қолдана білу;
- СТЕМ зертханасында жұмыстарды жасап, ғылыми жаңалықтарды іздеу;
- Модельдеу мен жобалауға қызығушылықты дамыту, ғылыми-техникалық шығармашылықты ынталандыру;
- Логикалық ойлауды, объектіні талдай білуді, оның өзіне тән белгілерін, негізгі бөліктерін бөліп көрсету, олардың мақсаты мен құрылымы арасында байланыс орнатуды қалыптастыру.
- Құрылымдарды жобалау және құрастыру кезінде алған білімдерін қолдана білу дағдыларын дамыту.
- Танымдық белсенділігін, шығармашылық бастамасын қалыптастыру.

Жұмыста оқушылардың коммуникативтік дағдыларын жетілдіру жұпта, ұжымда, міндеттерді бөлу.

- Оқу іс-әрекетінің алғышарттарын қалыптастыру: жұмыс істеу қабілеті мен ынтасы, берілген тапсырма мен мақсатқа сәйкес тапсырмаларды орындау, басталған істі аяғына дейін жеткізу, алдағы жұмысты жоспарлау.

Курстан күтілетін нәтиже:

Мектептің «СТЕМ зертханасы» курсын оқытудағы ең маңызды әдістердің бірі – тәжірибе және жобалау техникасын пайдалану. Оқу процесінде Arduino мен робототехниканы қолдану арқылы оқушылардың танымдық-зерттеу және конструктивті іс-әрекетін, техникалық шығармашылығын дамыту үшін инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану. Ғылыми – техникалық шығармашылығын дамытуды жүзеге асыру «ақпараттық қоғам, инновациялық экономика талаптарына жауап беретін тұлғалық қасиеттерді тәрбиелеу мен дамытуды» көздейтін жүйелік-белсенділік тәсіліне негізделген.

Түсініктеме хат мазмұны

XXI ғасыр техника мен технологиялар, заманауи ғылыми білім ғасыры болып саналады, сондықтан қазіргі қоғамның дамуы әрқайсымыздан әртүрлі салаларда жоғары білім мен кәсіби дайындықты талап етеді. Осыған байланысты қазіргі білім беру жүйесі ақпараттық

және мобильді әлемде өмір мен жұмысқа негізделген мәселені шешуге тырысуда.

Қазіргі заманда келешегі зор инженерлік кадрларды даярлау үшін жас ұрпақты тәрбиелеуде жаңа технологияларды енгізу қажет. Қазіргі қоғамның басым бағыттарының бірі – «робототехника». Робототехника автоматтандырылған техникалық жүйелерді жасаумен айналысады. Әдетте, күрделі техникалық жүйелерді әзірлеумен және автоматтандырумен әртүрлі оқыту бағыттарының инженерлері айналысады. Қазіргі уақытта инженерлік мамандықтар сұранысқа ие мамандықтардың бірі болып табылады. Әрбір өсіп келе жатқан оқушы жоғары білімді, білікті болуы үшін жастайынан техникалық шығармашылықты дамыту қажет. Мектептің әрбір түлегі қазіргі қоғамдағы болашақ өмірге кәсіби дайын болуы керек.

Робототехника жаңа бағыт ретінде өз идеяларын жасауға, жобалауға және ойлап табуға мүмкіндік береді, осылайша оқушыға шығармашылық ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Қазіргі білім берудің міндеті-болашақта оқушының өз қабілетін ашу мүмкіндігін жеңілдететін, осылайша еркін әрекет етуге және қоршаған ортаны білуге мүмкіндік беретін орта құру. Әрбір заманауи мұғалім оқушының әрі қарайғы іс әрекетін ынталандыру үшін білім беру ортасын ұйымдастырып жабдықтауы керек.

Робототехника сабағында техникалық технология пайдалану оқушылардың ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру қазіргі заман талабына сай ақпараттық технологияларды, электрондық оқулықтарды және Интернет ресурстарды пайдалану оқушының білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

Оқушылардың ақпараттық құзырлығы мен ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңда үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесіндегі ең көкейтесті мәселелердің бірі.

«СТЕМ зертханасы» курсының мазмұны пәнаралық байланыстарға негізделген. Жобалау және бағдарламалау процесінде оқушылар физика, механика, электроника және информатика саласындағы жаңа білімдерді тереңдетеді немесе игереді. Сабақ барысында зейінін, қиялын, шығармашылық бейімділігін дамыту, диалогтік және монологтық сөйлеуді дамыту, сөздік қорын молайту жұмыстары жүргізілуде. Логикалық және кеңістіктік ойлауды дамытуға ерекше көңіл бөлінеді. Оқушылар ұсынылған нұсқаулармен жұмыс істеуге үйренеді, серіктеспен ынтымақтасу, топта жұмыс істеу дағдылары қалыптасады. Мұғалім информатика сабағында тақырыптық материалды ұтымды әрі әсерлі өткізу үшін теорияны көрнекілік тәжірибемен қоса сол процестерді бағдарламалау арқылы оқушылардың зерттеу қабілетін арттырады. Сонымен қатар оқушы зертханада қарастырылған Arduino құралдармен жұмыс жасауды меңгеріп, өмірде пайдалана алатындай деңгейге жетеді. Мұндай жұмыстарды жасау оқушыларға болашақтағы мамандықтарын таңдауға, сол мамандық бойынша терең білім алуға үйретеді.

Arduino - бұл дайын электрондық блок пен бағдарламалық құралдан тұратын жинақ. Электрондық блок - микроконтроллері және жұмыс істеуге қажетті элементтері бар баспа схемасы.

Arduino-ға арналған бағдарламалар C++ тілінде жазылған, енгізу/шығуды басқаруға арналған қарапайым және түсінікті функциялармен толықтырылған. Arduino-мен жұмыс істеу ыңғайлылығы үшін Windows, Mac OS және Linux жүйелерінде жұмыс істейтін «Arduino IDE» тегін ресми бағдарламалау ортасы бар[1]. Білім беру робототехникасын оқу үшін Arduino микроконтроллерін қамтитын Amperka оқу жинағын пайдалануға болады.

STEM дегеніміз – оқытудың біріктірілген тәсілі. Ол оқушылардың ХХІші ғасырда табысқа мен бәсекеге қабілеттіліктің қажет негізгі дағдыларын дамытуға бағытталған.

STEM – білім беру инженерлік шығармашылық пен математика, жаратылыстану ғылымдары мен технологиялардың кіріктірілуі негізінде жоба және пәнаралық амалдарды байланыстыратын жаңаша ойлау және жаңа технологияларға бағытталған ғылымдардың бірігуі. Ол оқушының сыни тұрғыдан ойлау, ғылыми-техникалық білімді күнделікті өмірде пайдалану, белсенді қарым-қатынас құру және командамен жұмыс жасау, техникалық пәндерге қызығушылықты арттыру, жобаларға креативті және жаңашыл көзқарас, оқу мен карьераның ұштасуына мүмкіндік береді.

STEM – сауаттылықты дамытуға және әлемдік экономикадағы бәсекеге қабілеттілікке ықпал ететін нық байланыстарды орнату. Қазір бұл түсініктің жаңа нұсқалары пайда болды, солардың ішінде анағұрлым кең таралғаны STEM (ғылым, технологиялар, инженерия, математика)

РОБОТЕХНИКА НЕГІЗІНЕ ОҚЫТУ

Курс бөлімдерден тұрады, олардың әрқайсысы өз кезегінде теориялық және

практикалық бөліктерге бөлінеді. Теориялық бөлімде Arduino-ның негізгі тақырыптары қарастырылған және бағдарламалау негіздері туралы мәліметтер берілген. Практикалық бөлімде схемалар мен бағдарламаларды жасау процесінің сипаттамасы берілген.

Курсты жүзеге асыру кезінде біз Arduino жинағымен жұмыс істейміз. Arduino робототехикасының білім беру платформасы оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытуға арналған. Arduino - бұл дайын электрондық блок пен бағдарламалық құралдан тұратын жинақ. Электрондық блок - микроконтроллері және жұмыс істеуге қажетті элементтері бар баспа схемасы.

Arduino-ға арналған бағдарламалар C++ тілінде жазылған, енгізу/шығуды басқаруға арналған қарапайым және түсінікті функциялармен толықтырылған. Arduino-мен жұмыс істеу ыңғайлылығы үшін Windows, Mac OS және Linux жүйелерінде жұмыс істейтін «Arduino IDE» тегін ресми бағдарламалау ортасы бар. Білім беру робототехикасын оқу үшін Arduino микроконтроллерін қамтитын Amperka оқу жинағын пайдалануға болады[2].

Курс барысында оқушылар жобалық іс-әрекет орындайды. Әрбір жоба үш кезеңнен тұрады:

- зерттеу (ұсынылған тақырып бойынша бейнероликтерді көру);
- жобаны құру (толық құрастыру нұсқаулары ұсынылған);
- жұмыс бойынша қорытындылау, тәжірибе алмасу, қорытынды жасау.

Жинақтың бұл нұсқасы ашық шешіммен жобаларды іске қосуға мүмкіндік береді. Бұл жағдайда балалар жобалау кітапханасының үлгілерін шабыт көзі ретінде пайдаланады және осы жоба аясында өз шешімін жасайды.

Arduino жинақтарымен жобаларды жүзеге асыру барысында оқушылар ғылыми әдістерді, техникалық қосымшаларды, математикалық модельдеуді, инженерлік дизайнды пайдаланады. Жобалық әдіс – педагогикалық технология, оның өзегі – балалардың өз бетінше әрекеті: зерттеушілік, танымдық, өнімді, оның барысында оқушылар жаңа білімді нақты өнімге айналдырады[3]. Бұл әдіс өте өзекті және тиімді, ол студенттерге ғылыми-зерттеу іс-әрекетінде қажетті жаңа құзыреттерді меңгеруге мүмкіндік береді: олар алған білімдерін синтездеуге және талдауға үйренеді, шығармашылық қабілеттер мен коммуникативті дағдыларды дамытады.

Бұл жұмыс есептерді шешуде шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Жоба әдісін сабақта қолдану топтық, жұптық жұмысты ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Әр сабақ теориядан және осы тақырыпты бекітетін шағын жобадан тұрады. Кейбір жобалар одан әрі дамуда. Жобалық іс-әрекет оқушылардың өз күштеріне, өз мүмкіндіктеріне деген сенімін нығайтуға, өзін-өзі дамыту қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Жобалармен жұмыс барысында оқушылар әртүрлі көздерден ақпаратты тиімді іздеуді, топта өз бетінше жұмыс істеуді үйренеді, әртүрлі деңгейдегі конкурстарда жобаны қорғау тәжірибесін алады. Осылайша, оқу мақсаттарын өз бетінше қоюға, оларды жүзеге асыру жолдарын жобалауға, олардың жетістіктерін бақылауға және бағалауға қабілетті тұлға қалыптасады.

Әзірленген оқыту курсының негізгі екі бөлімнен тұрады:

1. Arduino жүйесінде негізгі құралдар
2. Arduino жүйесінде сенсорларды пайдалану

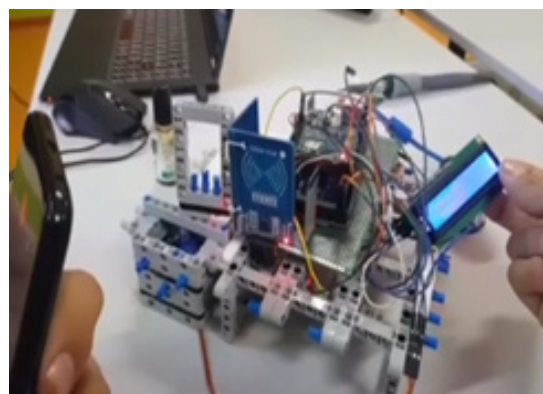
№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі	Ескерту
Arduino жүйесінде негізгі құралдар				
1	Кіріспе	1		
2-3	Arduino жүйесінде жыпылықтайтын жарық диоды	2		
4-5	Arduino жүйесінде батырма қосу	2		
6-7	Arduino жүйесінде Потенциометрді қосу	2		
8-9	Arduino жүйесіндегі үш түсті жарық диоды	2		
10-11	Arduino-дағы Джойстик	2		
12-13	Arduino жүйесінде Сервопривод арқылы басқару	2		
14-15	Arduino-дағы фоторезистор	2		
16-18	Жобалық жұмыс	3		

Arduino жүйесінде сенсорларды пайдалану				
19-20	Arduino-ға инфрақызыл қабылдағышты қосу	2		
21-22	Arduino жүйесіндегі қозғалыс сенсоры (PIR).	2		
23-24	Температура және ылғалдылық сенсорын қосу	2		
25-26	Ардуиноға ультрадыбыстық сенсорды қосу	2		
27-28	Arduino-ға LCD 16×02 i2c дисплейді қосу	2		
29-34	Жобалық жұмыс	6		
35	Жобалар көрмесі	1		
36	STEM фестивалі	1		
	Барлығы	36		

Arduino жүйесінде негізгі құралдар бөлімінде Arduino-дағы негізгі құралдармен жұмыс жасайды. Бұл бөлімде оқушылар жарық диодты батырма, джойстик, патонциометр, сервожетек арқылы басқаруды үйренеді. Сонымен қатар C+ бағдарламасы негізінде, if шартты операторы, for циклдық операторын бойынша Arduino IDE ортасында бағдарлама жазады. Бөлім соңында «Бағдаршам», «Пультпен басқаратын шам», «Жарықты деңгейін бақылайтын шам» тақырыптары бойынша жобалық жұмыстар орындайды[4].

Arduino жүйесінде сенсорларды пайдалану бөлімінде оқушылар Arduino-ға инфрақызыл қабылдағышты қозғалыс сенсоры (PIR), температура және ылғалдылық сенсорын, ультрадыбыстық сенсорды, LCD 16×02 i2c дисплейді қосуды үйренеді және тақырыптарды меңгергеннен кейін оқушылардың шығармашылық потенциалдарын дамытуда шағын жобалық тәжірибе орындайды[5]. Жабалар тақырыптары: «Бөлме термометрі», «Метеостанция», «Пантограф», « Автоматты өсімдік суарғыш»

«STEM зертханасы» сабағында оқушылардың Arduino жинақтарымен шағын жоба жұмыс жасау барысы

Жұмыс нәтижелері:

1. Мектепшілік «STEM фестивалі» байқауы енгізілді

2. Қалалық және республикалық конкурстарда жүдделі орындар алды

«Шаттық-2022» қалалық байқау –II орын

«KAZROBO project 2022» республикалық байқау –II орын

- «MakerSpace Hardware Projects» робототехника бойынша ғылыми-техникалық жобалар конкурсы- I орын
- STEM қалалық конкурсы 2021- IV орын

3. Қала бойынша форумда іс- тәжірибемен бөлісті

Қорытынды

«STEM зертханасы» курсының оқу нәтижесінде оқушылар күрделілік дәрежесі әртүрлі роботтарды жобалау және бағдарламалау, құрылғыны басқаруға арналған жазылған программалық кодты түсіну, құрылымға әсер етпейтін шағын өзгерістер енгізу мүмкіндігіне ие болады. Жобалау, бағдарламалау, зерттеу сабақтары, сондай-ақ Arduino жинағымен жұмыс істеу процесінде қарым-қатынас жасау оқушылардың интеллектуалды дамуына ықпал етті, білім беру стандарттарының тапсырмаларын орындауға мүмкіндік берді. Мектептен кейінгі «STEM зертханасы» курсының әртүрлі мектеп пәндерін біріктіру жаңа білім беру тұжырымдамаларын жүзеге асыру, жаңа дағдыларды меңгеру және қызығушылықтар ауқымын кеңейту мүмкіндігін ашты.

Оқушылар сандық құралдармен және технологиялық схемалармен жұмыс істеу білімі мен қабілетін көрсету мақсатында модельдер құруды және бағдарламалауды үйренді; Arduino жинағымен техникалық жобаларын құруды және ұсынуды үйренді.

Оқушылар Arduino жинақтарымен жұмыс жасады. Arduino жинағында тақырыпқа сай барлық құрал-жабдықтармен қамтылған. Осы жанақтарды қолдану арқы оқушылар түрлі шағын жобалар жасауды және оған компьютер арқылы бағдарлама жазуды үйренуде.

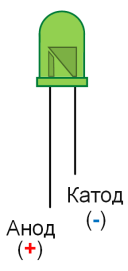
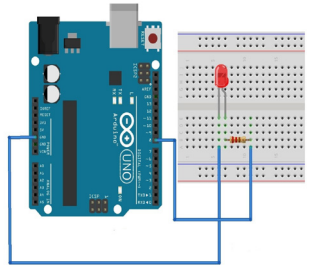
Пайдаланған әдебиеттер тізімі

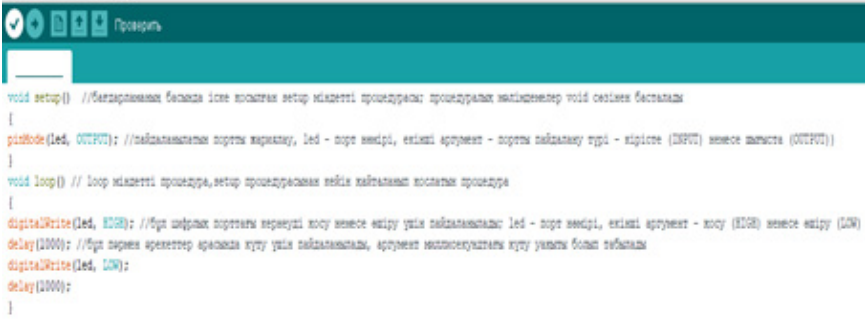

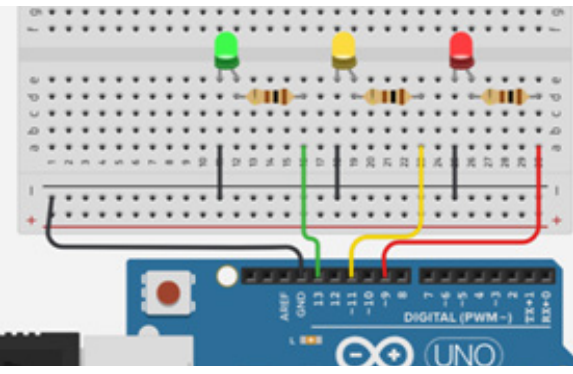
1. Уроки программирования Ардуино для начинающих - <https://xn--18-6kcduowgbt1a4b.xnp1ai/%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0-D0%B0%D1%80%D0%B4%D1%83%D0%B8%D0%BD%D0%BE/>
2. Дж. Бокселл Изучаем Arduino. 65 проектов своими руками- ООО «Питер Пресс»- 2019г, 109-243 с.
3. Exploring Arduino®: Tools and Techniques for Engineering Wizardry- Copyright © 2020 by John Wiley & Sons, Inc., Indianapolis, Indiana
4. Джереми Блум – Изучаем Arduino. Инструменты и методы технического волшебства-2015 г, 83-127 с.
5. Саймон Монк – Програмируем Arduino. Профессиональная работа со скетчами-2014 г, 25-38 с.

2-3 сабақ

Сабақтың тақырыбы: Arduino жүйесінде жыпылықтайтын жарық диоды		Мұғалімнің аты-жөні: Күні:
СЫНЫП:	Қатысқан оқушылар саны:	Қатыспаған оқушылар саны:
Сабақ мақсаты	Жыпылықтап тұрған жарық диодты Arduino-ға қосу және оны басқару үшін бағдарлама жазу.	
Сабақ нәтижесі:	Оқушылардың барлығы мынаны орындай алады: Оқушылар жарықдиодпен танысады және оны Arduino-ға қосып, бағдарлама процедурасын жазады.	
Бағалау критерийі	Жеке, жұптық тапсырмаларды орындай алады. Сабақ барысында тыңдаушының назарын өзіне аудара алады.	
Ресурстар	Слайд, таратпа материалдар.	
Әдіс-тәсілдер	Сұрақ-жауап, әңгімелеу, түсіндіру, көрнекілік. Рефлексия.	
Пәнаралық байланыс	физика, информатика.	
Алдыңғы оқу	зертханалық құрал-жабдықтар	

Сабақтың жоспары

Жоспарланған уақыт	<p>Сабақ барысы :</p> <p>Жыпылықтап тұрған жарық диодты Arduino-ға қосу және оны басқару үшін қажетті құралдар:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arduino тақтасы • breadboard • 2 «папа-папа» сым • Жарық диод • резистор <p><i>Жарықдиодты шамдар</i> - индикатор мен жарықтандыру үшін қызмет ететін жартылай өткізгіш элементтер болып табылады. Егер сіз жарықдиодты дұрыс қоспасаңыз, онда тұрақты ток өтпейді және құрылғы жанбайды. Бұған қоса, дұрыс қосылмаған жағдайда жарық диоды сәтсіз болуы мүмкін. Анод (жарық диодтың ұзын аяғы) «+», ал Катод «-» қосылады.</p> <p><i>Резистор</i> - электр тізбегіндегі токты шектеуге, жеке тізбектерде кернеудің төмендеуін жасауға және пульсирленген токты құрамдас бөліктерге бөлуге қызмет етеді. Резисторлардың тағы бір атауы - кедергі.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Arduino-да жарықдиодты қосу схемасы:</p> <div style="text-align: center;"> </div>	Қажетті ресурстар
--------------------	--	-------------------

	<p>Бағдарлама скетчі:</p> <pre> void setup() //Бағдарлама бастала іске қосылған кезіндегі процедура; процедурада мыналар void кезінде бастала { pinMode(led, OUTPUT); //қайталанылатын портты жарыққа, led - порт нөмірі, екінші аргумент - портты қайталау түрі - кіріске (INPUT) немесе шығару (OUTPUT) } void loop() // loop мәніндегі процедура, setup процедурасынан кейін қайталанып қосылған процедура { digitalWrite(led, HIGH); //Бұл сөйлем порттың кереметі жою немесе өзіне үшін қайталанылады; led - порт нөмірі, екінші аргумент - жою (HIGH) немесе өзіне (LOW) delay(1000); //Бұл сөйлем аргументтер аралында күту үшін қайталанылады, аргумент миллисекундтағы күту ұзақтығы болып табылады digitalWrite(led, LOW); delay(1000); } </pre>	
<p>Аяқталуы Сабақты бекіту</p>	<p>Тапсырма №1 Апат сигналын жіберу үшін бағдарлама жазыңыз.</p> <p>Тапсырма №2 «Sound ON» Жарықдиодтың орнына Пьезо динамикті алмастырып, апат сигналын жіберу үшін бағдарлама жазыңыз.</p> <p>Тапсырма №3 «Бағдаршам» Жасыл және сары жарықдиодты пайдаланып «Бағдаршам» құрастырыңыз және бағдарламасын жазыңыз.</p> 	
<p>Кері байланыс</p>	<p>Оқушылар сұрақтарға жауап береді. «БББ»</p>	

БЕІНЕ ЖӘНЕ БЕІНЕЛІК ҰҒЫМДАРЫ АРАСЫНДАҒЫ ОБЪЕКТІЛІК МАЗМҰН (НАҒАШЫБЕК ҚАПАЛБЕКҰЛЫНЫҢ «ДОС ЖҮРЕГІ» ӘНГІМЕСІНДЕГІ КЕІПКЕРЛЕР БЕІНЕСІ)

Оспанбек Бұлбұл Расбекқызы

Алматы қаласы №15 гимназия директоры

Көркем әдебиет стилі немесе көркем сөз – ойды және сезімді образ арқылы бейнелейтін айрықша өнер. Авторлық даралықпен көркем сөздің стильдік құрылысына үңілу, көркем шығарманың стильдік тұтастығы мен бірлігінен тұрады. Бұл туралы Д.Әлкебаева, А.Абишива, Б.Шалабаев, Ә.Ыбырайым зерттеушілердің еңбектерінде иерархиялық мағыналардың деңгейлерінде түзілетін қабаттардың, яғни заттық (денотативті кеңістік), бейнелі мағына (көркем әдебиеттің эмоционалдық-бағалауыштық кеңістігі), идеялық мағына (көркем әдебиет стилінің концептуалды кеңістігі) көркем шығарма тілінің бейнелілік құралдары көрсеткіштерінің автор назарында ұстанып, оқырманға эмоционалдық-бағалаушылыққа әсер орнатады. Бұл тек авторда ғана емес, оқырманның зейін салтында болғандығымен әсерлі. Ахмет Байтұрсынұлы өз кезінде зейінді екіге бөліп қарастырады: сап қажетті, ал салт қажетті және іске асыруды білдіреді. Осыны ескере отырып Юнгтің креативті ойлаудың ережелеріне негізделген теориясы қарастырылады. Сонымен қатар, көркем бейненің типтік қасиет-сипаты неғұрлым жоғары болған сайын, оның танымдық күші де соғұрлым арта түседі.

Қаламгер өз шығармасында ерекше тұлғалық бейнені суреттеуге тырысады. Қандай ойдың, парасаттың биіктігі болса, шығарма тілі соншалықты дара жазылады.

Ойдың бейнесіндегі образ арқылы айрықша бейнелейтін ұшқыр ойдың көрінісі көркем прозада бейнелеу тәсілінің образ құрылысына, композициялық ерекшелік авторлық дара қатысымға байланысты болады [1.87-б].

Қазіргі таңда психологиялық-креативтілікті қалыптастырудың бір жолы есебінде Қазақстанның еңбегі сіңірген қайраткері, белгілі қоғам қайраткері, жазушы, Қазақстан Жазушылар Одағының мүшесі Нағашыбек Қапалбекұлының шығармаларын тану арқылы жаңашылдыққа келу аса қолданбалы әдістердің бірі болып отыр. Елуге жуық кітаптың авторы, көптеген ғылыми зерттеулер жүргізген жазушы. Нағашыбек Қапалбекұлы тарихи тақырыптарға жиі барады. Атақты бабамыз Жамбыл және оның ақындық төңірегі жөнінде ізденіп зерттеп, ел мен жер, өткен мен бүгін жайлы сабақтастыра отырып, танымдық тағылымы мол дүниелер жазды. Оның кейіпкерлері – қазақ елінің біртуар перзенттері: Қарасай, Шапырашты Наурызбай, Өтеген, Райымбек, Ақ тулы Сіргелі Жабай батыр, Сұраншы, Саурық, Сыпатай, Бекболат секілді дулығалы батырлар, Сүйінбай, Жамбыл, Кенен, Үмбетәлі, Өтеп, Өмірзақ, Әбдіғали, Есдәулет, Саяділ секілді дуалы ауызды ақындар, Төле би, Фараби мен Абай, Жамбылдың ақын шәкірттері, Балуан Шолақ, Сарыбай би, Андас датқа, Тезек төре, Медеу Пұсырманұлы, Мақыш балуан, Құртқа тәуіп, Түктібай қобызшы, Сәт болыс, Қырбай сал және тағы да басқа тарихи тұлғалар. Қарасай батыр жайлы “Қарасай, Қарасай”, Жамбыл жайлы „Жамбыл ата”, “Киесі – қызыл жолбарыс” деген, сондай-ақ, Сарыбай би Айдосұлы, Мақыш балуан Райымбекұлы туралы жеке кітаптары да оқырмандарынан өз бағасын алды. “Жамбыл әлемі” атты үш тілдегі фотоальбом, «Төле би», «Балуан Шолақ», «Сыпатай батыр», «Фибрат», «Ата тағлымы», «Оспанханнан қалған сөз», «Іңкәр сезім – сырлы әуен», «Кітап әлеміне саяхат», «Батаменен ел көгерер», Үмбетәлі Кәрібаевтың 2 томдығы тағы да басқа жинақтар құрастырды. Бірнеше телефильм мен видеофильмдерге сценарий, пьеса жазды.

Нағашыбек Қапалбекұлының «Дос жүрегі» әңгімесінде: «Ермектің түр-түрпатын көріп күліп жібердім, ол қысылып, кепкісін шеше қойды. Қазандай басындағы анау-мынауға көнбес жылқының қылындай қайратты қара шашын ұстарамен тап-тақыр сыпыртып тастапты. Айырдай қолымен сол үрленген қарындай жалтыраған басын әлсін-әлсін сипалай береді» [1.87-б]. Демек, автордың 1 жақта баяндау ерекшелігі, оқырманды өзіне бірден баурап алуы, айтар образдың қасына апарып қою ерекше даралықты

қатысымды көрсетеді. Бұдан оқырман мен автордың кейіпкердің ортақ іске теңдей келуі ешқандай шексіз байланысқа түсіретін көркем бейнені тұтас қабылдауға мүмкіндік береді.

Көркем әдебиет тілі талантты жазушының көркем бейнені жасау құралына айналғанын көреміз.

Зерттеуші ғалымдар Д.Н.Шмелев пен Н.М.Шанскийдің негізгі ойы да Л.Ю.Максимовтың көрсетулері бойынша Н.А.Мещерский әдеби көркем тілдің мәртебесін функционалды стильдерде болуы мүмкін емес дейді [1,87-б]. Бұл ойға қарсы келген Б.Н.Головин, басқа да ғалымдар сияқты, стильдерді әлеу-меттік әрекеттің типтеріне, сана (ойлау) жұмысының типтеріне, өзара әрекеттесімі жағынан), қарым-қатынас жағдайларына, сондай-ақ сөйлеу құрылымдары мен стильдердің типтік ұйымдарына қатынасына қарай көркем әдебиет тілі «басқа стильдермен қатар», ол басқа стильдерді өзіне сіңіріп алмайды және әдеби тіл шегінен шықпайды деп есептейді [1, 87-б].

Тіл ішіндегі тіл деген анықтамаға көптеген ғалымдар стилистикада әдеби тілдің ерекше түрі мәртебесінде қаралады деп санайды. Ол өзге стильді сіңіріп алмайды, өзінің шекарасынан шықпайды.

Көркем бейненің типтік өзгешелігі қоғамдық өмірдің ішкі сырын, мәнін ашып беру үшін қандай қажет болса, оның даралық, жекелік сипат-белгілері адам тұлғасын, іс-әрекетін, мінез-құлқын көзге айқын елестету үшін, нақтылық қалпында көріп-білу үшін сондайлық қажет. Көркем бейнеге тән типтік және даралық сипат-ерекшеліктер – тұтас ұғым. Кейіпкердің іс-әрекетіндегі, мінезіндегі көптеген жекелік сипат-белгілер өзінің даралық, нақтылық қалпын сақтай отырып, типтік мағынаға да ие бола алады[2].

“Дос жүрегі” әңгімесінде автор былай береді: Ол кеткеннен кейін де көпке дейін бір көңілді әуен сәулесі көкірегіме қанат жайып, сүйсіне жадырайтыным бар. Сол дәудірлеген Ермектің бүгінгі келісінен кейін, қайта елі көшкен күзгі жайлауда жалғыз қалғандай құлазыдым кеп.

-Таңат кеше Қаратауға қайтып кетті, - деді есіктен шығып бара жатқанда қайта бұрылып маған естілер-естілмес кінәлі үнмен. Сыр бермей еріксіз күлімсіргенсідім. Ермек шығып кеткеннен кейін де бензиннің өткір иісі көпке дейін бөлмеде тұнып қалды.

Жоғарыда аталған дәлелге сәйкес автор даралық сипат ерекшелігін кейіпкердің іс-әрекеті мен мінезіндегі достық қатынас сыйласымын өте өткір, сезім көлеңкесінде бере алған. Себебі: Ермек Қайыркеннің Таңатқа ренішін сезеді, бірақ автор палата есігінен шығып бара жатып, естілер-естілмес бәсең дауыспен Таңаттың Қаратауға қайтып кеткендігін сыбырмен айтып кетеді. Автор іле –шала Ермектің үстінен бензин шығып кеткендігін бірден осы жерде қозғайды. Бұл автордың Таңатқа деген ренішін «бензин» сөзімен алмастырып, ішті өртеп жіберуге даяр екендігін шығарма басталмай жатып, өкпесін көрсетеді. Әрине, бұдан қоғамға қызмет ететін функционалды стилистиканың бір түрі көркем әдебиет тілі екендігін аңғарамыз.

Автордың бұл әсірелеп беруі Ахмет Байтұрсынұлының меңзеуі екенін көрсетеді.

Ахмет Байтұрсынұлы «Тілдің міндеті - ақылдың аңдауын аңдағанынша, қиялдың меңзеуін меңзегенінше, көңілдің түюін түйгенінше айтуға жарау. Мұның бәріне жұмсай білетін адамы табылса, тіл шама қадырынша жарайды. Бірақ тілді жұмсай білетін адам табылуы қиын... Сондықтан сөзден жасап сөз шығару деген әркімнің қолынан келе бермейді және шығарғандардың да сөздері бәрі бірдей жақсы бола бермейді».

Бұдан, Нағашыбек Қапалбектің ақылдың аңдауын, қиялдың меңзеуін, көңілдің түюін тілді түйгенінше жұмсай білетін адам екендігін аңғаруға болады.

«Профессор. Б.Шалабай көркем шығарма тілін зерттеудің теориялық негіздерін жасау төмендегідей басты мәселелердің оң шешімін табуына байланысты болатынын көрсетеді: көркем әдебиет стилистикасының басқа ғылымдар (соның ішінде стилистика ғылымының) ішінде алатын орны; көркем әдебиет тілін зерттеудің қажеттілігін негіздеу; көркем әдебиет тілін зерттеудің қырлары (аспектілері) және солардың ішінде көркем әдебиет стилистикасына қатысты қыры; көркем әдебиет стилистикасының объектісі; бейне және бейнелік ұғымдарының мазмұны, оны жасауға тілдің қатысы; көркем шығарманың тілі мен оның идеялық-бейнелі мазмұны, жазушы көзқарасы арасындағы байланыс; көркем шығарма тілін ұйымдастырушы тұлға-бірліктер; көркем шығармадағы автор бейнесі және оның тілдік құрылымы; көркем шығарма тілін зерттеудің принциптері, жолдары, әдіс-тәсілдері» [1, 88-б].

Мысалы, ананы-мынаны білуге ынтық боп, әңгімеге шөліркеген маған жарытып ештеңе дей қоймайды, ыржиып, бәрін келте қайырады. Автор осы сөйлем арқылы ауруханада ұзақ жатып қалғандығын, достарын сағынып сары үмітінің бар екендігін

ашқысы келеді. Және оны шығарманың өн бойынан сары автобус, жары сайлау, сарсылып кереуетке таңылған тірі өліктей, әлденені қуаныш етесің, күтесің, біріміздің үйімізде біріміз құшақтаса ұйықтайтын, екі елі ажырассақ сағынып көрісетін Таңат деп беретін сөз тіркестерінен автордың достық сағынышы бір көруге зар досының бейнесін жақсы көріп тұрып, жек көруі.

Мектеп бітірісімен Таңат институтқа түсті де, мен Армия қатарына шақырылдым. Осы сөйлемдегі институт - армия антонимдік қолданыстағы бейне, келесі ойдағы “Сопромат” деген сабақтың миына кірмейтін, тоғызыншы кластағы алған пальтосы қысқарып кетсе де, әлі киіп жүргенін, оқу бітірген соң, күреп ақша табатынын, бір шабаданның ернеуін лық толтырған оның кез келген хаты деген сөз тіркестері Таңаттың Сабираға деген махаббатын айта отырып, Таңаттың сөзге шебер емес екендігін де жасыра алмайды. Оны бір чөмодан деген сөз арқылы объектілік қатысым екендігін көреміз. Және бұның астында тағы өзінің армияға кеткен өкінішін хабардар етеді.

Бейненің объектілікке қатысымы тағы бір мысалдан көрініс табады. “Жеңіс мерекесі күні сендердің үйлену тойларың болды. Кәрі әке-шешенің сүйектері сыртылдап жалғыз буаз сиырын былтырғы торпағымен қосып, Ұзынағаштағы базарға сатып, пұл жасап, ел қатарлы тойыңды өткізді. Сәбираның оң жақ қолтығында мен жүрдім күйеу жолдас боп.

Автордың екі жақта беруі, Таңатқа деген ренішін, қатты батырып ауызбен тура қарап айта алмаса да, қағазға батырып жазғандығында. Осы сөйлемнің өзі “Кәрі әке-шешенің сүйектері сыртылдап жалғыз буаз сиырын былтырғы торпағымен қосып, Ұзынағаштағы базарға сатып, пұл жасап, ел қатарлы тойыңды өткізді” деп келтіргені өзінің ауруханадағы халін, яғни аман-сау болсам бір сәрі, қозғалуға зар боп телмеңдеп жатыс мынау, бүкіл денемнің бір жағы өзіме бағынбай жалғыз жүрекпен арпалысты, -деп келтірілген бейнелік құрылым болып отырғаны болып табылады. Бұл көркем ойдың логикалығы және ой тепе-теңдігі деп аталады. Келесі мысалдағы ойда мысалы, “Дүние ғапыл деген рас та. Мен сені сонда әлемдегі төрт құбыласы түгел, мейманасы асқан нағыз бақытты жан-ау деп ойлағам. Қатарыңнан озып студент болдың, үлпілдеген келіншек алдың, шалқытып той өткіздің... Әр сенбі сайын қаладан сендердің келулерің бізге, осы Ермек екеуімізге кішігірім мереке-тұғын”, автордың Таңатқа айтар ойын үлпілдеген келіншек алдың, шалқытып той өткіздің деген ой құралдарын беру арқылы үш нүкте қою арқылы мысқыл барын жасыра да алмайды. Бұдан автордың шығарма жазған шағын, толып жеткен шағын байқауға болды. Бұл авторлық бейнені береді.

Дей тұрғанмен, “Әскерден келе салып қолыма балта ұстап құрылысшы болып кеткенмін, ауылдың күншығыс иегінде сиыр қораларын саламыз. Ермек шофер, күркілдеуік кәрі шалдай жүруінен тұруы көп машинасын жөндеп әуре, қашан көрсең көзі ғана жылтылдап бет-аузы, үсті-басы май-май машинасының астында тырбаңдап жатқаны”. 1-жақта өзін жазғанда тілі жеңіл, еңбекқор етіп береді. Сөйте отырып, Ермекті мысқылдау арқылы машинасының астында тырбаңдап жатады, деуі Таңат объектілік қатынас екендігін дәлелдейтін түс болып табылады. Авторлық бейне мен қоса объектілік қатынас түзеген, “Таңат пен Сәбираның келгендерін аялдамада әр сенбіде ұза-а-ақ тосамыз дерсің, олардың жайылма сары автобустан түсіп келе жатқанда екеуіміз жапа тармағай тарпылдай жүгіреміз. Екеуінің қалаша модымен киінгені қандай! Қолыңда қолшатыры, белі үзіліп кете сақтап, бізге сыңқ-сыңқ еркелей Сәбираның күлгені қандай!” деген сөйлемдерден (ұзақ деген бейнелік сөз тағы да автордың Таңатқа деген ренішін білдіреді). Шығарма желісінен байқаған детальдық өлшемдер оқырманға қызық оқылып көрінген, ал автор үшін ол үлкен кешірілмейтін достың ішкі мұңы. Таңат оқиғаның басында интуициялы-этикалық интроверт (ИЭИ) -арманшыл және лирикалық тұлға, оқиғаларды интуициялы болжайды, адамдарды жақсы тани алатын тұлға ретінде қабылданады. Кейін Болғанбаймен дұрдараз болуы этико-сенсорлы интроверт (ЭСИ), яғни өз көзқарастары мен принциптерін қорғайтын кейіпкер ретінде көз алдымызда түседі. Оқиға соныңда Таңат бос сөйлесулерді ұнатпайтын, нақты практикалық ойлауға бейім, тәртіп пен қатаңдықты жақсы көретін, ақпаратты әр жағынан талдай отыратын, шын мәнінде, нәрселерге қарап, басқа адамдармен қарым-қатынас орнатуда қиындықтарды сезетін логикалық-интуитивті интроверт (ЛИИ) пен логика-сенсорлық интроверт (ЛСИ) ретінде бейнеленеді. [29, 276]

Бұдан автордың кез келген абзац аралық сөйлемдерінен 1 және 2 жақта берілген сөйлемдердің ретін оқыған сайын, автордың о бастағы төсекке таңылған жайының себебін түсіндіре отырғанын бірі түсінер, бірі түсіне қоймас.

Автор тілінің стильдік бояуы, ойдың, мінездің, тілдің меңзеуін дәл бере алған таза тілдік қыр деп тануға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Ыбырайым Ә.О. Стилистика және редакциялау. Алматы, 2014
- 2 «Дос жүрегі» Нағашыбек Капалбекұлы Алматы, 2022
3. <https://znaniya.com/task/38158682> «Дос жүрегі»
- 4 Ахмет Байтұрсынұлы 4 –том. Шығармалары. –Алматы, 2021.
- 5.Филатова Е.С. Соционика для всех. Наука общения, понимания и согласия / Е.С. Филатова СПб.: Б&К, 1999. – 276 с

СИНТАКСИСТІ ОҚЫТУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Токмагамбетова Толкынай

Астана қаласы
Қ. Сәтбаев атындағы
Vinom school мектеп-лицейі
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Аңдатпа: Бұл мақалада мектеп оқушыларына арналған «Синтаксисті оқытудың маңызы» тақырыбы бойынша авторлық білім беру бағдарламасын іске асыру тәжірибесі талданған. Синтаксисті оқытқанда, оқушыларға сөйлем, сөйлемнің мағыналары мен құрылысы, сөздердің сөйлемге тіркесу жолдары түсіндіріледі. Әр кезең бойынша құнды ұсыныстармен білім беру процесінің барлық кезеңдерінің толық сипаттамасы берілген.

Кілт сөздер: синтаксис, қазақ тілі, оқыту, талдау, оқушы, сөз тіркестері.

Аннотация: В данной статье анализируется опыт реализации авторской образовательной программы для школьников по теме «Важность обучения синтаксису». При обучении синтаксису учащимся объясняются предложения, их значения и построение, а также способы объединения слов в предложения. Подробное описание всех этапов образовательного процесса сопровождается ценными рекомендациями по каждому этапу.

Ключевые слова: синтаксис, казахский язык, обучение, анализ, ученик, словосочетания.

Кіріспе.

Білім берудің жаңа жүйесі жасалып, оның мазмұнының түбегейлі өзгеруі, дүниежүзілік білім кеңістігіне енуі бүкіл оқу әдістемелік жүйеге, оқытушылар алдына жаңа талаптар мен міндеттер қойып отыр.

Тіл үйренушінің, дұрыс сөйлей алушының саналылығы қазақ тілінің төл дыбысының, сөзінің сөз тіркесінің, сөйлемнің өзіндік болмысын танып білу барысында ғана және сол үшін ғана емес, жүйе теориясының заңдылықтарын ғылымның барлық саласында қолдану жолдарын меңгеру қажет екенін түйсігімен түйсінуі барысында ғана қалыптасады. Қазақ тілінің жазу және сөйлеу заңдылықтарын іс тәжірибе жүзінде танып-білу білім алушылардың қазақша дұрыс ойлау қабілетін қалыптастырады және біртіндеп дамуына ұласады. Қазақ тілін оқытуда талдау әдісін оқушыға дұрыс үйрету арқылы қазақ тіліндегі дыбыстарды, сөз құрамын, сөз тіркесін, сөйлем мүшелерін т.б. өз бетімен анықтай білу дағдылары қалыптастырылады. Қазақ тіл бірліктерінің болмысы туралы жаңа аспектідегі білім мазмұнын алу тетіктері мен ұстанымдарын анықтау таным теориясын негіз ете отырып, жасалатын арнайы әдістеменің кешенді проблемаларын зерттеуге алып келеді. Сондай бір зерттеудің нәтижесінде өз оқушыларыма сөз тіркесі мен сөйлем – синтаксистің объектісі, оқушылардың сөйлем туралы грамматикалық ұғымын қалыптастыру, онда сөйлемнің өзіндік белгілерін қарастыру, сөйлемнің құрылымы, оның жасалу жолдары меңгерту мақсатында «Синтаксис сыры» деп аталатын бағдарлама жасауды қолға алғанмын. Сөйлем құрамындағы сөздер, сөз тіркестері, сөйлем мүшелері, жалаң, жайылма түрлері, айтылу мәніне және интонациясына қарай дұрыс құрастыра білу үйретіледі.

Сөйлемдегі сөздерді дәл пайдалана білу дағдысы дамытылады. Сөйлемді жазбаша түрде дұрыс құру, оны бас әріптен бастап жазып, аяқталған жерде тиісті тыныс белгісін қою машығы меңгертіледі. Осы аталғандардың барлығын ескере отырып, «Синтаксис сыры» факультативтік курс бағдарламасында ескерілді.

Зерттеу бөлімі.

Қазақ тіл біліміндегі синтаксистің орны мен рөлі маңызды. Синтаксистің зерттеу нысаналары: сөз тіркесі, тіркесу тәсілдерін ажырату; сөздердің байланысу тәсілдерін; сөздердің байланысу түрлерінің ерекшеліктері; сөйлемнің мағынасына және құрылымына қарай бөлінуінің жолдары; сөйлем мүшелері; сөйлемнің бірыңғай мүшелеріне тән белгілер; төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің ерекшеліктері мен тыныс белгілері туралы түсініктерді негізге ала отырып құрылды. Зерттеу нысанының сипатына қарай синтаксис ілімі төрт салаға бөлінеді: Сөз және оның формасының синтаксисі.

Сөз тіркесі синтаксисі. Сөйлем синтаксисі. Сөйлем синтаксисінің өзі іштей жай сөйлем синтаксисі және құрмалас сөйлем синтаксисі болып екіге бөлінеді. Мәтін синтаксисі. Сөз және оның формасының синтаксисі белгілі бір тұлғадағы толық мағыналы сөздің өзі сияқты басқа сөз тіркесі мен сөйлемнің сыңары не мүшесі бола алу мүмкіндіктерін зерттейтіндігі. Сөз тіркесінің синтаксисі сөздердің тіркесімдік қасиетін, олардың тіркесу қасиеті мен түрлері, сөз тіркесінің құрамын, түрлерін қарастырады. Сөйлемнің синтаксисі сөйлемнің құрылу принциптерін, сөйлемнің құрамын, олардың түрлерін қарастырады. Мәтін синтаксисі – тілдік жүйедегі ең жоғарғы саты екендігі. Ол әр түрлі деңгейдегі мәтіндердің құралу ерекшеліктерін, олардың құрамындағы сөйлемдердің байланысу заңдылықтары мен қарым-қатынасын зерттейді. Бұл факультативтік курс балалардың талап-тілегі мен ата-аналардың сұраныстары ескеріле отырып, оқушылардың жеке даму сипатын қамтамасыз етеді. Мақсаты: қазақ тілінің синтаксис саласы бойынша: синтаксистің тіл біліміндегі орны мен маңыздылығын; сөз тіркесінің өзіне тән белгілерін, тіркесу тәсілдерін ажырату; сөздердің байланысу тәсілдерін; сөздердің байланысу түрлерінің ерекшеліктерін білу; сөйлемнің мағынасына және құрылымына қарай бөлінуінің жолдарын айыру; сөйлем мүшелерінің түрлерін айыру; сөйлемнің бірыңғай мүшелеріне тән белгілерді; төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің ерекшеліктері мен тыныс белгілерін ажырата алу; сөйлемге синтаксистік талдау жасай алуға үйрету.

Практикалық қолдану.

«Синтаксис сыры» курсына меңгерген тақырыптары бойынша жан-жақты ізденіс жұмыстары арқылы, өз білімдерін өмірде қолдана алуға машықтанады.

1. Теориялық білім мен соған қатысты біліктіліктер арнайы оқу тапсырмалары арқылы меңгертіледі. Мұндай оқу тапсырмалары синтаксис туралы жалпы ұғымдарын қалыптастырудың жолы мен әдістерін меңгертудің көзі болып табылады. Баланың оқу танымдық әрекетінің белсенділігі, дербес әрекеті оқу тапсырмалары негізінде ұйымдасады. «Кейбір сөз басқа сөзді, я сөз тізбегін анықтап, толықтап, пысықтап немесе түрліше қиюласып, бірін-бірі керек ету жолымен байланысады. Мұндай байланыстарды сөйлемдегі сөздердің тіркесі дейміз бастауыш пен баяндауыш ара қатынасы – қиысу, толықтауыш пен толықтанатын сөз ара қатынасы – меңгерілу, меңгеру, анықтауыш пен анықталатын сөз ара қатынасы – қабысу, пысықтауыш пен пысықталатын сөз ара қатынасы – жанасу деуіміздің бәрі тілдің ішкі, сыртқы құрылысын талдап білуге қажет болғандықтан алынған шартты категориялар» Сөйлемді құрылысына қарай екі негізді және бір негізді сөйлемдер; айтылу мақсатына қарай хабарлы, сұраулы, бұйрықты, лепті, информативтік көлемге сай құрылуына қарай жалаң және жайылма; сөзді үнемді етіп құру талабына сай құрылысын ескеріп толымды, толымсыз деп бөлген. Оқушылардың сөйлем туралы грамматикалық ұғымын қалыптастыру, онда сөйлемнің өзіндік белгілері қарастырылады.

2. Сөйлемнің құрылымы, оның жасалу жолдары меңгертіледі. Сөйлем құрамындағы сөздер, сөз тіркестері, сөйлем мүшелері, жалаң, жайылма түрлері оқып үйреніледі.

3. Айтылу мәніне және интонациясына қарай дұрыс құрастыра білу үйретіледі.

4. Сөйлемдегі сөздерді дәл пайдалана білу дағдысы дамытылады.

5. Сөйлемді жазбаша түрде дұрыс құру, оны бас әріптен бастап жазып, аяқталған жерде тиісті тыныс белгісін қою машығы меңгертіледі. Біріншіден, жаттығу материалдары мазмұнды болуы тиіс... Оқу материалына қойылатын басты талғам-тілек – оның тәрбиелік мәні басым болуы керектігі естен шықпау керек. Екіншіден, әрбір мысал, үзінді, әңгіме, өлең, сөз, сөйлем, тіл (стиль) жағынан мүлтіксіз, әдеби норманы ұстануы тиіс.

Үшіншіден, алынған жаттығу, тағы басқа материалдар құрамынан керекті сөздер, дыбыстар, әріптер, грамматикалық тұлғалар, сөйлемдер жиі кездесетін болғаны дұрыс.

Жаттығу материалдарын таңдауда негізгі көз тігетініміз осы талап тұрғысынан болғанмен, алдыңғыларсыз бұның сапасын дұрыс бағалауға болмайды дерексіз категорияларға деректілік, нақтылық беру мәселесін ойластыру грамматика сабақтарының басты міндеті болып саналады басты мақсатқа – олардың өз ойларын дұрыс, әсерлі баяндай білу қабілетін дамыту мақсатына бағындырылуы қажет. Қазақ тілі синтаксисін меңгеруде оқушы үшін ең маңыздысы – орфографиялық және орфоэфиялық сауаттылық.

Синтаксисті теориялық деңгейде оқыту әдістері:

1. Байқау әдісі.
2. Түсіндіру әдісі.
3. Әңгіме әдісі. Әңгіме дегеніміз – бұл оқытудың сұрақ-жауап әдісі.
4. Жаттығу әдісі.
5. Кітапты пайдалану әдісі.
6. Грамматикалық талдау.

Синтаксисті оқытқанда, оқушыларға сөйлем, сөйлемнің мағыналары мен құрылысы, сөздердің сөйлемге тіркесу жолдары түсіндіріледі. Синтаксисті оқыту жұмысы түрліше әдіс, жаттығу арқылы іске асырылады. Сабақтың құрылысына, материалдық ерекшелігіне қарай кей мағлұмат мұғалімнің түсінік сөзі арқылы, кейбірі оқулықпен жұмыс жасау жолымен меңгертіледі. Оқушының алған білімін жатығулар орындату және өз бетінше жұмыс істеуге ерекше ықылас қойған жөн. Мұғалімнің әрекеті - оқыту, білім беру әдісі де, оқушының әрекеті – үйрену, білім алу әрекеті болып табылады. Екеуінің бірлескен әрекетінен оқыту әдісі туындайды. Оқыту әдісі тәсілмен тығыз байланысты. Тәсіл – әдістің элементі, бөлігі, бір реттік әрекет. Әдіс тәсілдің жиынтығы. Мысалы, жаңа материалды түсіндіру әдісі: салыстыру, көрнекілік, сұрақ -жауап т.б. тәсілдерден құралады. Синтаксис саласы сөйлемнің құрылысын зерттейді. Синтаксистік жүйе – қазақ тілі конструкциясындағы бір деңгейі. Ол – тілдің лебізді білдіру, жариялау қызметін атқаратын жүйе. Тілдің басқа коммуникативтік қызметі осы жүйе арқылы жүзеге асады. Қазақ тілінің синтаксистік жүйесінде лебіздің мазмұн түрлеріне сай қалыптасқан синтаксистік тұлғалар бар.

Сөз - тіл білімінің барлық салалары мен деңгейлерінің нысаны болып келеді. Демек, сөз – синтаксистің де нысаны. Сөз синтаксисінің өзіндік ерекшеліктері бар. Екінші сөзбен айтқанда, синтаксис сөзді өзіне (синтаксиске) тән ерекшеліктері тұрғысынан қарастырады.

Синтаксис морфологиялық тұлғаларды өзінше жұмсап, тек синтаксиске ғана тән формалар құрайды. Морфологиялық форма мен синтаксистік форманың айырмашылығы бар. Морфологиялық форма синтаксис үшін қызмет етпей, тек сөздің мағынасын, түрін құбылту үшін жұмсалатындары бар. Морфологияны оқыту үстінде сөздің морфологиялық формасы немесе қысқаша морфологиялық форма деген атаумен белгілі грамматикалық ұғым аталып жүрді.

Тілдің синтаксистік саласында да өзіне тән қалыптасқан форма – синтаксистік форма бар. Мысалы, сөйлем мүшелерінің түр-түрінің арнаулы көріну формасы бар. Сол сияқты болымды, болымсыз сөйлемдер, сұраулы, лепті, хабарлы сөйлемдер де белгілі синтаксистік формалары арқылы өзара ажырасады.

Синтаксис жөніндегі ғылым жалпы 3 салаға бөлінеді. 1. Сөз тіркесінің синтаксисі. 2. Жай сөйлем синтаксисі. 3. Құрмалас сөйлем синтаксисі. Оның сала салаға бөлінуі тілдің синтаксистік құрылысының дара тетіктерінің, бөлшектерінің ыңғайына, оларды зерттеп тану мақсатына байланысты болып келеді. Сөз тіркесі екі мағыналы сөздің бір-бірімен мағыналық байланысы. Жай пікірді айтуға жай сөйлем қызмет етеді. Күрделі пікірді айтуға құрмалас сөйлем қызмет етеді. Мазмұны бұдан күрделі лебізді айтуға синтаксистік шалым, мәтін деп аталатын тұлғалар қызмет етеді. Синтаксис мәселесінің жалпы тіл білімінде қойылу тарихына келетін болсақ, оның зерттеу объектісі, міндеттері әртүрлі көзқарастар тұрғысынан шешіліп келді. «Синтаксис» термині грек тілінен алынған –«syntaxus» – қоспа, біріктіру деген мағына береді. Бұл сөз алғаш сөздердің бірігуі, қосақталуы деген мағынада жүрсе, кейіннен тілдің синтаксистік құрылысы және оны зерттейтін ғылым деген ұғымдарға жіктелді. Соңғы мәтінді алып қарағанда, синтаксис – грамматиканың морфология сияқты үлкен саласы. Оның зерттеу объектісі не? Тілде сөздік құрам бар және грамматикалық құрылыс бар. Тілдің лексикалық материалы болып табылатын сөздер тілдік қолданысқа біріккен кезде грамматиканың заңдары мен қағидалары бойынша ұйымдасып жұмсалады. Егер морфология сөздің мағынасы мен формасын сөздің ішіндегі қарама-қарсылықтың элементтері ретінде зерттесе, синтаксис бір сөздік форманың екінші бір сөздік формамен тіркескенде пайда болатын мағыналарын зерттейді. Басқаша айтқанда, морфология жеке сөздердің құрылысын, өзгерісін зерттейтін болса, синтаксис

бөлімі — өзара байланысты сөздер тобының (сөйлеудің) құрылысы. Синтаксисті оқытуда осы жәйттерді дұрыс ескерген жөн.

Қорытындылай келе, қазақ тілі пәні бойынша оқушылардың синтаксисті терең меңгеріп, алған теориялық білімін практикада қолдана алу дағдысын қалыптастырып, дамытуға арналған тапсырмалардың тиімділігін арттыру қажет. Бұл сараланған оқытуды, әртүрлі тапсырмалар түрлерімен және оқыту форматтарымен жұмыс істеуді және оқушылардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеруді қамтуы мүмкін. Осы дағдыларды оқушылардың бойына сіңіре отырып, шығармашылығы мол, жан-жақты дамыған, интеллектуалдық деңгейі жоғары, мектебінің дәрежесін көтеретін дарынды тұлға қалыптастыруға болады деген сенімдемін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. А. Байтұрсынов. Тіл тағылымы. – Алматы: Ана тілі, 1992.
2. Қ. Жұбанов О формах сочетания слова на казахском языке. – Алматы: Ғылым, 1966.
3. С. Аманжолов Қазақ әдеби тілі синтаксисінің қысқаша курсы. – Алматы: Санат, 1994.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ АҒАШТЫ КӨРКЕМДЕП КҮЙДІРУ ӨНЕРІ – ПИРОГРАФИЯ АРҚЫЛЫ БЕЙНЕЛЕУ

**Маңғыстау облысы білім басқармасының Ақтау қаласы бойынша
білім бөлімінің «Төлеген Айбергелұлы атындағы №19 мектеп
гимназиясы» КММ
көркем еңбек пәнінің мұғалімі
Муканова Сатжан Жоламановна**

Аңдатпа. Бұл мақалада ұлттық нақыштағы қызықты пирография өнері арқылы, көркемдеп сурет салу үйірмесін жүргізе отырып, оқушылардың халқымыздың ұлттық құндылықтары туралы білімдерін жетілдіру туралы айтылады. Шығармашылық көркемдеп күйдіру жұмыстары оқушыларға ерекше көңіл-күй сыйлап, оқушылардың оқуға деген ынтасына оң әсерін беретіндігін жетістіктермен дәлелденген.

Түйін сөздер: пирография өнері, ұлттық мәдени мұралар, оқушылардың шығармашылық жетістіктері, көрме ұйымдастыру.

Кіріспе

Қазіргі цифрландыру технологиясының дамыған заманында білім алушыларымыз ұялы телефонға тәуелді болып отыр. Соның салдарынан күйзеліске бейім, оқуға салғырт білім алушылар пирография өнері арқылы шығармашылық зерттеу жұмыстарына тартылды. Пирография – ағашты көркемдеп күйдіру өнері, өте еліктіргіш, жалықтырмайтын өнер.

Пирография өнерімен әйгілі суретшілер Рембрандт, Альбрехт Дюрер айналысқан екен. Пирография өнерінде ұлттық құндылықтар тақырыбына көркемдеп күйдіріп сурет салу оқушыларға үйірме түрінде жүргізіліп, өзінің оң нәтижесін берді.

Пирография өнері жалпы шығу тарихы ежелгі Перу жерінен табылған. Ал, нақты дәлелденген, техникалық құрал ойлап шығарылған кезеңі ХІХ ғасырда Англия мемлекеті болды. Пирография сөзі грек тілінен алғанда «отты жазу» деген мағынаны береді

Бұл мақаладағы шығармашылық-зерттеу жұмысының мақсаты:

- Пирография өнерінде ұлттық мәдени құндылықтарды бейнелей отырып, халқымыздың салт-дәстүрлері, өнері, тұрмыстық мәдениеті туралы білімдерін тереңдету, шығармашылық табыстарға қол жеткізе отырып, оқушылардың уақыттарын тиімді өткізу;

Өзектілігі: қазіргі таңда көмескілене бастаған тарихи-мәдени бастауларымызды пирография өнері арқылы жаңашыл бағытпен ұштастыра отырып, жас буынға рухани жаңғырту, аманат ету.

Әдістеме

Ағаш – бұл негізінде әр түрлі өңдеуге болатын қолжетімді өте қызықты материал. Ағаш әрі әдемі, қолөнершілер өңдеу кезінде ағаштың табиғи сұлулығын жиі пайдаланады.

Ағаштан түрлі көркем өнер туындылары жасалады: сандық, ожау, бесік, бұрау т.б. Бұл өнер түрлері халық шығармашылығы дәстүрлерімен тығыз байланысты. Бұл мақала ағашты көркемдеп күйдіру өнері туралы болмақ.

Ағашты көркемдеп күйдіру немесе пирография сәндік-қолданбалы өнердің өте әдемі түрі. Пирография өнері үшін алдымен ағашты дұрыс таңдауымыз керек. Ағаш дайындаманың беті тегіс, көздері болмаған жөн. Дайындаманың беті ең жұмсақ зімпармен тегістеп өңделеді. Жалпы жаңадан бастаушылар үшін қайың кесіндісінен немесе қайың шпонумен жабылған фанераны пайдалануға болады.

Пирография өнері үшін керекті құрал-жабдықтар: күйдіру аспабы, ағаш дайындама, қарақарындаш (НВ-жұмсаққатты шартты белгісі), кетіргіш, ұшашқыш, циркуль, көшіргіш қағаз, сызғыш, зімпара қағаз, қайшы, жапсырмалы таспа.

Күйдіру аспабы корпус пен пластмасса сабынан, оларды біріктіретін электр сымынан, қыздыру температурасын реттегіш бұрамадан, пластмасса сабына бекітілген ұштықтан тұрады. Күйдіргіш аспаптың қосымша ауыстырмалы ұштықтары болады. Алдымен қаламның ұшының түрлеріне және күйдіру тәсілдеріне тоқталайық. Күйдіру аспабының ұшы екі түрі болады: сым және қатты темірден жасалған. Оқушыларға сым ұшы бар аспаппен жұмыс жасауды таңдаған жөн. Аспаппен жұмыс жасау кезінде қауіпсіздік ережесін қатаң сақтау керек. Пирографиялық жұмыстар жүргізілетін кабинеттер электр желісімен, пирографиялық жұмыстармен айналысу үшін, оқушылар күйдіру аспаптарымен қамтамасыз етілу керек. Күйдіру кезінде күйген ағаштың иісі шығатын болғандықтан, терезені үнемі ашып желдетіп тұру қажет. Тоқ желісімен жұмыс жасайтындықтан қауіпсіздік ережесі қатаң сақталады. Жұмыс кезінде алаңдап, артық қимылдар жасауға, оқыс қимылдауға болмайды. Бірақ пирография өнері өте қызықты өнер түрі.

Енді сызықтарды жүргізудің тәсілдеріне көшейік. Ұштықты тігінен ұстап, өткір ұшын тақтаның бетіне басып, содан кейін оны қатты қысымсыз өзіне қарай сырғытса, өте жұқа сызық алынады. Бұл техниканы сызбаның контурын жасау және ұсақ бөлшектерді орындау үшін пайдалануға болады. Әрқашан сым ұштықты ағашқа итеріп емес, өзіне қарай жылжытуға тырысу керек. Бұлыңғырлау сызық (немесе жолақ) жасау үшін ұшты оңға қарай сәл еңкейтсе, оны бүйірімен аздап басып, ағаштың бетімен тегіс жылжыту керек. Нәтижесінде біркелкі қоңыр реңктің кең жолағы пайда болады.

Қою қараңғы жолақты алу үшін сым ұшты баяу жылжыту қажет, сонда оның ағашпен байланысы ұзақ болып қоюланып күйеді. Қоңыр реңктің тығыздығының өзгеруі негізінен ұштың ағаш бойымен қозғалу жылдамдығымен анықталады. Егер аспап ұшын ағаш тақтай бетіне тезірек жүргізсе, көлеңке ашық, ал баяу жылжытса, қою қара түс болады. Көлеңкені күйдіргіш аспаптың қыздыру температурасын реттегіш кнопкасын бұрап өзгерту: төмен температураны орнату арқылы ашық реңк алынады және керісінше қызуды күшейту арқылы қою қара түс шығады. Фон жасағанда, контур сызықтарын бұзбау шарт. Күйдіру кезінде ұзын жіңішке сызықтарды қолдануға болады. Оларды штрих деп атайды.

Қымбат ағашты пайдалануды бастамас бұрын қарапайым арзан тақтайшалармен жаттығу керек. Оқушы қолы дағдыланып, икемділігі мен шеберлігі шыңдалған соң қымбат тақтайшалармен жұмыс жасауға болады.

Зерттеу бөлімі.

Пирография өнерінен бірнеше жыл қосымша үйірме жүргізіліп, білім алушылар оқуға деген ынталары арта отырып, көптеген көрме байқауларда жетістіктерге қол жеткізді. Мысалы, 2021-2022 оқу жылдары ұлттық нақыштағы пирография өнері Ф.Оңғарсынова атындағы №29 жалпы білім беретін орта мектебінде жүргізіліп, 2021 жылы осы мектептің 9 сынып оқушысы Сарғұлова Ақботаның шығармашылық жұмыстары ««Алтын қазына» көркем және сәндік-қолданбалы өнер бойынша балалар шығармашылығының республикалық көрме-байқауының «Ағашты, сүйекті, теріні көркемдеп өңдеу: көлемді және тегіс кесу, ағашқа сәндеп жазу, қайың қабығынан жасалған бұйымдар» номинациясынынан ІІ дәрежелі дипломын жеңіп алды. Ол байқауға «Күйші», «Өрмек тоқу», «Жеті қазына», «Үкілі қыз бала», «Қозы құшақтаған немере» ұлттық тақырыпқа көркемдеп күйдірілген шығармашылық жұмыстарын ұсынды.

Сонымен қатар 2023 жылдың наурыз айында «Ұлттық нақыштағы пирография» өнерінен ғылыми жоба қорғалып, үйірмеге қатысушы №19 мектеп-гимназиясының 5 сынып оқушысы Әшірбай Сәния 2-7 сынып оқушыларының зерттеу жобалары мен шығармашылық жұмыстарының ХVІІІ республикалық «Зерде» конкурсында ІІ дәрежелі дипломын жеңіп алды.

Ғылыми жобаға қазіргі таңда көмескілене бастаған халқымыздың ұлттық құндылықтары пирографиялық шығармашылық жұмыстардың тақырыбының арқауы болды. Байқауға «Ұршық иіру», «Қобызшы», «Құсбегі бала», «Арқан есу», «Диірмен тарту» шығармашылық жұмыстары ұсынылды.

Осы аталған білім алушылардың шығармашылық жұмыстарының негізгі мақсаты қызықты пирография өнері арқылы ұмытыла бастаған ұлттық құндылықтарымызды қайта жаңғырту болды.

«Жеті қазына» шығармашылық жұмысында қазақ халқының жеті асыл қазынасы: ер азамат, от анасы, жүйрік ат, қыран бүркіт, құмай таз, алмас қылыш, ақыл-ой бейнеленіп, білім алушыларға ұлттық құндылықтар туралы тереңдетілген мәлімет беріледі.

«Өрмек тоқу» туындысында қолданыстан кете бастаған, қазіргі таңда сирек кездесетін халық шығармашылық өнері бейнеленген. Алаша, бау-басқұр тоқу өнері халқымыздың көнеден келе жатқан асыл мұраларының бірі. Ақбота сол өрмек тоқып отырған ана бейнесін көркемдеп күйдіріп, ағаш бетіне түсірген. Бұл туынды мектепшілік көрмеге қойылған кезде білім алушылар тарапынан көп сұрақ тудырып, жауабынан өрмек тоқу өнері туралы тарихи мәлімет алды.

«Диірмен тарту» шығармашылық жұмысы өткен ғасырларда бидайдан ұн тарту қол еңбегімен қалай жасалғанын баяндайды. Нанның үлкен еңбекпен, маңдай термен табылғанын баяндайды. Жас ұрпақты еңбекті қадірлеуге шақырады.

Міне ағашты көркемдеп күйдіріп салынған ұлттық тақырыптағы пирографиялық шығармашылық жұмыстар қазақ халқының мәдени тұрмыстық өмірі, сәндік-қолданбалы өнері туралы көптеген тарихи деректер бере отырып, білім алушылардың білім шеңберін кеңейтті.

Ұсыныстар

Пирография өнеріне білім алушылар қатты қызығушылық танытты. Пирография өнері желықтырмайтын, еліктіргіш өнер түрі. Онымен жас та, егде жастағы адамдар да ерекше ықыласпен айналысады. Осы қызықтырығыш өнер түрінің тақырыбында ұмытылып, қолданыстан кете бастаған ұлттық құндылықтарды дәріштеу өте тиімді тәсіл болып табылады.

Пирография өнері үшін жақсы суретші болудың қажеттілігі жоқ, себебі салынатын суреттің нобайын алдын ала дайындап, көшіргіш қағазбен көшіріп салуға болады. Көшіргіш қағазды қолдану пирографиялық күйдіру жұмысын жеңілдетеді. Күйдіріліп салынатын жұмыстарды қарапайым суреттерден бастаған жөн. Себебі жұмысы сәтсіз шыққан бала беті қайтып, қызығушылығы төмендейді. Сондықтан икемділік дағдылары қалыптасып, қол шеберлігі дамыған соң күрделі композициялық жұмыстарға көшкен жөн.

Қорытынды

Пирография өнерінде шығармашылық жетістіктерге қол жеткізу, көрмеге қатысу білім алушылардың іскерлік дағдыларын арттырып, қуанышты көңіл-күй сыйлайды.

Пирография өнерін ұлттық құндылықтар тақырыбында жүргізу тарихи мәліметтер беру арқылы рухани-адамгершілікке, салт-дәстүрлерді құрметтеуге, еңбекті бағалауға тәрбиелейді.

Дайын болған шығармашылық жұмыстарды білім алушылар қалалық, облыстық, республикалық көрме-байқауларға қатыстырып, жетістіктерге қол жеткізу білім алушылардың оқуда өзіне деген сенімділіктерін арттырады. Оқуға деген ынталары артып,

оқу үлгеріміне ықпал етеді.

Білім алушылардың пирографиялық шығармашылық жұмыстарын мектепшілік дәліздерді, сынып кабинеттерін безендіруге пайдалануға болады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. С.Кенжеахметұлы. Қазақ халқының тұрмысы мен мәдениеті /Алматыкітап/ 2006, -384 б
2. М. Ш. Өмірбекова. Қазақ халқының дәстүрлі өнері / Алматыкітап, 2004, 65-69 б.
3. Грегори Н. Выжигание по дереву. Практическое руководство / Москва: Ниола-Пресс, 2009, -112 с
4. Зайцева А. Пирография. Уроки выжигания по дереву /Москва. ЭКСМО, 2012 . -378 с

РАЗРАБОТКА ЗАДАНИЙ ДЛЯ ИТОГОВОЙ АТТЕСТАЦИИ УЧАЩИХСЯ 9 КЛАССОВ ПО ИСТОРИИ И ГЕОГРАФИИ: ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ

О.С. Айтуарова, К.К. Мынбаева

ГКП на ПХВ «Гимназия № 6» акимата г. Астана

Аннотация. В настоящей статье рассматривается одна из актуальных проблем школьного образования – вопрос составления заданий для итоговой аттестации обучающихся девятым классом по истории и географии. Рассмотрены основные аспекты составления заданий учителями школ. В целях распространения педагогического опыта был проведен семинар по данной теме для ознакомления педагогов с шаблоном технологической матрицы, требованиями к составлению заданий итоговой аттестации, проведению экспертизы каждого задания итоговой аттестации и экзаменационной работы. В статье представлены примеры задач оценивания первого и второго уровня, критерии качественных заданий, контрольный список вопросов для проверки схемы выставления баллов, вопросы экспертизы экзаменационной работы.

Ключевые слова: цели обучения, технологическая матрица, задачи оценивания, командные слова, схема выставления баллов, экспертиза экзаменационной работы.

Логическим завершением учебного года является проведение итоговой аттестации учащихся с целью определения степени освоения обучающимися объема учебных дисциплин, предусмотренным государственным общеобразовательным стандартом общего среднего образования. Ежегодно учителя принимают участие в разработке заданий для итоговой аттестации в рамках работы творческих групп.

На сегодняшний день существует проблема, заключающаяся в том, что не все педагоги ознакомлены с алгоритмом составления заданий итоговой аттестации, разработкой технологической матрицы, определением критериев и вопросов экспертизы экзаменационной работы.

В данной работе будет представлен алгоритм составления заданий для проведения итоговой аттестации учащихся девятым классом по предметам «История» и «География».

Материалы и методы.

При разработке заданий итоговой аттестации следует соблюдать следующие этапы:

- 1) изучение документации ;
- 2) составление технологической матрицы матрицы и заданий;
- 3) экспертиза разработанных заданий
- 4) экспертиза экзаменационной работы

Итоговая аттестация основывается на основных документах: государственный общеобразовательный стандарт, инструктивно- методическое письмо, учебная программа.

Шаблон технологической матрицы включает в себя 2 части заданий, ссылку на учебную программу с указанием цели обучения, указание класса (7,8,9) соответствующему заданию, определение задачи оценивания – ЗО1 и ЗО2, уровень мыслительных навыков, количество баллов за задание.

Критериями качественного задания являются: ясность, надежность, справедливость, практичность.

Процесс разработки задания включает следующие этапы:

- 1) Выбрать цель обучения;
- 2) Выбрать задачу оценивания для проверки;
- 3) Выбрать командное слово;
- 4) Разработать задание;
- 5) Определить количество баллов;
- 6) Определить назначение баллов;

Контрольный список для проверки схемы выставления баллов:

- 1) Является ли схема выставления ясной и завершенной?
- 2) Соответствуют ли баллы в вопроснике схеме выставления баллов?
- 3) Соответствует ли информативность схемы выставления баллов вашим суждениям о приемлемости ответов?
- 4) Указаны ли в схеме выставления баллов предположения, что учащиеся могут набрать несколько баллов, а не все баллы, доступные за вопрос?
- 5) Являются ли баллы за достижения баллами за демонстрацию учащимися знаний, понимания и способностей?
- 6) Гарантирует ли схема выставления баллов, что учащиеся не будут наказаны за одну ошибку?
- 7) Можно ли применять схему выставления баллов последовательно?
- 8) Поощряет ли схема выставления баллов присуждение баллов из всего спектра допустимых баллов?

Задания экзаменационной работы формулируются согласно поставленной задаче и начинаются с командных слов по таксономии Блума. Примеры командных слов по таксономии Блума:

301	Опишите	даёт характеристики
301	Укажите	выделяет необходимую информацию
301	Определите	даёт / находит значение
301	Предложите	предоставляет возможный пример
301	Дополните	вносит дополнения к имеющейся информации
301	Обсудите	рассматривает вопрос с различных точек зрения
301	Объясните	указывает причины и следствия
302	Проанализируйте	разделяет информацию на компоненты и определяет их характеристики, связи между ними
302	Оцените	оценивает информацию по определённым критериям для принятия решения и / или формулирования выводов
302	Спроектируйте	проектирует форму / прототип
302	Определите связь	устанавливает связь между понятиями / элементами / объектами
302	Вычислите	находит значение чего-либо
302	Сравните	описывает сходства
302	Сопоставьте	определяет различия
302	Создайте / Напишите	записывает алгоритм / операторы кода

Экспертиза экзаменационной работы.

После составления заданий учителем к работе приступают две группы экспертов: одна группа проводит экспертизу каждого задания, вторая группа – проводит экспертизу экзаменационной работы.

Перечень вопросов для экспертизы задания:

- 1) Содержание задания
 - рекомендуемое количество слов - не более 30;
 - инструкция к заданию сформулирована в форме утвердительного предложения;
 - в условии задания не содержится лишняя информация;

- формулировка задания ясная и конкретная;
 - в формулировке задания достаточно информации, чтобы можно было на него ответить;
 - в задании нет информации, которая требует от кандидатов знаний из других предметных областей, либо вся необходимая информация уточняется;
 - задание соответствует цели обучения;
 - объём, сложность проверяемого содержания соответствует проверяемой цели обучения;
 - командное слово отражает содержание, которое требуется проверить;
 - количество баллов соответствует требуемому содержанию;
 - для ответа на задание оставлено достаточно места;
- 2) Схема выставления баллов
- ответ, представленный в схеме выставления баллов, соответствует заданию;
 - указаны альтернативные ответы, при необходимости;
 - указано любое дополнительное руководство, при необходимости.

Перечень контрольных вопросов для экспертизы экзаменационной работы:

- соответствует ли вопрос тестовой спецификации и учебной программе?
- соответствует ли количество баллов тестовой спецификации?
- нет ли в вопросе ответа на другой вопрос?
- соответствует ли содержание экзаменационной работы возрасту учащихся?
- является ли инструкция к заданию краткой и понятной?
- соответствует ли содержание вопросов ресурсам (тексты, схемы, рисунки)?
- достаточно ли времени для ответа на вопрос?
- нет ли в заданиях плагиата?
- все ли данные указаны верно?
- сопоставимы ли требования к вопросам, где предлагается выбрать один вопрос из нескольких предложенных?
- позволяют ли задания всем учащимся продемонстрировать свои способности?
- правильно ли сформулировано задание с этической точки зрения?
- нет ли в экзаменационных материалах фактических ошибок?
- все ли данные указаны правильно?
- соответствует ли содержание вопросов ресурсам (тексты, схемы, рисунки)?
- не содержит ли вопрос лишнюю информацию и / или двойное отрицание?

После проверки заданий итоговой аттестации и комментариев экспертов, процедуры внесения изменений и ветоинга заданий, работу следует считать завершённой. Таким образом, разработка заданий для итоговой аттестации обучающихся является сложной большой работой группы педагогов, экспертов, ветеранов для качественного проведения государственной аттестации обучающихся 9 классов.

Список использованной литературы

1. Алисов Н. В. Готовимся к экзамену по географии. Физическая и экономическая география мира /Н. В. Алисов и др. –М.: Айрис-пресс, 2003– 352 с.
2. Блэк П. и Уильям Д. (1989) Оценивание и обучение в классе, оценивание в образовании: принципы, политика и практика. 5 (1): 5–75.
3. Группа Реформы Оценивания. (2002) Оценивание для обучения: 10 принципов, Кембриджский университет, факультет образования.
4. Группа Реформы Оценивания. (2002) Тестирование, мотивация и обучение, Кембриджский университет, факультет образования.
5. Душина И. В. Методика преподавания географии: пособие для учителей и студентов / И. В. Душина, Г. А. Понурова. – М., 1996, 192 с.
6. Караев Ж. А., Кобдикова, Ж. У. Технология трехмерной методической системы обучения: сущность и применение. - Алматы, Зерде, 2018. - 480 с.
7. Карпов А.О. Метод научных исследований как дидактический инструмент исследовательского образования // Инновации в образовании. –2014. – № 6 – С. 36-55.
8. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. -М.: Арена. - 1994. - 232 с.
9. Рабочая тетрадь семинара «Разработка инструментов оценивания итоговой аттестации учащихся 9 класса» для учителей общеобразовательных школ. Нур-Султан,

2020, 21 с.

10. Руководство по критериальному оцениванию для учителей основной и общей средней школ: Учебно-метод. Пособие. / Под ред. О.И.Можяевой, А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016. – 56 с.

11. Шляйхер, А. «Экономика знаний: почему образование – ключ к успеху Европы (пер. с англ. Е. Фруминой)». Вопросы образования / Educational Studies Moscow, 2010. – No1, с. 28-43.

ПРОГРАММА РАЗВИТИЯ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ В СЕМЬЕ КАК ТЕХНОЛОГИЯ ПРОФИЛАКТИКИ ИНВАЛИДИЗАЦИИ ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА

Ж. К. Сагилова

Коммунальное государственное учреждение «Психолого-медико-педагогическая консультация №1» акимата города Астана

Аннотация: в статье раскрыт и обоснован подход к включению родителей детей с особыми образовательными потребностями раннего возраста в коррекционный процесс посредством использования практических игр и упражнений сборника «Аяла» в домашних условиях. Сборник составлен на основе многолетнего опыта диагностико-консультативной деятельности ПМПК №1 города Астана. Статья содержит краткое описание содержания сборника программ. Повторные обследования детей выявляют положительную динамику, проявляющуюся в улучшении или полном формировании конкретных навыков.

Түйінді сөздер: ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар, ерте жас, ерекше білім беру қажеттіліктерін бағалау.

Аңдатпа: мақалада ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың ата-аналарын «Аяла» жинағының практикалық ойындары мен жаттығуларын үй жағдайында пайдалану арқылы түзету процесіне қосу тәсілі ашылған және негізделген. Жинақ Астана қаласының №1 ПМПК диагностикалық-консультациялық қызметінің көпжылдық тәжірибесінің негізінде жасалды. Мақалада бағдарламалар жинағы мазмұнының қысқаша сипаттамасы бар. Балаларды қайта тексеру нақты дағдыларды жақсартудан немесе толық қалыптастырудан көрінетін оң динамиканы анықтайды.

Ключевые слова: ребенок (дети) с особыми образовательными потребностями, ранний возраст, оценка особых образовательных потребностей.

Данные статистического отчета психолого-медико-педагогических консультаций (далее ПМПК) города Астаны свидетельствуют об увеличении количества детей раннего возраста с задержанным речевым развитием. Участились запросы и жалобы родителей на скудный словарный запас детей, отсутствие у них фраз, неусидчивость, повышенную отвлекаемость, слабую коммуникацию со сверстниками. Раннее увлечение современными гаджетами, билингвизм в семье, обедненная среда, недостаточность общения взрослого и ребенка не всегда, но чаще приводит к задержке речи или более медленному темпу ее развития.

Ежегодно организации здравоохранения у части детской популяции сразу после рождения или в первые годы жизни выявляют те или иные нарушения в развитии. Как и в случае с задержкой речи, так и с более выраженными проблемами такие дети и взрослые нуждаются в своевременном сопровождении уже на этапе выявления нарушений. Говоря о ранней поддержке, мы имеем в виду не только медицинскую, но и не менее важную психолого-педагогическую и социальную помощь.

В настоящее время ПМПК Республики Казахстан осуществляют свою деятельность в соответствии с социально-педагогической моделью, одним из основных направлений которой является расширение объема консультативной помощи родителям по развитию

и воспитанию детей. Социальная модель, в отличие от медицинской, сфокусирована не на медицинском диагнозе ребенка, а на потребности человека, а также образовательной поддержке и адаптации факторов окружающей среды. Поэтому одной из важнейших задач специалистов ПМПК является не только выявление нарушения у ребенка, но и оказание действенной консультативной помощи родителям.

Для создания в семье оптимальных условий развития и обучения ребенка раннего возраста с задержанным, дефицитным или искаженным развитием специальными педагогами ПМПК № 1 был составлен сборник программ развития практических навыков в семье «Аяла». В фокусе внимания специалистов не столько ребенок, сколько его семья. Вовлечение родителей начинается с запроса и участия в оценке особых образовательных потребностей ребенка, затем реализации программы развития практических навыков в повседневной жизни семьи, а также содействие в оценке эффективности программы и решении об ее изменении. Часто это постепенный процесс, который происходит в ходе оказания поддержки. Сегодня специалистам важно менять позицию родителей от традиционной, когда роль мамы или папы заключалась лишь в том, чтобы привести ребенка к профессионалу взамен на активную роль участия в процессе помощи своему ребенку.

Сборник включает планы программ развития практических навыков детей от рождения до трех лет, имеющих нарушения опорно-двигательного аппарата, слуха, зрения, речи, задержку психического или эмоционально-коммуникативного развития. Программа подбирается исходя из результатов обследования, оценки особых образовательных потребностей ребенка, запроса и возможностей семьи. Каждая программа сборника содержит QR-коды, перенаправляющие родителей к просмотру коротких обучающих видео на казахском и русском языках от отечественных специалистов в области специального и инклюзивного образования. В сборнике собраны ссылки на социальные платформы, которые могут быть полезны семье ребенка с ограниченными возможностями. Для обеспечения обратной связи имеется графа для указания адреса электронной почты или страницы в социальной сети. Для родителей важно знать как с психологической, так и с точки зрения развития ребенка, что поддержка семьи организована на постоянной основе.

План программы развития навыков по каждому виду нарушения включает в себя цель, достижение которой происходит через поэтапное выполнение конкретных задач. Задачами плана могут быть оптимизация процесса кормления ребенка, описание упражнений по вызыванию речи, подбор игрушек и игр, в которые можно играть с ребенком, приучение навыкам опрятности и др. Структура плана состоит из следующих компонентов: цель, задачи (упражнения), указание - как делать и результат/заметки.

Минимальный срок реализации программы – три месяца. Однако это не означает, что срок должен быть одинаковый для всех поставленных задач. Что-то можно достичь раньше, для решения других задач необходимо гораздо больше времени. Программа является небольшой по объему, простой по структуре. Входящие в программу упражнения проводятся в течение всего дня во время обычных домашних дел и игр с ребенком, т.е. коррекционная работа будет вписана в привычную жизнь семьи и способствовать повышению активности и участия ребенка в ней.

При составлении плана программ по видам нарушений соблюдены следующие положения:

- реализация программы предусмотрена на период ожидания очереди в кабинеты психолого-педагогической коррекции, реабилитационные центры;
- вне зависимости от вида организации образования специалисты сопровождают семью на основе принципа преемственности. Программа сборника является связующим звеном тетрады ПМПК- родитель-ребенок-организация образования;
- содержание программы исходит из результатов обследования, оценки особых образовательных потребностей ребенка, запроса и жалоб родителей;
- программа отвечает общим потребностям всех детей в общении, игре, а также особым образовательным потребностям, вызванным конкретными нарушениями;
- необязательно, что все нарушения и проблемы, выявленные в ходе обследования, найдут свое отражение в плане программы;
- задачи программы охватывают 1-3 наиболее значимых проблемы ребенка, выявленных в ходе обследования и беседы с родителями;
- задачи программы являются реалистичными, т.е. можно достичь пусть даже

небольших результатов и улучшений;

- задачи программы являются специфическими, то есть направленными на решение конкретных трудностей или проблем;
- описание упражнений является ясным и доступным для понимания как на казахском, так и русском языках;
- программа учитывает мнения и цели всех заинтересованных лиц как специалистов, так и семьи;
- продумана возможность обратной связи и степень эффективности помощи.

В условиях ПМПК предусмотрен пошаговый алгоритм вовлечения семьи в образовательный процесс:

- 1) сбор анамнестических сведений и социальной ситуации развития ребенка;
- 2) выяснение запроса семьи и уточнение проблем ребенка с точки зрения родителей;
- 3) заполнение опросников, в ходе которых родители отвечают на вопросы, касающиеся различных навыков ребенка;
- 4) определение специалистами жалоб и проблем, решение которых в данный момент для родителей более насущно;
- 5) выявление 1-3 наиболее значимых проблем ребенка в повседневной жизни ребенка;
- 6) проведение комплексного психолого-медико-педагогического обследования и оценки особых образовательных потребностей ребенка;
- 7) обсуждение проблем ребенка совместно с родителями;
- 8) консультирование семьи по результатам обследования и оценки особых образовательных потребностей;
- 9) рекомендации родителям по оказанию специальной психолого-педагогической и социальной поддержке в организациях образования;
- 10) предоставление программы развития практических навыков в семье. Специалист показывает родителям, каким образом они будут играть, общаться и выполнять различные действия с ребенком, чтобы достигнуть цели программы, акцентирует внимание на важных деталях, отвечает на вопросы.

Сборник составлен на основе многолетнего опыта диагностико-консультативной деятельности ПМПК № 1 города Астаны. Повторные обследования детей выявляют положительную динамику, проявляющуюся в улучшении или полном формировании конкретных навыков (кушать ложкой, проситься на горшок, действовать по просьбе), а также повышении компетентности родителей в вопросах воспитания своих детей, налаживании климата в семье, обретении уверенности и оптимизма в своих силах на будущее ребенка.

Таким образом, существует достаточно большой спектр позитивных изменений, которые могут произойти с ребенком в результате своевременно оказанной помощи с участием семьи. Необходимо помнить, что понятие об эффективности поддержки равно как и ожидания от нее могут отличаться у специалистов и родителей. Как правило, родители ожидают, что специалисты избавят их ребенка от имеющихся трудностей и проблем. Изменение запроса или формирование запроса, адекватного ситуации, само по себе можно расценивать как полученный результат.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Коржова Г.М., Кенжеева А.К. Проектирование работы по включению родителей детей с особыми образовательными потребностями в коррекционный процесс .. - Алматы: ННПЦ КП, 2017. - 40с.
2. Жалмухамедова А.К., Мукажбаева М.Б., Л.Н. Гаук, Данильченко Е.А. Справочно-методические материалы по составлению индивидуально-развивающих программ для детей раннего возраста. – Алматы, ОАО «Алматыкітап», 2003. – 92с.
3. Об утверждении Типовых правил деятельности организаций дошкольного, начального, основного среднего, общего среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, специализированных, специальных, организациях образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, организациях дополнительного образования для детей и взрослых Приказ Министерства просвещения Республики Казахстан от 31 августа 2022 года № 385. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 31 августа 2022 года № 29329

БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ ЖҰМЫС КҮШІН ДАҰЫНДАУДАҒЫ НЕГІЗГІ БАҒЫТ КОЛЛЕДЖДІҢ ОҚУ ҮРДІСІН ЦИФРЛАНДЫРУ

М.У. Берденова

Астана қаласы әкімдігінің «Жоғары көлік және коммуникация колледжі»

Аңдатпа. Бұл мақалада орта кәсіптік білім беру жүйесі мекемелеріндегі оқу үдерісін цифрландырудың өзекті мәселелері көрсетілген. Колледждің оқу процесінде цифрлық технологиялардың мүмкіндіктері қарастырылған. Колледждің оқу процесін цифрландыру стратегиясы оқу үдерісін ұйымдастыру тәсілдерін, оқытылатын пәндер мен оқу модульдерінің мазмұнын өзгертуді, «колледжден-кәсіпорынға» бірыңғай ақпараттық кеңістігін құруды көздейді.

Түйін сөздер: білім, цифрландыру, цифрлық технологиялар, трансформация,, онлайн курстар, кәсіби әлеуметтендіру.

Кіріспе

Жаңа экономикада сұранысқа ие кәсіби әлеуметтену деңгейі жоғары білікті жұмысшыларды даярлау орта кәсіптік білім беру жүйесінің мекемелерінде оқу процесін ұйымдастырудың жаңа тәсілдерімен айқындайды.

Отандық тәжірибе білім берудің заманауи мақсаттарына жету үшін оның философиялық және әдістемелік парадигмасын өзгерту қажет екенін көрсетеді. Қазіргі уақытта цифрлық технологиялар барған сайын кең жайылып, таралуда. Олар, ғалымдар Т.Б. Нурпейсова Қазіргі сандық әлемде: және жаһандық цифрлық трансформация мамандары Ч.Г. Браун, Зури Ли, Н.В. Днепровская, Г.А. Бондарева және т.б., дәстүрлі білім берудегі кемшіліктерді жоюға және колледж түлектерін қазіргі қоғамда сұранысқа ие етуге арналған.

Педагогикалық қоғамдастық қазіргі студенттерге тән қасиеттердің бірі - клиптік ойлау, яғни адамның қысқа, жарқын бейнелер арқылы әлемді қабылдау қабілеті екенін атап өтеді: әлеуметтік желілердегі бейнелер, жедел мессенджерлердің сынақ хабарламалары, интернеттегі блогтар мен жазбалар. Жас ұрпақ мыналармен сипатталады: зейіннің бөлінуі, мазмұнды шағын бөліктерде тұтыну әдеті, оңай онлайн өзара әрекеттесу, визуалды қабылдау және жеке еркіндікке ұмтылу. Сонымен қатар, жаңа ұрпақтың өзін-өзі тәрбиелеу құндылығы формальды білімнің құндылығынан жоғары болады. Статистика көрсеткендей, қазіргі кезеңде Қазақстан Республикасындағы ең ірі зерттеу орталығының мәліметтері бойынша, интернет біздің заманымыздың ең белсенді дамып келе жатқан құбылыстарының бірі болып саналады.

Цифрлық трансформация –Техно Әлем мобильді интернетті пайдаланушылар аудиториясы жыл сайын артып келеді. Қоғамды цифрландырудың қазіргі қарқынын ескере отырып, білім беру ұйымдары өз жұмысын жаңа жағдайларға сай қайта құруға мүмкіндік беретін жас «цифрлық ұрпақты» оқытудың басқа тәсілдерін іздеуге тиіс.

Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың жолдауына негізделіп 2019 жылы «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік іске асыру аясындағы [Қазақстан Республикасы Премьер-Министерінің ресми ақпараттық ресурсы сайтынан] балаларды оқыту, цифрлық технологияға көшуді қамтамасыз ету мүддесінде барлық білім беру және басқа да инфрақұрылымдарды, заманауи технологиялардың мүмкіндіктерін тиімді пайдалану қажеттілігіне назар аударылды. Білім беруді түрлендіру, сонымен қатар оқытудың жеке тәсілдерін енгізу әрбір баланың қабілетін ашуға бағытталған.

Болашақ жұмыс күшін дайындауда мүмкіндіктерді пайдалану және цифрлық технологияларды пайдалану кез келген цифрлық көзден оқытудың барлық түрлерінің (бейне, аудио, курстар, презентациялар) қолжетімділігін қамтамасыз ете отырып, оқу

үдерісін цифрлық түрлендіруге әкеледі. «мектеп-колледж-кәсіпорын» біртұтас білім беру ортасында студенттердің кәсіби және тұлғалық құзыреттіліктерін дамытуға.

Сонымен, кең мағынада білім беруді цифрландыру қазіргі жағдайда қалыптасып жатқан бүкіл оқу үдерісін және берілген білім беру мекемесінің оқу процесіне енгізіліп жатқан заманауи техникалық құралдарды өзара өзгертуді білдіреді.

Студенттердің виртуалды кеңістікке араласуы бірқатар өзгерістерді тудырады.

1. Әлеуметтік даму жағдайының өзгеруі.

Дамудың әлеуметтік жағдайы - бұл әр жас үшін ерекше бала мен сыртқы әлем арасындағы қарым-қатынастар жүйесі [3] Дамудың әлеуметтік жағдайы:

- жеке тұлғаның қоғамдық қатынастар жүйесіндегі объективті орны және оған қоғам тарапынан қойылатын тиісті күтулер мен талаптар;

- тұлғаның өзі алатын әлеуметтік позицияны және оның айналасындағы адамдармен қарым-қатынасын түсіну ерекшеліктері.

2. Психологиялық сипаттамалардың өзгеруі.

Тұлғаның даралық психологиялық ерекшеліктері – адамның мінез-құлқы, қарым-қатынасы және белсенділігі нәтижесінде қалыптасатын темперамент, мінез, мотивациялық қажеттіліктер мен қабілеттерде көрінетін адамның психикалық әрекетінің қасиеттері. Танымдық процестер күрделілігі мен адекваттылығы бойынша өзгертін шындықты бейнелеу деңгейлері болып табылады, олар бірігіп әрбір адам үшін жүйелік жеке тұлғаны құрайды. Құрылымға: зейін, түйсік, қабылдау, есте сақтау, ойлау, сөйлеу, қиял жатады.

3. Жетекші қызмет түрінің өзгеруі.

Жетекші іс-әрекет – оның жүзеге асуы тұлға дамуының берілген кезеңінде адамның негізгі психологиялық формацияларының қалыптасуын анықтайтын әрекет [3].

«Виртуалды ақпараттық ортаның бірегей ерекшеліктері (мультимедиа, модельдеу, «коммуникация», интерактивтілік, «интеллект», өнімділік) оны адам қызметінің кез келген саласында қолданудың даусыз тиімділігін анықтайды» [1]. Дәл білім беру жүйесі, ғалымдардың пікірінше, еңбектің жаңа түрлерімен және адамның шығармашылық мүмкіндіктерінің күрт артуы мен оның өнімділігінің жоғарылауымен байланысты цифрлық дәуірге сенімді көшуді қамтамасыз ететін өзіндік көпір болуы керек.

Цифрлық трансформация түлектердің заманауи кәсіби қоғамдастықтың талаптарына сай болуын қамтамасыз ету және заманауи ақпараттық қоғамда кәсіби әлеуметтену үшін қажетті құзыреттерді дамыту мақсатында кәсіби білім беру ұйымдарындағы бүкіл оқу, өндірістік және білім беру процесін қайта құрылымдауды анықтайды.

Цифрлық технологияларды пайдалану қағаз оқулықтарды жай ғана электронды нұсқамен алмастырудың орнына, оқытушы мен білім алушының білімін қызықты әрі серпінді ететін жаңа, тиімдірек оқыту үдерістерін құруды көздейді. Бұл технологияларға көшу оқу-тәрбие процесіне қатысушылардың уақытын үнемдеп, студенттердің танымдық қызығушылықтарын толық қанағаттандыратын аудиториялық және сабақтан тыс жұмыстардың әдістері мен құралдарының ауқымын кеңейтеді.

Колледждің оқу-өндірістік және оқу-тәрбие процесінде қолданылатын технологияларды таңдауда уақыт талабына сәйкестігін, студенттердің жеке ерекшеліктерін, студенттердің оқу материалын меңгеруінің тиімділігі мен қарқындылығын, практикалық-бағдарлылығын, оқу-тәжірибелік-бағдарлылығын басшылыққа алу керек және еңбекке құндылық қатынасын қалыптастыруымыз қажет.

Білім беру үдерісін цифрлық трансформациялау шеңберінде колледжде; ақпараттық платформаларды, ақпараттық ресурстарды, онлайн курстарды және т.б. көбірек пайдаланады. Кәсіптік білім беру жүйесінің білім беру ұйымдарында оқытуды тек онлайн курстармен немесе виртуалды оқытумен алмастыру мүмкін емес, оқу үдерісі кәсіптік білім беру ұйымдарына негізделгендіктен, тәжірибелік сабақтар жүргізіледі.

Онлайн курстарды теориялық сұрақтарды меңгеру кезінде, мысалы, практикаға түсу үшін сәтті пайдалануға болады. Олар жабдықпен атипикалық әрекеттерді орындау қажет болған кезде күрделі жағдайларға арналған нұсқаулық бола алады. Виртуалды шындық курстары тілсіз жау -өрт немесе өндірістік апат сияқты нақты әлемде модельдеу мүмкін емес немесе қауіпті жағдайларды жасай алады. Аралас оқытуды қолдану ұқсас топтарының санын азайтуға мүмкіндік береді, студенттерге оқу материалының көрнекілігін

арттыру, оларда болашақ кәсіби іс-әрекетке қажетті дағдыларды дамыту, мысалы: топта жұмыс істеу, қажетті ақпаратты іздеу, нәтижеге назар аудару, өзін-өзі бақылау және т.б. оқыту білім беру ұйымдарына практикалық сабақтарға және оқытушымен бетпе-бет байланыста жұмыс істеуге бөлінетін сағаттардың санын көбейтуге мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта кәсіптік білім беру ұйымдарының оқу-өндірістік процесіне цифрлық технологияларды енгізудің кең таралған схемасы келесі алгоритм болып табылады.

1. Цифрлық (электрондық) білім беру ресурстарын құру, сипаттау және есепке алу; сандық білім беру ресурстары мен сыртқы көздерді таңдау; цифрлық білім беру қызметтерін енгізу және қолдау.

2. Цифрлық ресурстар мен цифрлық (электрондық) білім беру қызметтерін пән мен модульдер мазмұнымен байланыстыру.

3. Оқу үдерісіне цифрлық (электрондық) білім беру ресурстары мен цифрлық білім беру қызметтерін енгізу; студенттің жеке кабинетіндегі визуалды навигациялау.

4. Қолдану тиімділігін, өзектілігін, білім беру ресурстарына және цифрлық білім беру қызметтеріне сұранысты талдау; қол жеткізілген оқу нәтижелерінің күтілетін нәтижелерге сәйкестігін талдауды зерделеу.

Қазіргі уақытта көбірек колледждер өздерінің оқу орындарының түлектері үшін әлеуетті жұмыс берушілерге назар аудара отырып, бірыңғай «колледж-кәсіпорын» ақпараттық кеңістігін ұйымдастыруға ұмтылуда. Бұл кеңістік студенттердің кәсіпорынның цифрлық корпоративтік мәдениетіне біркелкі енуін қамтамасыз етеді; ең заманауи білімге қол жеткізу ретінде біртұтас оқу материалдарын пайдалану; колледж түлектерін жұмысқа орналастыруда бос жұмыс орындарын іздеуге ықпал етеді.

Осылайша, колледждің оқу үдерісінің цифрлық трансформациясы бірқатар маңызды мәселелерді шешуге мүмкіндік береді: «бір терезе» режимінде барлық білім беру процестері мен қызметтеріне қолжетімділік және барлық студенттер үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз ету; білім алушылардың белсенділігі мен оқуға деген ынтасын дамытуға ықпал ететін оқытудың жаңа технологияларын оқу үрдісінде қолдану мүмкіндігі; жеке оқыту жолдарын құру және жүргізу процедураларын жеңілдету; білікті жұмысшылардың дайындық деңгейі туралы нақты деректер алу; болашақ қызметкерлерді таңдау және жеке қолдау үшін студенттердің «цифрлық із» технологиясын пайдалану мүмкіндігі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. 2019 жылы «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік іске асыру аясындағы [Қазақстан Республикасы Премьер-Министерінің ресми ақпараттық ресурсы сайтынан]

2. Нурпеисова Т.Б., Қазіргі сандық әлемде: оқу құралы. – Алматы: Бастау, 2021.

3. «Экономика салаларын цифрландыру» аясында өнеркісіп салаларын технологиялық қайта жарақтандыру индустрия элементтерін қолданумен жүзеге асыру интернет ресурстар сайты.

4. Білім саласын цифрландыру «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының бағыты «Адам капиталын дамыту» үдірісімен Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы.

5. Антонова Д.А., Оспенникова Е.В., Спирин Е.В. Білім беру жүйесінің цифрлық трансформациясы. Заманауи цифрлық оқыту ортасының ресурстарын жобалау оның негізгі бағыттары – 2018.

6. Бондарева Г.А., Петрова Н.П. Білім берудегі цифрландыру және цифрлық технологиялар – 2019.

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СПЕЦИАЛИСТОВ КОРРЕКЦИОННО-РАЗВИВАЮЩЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

**Н.Н. Комарова, заместитель директора по учебной работе первой квалификационной категории, учитель музыки, педагог-мастер, педагог- психолог, педагог- исследователь КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области**

**А.В. Бырко, заместитель директора по воспитательной работе первой квалификационной категории, учитель-логопед высшей квалификационной категории КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного»
Управления образования акимата Костанайской области.**

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы междисциплинарного взаимодействия специалистов в сфере коррекционно-развивающей деятельности. Акцентируется внимание на важности совместной работы логопедов, психологов, дефектологов, педагогов и других специалистов для комплексной помощи детям с особыми образовательными потребностями. Описываются принципы и формы междисциплинарного взаимодействия, а также даются практические рекомендации по его реализации. Особое внимание уделяется вопросам разработки индивидуальных программ коррекционно-развивающего обучения и воспитания детей с особыми образовательными потребностями, а также мониторингу их эффективности.

Статья будет полезна специалистам в области коррекционной педагогики, психологии и дефектологии, а также родителям детей с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: междисциплинарное взаимодействие, коррекционно-развивающая деятельность, индивидуальные программы коррекционно-развивающего обучения и воспитания.

Аңдатпа. Мақалада түзету-дамыту қызметі саласындағы мамандардың пәнаралық өзара іс-қимыл мәселелері қаралады. Мүмкіндігі шектеулі балаларға кешенді көмек көрсету үшін логопедтердің, психологтардың, дефектологтардың, педагогтардың және басқа да мамандардың бірлескен жұмысының маңыздылығына назар аударылады. Пәнаралық өзара іс-қимылдың қағидаттары мен нысандары сипатталады, сондай-ақ оны іске асыру бойынша практикалық ұсынымдар беріледі. ЕББҚ бар балаларды түзеу-дамытушылық оқыту мен тәрбиелеудің жеке бағдарламаларын әзірлеу, сондай-ақ олардың тиімділігін мониторингілеу мәселелеріне ерекше назар аударылады.

Мақала түзету педагогикасы, психология және дефектология саласындағы мамандарға, сондай-ақ ЕББҚ бар балалардың ата-аналарына пайдалы болады.

Түйінді сөздер: пәнаралық өзара іс-қимыл, түзету-дамыту қызметі, түзету-дамыту оқыту мен тәрбиелеудің жеке бағдарламалары.

Введение. В современном мире наблюдается рост количества детей с особыми образовательными потребностями. Это обуславливает необходимость комплексного подхода к их образованию и развитию, который предполагает междисциплинарное взаимодействие специалистов.

Целью данной статьи является раскрытие вопросов междисциплинарного взаимодействия специалистов в сфере коррекционно-развивающей деятельности.

Задачи:

- 1. Определить сущность и значение междисциплинарного взаимодействия в коррекционно-развивающей деятельности.**
- 2. Представить практические рекомендации по реализации междисциплинарного взаимодействия.**
- 3. Проанализировать проблемы и перспективы развития междисциплинарного взаимодействия в коррекционной педагогике.**

Методология. Для достижения поставленных целей был проведен анализ научной исследовательской литературы.

Исследовательская часть. Взаимодействие участников школьного психолого-педагогического консилиума – необходимое условие эффективности системы психолого-педагогического сопровождения [1].

Сотрудничество специалистов, работающих на основе принципа междисциплинарного взаимодействия, обусловлено необходимостью комплексного подхода к проблемам ребенка. Принцип междисциплинарного взаимодействия обеспечивает:

- многоаспектное рассмотрение причин трудностей в обучении и адаптации к школе;
- согласованное воздействие на учебно-познавательную деятельность и эмоционально-личностную сферу учащихся [2].

Взаимодействие специалистов возможно при условии взаимопонимания и высокой профессиональной компетентности каждого члена междисциплинарной команды (психолога, логопеда, дефектолога, социального педагога, врача, учителя).

В центре взаимодействия специалистов находятся интересы ребенка с особыми образовательными потребностями, его психическое и психологическое здоровье.

Профессиональное взаимодействие предполагает, что все взрослые, которые общаются с ребенком и воздействуют на него в процессе обучения и воспитания, ясно осознают основные цели и задачи своих действий на каждом возрастном этапе развития личности младшего школьника. Если между специалистами нет единого понимания целей и задач, то никакие их действия не будут взаимно дополняющими, а, следовательно, и эффективными [3].

Взаимодействие каждого специалиста с ребенком всегда оказывает положительное влияние на его развитие, так как в таких условиях создается «зона ближайшего развития», когда ребенок в сотрудничестве со взрослым, под его руководством решает задачи, ранее ему недоступные.

Полноценное взаимодействие специалистов школьного психолого-педагогического консилиума возникает тогда, когда психолог и педагоги, в том числе, специальные педагоги (логопед, дефектолог) становятся единомышленниками, взаимодополняют, но ни в коем случае не подменяют друг друга.

В практике нередки случаи, когда учитель для улучшения памяти, внимания, зрительного и слухового восприятия обучающихся с особыми образовательными потребностями включает в урок или в коррекционные занятия так называемые «психологические» или «логопедические» минутки. Такие элементы уроков или коррекционных занятий должны планироваться совместно учителем и психологом (учителем и логопедом, учителем и дефектологом) и включаться только с целью автоматизации тех или иных навыков, сформированных у школьника на занятиях у психолога, логопеда или дефектолога.

Именно взаимодополняемость профессиональных позиций и знаний специалистов в подходе к ребенку, их тесное сотрудничество на разных этапах работы с ним обеспечивают продуктивность диагностико-консультативной службы образовательного учреждения.

На современном этапе развития теории и практики психологии утвердился принцип самоценности личности [4]. В основе этого принципа лежат важнейшие психологические закономерности: постепенность, неравномерность, асинхронность психического развития, индивидуальные варианты прохождения возрастных этапов онтогенеза. Именно поэтому так важно разрабатывать индивидуальную комплексную программу коррекции и развития учащегося с особыми образовательными потребностями и отслеживать динамику его продвижения. Специалистам консилиума важно видеть динамику развития личности ребенка в условиях коррекционно-развивающего обучения и отказаться от приоритета первоначальных оценок, особенно негативных (к примеру, ребенок непослушный, агрессивный, ленивый, невнимательный, неспособный и т.п.).

Помощь логопеда, психолога, дефектолога в том и состоит, чтобы научить ребенка с особыми образовательными потребностями выражать свои негативные реакции эмоционально допустимыми способами (т.е. научить ребенка справляться со своей агрессивностью) или научить радоваться успешно выполненной работе, вызывающей у него интерес (для преодоления лени), или обучить его способам самоанализа и самооценки, преодолевать импульсивность и др.

Взаимодействуя со специалистами, учитель знает, какие способы учебной работы или умственные умения сформированы у каждого ученика, и стремится закрепить их в

учебно-познавательной деятельности.

Задачи коррекции и оптимального развития учащихся с особыми образовательными потребностями выдвигают на первое место принцип комплексности: согласованности действий специалистов при строгом распределении их обязанностей. Распределение обязанностей на всех этапах работы с учащимся позволяет соблюдать нормы предельно допустимой учебной нагрузки.

Итак, комплексный подход к проблемам учащихся предполагает:

– всестороннее изучение личности ребенка, его когнитивной и эмоционально-волевой сфер;

– создание Индивидуальных (комплексных) программ общего развития и коррекции отдельных сторон учебно-познавательной деятельности и эмоционально-личностной сферы учащегося;

– многоуровневую диагностику психического развития учащихся, позволяющую сравнить результаты его деятельности в динамике коррекционно-развивающего образовательного процесса.

Как уже говорилось выше, каждый из специалистов использует свои профессиональные методы диагностики и коррекции, однако индивидуальная Программа развития и коррекции обучающегося создается непременно на основе комплексного заключения и рекомендаций, принятых коллегиально.

Комплексное (психолого-медико-педагогическое) заключение является завершающим этапом всестороннего изучения ребенка. Оно строится на основе сравнительных данных, полученных психологом, логопедом, дефектологом, учителем, медицинским работником и оформленных в представлениях на ученика.

В соответствии со своей профессиональной подготовкой и функциональными обязанностями специалисты психолого-медико-педагогического консилиума образовательной организации осуществляют следующие виды деятельности:

- консультативную,
- диагностико-аналитическую,
- развивающую,
- коррекционную,
- учебно-воспитательную,
- профилактическую,
- просветительскую и др.

Очевидно, что работа осуществляется в двух направлениях «взрослый – взрослый» и «взрослый – ребенок».

Помимо наблюдения учитель использует и другие диагностические методы.

Особое значение имеет анализ текущих и итоговых самостоятельных и контрольных работ учащихся.

В практике обучения такой анализ предполагает определение уровня обученности качества знаний учащихся. В системе обучения учащихся с особыми образовательными потребностями, поскольку анализ выстраивается на технологиях коррекционно-развивающего обучения, все предметы равнозначны и ставятся коррекционно-развивающие задачи:

- 1) коррекция познавательной сферы и речи учащихся,
- 2) укрепление здоровья,
- 3) повышение эмоционального тонуса,
- 4) развитие двигательной сферы.

Следовательно, результаты достижений учащихся должны систематически отслеживаться учителем и на этих уроках.

Учитель-дефектолог проводит индивидуальные и групповые коррекционные занятия предметной и общеразвивающей направленности. Логопед, основываясь на результатах исследования устной и письменной речи учащихся и сравнения этих данных с возрастной нормой

– устанавливает клинично-педагогический диагноз речевого нарушения;

– разрабатывает программы или перспективные планы коррекционно-логопедического обучения школьников, нуждающихся в логопедической помощи, в соответствии с психолого-педагогической классификацией речевых нарушений: ФН, ФФН, ОНР (III – IV уровней);

– проводит групповые и индивидуальные занятия по коррекции нарушений устной

и письменной речи учащихся;

– проводит консультативную и просветительскую работу с учителями и родителями учащихся.

Психолог на основе собственно психологических исследований совместно со специалистами школьного психолого-медико-педагогического консилиума:

– устанавливает особенности когнитивного и эмоционально-личностного развития учащихся;

– определяет характер и сроки коррекционного воздействия на личность учащегося;

– ставит и решает задачи гуманизации социальной среды, в которой обучается учащийся;

– повышает психологическую компетентность учителей и воспитателей, других специалистов;

– проводит консультирование учителей и воспитателей, родителей учащихся.

Анализ диагностики трудностей обучения учащихся с особыми образовательными потребностями по диагностико-коррекционной программе «Феноменология трудностей обучения»[5], проведенный в КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» Управления образования акимата Костанайской области показывает, что основными учебными трудностями являются следующие: «в письменных работах пропускает буквы»-51,7%, «неразвитость орфографической зоркости»-51,7%, «невнимателен и рассеян»-46,2%, «испытывает трудности при решении математических задач»-89,7%, «испытывает трудности при пересказывании текста»-71,5%, «трудно понимает объяснение с первого раза»-66,5%, «постоянная грязь в тетради»-38,7%, «плохое знание таблицы умножения»-34,4%, «не справляется с заданиями для самостоятельной работы»-41,4%, «плохо списывает с доски»-34%, «домашнюю работу выполняет отменно, а в классе справляется плохо»-22,8%, «любое задание необходимо повторить несколько раз, прежде, чем ученик начнет его выполнять»-27%, «постоянно переспрашивает учителя»-30,4%, «плохо ориентируется в тетради»-24,7%, «поднимает руку, а при ответе молчит», «постоянно отвлекается на уроках»-21%. Данные трудности в обучении вызваны психологическими причинами, а именно- несформированностью познавательной сферы: внимания, мышления, памяти, воображения и восприятия. Это доказывают исследования познавательной сферы учащихся, результаты которых рассматриваются на психолого-педагогических консилиумах. Результаты, проведенных обследований учащихся в 2024 году показали, что всего 7,3% учащихся выполняют задание на внимание и достигают уровня «норма», средний уровень развития памяти (логическая, механическая) соответственно показывают 29,5% и 33,7% учащихся, (долговременная, кратковременная)-26,9% и 27,2%; средний уровень мышления- 49,1% учащихся.

Проводя анализ особенностей развития восприятия учащихся по программе «Повышение эффективности обучения посредством развития систем восприятия», следует отметить, что «визуалы» составляют -37,5% учащихся, «аудиалы»-30,1%, «кинестеты»-28,9%, «транслятарами» являются 3,5% учащихся. Таким образом, результаты диагностических исследований, приведенных выше, наглядно показывают необходимость проведения коррекционно-развивающей работы не только специалистам системы сопровождения, но и всем педагогам, работающим с учащимися с особыми образовательными потребностями.

Подводя итог, можно сделать вывод о том, что отличительной особенностью системы психолого-педагогического сопровождения в разрезе работы специалистов является организация работы на основе принципов комплексного междисциплинарного подхода, единства диагностики и коррекции, преемственности в работе специалистов.

Практическое применение. Статья будет полезна специалистам в области коррекционной педагогики, психологии и дефектологии, а также родителям детей с особыми образовательными потребностями. Материалы статьи могут быть использованы при разработке индивидуальных программ коррекционно-развивающего обучения и воспитания детей с особыми образовательными потребностями, а также при организации междисциплинарного взаимодействия специалистов.

Рекомендации. На основании вышеизложенного, можно выделить следующие рекомендации:

1. Использовать комплексный подход к изучению личности ребенка.

2. Разрабатывать индивидуальные программы коррекции и развития каждого учащегося.

3. Отслеживать динамику развития учащегося в условиях коррекционно-развивающего

обучения.

4. Сотрудничать со всеми специалистами, участвующими в образовательном процессе.
5. Использовать разнообразные методы диагностики и коррекции.
6. Проводить профилактическую работу по предупреждению нарушений развития.
7. Разрабатывать новые методы и технологии коррекционно-развивающего обучения.

Заключение. Система психолого-педагогического сопровождения в коррекционно-развивающем обучении строится на основе принципов комплексного междисциплинарного подхода, единства диагностики и коррекции, преемственности в работе специалистов.

Перечень использованных источников

1. Киныбаева А. Д., Абдигалиева А. К. Система сопровождения воспитанников школы-интерната, направленная на создание траектории личностного развития каждого воспитанника и его социализацию / А. Д. Киныбаева, А. К. Абдигалиева [Текст] // «Особый ребенок: исследование и опыт помощи». – Костанай:ГУ «Управление образования акимата Костанайской области», 2020. – С. 304-308.

2. Психологическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательных организациях: метод. рекомендации/ Ерсарина А.К. – Алматы: ННПЦ РСИО, 2022.– 142 с.

3. Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. рекомендации/ Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. – Алматы: ННПЦ КП, 2019. – 118с.

4. Комарова Н.Н Междисциплинарное взаимодействие специалистов коррекционно-развивающей деятельности / Комарова Н.Н [Текст] // Педагогический менеджмент в условиях специальной организации образования. – Рудный: Национальная государственная книжная палата Республики Казахстан, 2022.

5. Ануфриев А.Ф., Костромина С.Н. Как преодолеть трудности в обучении детей// Психодиагностические методики//Коррекционные упражнения–М.: Издательство «Ось-89», 1997. – С. 7-13.

ОРГАНИЗАЦИЯ ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ОТДЫХА, ДОСУГА И ЗАНЯТОСТИ ДЕТЕЙ В ПЕРИОД ЛЕТНИХ КАНИКУЛ В ШКОЛЕ

Безродных Ольга Петровна, заместитель директора по воспитательной работе КГУ «Первомайская средняя школа» отдела образования по району Алтай Управления образования Восточно-Казахстанской области.

Аннотация

В данной статье рассматривается важность организации оздоровительного отдыха, досуга и занятости детей в период летних каникул в школе. В статье приведены различные подходы к организации летнего отдыха для детей, включая проведение спортивных мероприятий, экскурсий, мастер-классов и других развивающих занятий. Такие мероприятия способствуют не только физическому и психологическому развитию детей, но и помогают им провести время с пользой и интересом.

Ключевые слова: летний отдых, каникулы, мероприятия, интерес, развитие.

Введение

Благополучие детей признается надежной гарантией успешного будущего государства. Глава государства Касым-Жомарт Токаев отмечает: «Наша стратегическая задача – обеспечить юному поколению казахстанцев счастливое детство, крепкое здоровье, всестороннее развитие. От ее решения зависит будущее нашей страны».

Летние каникулы - это время, когда дети освобождаются от учебных забот и могут

насладиться свободным временем. Однако, для многих родителей это время может стать проблемой, так как им нужно найти занятия для своих детей, чтобы они не скучали и активно проводили время.

Так как в нашем населенном пункте, кроме школы, нет каких-либо других организаций, вся ответственность за организацию летней занятости для детей ложится на школу. В школе ежегодно разрабатывается концепция оздоровительного отдыха, досуга и занятости детей в период летних каникул. В рамках этой концепции дети могут участвовать в различных мероприятиях, которые способствуют их физическому и умственному развитию.

Цель статьи: предоставить информацию и рекомендации по созданию и проведению качественных и интересных программ для детей во время летних каникул.

Задачи:

1. Поделиться опытом реализации концепции по организации летнего отдыха, досуга и занятости детей в период летних каникул.
2. Поделиться советами по выбору программы, учитывая интересы и потребности ребенка.
3. Обсудить важность баланса между отдыхом и обучением во время летних каникул.
4. Подчеркнуть значение безопасности и здоровья детей во время проведения летних программ и активностей.

Важность данной темы заключается в том, что организация оздоровительного отдыха и занятости детей во время летних каникул помогает им не только провести время с пользой, но и предотвратить возможные проблемы со здоровьем и адаптацией к новым условиям после длительного перерыва в учебе.

Таким образом, занятость детей в период летних каникул в школе является актуальной и важной, как правильно организовать время детей во время летних каникул, чтобы они могли максимально эффективно использовать это время для своего развития и отдыха.

Методология

Для того чтобы правильно организовать оздоровительный отдых, досуг и занятость детей в период летних каникул ежегодно в нашей школе разрабатывается концепция по организации летнего труда и отдыха, которая основывается на нормативных документах, исходя из предпочтений учащихся и родителей, а также основываясь на материальное и техническое обеспечение в школе.

Актуальность Концепции обусловлена необходимостью предусмотреть все возможные варианты организации детского отдыха и оздоровления детей в период летних каникул.

Концепция включает в себя:

- Цели;
- Задачи;
- Принципы;
- Направления;
- План занятости педагогического коллектива;
- Виды деятельности;
- Формы реализации деятельности;
- Ежемесячный охват учащихся различными видами деятельности;
- Ожидаемые результаты.

Принципы и методы организации летнего отдыха и досуга детей:

1. Разнообразие программ. Важно предложить детям разнообразные программы отдыха, которые учитывают их интересы и потребности. Это могут быть спортивные мероприятия, творческие мастер-классы, экскурсии, игры на свежем воздухе и т.д.

2. Безопасность. При организации летнего отдыха необходимо обеспечить безопасность детей. Это включает в себя контроль за их местонахождением, наличие медицинского персонала, соблюдение правил поведения и т.д.

3. Вовлечение родителей. Важно также вовлечь родителей в организацию летнего отдыха детей. Они могут помочь с выбором программ, поддерживать детей во время отдыха и т.д.

4. Педагогическая поддержка. Педагоги также могут принимать участие в организации летнего отдыха, проводить интересные мероприятия, помогать детям в развитии и общении.

5. Оценка результатов. После окончания летнего отдыха важно провести оценку результатов и собрать обратную связь от детей и их родителей. Это поможет улучшить программы и методы организации летнего отдыха в будущем.

Все эти компоненты помогут грамотно организовать летнюю занятость и увидеть положительный результат по итогам проведенной деятельности.

Исследовательская часть

В рамках организации летнего отдыха и досуга детей в школе было проведено исследование, которое показало, что большинство детей предпочитают активные виды отдыха, такие как спортивные игры, экскурсии и занятия на свежем воздухе. Также было выяснено, что дети наиболее ценят возможность проводить время с друзьями и участвовать в коллективных мероприятиях. В результате исследования были разработаны программы летнего отдыха, которые учитывают предпочтения детей и позволяют им насладиться каникулами в полной мере.

В целом можно выделить следующие положительные результаты:

1. Улучшение физического здоровья. Участие в оздоровительных программах помогло детям поддерживать активный образ жизни, заниматься спортом и физическими упражнениями, что положительно сказалось на их физическом развитии и общем самочувствии.

2. Развитие социальных навыков. Во время досуга и занятости дети общались с одноклассниками и сверстниками, научились работать в команде, развили навыки общения и взаимодействия.

3. Приобретение новых знаний и навыков. В рамках различных мероприятий дети изучили новые предметы, научились рисовать, петь, танцевать т.д.

4. Повышение самооценки и уверенности в себе. Успехи в различных занятиях и мероприятиях помогли детям почувствовать себя увереннее и успешнее, что способствовало их психологическому развитию.

5. Поддержание интересов и хобби. Летние каникулы дают детям возможность заниматься тем, что им по-настоящему интересно, развивать свои таланты и увлечения.

Таким образом, участие в оздоровительном отдыхе, досуге и занятости детей в период летних каникул способствует их всестороннему развитию, улучшению физического и психологического состояния, а также помогает им провести время с пользой и удовольствием.

Практическое применение

Концепция оздоровительного отдыха, досуга и занятости детей в период летних каникул дает возможность провести время с пользой и насладиться активным отдыхом. Мы стремимся создать условия для разностороннего развития детей, включая физическую активность, творческое развитие, общение и отдых на свежем воздухе, безопасное времяпровождение, исключение несчастных случаев.

Наша концепция включает в себя организацию спортивных мероприятий, творческих мастерских, летних предметных школ, походов на природу, экскурсий и других интересных мероприятий. Мы также предоставляем возможность для учащихся посещать кружки и секции, где они могут развивать свои увлечения и таланты.

Наша цель - помочь детям провести летние каникулы с пользой, радостью и интересом, а главное безопасно, чтобы они вернулись в школу полными сил и энергии для новых учебных достижений. Мы уверены, что оздоровительный отдых и разнообразные занятия помогут детям не только развиваться, но и научат ценить время, проведенное с пользой и удовольствием.

По итогам применения данной концепции в нашей школе сократилось количество учащихся, состоящих на внутришкольном учете, улучшилось общее настроение и самочувствие учащихся, увеличилась активность и интерес к учебе. В целом, концепция летнего досуга и отдыха оказалась очень эффективной и положительно повлияла на общее состояние учащихся в нашей школе.

Рекомендации

Исходя из личного опыта организации оздоровительного отдыха, занятости в период летних каникул, можно сказать, что это очень важное время для отдыха и восстановления сил после учебного года или работы. Важно выбрать подходящий вид активного отдыха, который позволит не только расслабиться, но и заниматься спортом или другими полезными занятиями.

Из вышесказанного следуют, что для эффективной организации летнего отдыха учащихся необходимы следующие рекомендации:

1. Разработать разнообразную программу отдыха, включающую спортивные мероприятия, мастер-классы, экскурсии и игры на свежем воздухе.

2. Обеспечить безопасность детей, подбирая квалифицированные кадры.
3. Проводить регулярные медицинские осмотры и контролировать питание детей, чтобы обеспечить их здоровье и благополучие.
4. Создать условия для творческого развития детей, организуя мастер-классы по рисованию, музыке, танцам и другим видам искусства.
5. Поддерживать активное общение и дружеские отношения между детьми, организуя командные игры и другие мероприятия.
6. Поощрять участие детей во всех мероприятиях, стимулируя их интерес и мотивацию к активному отдыху.
7. Вовлекать родителей в организацию и проведение мероприятий, чтобы создать дружественную и поддерживающую атмосферу для детей.
8. Проводить анкетирование и опросы среди детей и их родителей для оценки качества проведенного отдыха и получения обратной связи для улучшения программы.

В целом, правильная организация оздоровительного отдыха и досуга детей в летний период в школе способствует их полноценному развитию и подготовке к новому учебному году.

Заключение

Организация оздоровительного отдыха, досуга и занятости детей в период летних каникул является важным и полезным проектом, способствующим развитию детей и созданию благоприятной атмосферы для их отдыха.

Реализация Концепции позволит добиться следующих результатов:

1. Будет создана эффективная система обеспечения детей оздоровительным отдыхом, досугом и занятостью в период каникул.
2. Дети будут получать возможность развивать свои таланты и интересы через разнообразные кружки, секции и мастер-классы.
3. Будет сформирована позитивная атмосфера и дружеские отношения между детьми разного возраста.
4. Дети будут изучать новые области знаний и навыков, что способствует их развитию и самореализации.
5. Родители смогут быть уверены в том, что их дети находятся под присмотром и заботой квалифицированных педагогов и инструкторов.
6. Будет снижено количество случаев детской безнадзорности и проблем поведения за счет занятости и активного отдыха детей.
7. Дети будут приобретать новые навыки и опыт, который пригодится им в будущем для успешной адаптации в обществе.
8. Будет сформирована позитивная репутация учреждения, проводящего программу оздоровительного отдыха для детей.
9. Будет улучшено физическое и эмоциональное состояние детей за счет активного отдыха и занятий спортом.
10. Дети будут проводить время с пользой, получая удовольствие от участия в интересных и разнообразных мероприятиях.

Таким образом, организация оздоровительного отдыха детей в летний период имеет большое значение для их физического, эмоционального и интеллектуального развития. Поэтому важно поддерживать и развивать подобные программы, чтобы обеспечить детям яркий и насыщенный отдых, способствующий их всестороннему развитию.

Перечень используемых источников

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании»
2. Распоряжением №1 от 14 января 2020 года «Об организации оздоровительного отдыха, досуга и занятости детей в период каникул на 2020 – 2023 годы».
3. Методические рекомендации по организации летнего отдыха детей «Дети Казахстана – наполним лето радостью!».
4. Опыт работы других образовательных учреждений в организации летнего отдыха.

ИНТЕГРАЦИЯ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБРАЗОВАНИИ: СТРАТЕГИИ И РЕЗУЛЬТАТЫ

Е.Ю. Мякишева,
КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города
Костаная» Управления образования акимата Костанайской области

О.С. Щербакова,
КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными
потребностями города Рудного» УОАКО

Аннотация. Исследование рассматривает стратегии и результаты интеграции компетенций в образовательный процесс школьников. На основе анализа данных педагогов из двух учебных заведений выявлены успешные методы интеграции и их влияние на мотивацию и развитие учащихся. Отмечены препятствия в процессе внедрения, такие как необходимость методической поддержки и адаптации учебных программ. Этот обзор обеспечивает полезные рекомендации для дальнейшего развития образовательной практики.

Ключевые слова: интеграция компетенций, образование, школьники, педагоги, стратегии, результаты.

Аңдатпа. Зерттеу оқушылардың білім беру процесіне құзыреттіліктерін ықпалдастыру стратегиялары мен нәтижелерін қарастырады. Екі оқу орнының педагогтарының деректерін талдау негізінде интеграцияның табысты әдістері және олардың оқушылардың уәждемесі мен дамуына әсері анықталды. Оқу бағдарламаларын әдістемелік қолдау және бейімдеу қажеттілігі сияқты енгізу барысындағы кедергілер атап өтілді. Бұл шолу білім беру практикасын одан әрі дамыту үшін пайдалы ұсынымдарды қамтамасыз етеді.

Түйінді сөздер: құзыреттілікті интеграциялау, білім беру, оқушылар, педагогтар, стратегиялар, нәтижелер.

Введение. В современной системе образования ключевым аспектом является интеграция компетенций, которая становится все более актуальной в контексте быстро меняющегося мира и требований к подготовке кадров. Эта тема привлекает внимание исследователей, так как она напрямую связана с развитием компетентностного подхода к процессу обучения, способствует формированию гибких и адаптивных навыков у учащихся и обеспечивает их успешную интеграцию в общество.

Интеграция компетенций в образовании, как отмечают исследователи, представляет собой не только сочетание различных учебных предметов и дисциплин, но и взаимодействие между ними с целью формирования целостного видения мира и развития многофункциональных навыков у обучающихся [1]. Это, по словам А.А. Айткалиевой, позволяет детям лучше адаптироваться к современным вызовам и эффективно применять свои знания и умения в различных сферах жизни [2].

Цель статьи состоит в изучении стратегий интеграции компетенций в образовании. Для достижения этой цели поставлены следующие задачи:

1. Проанализировать современные подходы к интеграции компетенций в образовании.
2. Проанализировать практическое применение методики интеграции компетенций в учебном процессе.

Методология. Для достижения поставленных целей была использована смешанная методология исследования, включающая как качественные, так и количественные подходы.

Исследовательская часть. В рамках исследования был проведен опрос педагогов двух учебных заведений: КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная» и КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО. Цель опроса заключалась в выявлении мнения педагогов относительно интеграции компетенций в учебный процесс школьников. Также были изучены учебные планы, рабочие программы, методические разработки педагогов обоих учреждений.

Опрошено 7 педагогов КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная» и 8 педагогов КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО. Опрос проводился с использованием структурированного анкетного опроса, содержащего вопросы о следующих аспектах интеграции компетенций:

1. Знание о концепции интеграции компетенций.
 2. Участие в разработке интегрированных учебных программ.
 3. Опыт использования методов интеграции компетенций в учебном процессе.
 4. Оценка эффективности интеграции компетенций на уровне учебного заведения.
- В таблице 1 представлен сравнительный анализ результатов исследования.

Таблица 1 - Сравнительный анализ результатов

Критерий	КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная»	КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО
Используемые методы	проектная деятельность, проблемное обучение, ИКТ, групповая работа	модульное обучение, портфолио, кейс-метод, игровые методы
Результаты	повышение мотивации, развитие навыков межличностного взаимодействия, способность к самостоятельной работе	повышение уверенности, расширение возможностей социальной адаптации, готовность к дальнейшему образованию и трудовой деятельности
Трудности	недостаточная методическая обеспеченность, перестройка системы оценивания	сложность адаптации учебных программ, необходимость подготовки педагогов

Результаты исследования показывают, что как в КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная», так и в КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО существует высокая осведомленность среди педагогов о компетентностном подходе в образовании. В обоих учреждениях наблюдается использование различных методов и стратегий для интеграции компетенций в учебный процесс.

В КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная» предпочтительными методами являются проектная деятельность, проблемное обучение, использование информационно-коммуникационных технологий и групповая работа. В то время как в КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО широко применяются модульное обучение, использование портфолио, кейс-метод и игровые методы обучения.

Используемые методы и стратегии интеграции компетенций

КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная»:

1. Проектная деятельность (использовалась 5 из 7 педагогов - 71%).
2. Проблемное обучение (использовалось 4 из 7 педагогов - 57%).
3. Использование информационно-коммуникационных технологий (использовалось 6 из 7 педагогов - 86%).
4. Групповая работа (использовалась 3 из 7 педагогов - 43%).

КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО:

1. Модульное обучение (использовалось 6 из 8 педагогов - 75%).
2. Использование портфолио (использовалось 5 из 8 педагогов - 63%).
3. Кейс-метод (использовался 4 из 8 педагогов - 50%).
4. Игровые методы обучения (использовались 7 из 8 педагогов - 88%).

Результаты внедрения компетентностного подхода также демонстрируют положительные изменения. В КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная» это включает повышение мотивации и развитие навыков межличностного взаимодействия у школьников, а также улучшение их способности к самостоятельной работе. В КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными

потребностями города Рудного» УОАКО отмечается уверенность в себе у детей с особыми образовательными потребностями, расширение возможностей социальной адаптации и повышение уровня их готовности к дальнейшему образованию и трудовой деятельности.

Однако при внедрении компетентного подхода возникают определенные трудности. В КГУ «Общеобразовательная школа № 19 отдела образования города Костаная» педагоги выделяют недостаточную методическую поддержку и необходимость перестройки системы оценивания успеваемости школьников. В КГУ «Центр поддержки детей с особыми образовательными потребностями города Рудного» УОАКО отмечается сложность адаптации учебных программ для детей с особыми образовательными потребностями и потребность в специальной подготовке педагогов для работы в условиях инклюзивного образования.

Из результатов опроса видно, что большинство педагогов имеют представление о концепции интеграции компетенций и считают ее важной для образовательного процесса. Однако не все педагоги участвовали в разработке интегрированных учебных программ или имеют опыт использования методов интеграции компетенций. Важно обратить внимание на необходимость обучения педагогов методам интеграции компетенций и созданию условий для их активного применения в учебном процессе.

Практическое применение. Результаты исследования имеют практическую значимость для образовательных учреждений, поскольку позволяют разработать эффективные стратегии интеграции компетенций в учебный процесс. По мнению М.К. Садыковой, Г.А. Абиевой, путем адаптации учебных программ и методов обучения можно повысить эффективность образования и готовность учащихся к современным вызовам [3].

Рекомендации. На основе результатов исследования были сформулированы следующие рекомендации:

1. Адаптировать учебные программы с учетом интеграции компетенций.
2. Обеспечить профессиональное развитие педагогов для успешной реализации интеграции компетенций.
3. Внедрить механизмы оценки результатов интеграции компетенций, чтобы оценить их эффективность и корректировать учебный процесс.

Заключение. Интеграция компетенций в образовании играет ключевую роль в формировании гибких и адаптивных выпускников, способных успешно функционировать в современном мире. Данное исследование позволяет лучше понять процесс интеграции компетенций и разработать стратегии и методы, способствующие его успешной реализации. Дальнейшие исследования в данной области могут быть направлены на более глубокий анализ эффективности различных стратегий интеграции компетенций и их влияния на результаты образования.

Перечень использованных источников

1. Сапаргалиева М.К. Интеграция компетенций в образовании: теория и практика: Монография. - Алматы: ИД «Казахстан», 2021. - 232 с.
2. Айткалиева А.А. Компетентный подход в образовании: проблемы и перспективы реализации: Монография. - Нур-Султан: Изд-во «Білім», 2020. - 180 с.
3. Садыкова М.К., Абиева Г.А. Интеграция компетенций как фактор повышения качества образования в Республике Казахстан. Вестник КазНПУ им. Абая, 2022, - 6 (76), С. 123-130.

УЧЕНИЧЕСКОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ В ШКОЛЕ КАК НЕОБХОДИМЫЙ КОМПОНЕНТ СОВРЕМЕННОГО ВОСПИТАНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Алена Владимировна Тимофеева,
заместитель директора по воспитательной работе
КГУ «Белоусовская средняя школа №1»
отдела образования по Глубоковскому району
управления образования Восточно-Казахстанской
области, ВКО, Глубоковский район, п.Белоусовка.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль ученического самоуправления в школе как эффективного механизма развития правовых возможностей детей и молодёжи в современном казахстанском обществе.

Статья также исследует роль школьного самоуправления в формировании активной гражданской позиции и подчёркивает значимость обучения детей основам демократических отношений в обществе и предоставления возможности для активного участия в формировании разнообразной и насыщенной школьной жизни. Фокус делается на опыт деятельности школьного Парламента и комитета «Жас Ұлан» в Белоусовской средней школе №1».

Ключевые слова: ученическое самоуправление, организация школьной жизни, активная гражданская позиция, социальные и когнитивные навыки.

В настоящее время государство и гражданское общество активно поднимает проблему реализации правовых возможностей детей и молодёжи. В связи с этим перед казахстанской школой встала задача воспитания свободной, ответственной личности, человека культуры, который способен действовать в условиях правового государства творчески, инициативно, с пользой для себя и общества.

Одним из таких механизмов в рамках детско-юношеского общественного движения Республики Казахстан является школьный Парламент и комитет «Жас Ұлан»

Школьное самоуправление в Белоусовской средней школе №1 работает на протяжении многих лет. До 2011 года работал клуб старшеклассников «Альтаир», с 2011 по 2020 год - школьный комитет «Жас Ұлан». С 2021 года наряду с комитетом «Жас Ұлан» школьное самоуправление осуществляет свою работу по новому формату единой структурной модели в виде школьного Парламента.

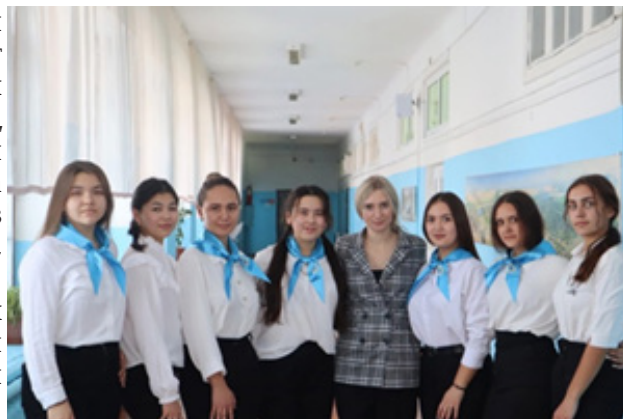
Структура Парламента состоит из 8 фракций: «Фракция права и порядка», «Фракция печати и информации», «Фракция спорта и здорового образа жизни», «Фракция счастья (психология)», «Фракция заботы (волонтерство)», «Фракция культуры и искусства (музыкальное, художественное творчество)» и «Фракция дебатного движения».

Руководителем школьного парламента является старший вожатый, курирует заместитель директора по воспитательной работе.

В основной состав школьного Парламента Белоусовской средней школы №1 входит 22 учащихся: Президент школы, Премьер-министр, 8 лидеров фракций, 8 заместителей лидеров фракций, 3 учащихся работают в школьном пресс-центре, также члены школьного самоуправления входят в добровольный клуб «Адал Ұрпақ».

Ежегодно в середине сентября в школе проходят выборы Президента школьного Парламента и выборы Лидеров фракций.

За неделю до выборов в Избирательной комиссии регистрируются кандидаты и проводят предвыборную программу. Все кандидаты активно участвуют в школьных мероприятиях, имеют большое желание сделать школу лучше.

С первого дня предвыборной кампании каждый кандидат ведет активную деятельность по привлечению избирателей, а именно развешивают по школе агитационные плакаты с программой, планом действий на ближайшее время и призывами голосовать именно за него. Демонстрируют через социальные сети и школьное телевидение «School TV» агитационные видеоматериалы. Выборы проходят очень активно и интересно, в атмосфере азарта и

праздника.

В чем же заключается основная цель функционирования в современной школе ученического самоуправления?

Прежде всего, в обучении детей основам демократических отношений в обществе, формировании активной гражданской позиции, а так же в получении возможности вносить в школьную жизнь яркие краски.

Участие в школьном самоуправлении помогает сформировать у школьников самостоятельно действовать, нестандартно мыслить, даёт возможность реализовывать свои идеи.

Одним из первых и ответственных мероприятий для школьного самоуправления является проведение Дня учителя и Дня дублёра.

День дублёра - праздник настоящего детского самоуправления, он является своеобразным подарком всем учителям к профессиональному празднику. Приготовленные конспекты, улыбки, хорошее настроение, приятные сюрпризы, волнение перед уроком – это и есть атрибуты долгожданного праздника.

Работа над Днём Дублёра начинается задолго до самого праздника. После распределения обязанностей начинается усиленная подготовка. Новоявленные учителя отлично понимают весь груз ответственности, который возложен на их «ученические» плечи и начинают готовиться к урокам. В День дублёра все ключевые посты в школе, начиная от учителей и заканчивая директором и завучами, занимают дети - ученики 8-11 классов.

Администрация в лице учеников тоже работает не покладая рук. На линейке ребята поздравляют учителей с праздником и знакомят учеников с преподавательским составом учителей-дублёров.

День самоуправления – это реальный шанс проверить свои силы. Понять, насколько тяжёл учительский труд. Быть может, этот день послужит отправной точкой для некоторых ребят, которые захотят связать свою жизнь с этой тяжёлой, очень необходимой профессией. Завершается День дублера концертом для учителей.

Активная работа школьного Парламента и комитета «Жас Ұлан» на протяжении всего учебного года является важной составляющей школьной жизни. Члены школьного Парламента принимают активное участие в различных мероприятиях, оказывая поддержку и помощь, как младшим школьникам, так и учителям.

Шефство над младшими школьниками является одним из способов передачи знаний и опыта старшеклассниками. Это помогает создать дружественную атмосферу и способствует развитию взаимопомощи и взаимодействия между разными возрастными группами.

Участие в различных мероприятиях, таких как благотворительная ярмарка «Осенняя фантазия», Осенний бал «Модный показ», интеллектуальные игры «Квиз-Плиз», «Что? Где? Когда?» «Последний герой», районная НПК «Мир вокруг нас», конкурсные программы «Мисс Барби», «Жигіт сұлтан», экологические и волонтерские акции «Чистый берег», «Таза Қазақстан», «Обелиск», флэш-мобы «Дыши свободно», «Мир без насилия», дебатные турниры «Ұшқыр ой алаңы», встречи за круглым столом с неправительственными организациями и другие мероприятия позволяет участникам Парламента проявить свои таланты, развить навыки организации командной работы, лидерства, публичных

выступлений и активно взаимодействовать с другими участниками образовательного процесса.

Школьный пресс центр играет важную роль в жизни школьного сообщества, предоставляя юным журналистам возможность выразить свои идеи и взгляды на актуальные события. Корреспонденты школьной телестудии «School TV» выполняют множество задач, чтобы создать разнообразные программы и передачи. Одной из основных задач школьного телевидения является создание новостных репортажей на актуальные темы. Юные журналисты исследуют и анализируют события, происходящие в их школе и за ее пределами. Это помогает всем участникам школьного сообщества быть в курсе происходящего и развивать навыки самостоятельного мышления и анализа.

Работая над проектом «Школьное телевидение» команда школьного пресс центра провела анкетирование: «Актуальность школьного ТВ»:

1) Всегда ли вы в курсе событий, происходящих в школе?

А) Да – 58,2% голосов

Б) Нет – 41,8% голосов

2) Как вы узнаете о событиях, происходящих в школе? (вопрос с возможностью выбора нескольких вариантов ответа)

А) От учителей – 58,2% голосов

Б) От друзей – 60% голосов

В) Из объявлений – 9,1% голосов

Г) Из соц. сетей – 30,9% голосов

3) Смотрите ли вы ролики с мероприятий публикуемые с соц.сетях?

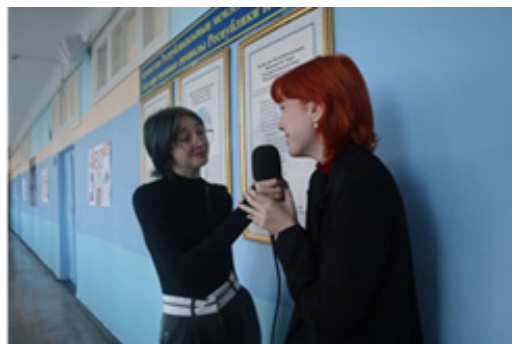
А) Да – 65,5% голосов

Б) Нет – 34,5% голосов

4) Считаете ли вы, что стоит развивать школьное телевидение?

А) Да – 69,1% голосов

Б) Нет – 30,9% голосов

Выводом члены школьного пресс-центра для себя сделали то, что многим интересна эта тема и это действительно то, что актуально в данный момент. Ведь одной из важнейших частей образовательного процесса является связь учителя, родителей и учеников.

В условиях современного жизненного ритма родители не всегда имеют возможность быть в курсе всех событий школьной жизни ребёнка. Использование сетевого пространства позволяет не терять связь школы с родителями.

Кроме новостных программ, школьные телевизионные студии также снимают и другие виды контента. Они могут записывать школьные праздники, музыкальные клипы, спортивные новости и проводить интервью с учителями и одноклассниками. Это позволяет подчеркнуть разнообразие интересов и достижений школьного сообщества.

Все мероприятия члены школьного парламента отражают в социальных сетях Вконтакте <https://vk.com/jasbka>, на канале You tube и в инстаграма на страничке «Школьный парламента БСШ №1» @_parlament_bssh_.

Организация совместных выездов с членами школьного Парламента на природу, в кинотеатр, проведение квестов и просмотр познавательных фильмов во время каникул способствуют укреплению взаимоотношений между членами школьного Парламента. А проведение игр «Кто я?», «Мафия», «Мемори», «Фанты» являются интересным способом совместного времяпровождения, который позволяет участникам развивать свои навыки коммуникации и взаимодействия.

Подведение итогов и обсуждение предложений и пожеланий по работе самоуправления являются важной составляющей процесса самооценки и планирования дальнейших действий.

Во время рефлексии «Пока горит свеча» лидеры фракций подводят итоги о проведённой работе, а также вносят предложения и пожелания по работе самоуправления на следующий период. Все внесённые предложения включаются в план работы.

Заседания школьного самоуправления проводятся ежемесячно, на заседаниях учащиеся

акцентируют внимание, что работа в ученическом самоуправлении – это невероятно почётная и важная миссия.

Старшеклассники обсуждают важные организационные вопросы, подводят итоги проведённой работы, более подробно разбирают работу каждой фракции и комитетов отдельно, а также учатся сотрудничать в команде, становятся полноправными партнёрами в решении важных проблем.

Вся работа строится на принципах взаимопомощи и доверия, стремления к развитию, равноправия всех обучающихся, коллективности принятия решений, приоритетности прав и интересов обучающихся, гуманности по отношению к каждой отдельной личности, открытости, добровольности, честности и уважения партнёров.

Участие в школьном самоуправлении имеет ряд значимых преимуществ для школьников. Во-первых, ученическое самоуправление предлагает старшеклассникам возможность принимать активное участие в процессе принятия решений, организации и проведении мероприятий, а также руководить проектами и инициативами.

Во-вторых, ученический Парламент и комитет «Жас Ұлан» предоставляют возможность школьникам высказывать своё мнение и вносить предложения по улучшению учебно-воспитательного процесса.

В третьих, школьники учатся ставить цели, планировать свои действия, распределять ресурсы и управлять временем, чтобы успешно выполнять свои обязанности и достигать поставленных задач.

В целом, участие в школьном самоуправлении способствует развитию личности школьников, формированию активных, ответственных и творческих граждан. Оно помогает им приобрести ценные навыки и опыт, которые будут полезны им в будущей жизни и карьере.

ИГРАЕМ В НАСТОЛЬНУЮ ИГРУ «ЗНАЮ!» - И ЗАПОМИНАЕМ БЕЗ ПРИНУЖДЕНИЯ ТАБЛИЦУ ПИФАГОРА

Н.А. Ходырева,

КГУ «Школа-лицей поселка Жезкент» отдела образования
Бородулихинского района управления образования области Абай

АНДАТПА

Бұл педагогикалық идеяның мақсаты-оқушыларға көбейту кестесін автоматты түрде білуге жағдай жасау, сандармен және кері жағдай жасау кезінде оңай әрекет ету және кестеден тыс көбейтуді орындау (өйткені, әрдайым сыныптастарынан озып, мәселелерді шешудің стандартты емес нұсқаларын табатын оқушылар бар), ал ұтымды жағы мәтінмен жұмыс істей білу және адал ынтымақтастыққа деген ұмтылысы болады.

ТІРЕК СӨЗДЕР

математикалық үстел ойыны «Мен білемін!», көбейту кестесі, көбейткіштер, фишка карталары, бәсекелестік, үстел қоңырауы

АННОТАЦИЯ

Цель данной педагогической идеи – создать учащимся условия для доведения до автоматизма знание таблицы умножения, чтобы легко действовать с числами и при выполнении обратных операций, и выполняя внетабличное умножение (ведь всегда есть ученики, опережающие

сверстников, находящие нестандартные варианты решения проблем), а бонусом будут идти умение работать с текстом и желание честно сотрудничать.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

настольная игра по математике «Знаю!», таблица умножения, множители, карточки-фишки, соревнование, настольный звонок

Со времён Пифагора и до наших дней математике в жизни людей уделяется всё большее значение. Как макромир, так и микромир требуют к себе всё более точного подхода в измерении величин – и важнейшее значение в этом имеет умение работать (считать) быстро и точно. Мир совершенствуется – и прогресс в виде вычислительных машин исключает необходимость знания таблицы Пифагора. Однако ещё Ж.Пиаже утверждал, что чем меньше ребёнок запоминает, учит наизусть, тем больше слабеет его память и ухудшаются речь и мышление. Именно это и наблюдается сейчас в обществе повсеместно. Как же сделать процесс тренировки запоминая интересным? При выборе приёмов активизации вычислительной деятельности необходимо отдавать предпочтение таким заданиям, где на первый план выходит познавательная мотивация. [1] Мы все родом из детства, где игра была основным видом деятельности, и, повзрослев, не отказываемся от неё, она просто модифицируется. Так мне пришла идея создать игру по математике «Знаю!» (аналогом которой нет), не с целью быстрого заучивания таблицы Пифагора, а для того, чтобы с помощью тренировки в игровой, соревновательной форме довести умение выполнять табличное умножение до автоматизма, то есть долгосрочное запомирование. Зачем? Данный навык пригодится учащимся на протяжении всей жизни.

Объект исследования: настольная игра по математике «Знаю!»

Предмет исследования: запомирование значений из таблицы Пифагора и соответствующих случаев деления.

Цель исследования: создать условия для доведения до автоматизма знание таблицы Пифагора.

В своём исследовании я исходила из гипотезы о том, что знание таблицы умножения будет доведено до автоматизма, если создать для этого условия, активизирующие и стимулирующие познавательную деятельность, в частности играть в настольную игру по математике «Знаю!» в точности по разработанным правилам не менее 2 раз в неделю.

В соответствии с объектом, предметом, целью и гипотезой исследования решались следующие задачи:

1. Анализ психолого-педагогической и методической литературы по проблеме развития саморегуляции, самоконтроля, внимания, школьной мотивации, познавательного интереса в младшем школьном возрасте.

2. Анализ психолого-педагогической и методической литературы по проблеме активного запоминая.

3. Отбор соответствующего диагностического инструментария для оценки уровня саморегуляции в интеллектуальной деятельности, уровня сформированности внимания и самоконтроля, уровня развития учебной мотивации, познавательной активности младшего школьника и определение показателей.

4. Проведение сравнительного анализа результатов исследования по созданию условий для доведения до автоматизма знание таблицы Пифагора.

5. Внедрение объекта исследования в другие группы исследования.

6. Систематизация, обобщение результатов исследования и трансляция опыта.

7. Оформление результатов исследования.

Исследование опирается на

–теоретические положения развития познавательного интереса (Г.И. Щукина);

–теорию системного изучения психолого-педагогического явления, даёт возможность раскрыть качественные характеристики познавательного интереса (Ю.К. Бабанский, В.А. Сластёнин и др.);

–фундаментальные положения личностно-ориентированного подхода в образовании (О.С. Газман).

Теоретическая и практическая направленность исследования определили выбор методов:

теоретических (теоретико-методологический и системно-структурный анализ, обобщение, синтез, сравнение, прогнозирование результатов);

эмпирических (беседа, наблюдение; педагогический эксперимент, мониторинг;

методы математической статистики и качественной обработки результатов). Исследование было проведено с сентября 2021 года по март 2024г.

Первый этап – отбор, изучение и обобщение психолого-педагогических, методических источников по теме исследования – длился с сентября 2021 г. по декабрь 2021г [2, 3, 4].

Второй этап – разработка игры, правил, инструкции, упаковки, различных вариантов игры, методического руководства, дополнительных рекомендаций, подготовка содержимого игры – длился с января 2022г. по март 2022г.

Третий этап – отбор соответствующего диагностического инструментария для оценки уровня саморегуляции в интеллектуальной деятельности, уровня сформированности внимания и самоконтроля, уровня развития учебной мотивации, познавательной активности младшего школьника и определение показателей, проведение сравнительного анализа результатов исследования по созданию условий для доведения до автоматизма знание таблицы Пифагора, апробация, – проходил с апреля 2022г. по май 2023г на базе класса, в котором преподавал исследователь. Влияние внедрённого методического пособия на уровень саморегуляции в интеллектуальной деятельности с помощью методики изучения саморегуляции (по У.В.Ульенковой), уровень сформированности внимания и самоконтроля по диагностике «Проба на внимание» (П.Я.Гальперин и С.Л.Кабыльницкая), уровень развития учебной мотивации, познавательной активности с помощью теста «Школьная мотивация» (автор Лусканова Н.Г.) отслеживалось психологом учебного заведения. Уровень качества знаний таблицы Пифагора и по предмету «Математика» отслеживался автором настольной игры по математике «Знаю!» (результаты влияния настольной игры по математике «Знаю!», фото 1).

Фото 1 - Результаты влияния настольной игры по математике «Знаю!»

Четвёртый этап - внедрение объекта исследования в другие группы исследования, систематизация и обобщение результатов исследования – проходил с сентября 2023г. по март 2024г. Исходя из положительных результатов исследования настольная игра по математике «Знаю!» в 2023-2024 учебном году была внедрена в практику работы некоторых школ Бородулихинского района области Абай, о чём свидетельствуют составленные акты о внедрении. Основные результаты исследования по применению в урочной и внеурочной деятельности методического пособия – настольной игры по математике «Знаю!» – были представлены на заседании методического объединения учителей начальных классов, посвящённом проблеме повышения уровня качества знаний учащихся, на республиканском конкурсе «Фестиваль педагогических идей» в номинации «Творческая волна» в районном и областном этапах, на республиканском конкурсе «Лучший сельский учитель» в Панораме педагогического опыта.

Заключительный этап – оформление результатов исследования (гипотеза нашла своё подтверждение) – длился с апреля по май 2024г.

Настольная игра по математике «Знаю!» способствует и формированию навыка смыслового чтения. Упаковка игры ассоциируется с чёрным ящиком, который можно начать исследовать, не открывая. Белый текст создаёт удобный для чтения контраст. Что же можно прочитать и изучить? Прочитать рекламу, вызов-призыв, изучить комплектацию игры, инструкцию, правила (упаковка игры, фото 2).

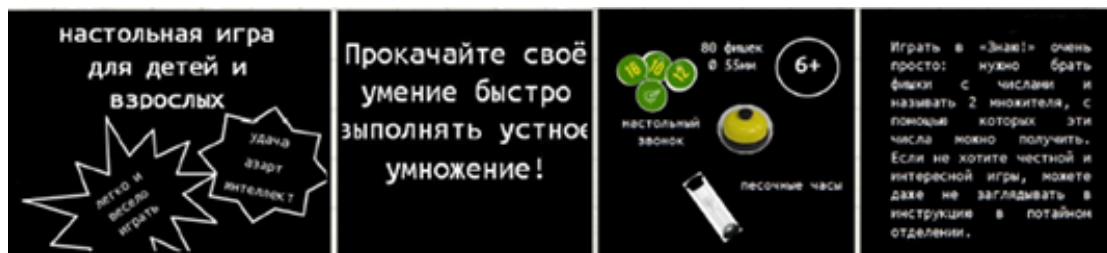

Фото 2 – упаковка игры

Изыюминку в соперничестве знатоков таблицы выполняет настольный звонок, до которого надо дотянуться раньше других, и если это удалось, не забыть крикнуть «Знаю!», прежде чем назвать два множителя, с помощью которых образовано изображённое число на перевёрнутой карточке-фишке. Победит тот, кто выиграет больше фишек. Если нарушена последовательность, ответ не засчитывается – фишка не зарабатывается. Данные «помехи» способствуют повышению уровня саморегуляции, концентрации внимания, самоконтроля в интеллектуальной деятельности.

Каким образом можно дать старт настольной игре «Знаю!»? Можно провести экспресс-опрос, показывая фишку со значением множителя. Ученик, раньше других и верно назвавший два его множителя, получает фишку. Таких фишек можно показать 10-15. Двум учащимся, собравшим больше всех фишек, и тем самым показавшим на уроке знание таблицы Пифагора, можно предложить провести (на уроке, перемене, до уроков, после уроков) битву знатоков таблицы, применив песочные часы (1,2 или 3 минуты) и считывая дополнительные метки на фишках.

Данная настольная игра позволяет осуществить дифференцированный подход (к примеру, игра группой учащихся по уровню знаний), и индивидуальный подход, в том числе к учащимся с особыми образовательными потребностями с созданием ситуации успеха.

Игра нашла отклик в сердцах педагогов. Систематическое применение пособия «Знаю!» так, как рекомендовано в методическом руководстве, позволяет повысить уровень учебной мотивации и, как следствие, качества знаний учащихся по математике. Уверена, что многим ученикам полюбится игра, и мы вместе, и ученики, и учителя, достигнем цели – отработать до автоматизма знание табличного умножения, чтобы легко действовать с числами и при выполнении обратных операций, и выполняя внетабличное умножение (ведь всегда есть ученики, опережающие сверстников, находящие нестандартные варианты решения проблем), а бонусом будут идти умение работать с текстом и желание учиться и честно сотрудничать.

Список использованной литературы

1. Белошистая А.В. Методика начального обучения математике: книга для учителя.- М.: ТИД «Русское слово - РС», 2011. – 288с.
2. Гончарова М.А., Решетникова Н.В. Образовательные технологии в школьном обучении математике: учебное пособие.-Ростов Н/Д: Феникс, 2014. – 266 с.
3. Истомина Н.Б. Методика обучения математике в начальных классах: учебное пособие.-М.: Академия, 2001.-288 с.
4. Шукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательного интереса учащихся – М.: Педагогика, 1988. – 208 с.

СИСТЕМНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ КАК СРЕДСТВО РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ ОБРАЗОВАНИЯ

Тулеспбергенова Айнагуль Камбаровна,
педагог-мастер. учитель математики
КГУ «Школа-гимназия №5» г. Алматы

Из Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы:

Научно-теоретической основой создания современной модели образования являются личностно-деятельностные и компетентностные подходы, ориентированные на реализацию концептуальных идей гуманистической парадигмы.

Я думаю, все мы понимаем, что задачей каждой организации образования является создание образовательной среды, благоприятной для гармоничного становления и развития личности обучающегося, сочетающего в себе национальные и общечеловеческие ценности, умеющего проявлять функциональную грамотность и конкурентоспособность в любой жизненной ситуации. А выполнить данную задачу поможет системно-деятельностный подход. В чем состоит суть этого подхода и чем он хорош? Психологи уже давно говорят о том, что каждый человек от рождения наделен определенным потенциалом, раскрытие которого зависит от условий окружающей среды и того общества, в котором растет ребенок. Но куда важнее то обстоятельство, что раскрыться этот потенциал может только в результате собственной, практической деятельности ученика. А деятельностный подход направлен на то, чтобы человек приобрел навыки и стремление к самостоятельному развитию, что обеспечивает целостную интеграцию личности в культурную и общественную среду. Основные задачи в этом случае являются следующими: во-первых, обучение самостоятельной деятельности и получение тех данных, которые пригодятся ему в дальнейшей карьере и жизни. Кроме того, системно-деятельностный подход способствует формированию надлежащих моральных качеств и устоев, которые помогут сохранить целостность личности даже в неблагоприятной среде. При системно-деятельностном подходе образуется целостная, критическая картина окружающего мира, человек приобретает ценнейшую способность не поддаваясь эмоциям, грамотно оценивать те события, которые происходят вокруг него в повседневной жизни.

Основная его суть состоит в том, чтобы дети не получали все данные в готовом, «разжеванном» виде. Подростки должны «открывать» новые сведения в процессе обучения. Задача учителя в этом случае - служить «путеводным маяком», который задает направление работы, а также подводит итог самостоятельной деятельности учащихся. Он же создает на своем уроке ситуации, чтобы учитель и ученики давали соответственно формативную оценку и взаимооценку действиям каждого ученика, а также самооценку.

Можно сказать, что деятельностный подход в обучении придает знаниям эмоциональный окрас, заставляет детей чувствовать значимость выполняемой ими работы. Все это приводит к тому, что ученики начинают учиться непринужденно, а потому, что им это действительно интересно.

Учебный процесс следует организовать так, чтобы дети чувствовали себя максимально комфортно с психологической точки зрения. Учащиеся и педагоги должны быть настроены действительно благожелательно по отношению друг к другу.

Может сразу возникнуть вопрос: как вообще проводить уроки, дабы в их ходе были достигнуты все требуемые цели?

Начну с постановки целей и задач. Приведу перечень целей и задач урока алгебры и начала анализа в старших классах, которые существенно повышают требования к рефлексивной деятельности учащихся: предполагается совместные усилия учителя и учеников по выбору учебно-познавательной задачи изучаемой темы и поиску направлений и способов решений, стимулирующие самостоятельное открытие учениками математических фактов; предусматриваются письменные исследования различных заданий и практических задач, где компьютер используется как виртуальная лаборатория, источник информации, тренажер устного счета, электронный калькулятор, используются демонстрационные материалы на компьютере разработанные учениками,

мультимедийные продукты.

Цель: формирование представлений о математике как универсальном языке науки, средстве моделирования явлений и процессов, об идеях и методах математики; пополнение и расширение умения и навыков владения устным и письменным математическим языком для получения знания; овладение компетенциями, необходимыми для развития способности к самоопределению, для совершенствования функциональной грамотности; развитие интеллекта для продолжения самостоятельной деятельности в будущей профессиональной деятельности; воспитание средствами математики культуры личности, понимания значимости математики для общественного прогресса через знакомство с историей развития математики.

Задачи: совершенствование практических навыков и вычислительной культуры, расширение и совершенствование алгебраических умения и навыков, сформированных в основной школе и его применение к решению задач по теме: ...; осмысление как потребности практики привели математическую науку к необходимости расширения понятия числа; осмысление того, что многие закономерности носят вероятностный характер; создание условия для сравнения шансов наступления случайных событий, оценки вероятности случайного события в практических ситуациях, сопоставления модели с реальной ситуацией; формирование представлений о вероятностно – статистических закономерностях в окружающем мире; способствовать развитию умения логически обосновывать суждения, выдвигать гипотезы и понимать необходимость их проверки; создание условия для плодотворного участия в работе команды, для самооценки и взаимооценки, умения самостоятельно и мотивированно организовывать свою деятельность; формирование умения использовать приобретённые знания и умения в практической деятельности и повседневной жизни для исследования (моделирования) сложных практических ситуаций на основе изученных формул и математических свойств; создание условия для умения ясно, точно и грамотно выражать свои мысли в устной и письменной речи, для совершенствования владения основными видами публичных выступлений (высказывание, монолог, дискуссия, полемика), следования этическим нормам и правилам ведения диалога (диспута).

Также, с учётом общей и специфической целей обучения математике думаю целесообразно применять следующие методы и формы обучения и воспитания:

1. Групповые, парные и индивидуальные формы работы

2. Логические методы познания: анализ, синтез, применение, сравнение и аналогия.

3. Математические методы познания: метод математического моделирования, аксиоматический метод. 4. Методы и приёмы реализации идей: Блиц-игра, Кластер (приём), Метод проектов, Кейс-стад, Учебная дискуссия, 6 шляп мышления, Корзина идей (приём), РАФТ (приём)... Мотивацией активности является своевременное оценивание действия обучающихся, в моей практике действенным было применение на уроке следующих видов и критериев оценивания работы учащихся: Деятельность учащихся оценивается по критериям, составленным самими учащимися. При формативном оценивании надо основываться на наблюдения самим учителем и результаты взаимооценивания в ходе одного урока. Критерии взаимооценивания отражают учебные цели урока. Примерные критерии оценивания творческих работ: умение формулировать проблему, достаточно замкнутый в себе рассказ (идея), количество использованных конкретных научных терминов (больше терминов больше баллов), способ подачи информации (умение донести, диалог т.е. не монолог, наглядность), системность. Некоторые задачи, решаемые школьниками, обсуждается с ними на уроках, так что решения не записывают и что-бы научить школьников писать связные математические тексты, время от времени (не чаще два раза в месяц) надо рассказывать им (делается учениками) что-либо сложное (рассказ длится не более одного урока) и достаточно замкнутое в себе, а затем попросить учащихся принести письменное изложение рассказанного, которое оценивается по критериям взаимооценивания.

И предоставляю вашему вниманию последовательность проведения одного из моих уроков, где подход к обучению системно-деятельностный.

Раздел	7.2.А Функция. График функции (15 ч)
Тема урока	Функции вида $y=ax^2$, её свойства и график. всего 4 часа (1 урок)
Цели обучения	7.4.1.10 строить график функции $y=ax^2$ ($a \neq 0$) и знать её свойства;

Ход урока

этапы урока	Виды упражнений, запланированных на урок	Ресурсы
Начало урока	1. Организационный момент для создания коллаборативной среды. Приветствие. Раздаются листы оценивания на группы (Приложение1). Деление на группы. (Мозаика) Детям выдаются части изображения, и они должны найти детей, у которых есть другие части этого изображения. В дальнейшем это изображение можно использовать по теме (изображение — парабола).	[4]
Настройка		
Подготовка к исследованию	Проверка домашнего задания . Цель: знают линейную функцию, её свойства и строят график; могут исследовать график линейной функций; Взаимопроверка. По слайду с выполненным заданием. Оценивание: взаимопроверка, словесный комментарий учителя.	
	2. Актуализация опорных знаний с целью вызвать интерес к теме и для определения темы урока: Задание группе «Заполни пропуски». Дескрипторы: распознают функцию; определяют то, что функцию можно задать в виде графика; демонстрируют знание формулы площади квадрата; Оценивание: словесный комментарий учителя, оценка группы.	Дидактический материал
Середина урока Исследование	Раздаются Листы успеха Исследовательское обучение используют ресурсы для исследования тем Цель: развитие интереса учеников к теме урока Критерии: используют ресурсы для исследования функции $y=x^2$ и формируют свои выводы. 1.Задание: Выполните построение графика функции $y = x^2$, используя таблицу значений. Взаимопроверка по рисунку на слайде. 2. Задание : На слайде четыре рисунка: Какое изображение лишнее? Почему? Учащиеся знакомятся с графиком функции $y = x^2$, и его названием - парабола. Так вспоминают или напомним что для деления на группы в начале урока были использованы изображения Аналогично выполните построение графика функции $y = -x^2$. Дескрипторы: Строят график функции $y= x^2$ по таблице; Формативное оценивание: словесные комментарии учителя; лист успеха ученика	Раздаточный материал [3] [4]
Двигаемся дальше	Цель: проверить навыки нахождения промежутки возрастания / убывания функции и других свойств функции; проверка уровня умений и навыков. 1. Деление-Разминка: Раздаю карточки с числами 4; 3; 1,5; 0,5; 1/4; 0,2 они садятся в группу где $a > 0$. Также раздаю карточки с числами -4;-3;-1,5;-0,5;-1/4; -0,2 они садятся в группу где $a < 0$ Ещё раздаю карточки: $y= 2x^2$ и $y= -2x^2$ с таблицей. Затем, объединив учащихся в группы, предлагаю каждой группе выполнить построение графиков $y = ax^2$, со следующими условиями:	[5] [6] [7]

	<p>1-ая группа: 1 подгруппа: $a > 1$; $y = 4x^2$, $y = 3x^2$, $y = 1,5x^2$; 2 подгруппа: $0 < a < 1$; ($y = 0,5x^2$, $y = 1/4x^2$, $y = 0,2x^2$; 2-ая группа: 3 подгруппа: $a < - 1$; $y = - 4x^2$, $y = -3x^2$, $y = -1,5x^2$; 4 подгруппа: $-1 < a < 0$; $y = -0,5x^2$, $y = -1/4 x^2$, $y = - 0,2x^2$</p>	
Рефлексия Принимаем меры (действуем)	<p>Цель: понять насколько ученики осознали свойства функции $y=ax^2$ и овладели навыками построения её графика для последующего планирования . 1. Приём «Анкета» Дескриптор - находит область определения функции; и.т.д. Домашнее задание:</p>	[5] [6] [7]

Используя системно-деятельностный подход, я думаю мы подарим ребёнку радость творчества, осознание авторского голоса и у нас будут прекрасные ученики!

Список использованной литературы

1. Карабалаева Т.А. Кадырова С.У., Вольхина С. Ф., Штерн Е.П., Липилина О.В., Иянь М.Ю., Сагингалиева Л.В., Джумадиляева А. Сборник к развитию функциональной грамотности на уроках математики. Методическое пособие. ГНМЦНТО Алматы, 2018.
2. ИМП 2021-22
3. <https://yandex.kz/images/search?text>
4. <http://compedu.ru>
5. <http://tube.geogebra.org/b/72440#>
6. <http://rechneronline.de/function-graphs/>
7. <http://nsportal.ru/shkola/algebra/library/2012/12/18/prezentatsiya-k-uroku-algebry-v-8-klasse-funktsiya-ukkh-eyo>

ОРГАНИЗАЦИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ ПРИ РАБОТЕ С НАУЧНЫМИ ПРОЕКТАМИ ПО БИОЛОГИИ

Разиченко Ольга Валентиновна,
учитель химии и биологии, педагог-исследователь КГУ
«Переметнинская общеобразовательная школа отдела образования
района Байтерек Управления образования Западно -Казахстанской
области»

Аннотация

Мақалада биология бойынша оқушылармен зерттеу қызметін ұйымдастырудың әдістері мен әдістері сипатталған. Онда зерттеу жобаларын құрудың негізгі принциптері, оқушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыру тәсілдері, сондай-ақ биологиялық эксперименттерді жүргізу және талдау әдістері қарастырылады. Мақала биология бойынша оқушылармен жұмыс істейтін және олардың ғылыми сауаттылығы мен практикалық зерттеу дағдыларын арттыруға мүдделі оқытушылар үшін пайдалы ресурс болып табылады.

Түйінді сөздер: зерттеу қызметі, биоиндикация, практикалық дағдылар

Аннотация

Статья описывает методы и приемы организации исследовательской деятельности с учащимися по биологии. В ней рассматриваются основные принципы построения исследовательских проектов, подходы к формированию исследовательских навыков у учащихся, а также методики проведения и анализа биологических экспериментов. Статья является полезным ресурсом для преподавателей, работающих с учащимися по биологии и заинтересованных в повышении их научной грамотности и практических навыков исследования.

Ключевые слова: исследовательская деятельность, биоиндикация, практические навыки

Введение

Исследовательская деятельность в области биологии является важным аспектом образования, позволяющим ученикам развивать критическое мышление, аналитические навыки и способствует формированию научного мышления. Однако, не всегда учащимся предоставляются возможности для проведения самостоятельных исследований в рамках учебного процесса. В данной статье будет рассмотрено, как организовать исследовательскую деятельность учащихся при работе с научными проектами по биологии, чтобы стимулировать их интерес к предмету и развить у них необходимые навыки.

Методика

Для успешной организации исследовательской деятельности необходимо использовать разнообразные методы и инструменты. Важно провести подготовительную работу, определить тему исследования, поставить цели и задачи, выбрать методы сбора и анализа данных. Также важно обеспечить учащихся доступом к необходимой литературе, оборудованию и материалам. Необходимо также оценить уровень подготовки учащихся и адаптировать методику исследования под их потребности.

В качестве примера приведу работу ученика по теме: «Мониторинг состояния окружающей среды села Переметное методом биоиндикации качества пыльцы покрытосеменных растений»

В настоящее время можно считать общепринятым, что основным индикатором устойчивого развития является качество среды обитания. Биологический контроль состояния окружающей среды включает две основные группы методов: биоиндикация и биотестирование.

Биоиндикация – обнаружение и определение экологически значимых природных или антропогенных нагрузок на основе реакций на них живых организмов непосредственно в среде их обитания

От загрязнения воздуха страдают все живые организмы, но особенно растения, имеющие очень высокую интенсивность газообмена, в разы превышающую газообмен у человека. По этой причине растения наиболее пригодны для обнаружения начального изменения состава воздуха.

Высокая чувствительность к действию мутагенов проявляется у покрытосеменных растений, в результате чего нарушается процесс образования пыльцы вплоть до полного отсутствия в пыльниках нормальных пыльцевых зерен. Обычно у растений в нормальных условиях пыльца имеет хорошее качество и процент нормальных пыльцевых зёрен близок к 100 %. Повышенное загрязнение среды произрастания может снизить этот процент до 50% и ниже.

Гипотеза: по качеству пыльцы растений можно определить степень загрязнения окружающей среды

Объект исследования: морфологические качества пыльцевых зерен покрытосеменных растений

Предмет исследования: состояние окружающей среды села Переметное

Цель работы: определить степень загрязнения окружающей среды села Переметное методом биоиндикации качества пыльцы покрытосеменных растений.

Палинологические методы биоиндикации – это оценка качества среды обитания, уровня её загрязнения, где в качестве тест - объекта используется пыльца растений [3].

Актуальность работы:

Показатель жизнеспособности пыльцы довольно широко используется для биоиндикации состояния окружающей среды [3]. Однако подобные исследования велись в основном в условиях таежной зоны, где в качестве индикатора использовалась пыльца хвойных растений. В степной зоне подобных исследований не было, и сведения о воздействии химического загрязнения на пыльцу широколиственных пород, а также травянистых

растений отсутствуют. Это делает палинологические исследования перспективным и актуальным направлением в разработке систем биомониторинга особо опасных промышленных объектов.

Установлено, что в условиях экологического неблагополучия меняются многие показатели растений, в частности обмен веществ, что негативно сказывается на процессах микроспоро- и гаметогенеза и растения продуцируют большое количество аномальных

(тератоморфных, уродливых) и стерильных пыльцевых зерен. При этом, чем хуже экологическая обстановка, тем выше процент патологически развитых пыльцевых зерен и наоборот. Отмечено, что количество тератоморфных пыльцевых зерен значительно увеличивается вблизи крупных промышленных центров [1]. Показатели аномальности пыльцевых зерен можно использовать для оценки экологической пластичности и толерантности репродуктивных механизмов растений [2]. Об ухудшении состояния растений могут свидетельствовать высокая изменчивость морфологических характеристик пыльцы. Преимуществами данного метода анализа являются быстрота выполнения опытов и возможность скрининга большого объема проб. Имеются и недостатки: необходимо четкое соблюдение сроков отбора проб, возможно влияние специфических погодных условий года, сильно выраженная сезонная приуроченность для большинства видов [2].

Проведенное исследование включало в себя работу с биологическими образцами, сбор данных на месте, анализ полученных результатов. Ученик провел изучение качества пыльцевых зерен 5 видов выбранных растений на 5 экспериментальных площадках, расположенных на разном расстоянии от центра села с разным экологическим состоянием: нефтебаза, АЗС, парковая зона, железная дорога, асфальтный завод.

В ходе исследования были выявлены важные закономерности в поведении организмов, их взаимодействии с окружающей средой и другие интересные аспекты. Полученные данные были обработаны и проанализированы с использованием статистических методов, что позволило сделать выводы и сформулировать рекомендации.

По результатам исследования было установлено, что загрязнение атмосферного воздуха влияет на растения и их пыльцу, представляет серьезную угрозу здоровью населения, способствует снижению качества жизни. Воздействие токсичных веществ, загрязняющих воздух, вызывает: рак, лейкемию, астму, полиноз, аллергический дерматит и ринит, эндокринные заболевания, респираторные заболевания, сердечно – сосудистые заболевания, болезни печени и желчевыводящих путей.

Практическое применение

Полученные результаты исследования могут быть использованы в учебном процессе для проведения дополнительных практических занятий, лабораторных работ или научных проектов. Это позволит стимулировать интерес учащихся к изучению биологии, улучшить их понимание предмета и развить практические навыки.

Рекомендации

Для успешной организации исследовательской деятельности учащихся необходимо учитывать их уровень подготовки, интересы и индивидуальные особенности. Рекомендуется предоставить им возможность выбора темы исследования, провести подготовительные занятия по методике исследования, обеспечить доступ к необходимым ресурсам. Также важно создать условия для обсуждения результатов исследования, оценки полученных данных и формирования выводов.

Заключение

Исследовательская деятельность учащихся по биологии имеет большое значение для развития их научного мышления и практических навыков. Организация такой деятельности требует внимательного подхода и использования разнообразных методов. В данной статье были рассмотрены основные аспекты организации исследовательской деятельности, ее методика и практическое применение. Рекомендации, представленные в статье, могут быть использованы педагогами и научными сотрудниками для успешного внедрения исследовательских проектов по биологии в учебный процесс.

Перечень использованных источников

1. Биомониторинг состояния окружающей среды: учебное пособие / Под. ред. проф. И.С. Белюченко, проф. Е.В. Федоненко, проф. А.В. Смагина. – Краснодар: КубГАУ, 2014. – 153 с.
2. Вронский В.А Экология и окружающая среда. Словарь-справочник.- Издательский центр «МарТ», 2008, 432 с.
3. Дзюба О.Ф. Тарасевич В.Ф. Морфологические особенности пыльцевых зерен *Tilia cordata* Mill. В условиях современного мегаполиса // Пыльца как индикатор состояния окружающей среды и палеоэкологические реконструкции: Междун. Семинар. СПб, 2001. С.79-90.

АНАЛИТИКАЛЫҚ ТАЛДАУДЫ ДҰРЫС ЖҮРГІЗУДІҢ МАҢЫЗЫ

БҚО, Теректі ауданы, Подстепный №1 жалпы орта білім беретін мектебі

Директордың ғылыми-әдістемелік жұмысы жөніндегі орынбасары
Абдуайтова Куляш Жолдасовна, педагог-зерттеуші

Аналитика – белгілі бір маңызды ақпаратты алу мақсатында деректерді интерпретациялау процесі. Аналитика болашақта басқару шешімдерін қабылдауға негіз болатын пайдалы үлгілерді (сурет, шаблон, пішін) табуға, болжам жасауға және жиналған деректерден үйренуге мүмкіндік береді. В.Б. Исаковтың пікірі бойынша, «аналитика (аналитикалық қызмет) – жинақталған ақпарат жиынтығынан жаңа өзекті білімді игеруге бағытталған интеллектуалдық шығармашылық қызмет»; «шешімдерді дайындау мен қабылдауға байланысты интеллектуалдық қызметтің айрықша түрі»

Аналитиканың мақсаты белгілі бір проблемадан, мәселеден туындайды және мақсатты аудиторияны, объектіні, затты, көрсеткіштерді, индикаторларды және білім берудегі аналитиканы жүзеге асыру үшін қажет басқа да механизмдер мен құралдарды айқындайды.

Мектептің қызметін жақсарту мақсатында сапалы талдау жүргізу үшін мектептің тәрбие және басқару жүйелері неден тұратынын, оқыту және тәрбиелеу заңдылықтары мен принциптерін, оқушы тұлғасының дамуының жеке және жас ерекшеліктерін, педагогті кәсіби тұрғыдан дамыту ерекшеліктерін білу және түсіну қажет.

Мектептің оқу-тәрбие процесін жетілдіру немесе мектепті басқару жүйесінің тиімділігін арттыру мақсатында сапалы аналитикалық талдаудың маңызы зор.

Аналитика басқару қызметінде пайдалы болуы үшін, ол белгілі бір мақсатқа бағдарланғаны дұрыс.

Өкінішке орай, аналитикалық жұмыста мынадай жағдайлар жиі кездеседі:

- Мақсат айқын емес;
- Тек деректер жинақтаумен шектеледі. Айталық, дарынды оқушылармен жұмысты қорытындылау бағытында мектеп оқушыларының пәндік олимпиадаға қатысы, нәтижесі туралы аналитикалық талдау жасадық делік. Көбіне деректердің сандық жағына назар аударамыз. Яғни қатысушылар, жүлдегерлер санын жазумен шектелеміз. Ал аналитикалық талдау жасауда, мысалы, 46 оқушы қатысып, 25 жүлделі орын алса, қалған оқушылардың орынға ілікпеу себептерін немесе аз балл жинауының себептерін анықтау, келешекте жүлдегерлер қатарының артуы үшін, жоғары балл алу үшін қандай шаралар алу қажеттігін

айқындау, былайша айтқанда сапалық көрсеткіштерін назардан тыс қалдырамыз.

Нақты мақсат белгілі болып, жауабын табу керек сұрақ белгілі болғанда ғана, сапалы аналитика жүзеге асырылады.

Ал мақсат проблемадан туындайды және келесі мәселелерді айқындайды:

- Неліктен, қандай себеппен талдау керек?
- Не үшін талдау керек?
- Нені талдау керек: жүйе, процесс, нәтиже, жағдай?
- Талдауда нысанның қандай нақты сипаттамалары қолданылады: көрсеткіш, индикатор, контекст?

Талдау дегеніміз не? Талдау – біртұтас нәрсені егжей-тегжейлі зерттеу үшін ажырату, бөлшектеу.

Аналитикалық талдау деректерге негізделеді. Бұл деректердің әртүрлі түрлеріне қатысты: сандық және сапалық деректер, құжаттар, суреттер және т.б.

Білім беру саласында аналитика жүргізуде деректердің келесі сипаттамалары маңызды болып саналады:

Деректердің өзектілігі: Білім берудегі аналитикада қолданылатын деректер өзекті болуы керек.

Деректердің сенімділігі: Бұл деректерді алу үшін қандай дереккөздер қолданылған, бұл деректер қандай құралдардың көмегімен алынған, бұл құралдар қаншалықты сенімді, қаншалықты валидті және деректерді алуға, оларды өңдеуге және интерпретациялауға

қандай мамандар қатысқан, олар өз жұмысына қаншалықты мұқият және жауапты және т.б. мәселелерге байланысты.

Ақпараттың толықтығы: Бұл принцип ақпаратты мүмкіндігінше толық ашуға мүмкіндік беретін деректерді жинақтау керек екендігін білдіреді. Ақпарат толыққанды болуы үшін деректер жүйенің барлық элементтері мен байланыстары туралы және әртүрлі көзқарастар тұрғысынан бізге қажетті барлық фактілерді сипаттауы керек деген тұжырым жасауға болады.

Деректердің салыстырмалылығы: Салыстыру, салғастыру – бұл талдау құралы. Салыстырусыз біз баға бере алмаймыз. Деректердің салыстырмалылығын қамтамасыз ететін сипаттамалар мен шарттарды ескеру маңызды.

1 – бірінші салыстырмалылық факторы – деректерді алудың бірыңғай әдістемесі.

2 – екінші салыстырмалылық факторы – деректерді алудың бірыңғай көздері, мысалы, егер біз қатар сыныптардағы білім сапасын салыстыратын болсақ, бұл оқу мақсаттары бірдей БЖБ/ТЖБ деректері болуы керек.

3 – үшінші салыстырмалылық факторы – деректерді жинаудың біркелкі мерзімдері. Егер біз деректерді бір сыныпта – оқу жылының басында, ал енді бір сыныпта оқу жылының аяғында жинайтын болсақ, бұл деректер белгілі бір себептерге, бірқатар өзгерген жағдайларға байланысты өзара салыстыруға келмейтін болады. Бұл ұстанымды айқындау үшін біз бір сыныптың оқу жылының басындағы және оқу жылының соңындағы деректерін ала аламыз, олар бір-бірінен ерекшеленетін болады.

Аналитикалық талдау кезінде біздің барлық қорытындыларымыз бен тұжырымдарымыз, барлық түсініктемелеріміз дәлелді болуы керек, яғни олар дәлелденуі керек.

Аналитика белгілі бір нәрсенің неліктен орын алғанын және әрі қарай не болатынын түсінуге бағытталған. Деректерге негізделген белгілі бір нақты уақыт мерзіміндегі кеңейтілген аналитика «Әрі қарай не болады?» деген сұрақ қойып, оған жауап беру мүмкіндігін болжауға мүмкіндік береді. Болжамдау саласындағы мұндай құнды білім нұсқаулар әзірлеуге және үлкен шығындарға ұшырататын тиімсіздіктің немесе қателіктердің қайталануына жол бермейтін, ақауларды азайтатын тұрақты жүйелік өзгерістер енгізуге мүмкіндік береді.

Білім берудегі аналитиканы қолдана отырып, біз белгілі бір нәрсенің жақсы немесе нашар жүзеге асып жатқанын көреміз, оның себептерін түсінеміз, салдарларын білеміз, бірақ одан әрі жаңа шешімдер қабылдау керек болады. Біз мектептің білім беру жүйесін тиімдірек болатындай етіп қалай өзгерту керек екендігін түсінуіміз керек және бұл үшін де біз білім берудегі аналитикалық процедураларды қолданып, жаңа педагогикалық жағдайларды қарастыруымыз және оларды оңтайландыруға тырысуымыз қажет.

Пайдаланылған әдебиет:

1. Коваль Н.Н. Структура аналитической деятельности руководителя общеобразовательной организации (Білім беру ұйымы басшысының аналитикалық қызметінің құрылымы// Самарский научный вестник – 2016. - №1. – 161-168-бб.

2. Коростелев А.А. Аналитическая деятельность управления: теоретический аспект (Басқарудағы аналитикалық қызмет: теориялық аспект// Вектор науки ТГУ. – 2012. - №2. – 35-41-бб.

НҰРХАН ЖЫРЛАҒАН ДАСТАНДАР

Бекенова Салтанат Қалихановна
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі
А.Құнанбаев атындағы мектеп-гимназиясы
Абдуллина Ардақ Амирхановна
аға оқытушы, педагогика ғылымдарының магистрі
Ы.Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты

Аңдатпа. Қазақстанның Халық ақыны, Мемлекеттік сыйлықтың иегері Нұрхан Ахметбековтің артында өшпес мол мұра қалды. Мақалада топжарған ақынның өмір жолы мен әдеби ортасы зерделеніп төкпе жыр, өміршең дастандары бүгінгі күн көзқарасында ғылыми тұрғыда сараланады. Нұрхан ақын жырлаған «Есім сері», «Қарға», «Аманкелді» дастандары туралы жан – жақты баяндалады.

Түйін сөздер: ақын, дастан, эпикалық дастан, тарихи шындық, батыр, көркемдік сипат.

Аннотация. О бессмертном наследии народного поэта, лауреата государственных премий Нурхана Ахметбекова. В статье дан анализ жизненного пути, отражение его в произведениях поэта с сегодняшних позиций. Всесторонний анализ поэм «Есім сері», «Қарға», «Аманкелді».

Ключевые слова: поэт, поэма, эпическая поэма, историческая правда, батыр, художественный образ.

Annotation. The article is about the heritage of the great national poet, the winner of the state prize Nurkhan Akhmetbekov, his life and creative work as a poet, analysis of his poems «Yessim seri», «Karga», «Amangeldy».

Key words: poet, poem, epic poem, historical truth, warrior, fiction character.

Кіріспе

Қазақ халқының әдебиет саласының қай түрі болмасын ХХ ғасырда жаңа белестерге көтеріліп, ұлттық нақыштар сомдала түсті. Елімізде болып өткен түрлі тарихи өзгерістерге орай дамып жаңғырып отырды. Төңкерісшіл кезең, аласапыран жылдардағы А.Б. Айтұрсынов жетекшілік еткен «Қазақ» газеті халық өмірінің сан алуан көкейкесті мәселелерін көтерумен қатар, рухани байлығымыз болған әдебиетімізді дамытуға басшы болды, елді өнер-білімге үндеді. Ғасыр басында дүниеге келген «Айқап» журналы да хылықтың қоғамдық және ағартушылық ой-пікірін жетілдіріп, мәдениеті мен әдебиетін насихаттап, тілін ұштартуда көп іс тындырды. Екі басылымда да халықтың ауыз әдебиеті үлгілері тұрақты жарық көріп тұрады. Осы кезеңде қазақ тілінде кітаптар да көптеп шығады. Солардың ішінде қазақтың ауыз әдебиетінің үлгілері «Қобыланды батыр», «Қыз Жібек», «Айман-Шолпан», «Біржан сал мен Сара қыздың айтысы», «Мың бір мақал» сынды үздік нұсқалары көпшілік оқырмандар қолына тиеді. Абай Құнанбаевтың өлеңдер жинағы, Ахмет Байтұрсыновтың «Қырық мысалы» мен «Масасы», Міржақып Дулатовтың «Оян, қазағы» басылып шығып, қазақ әдебиетінің жедел өркендеуіне үлкен ықпал етеді. Әрине, бұрыннан қазақтар арасында кең тараған Шығыс әдебиетінің үлгілері: хисса, дастандар да бұл кезең жеке-жеке кітап болып шыға бастаған-ды.

Қазақтың халық поэзиясын дамытуға үлкен үлес қосқан ақын Нұрхан Ахметбековтың жырлары мен дастандарын соғыстан кейінгі жылдары торғайлықтар мен көрші облыстың тұрғындары ойын-тойларда жиі жырлайтын. Осы орайда Торғайдың топжарғандары атанған Нұрхан Ахметбековтың туғанына 80 жыл толуына орай жазылған «Аты аңызда, өлеңі ауызда» деп аталатын естелігінде Сырбай Мәуленов былай деп жазады: «...Шынында да Нұрхан өлеңі халықтың жүрегіне құйылған нәрлі өлеңдер еді. Ақынның аузынан төгілген табиғи өлеңдер төңіректі түгел шарпып, заматында аттылы жолаушыға ілесіп аймаққа дүрілдеп тарай жөнелетін. Содан да оның көп өлеңдерін, дастандарын тыңдаушы халық деп қабылдайтын...».

Нұрхан Ахметбековтың халық поэзиясын дамытуға қосқан үлесін сыншы ғалым Есмағанбет Ысмайылов «Ақындар» атты кітабында арнайы атап өтеді. Е.Ысмайылов 1946 жылы халық ақындарынан өзінің өмірі, ақындық қызметі, шабыттанар сәті туралы

анкеталық сұрақтарға жауаптар алады. Сонда, ғалымның ақындық шабыт туралы сауалына Нұрхан ақын былай деп жауап қайырады: «...Суырып салып айту үшін қызба, шаттық көңіл керек. Өте қуанышты қызғылықты мәжілісте халықтың ынта қойып тыңдауына қарай суырып айтып кете аламын. Немесе, бір адамға қатты кейіп қалсам, сол адамды өлеңмен қатты жерлеп, сыпаттап тастаймын. Онда да өлең қолайлы шығып кетеді. Ал, енді біреудің өтінішімен айтқан бірлі-жарым суырып салма онша жақсы бола бермейді».

Әдістеме

Әдебиеттегі эпикалық жанр үлгісі дастан сөзінің мағынасы парсыша-айту, баяндау, жырлау деген түсінік беріледі. Олай болса Нұрхан Ахметбеков те өз өңірінің тарихын айтып өткен эпикалық жырларына арқау еткен, сүбелі дастандар жазып жырлаған ақын. Ақын шығармаларынан ХІХ ғасырдың екінші, ХХ ғасырдың бірінші жартысын қамтыған ел тарихын оқып, тануға болатындай күрделі дастандар оқуға болады. ХІХ ғасырдың басты оқиғасы болған Кенесары - Наурызбай бастаған халық көтерілісі «Жасауыл қырғыны» дастанында жырланса, 1916 жылғы ұлт-азаттық қозғалысы, көтерілістің батыр қолбасшылары Аманкелді мен Әліби туралы «Аманкелді дастанында» сөз болды, 1932-1933 жылдардағы елімізде қолдан жасалған аштықтың анық айғағындай «Күләндам» дастаны бар, Ұлы Отан соғысы туралы «Дабылыңды қақ, балам» дастан-толғауын да жазған. Осы аралықтағы ел тұрмысы, әлеуметтік жәйі, тыныс-тіршілігі «Есімсері», «Қарға», «Албан Жұпар ханым», «Қамарлы заман» дастандарында жүйелі баяндалады.

Н.Ахметбековтың туғанына 90 жыл толуына орай жазған «Топжарған» мақаласында Ғ.Қайырбеков ақын дастандары туралы былай деп жазады: «Өз тұстастарында Нұрхан тек Иса Байзақовқа тұстас болатын, соның поэмаларының түр-тұлғасы, жырлау, суреттеу әдісі мүлде жақын келеді десек қателесе қоймаймыз...»[1].

Халықтың әлеуметтік маңызы зор мәселелер төңірегінде Нұрхан ақын 7 дастан өшпес мұра қалдырды. Енді, сол дастандардың көркемдік дәрежесі қандай, көтерген мәселесін қалай дамытқан, басты тұлға жекеленіп көрінген бе, шығарманың көркемдік тәрбиелік мәнін сөз етіп көрелік.

Дастанның бірінші кітабы 1951 жылы Қасым Аманжоловтың редакциясымен жеке кітап болып шықса, екінші кітабы «Аманкелді» деген атпен 1962 жылы шығады.

Шығармада шындық жырланады. Алаш съезінде Әлихан, Ахмет, Міржақып сынды қазақ зиялыларының көсемдік танытқандары да, жиынның басшылығына сайланғаны да шындық еді. Тек, кейін ғой Аманкелдіні Алаш көсемдерінен бөлгеніміз. Автор солай жазуға мәжбүр болды. Сонда да жоғарыдағы шумақтағыдай «баласы аты шулы Бөкейханның» атаулы ақын Нұрхан тарапынан ерлікке саюға болады. Ел арасында беделі асып, жауға батырлығымен алдырмаған Аманкелді тұрады:

Ауылға жайып кетті жау өсекті,
Жаманат, жан түршігер қауесетті.
Қашам деп Аманкелді қаза тапты,
Адасқан ақылынан жан есепті.

Бұрын сұлу Балым Аманкелдінің өзіне арнаған «Қалқам шырақ» әнін естісе, енді жаманат хабар жетіп, «қара желеңді айқара жамылып», зарланып қалады. Сонда да «сегіз мың сарбазы бар» көтерісшілер уақытша үкіметке бағынбайды. Жетісу Шу асуға дайындалып жатады. Осы сәт Аманкелді тірі деген хабар жетіп, елде үлкен той болады. Батыр мен Балым үйленеді. Көтерісшілер көңілді еді. Бұл Торғай қаласындағылардың, ауқаттылардың мінез, құлқы, екі жүзді алдамшы әрекеттері еді. Сарбаздар болса, Жыланшық жыл ойында Торғай қаласын шабуылдауға дайындалып жатты. Торғай төрелерден тазартылады да. Сом білек еңбекшілер біріккенде «кәрі жалған» Ресей қуатты күші алпауыттардың аяғы аспаннан келді. Төңкерісшілер жеңді. Автор осы ойды керемет теңеулі сөз тіркестерімен шебер жеткізеді.

Батыр жау қолынан қапылыста қаза табады. Халықтық жырлардағыдай Аманкелдінің жан жары Балым батырға жоқтау арнайды:

Орданы бұзып олжа алдың,
Қиын да желден жол салдың
Момынға теңдік бермеген,
Олжадан басқа көрмеген,
Төбесін жардың шонжардың...

Нұрхан ақын дастанның соңғы сөзінде:

Елімнің жырға қосып батыр ұлын,
Арнадым жырдың соған тақырыбын

Орнатты Аманкелді ескерткішін,
Төріне астананың халқы бүгін...[3].

Елінің мақтанышы халық батыры танылған Аманкелді бейнесі көпшіліктің көз алдында, есімі ұмытылмайды деп эпикалық деңгейде шарықтады.

Ақынның керемет дастандарының бірі – «Есім сері» дастаны. Қазақы дала ауыл жастарының бірін бірі ұнатқан адал махаббаты жолындағы күресі, сана-сезімнен қойылған кедергілер. Дәулеттімен дәулетті қыз беріп, келін түсіре алысатын кезең. Мұндай теңсіздікке, әділетсіздікке қарсы тұратын, таза махаббаты жолында өлімге бас тіге күресушілер де өмірде кездескен. Нұрхан жырлаған Есім мен Қадишаның сүйіспеншілік жолындағы күресі дастанда шынайы суреттеледі. Дастандағы оқиға екі кейіпкердің Есмағанбет қарт пен оның туған ұлындай болып кеткен жиені Есім атынан баяндалады.

«Меймандос, мейірманды Меңдіқара» үйінде бас қосқан жиында 19 жылдан кейін кездесіп қалған екі мұңдық дастанның негізгі арқауы өткен жайдан сыр шертеді. Есмағанбет – Қазанбасы мен Аманды қыстаған Әлім байдың түйешісі. Әлім болса Есімге:

Қатырып ат мінгізді арғымақтан,
Ақ сұңқар алып жолға жарғылатқан
Орынбор, Омбы, Сібір, Еділ, Жайық
Мал тартып алдырады әрбір жақтан...

Қазақ даласындағы қоғамдық дерт - әйел бостандығы мәселесін шешудегі ерлікті жырлаған «Есім сері» дастаны ақынның оқушысын тапқан тәуір туындыларының бірі. Осы тақырыптағы дастандар арасына «Есім сері» көшбастаушылар санатына енген шығарма.

«Қарға» дастаны баспасөз бетін 1958 жылы Нұрхан Ахметбековтың «Тосын толғау» жинағы арқылы жарық көрді. Кейін ақынның «Жасауыл қырғыны» аталатын дастандар жинағына кіріп, 1972 жылы «Жазушы» баспасынан басылып шықты. Дегенмен, баспа жүзін көрмей тұрып-ақ ел арасына кең тараған шығарма, жыршылар аузында жатталған дастан. Оның басты сыры дастанның оқиғасы қызық, тілі жатық, ұйқасымы жеңіл. Ақынның өзі жырлағанындай:

Ертегі естімеген елден шығар,
Асыл тас айдын шалқар көлден шығар
Тарихты тәтті сөзбен таңырқату

Көңілі ашық, тілі орамды ерден шығар... – дегендей бұл дастан көңілі ашық, тілі орамды ер ақынның қаламынан шыққан асыл туынды. Әңгіме дастанның басты тұлғасы Қарға атынан баяндалады. Дастан желісі Қарға басынан өткерген тәлімдік мәні зор екі оқиғадан ғана тұрады.

Қайсар Қарға байға жалшылыққа бармайды. Кедей жігіттің басқа кәсібі – ұрлық қана.

Мен кеттім бір заманда елден жырақ,
Құла тұз, күз бен шыңды қылдым тұрақ
Бірдікін бірге әкеп матастырып,
Соқтықпай кедейлерге жүрдім бірақ...

Қарға осындай көп жүрістерінің бірінде ұятты да болды, сүйгені Гүлсіммен де ұшырасады. Ұятты ісі ұрлығын жасырамын деп көрге түсіп, көрбақ болып, батыр Төлек Жәукенің қолына түседі. Көрбақтың ісі ашылып, ұятты болып тұрып: «Көрдім деп қалар екем сізді кім деп?» деп жөн сұрауы батылдығы болар. Оның бұл батылдығы болмаса, Төлек Жәуке есімі тарихта да қалмас еді.

Шал айтты: -пайда бермес ұсақ айла,
Ғибрат бұл ісіңнен таптың пайда
Сұрасаң, менің атым Төлек Жәуке
Мерт болдың арыстандай шапқан айға...[4]

Ұсыныс

Дербес тәуелсіздігіне қолы жеткен халқымыздың рухани өркендеуіне ақын Нұрхан Ахметбековтің еліне қалдырған мол мұрасы ел кәдесіне жарары анық, ақынның шығармашылық мұрасында үйренерлік жақсылығы жетерлік, құндылықтары басым. Ақын халқымен бірге жасайды, жырлары ғасырлар асқарынан өтіп, уақыт шыңына көмілмей, жарық жұлдызай ХХІ ғасырда да оқыла бермек.

Қорытынды

Ақын Нұрхан Ахметбековтың әдеби мұрасы ел әдебиеті тарихынан елеуді орын алады. Әсіресе, ауыз әдебиетінің жазба әдебиетімен жалғасатынын ғылыми тұрғыдан тануда ақын шығармашылығы барынша бағалы дүниелер екені анық.

Ақын мұрасы: шуақты жыр, көлемді дастан, екпінді толғау, алаулы айтыс шумақтары

Егемен ел игілігіне айналапы отыр. Топжарған ақынның терме, толауғалары, өлең - жырлары көлемді дастандары халық аузында жиі айтылады.

Арқаның ақиық ақыны, Жамбыл атындағы республикалық сыйлықтың лауреаты Нұрхан Ахметбеков аты аңызда, өлеңі ауызда қалған арқалы ақынның бай қазынасы халқымен бірге жасай бермек, болашақ ұрпақ кәдесіне жарары сөзсіз.

Қолданылған деректер тізімі

1. Қазақ Совет энциклопедиясы. 4 - том. 132-133
2. Ахметбеков Н. Жасауыл қырғыны. -Алматы:Кітап,1951
3. Ахметбеков Н.Тосын толғау. Поэмалары. -Алматы,1958
4. Ахметбеков Н. Аманкелді. Поэма.-Алматы,1962

ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ УЧАЩИХСЯ, ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЬНУЮ ПРАКТИКУ

Злаудинова Гульмира Муталимовна

учитель математики,
КГУ «Общеобразовательная школа №155», г Алматы

Аннотация

В данной статье рассматривается, как на уроках математики можно с помощью активных методов обучения влиять на повышение мотивации обучающихся, способствуя лучшему освоению ими образовательной программы, что обязательно скажется на повышении качества образования. Для наглядности были представлены примеры использования активных методов на различных этапах урока.

Ключевые слова: мотивация, математика, активные методы, игра, умения, этапы урока, качество образования.

Как повысить качество знаний учащихся? Любой учитель знает, что заинтересованный школьник учится лучше. Мотивацией обуславливается целенаправленность деятельности, ее организованность и устойчивость. Повышение качества образования произойдет, тогда и только тогда, когда повысится мотивация учащихся к учению. Поэтому очень важно создание педагогических условий для активизации мотивационной сферы любого учащегося, независимо от его способностей.

Для ребенка любого возраста, интересной и желанной является игровая форма обучения, соответственно, при использовании активных методов лучше достигаются образовательные цели. Таким образом, игровая форма будет способствовать более эффективному освоению школьниками образовательной программы.

Мотивация в обучении играет большую роль. На основе научных исследований мотивации обучающихся, были выявлены закономерности. Однозначно можно сказать, что для успешной учебы значение мотивации выше, чем значение интеллекта обучающегося. Часто на практике мы убеждаемся, что высокая мотивация обучающегося с низкими интеллектуальными способностями помогает ему достичь хороших результатов в обучении. Тогда как, имея хорошие способности, но низкую учебную мотивацию, не приходится говорить о весомых достижениях в учебе.

Цели школьного образования, поставленные государством, обществом и семьей, включают, как получение знаний и навыков, так и развитие, и реализацию природных способностей ребенка. Оптимальной для достижения данных целей представляется игровая среда без принуждения, где дети могут проявлять инициативу, самостоятельность и реализовывать свои способности. Внедрение активных методов в процесс обучения,

позволяет создать игровую среду, как на уроке, так и во внеклассной деятельности.

Учитывая, как быстро все меняется в обществе и экономике, можно понимать, как много требуется сегодня от учащихся. Им нужно научиться находить эффективные решения сложных вопросов, уметь налаживать нужные коммуникации с разными людьми и при этом оставаться нравственными. Перед школой стоит задача – чтобы каждый выпускник обладал набором нужных знаний, умений и качеств, которые позволят ему уверенно чувствовать себя во взрослой жизни. Для этого и нужно эффективно организовывать образовательный процесс, используя новые педагогические технологии, активные методы обучения.

Активные методы обучения формируют:

- интеллектуальные умения, то есть умения добывать информацию, обрабатывать и преобразовывать её;
- коммуникативные умения, то есть донести свою позицию до других, понять другие позиции, договариваться с людьми, для того, чтобы сделать что-то сообща;
- оценочные умения, то есть оценивать жизненные ситуации, объяснять свою позицию, самоопределяться в системе ценностей;
- организационные умения, то есть формулировать цель, составлять план действий, действия по реализации плана и оценки результата.

Активный метод обучения – это методы, которые при изучении учебного материала, позволяют активировать и разнообразить мыслительную и практическую деятельности учащихся. К активным методам, относятся методы, которые используются в процессе проведения образовательного мероприятия, для создания более творческой, свободной обстановки. Для каждого этапа урока надо использовать свои активные методы, которые позволят продуктивно решать конкретные задачи этапа.

На этапе создания благоприятной атмосферы на уроке можно использовать различные игры, демонстрацию видеосюжета, разминку, мультфильм и т.д. Грамотно продуманное начало урока поможет динамично начать урок.

На этапе проверки домашнего задания можно применить стратегии: «Щадящий опрос», «Опрос в парах», «Интеллектуальная разминка», «Тихий опрос», «Блиц-опрос по цепочке», «Пресс конференция», «Найди ошибку», «Тесты», «Снежный ком», «Пинг-понг», «Светофор», «Лото», «Диктант значений», «Условные обозначения», «Крестики-нолики» и т.д.

Блиц-опрос по цепочке:

Суть блиц-опроса заключается в том, что первый ученик задает короткий вопрос второму ученику, второй дает ответ и задает свой вопрос третьему учащемуся, и так далее по цепочке до последнего ученика. Время на ответ - несколько секунд. Учитель имеет право снять вопрос, если он не соответствует теме урока или недостаточно корректен. Ученик имеет право отказаться от процедуры блиц - опроса, в таком случае учитель должен заранее выяснить, кто из учащихся будет принимать участие в опросе, чтобы избежать разрыва цепочки.

Игра «Крестики-нолики».

Условия игры следующие. Класс делится на команды. Назначаем капитанов. Два капитана играют на определение права первого хода (можно использовать су-ли-фа).

Учитель по очереди каждой команде читает утверждения, на которые надо ответить либо «да», либо «нет». Капитан команды, посоветовавшись с командой, дает ответ. Если ответ верный, то называет номер клетки. Если ответ неверный, то ход пропускается.

Стратегии для этапа вызова:

«Видео», «Угадай слово по картинкам», «Угадай слово по определению», «Тест с ключевым словом к теме урока», «Ассоциации к ключевому слову», «ЗХУ», «Опора на жизненный опыт учащихся» и т.д.

Тест, с ключевым словом к теме урока

Составляются простые тестовые примеры на повторение. В ответе зашифрована буква. В результате складывается либо ключевое слово, либо ключевая фраза, связанная с темой урока.

Угадай слово по картинкам

Подбираются несколько картинок, объединенные одним словом, что является ключевым словом в теме урока.

В процессе урока нужно регулярно изучать новый материал. Вместо привычного объяснения можно использовать стратегии для самостоятельного изучения материала:

«Чтение с маркировкой», «Мозаика», «Зиг-заг», «Жигсо», «Карусель», «Бортовой журнал», «Дневник двойной записи», «Метод опорных слов», «Дерево предсказаний», «Сводная таблица», «Диаграмма Венна».

Стратегия «Дневник двойной записи»- служит для того чтобы связать материал темы с их опытом и любознательностью. Учащиеся при изучении новой темы должны заполнить таблицу. Время заполнения зависит от степени сложности темы. Для защиты у доски приглашаются несколько учеников из числа наиболее полно отработавших тему.

Ключевые слова	Комментарии

При изучении первых тем можно помочь учащимся, с выбором ключевых слов, постепенно приучая выбирать ключевые слова самостоятельно.

Например, при изучении темы «Решение квадратных уравнений» (8 класс) можно задать таблицу:

Ключевые слова	Комментарии
1.Квадратное уравнение 2.Коэффициенты 3.Дискриминант 4.Формулы корней 5.Количество корней	

После самостоятельного заполнения таблицы учащимися, можно обсудить их работы, после чего показать окончательный вариант заполнения:

Ключевые слова	Комментарии
1.Квадратное уравнение 2.Коэффициенты 3.Дискриминант 4.Формулы корней 5.Количество корней	$ax^2+bx+c=0$ a, b, c $D= b^2- 4ac$ $x_{1,2} = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$ <p>1. Если $b^2-4ac >0$, то два различных действительных корня. 2. Если $b^2-4ac =0$, то два совпадающих действительных корня. 3. Если $b^2-4ac <0$, то не имеет действительных корней.</p>

Стратегия «Карусель» - служит для того, чтобы обобщить изученный материал, подготовиться к суммативной работе.

Класс разбивается на 6 групп. Каждая группа по номеру группы получает соответствующую карточку с одним заданием. Задания составляются по материалу всей главы. У каждой группы маркер определенного цвета. По команде учителя, учащиеся обсуждают условие задания в группе, записывают решение (при этом каждый представитель группы должен разобраться с заданием). По сигналу учителя они меняются заданиями (передают задания в соседнюю группу, по часовой стрелке). Просматривают решение соседней группы и добавляют свои комментарии. Процесс повторяется до тех пор, пока группы не получают свои первоначальные карточки. Каждая группа знакомится с комментариями соседних групп. Задания, вызвавшие противоречивые рассуждения или затруднения во многих группах, обсуждаются у доски.

Например, по теме «Квадрат суммы и квадрат разности двух выражений» (7 класс)

Задания для групп:

1) Выполните действие $(x/3-2)^2$

- 2) Упростите $(3a + 2b)^2 - (5a - 3b)^2$
- 3) Представьте в виде квадрата двучлена $16k^2 - 56kn + 49n^2$
- 4) Решите уравнение $(3x + 2)^2 = 0$.
- 5) Представьте в виде квадрата двучлена $4x^2 + 8xy + 4y^2$
- 6) Представьте в виде многочлена $(1 \frac{1}{2}x - y)^2$

По теме «Решение квадратных уравнений» (8 класс) группы получают следующие задания:

- 1) Найдите дискриминант уравнения $16x^2 - 2x - 5 = 0$.
- 2) Сколько корней имеет уравнение $3x^2 - x - 2 = 0$?
- 3) Решите уравнение $7(1-x) = (2x+3)(1-x)$
- 4) Решите неполное квадратное уравнение $7x^2 - 4 = 0$
- 5) Решите с помощью теоремы Виета $x^2 + 4x + 3 = 0$
- 6) Составьте квадратное уравнение, корни которого равны 2 и 5

По теме «Решение уравнений приводимых к квадратным уравнениям» (8 класс).

Задания для групп: Решите уравнение

- 1) $(2x+3)/(x+2) = (3x+2)/x$;
- 2) $x^4 - 5x^2 + 4 = 0$
- 3) $(2x-3)/x - x/(2x-3) = 0$ (введением новой переменной)
- 4) $x^2 + 2x = 0$;
- 5) $2x^4 + 5x^2 - 3 = 0$;
- 6) $(2\delta + 1)^2 + 6(2\delta + 1) - 7 = 0$

Этап рефлексии. Так как рефлексия помогает получить учителю обратную связь от ученика, этот этап очень важен. Для того чтобы скорректировать следующий урок нужно обязательно выяснить, что ребята поняли хорошо, а что необходимо повторить и над чем нужно еще поработать.

Виды рефлексии:

рефлексия по усвоению материала:

Синквейн, Диамант, Тест, Задания на закрепление материала, Реклама, Письмо, Шпаргалка (опорный конспект), Нарисуй свой мозг, Кластеры.

Рефлексия деятельности на уроке:

«От кулака до пяти пальцев», «Большой палец», «СМС-сообщение», «Лестница успеха».

Рефлексия эмоционального состояния:

«Рефлексия настроения «Радуга»», «Солнышко», «Смайлики», «Светофор».

Если правильно запланировать и продумать, как использовать активные методы обучения на различных этапах урока, то мы обязательно увидим результат. Учащиеся будут активно мыслить и участвовать на всех этапах, что непременно приведет к лучшему усвоению учебного материала, а соответственно и более высокому качеству овладения новыми знаниями и умениями.

«Ребенок, никогда не познавший радости труда в учении, не переживший гордости от того, что трудности преодолены, - это несчастный человек», - писал известный педагог В.А.Сухомлинский.

Активные методы обучения максимально комфортно смогут помочь приблизиться ученику к процессу познания, чтобы он с интересом мог учиться, а учитель мог обучать учащихся с интересом. И это в нашей власти взрослых помочь ребенку стать более счастливым!

Использованная литература:

1. Руководство для учителя Первый (продвинутый) уровень. Второе издание. АОО «НИШ» ЦПМ, 2014 г
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология под ред. В.В. Давыдова. // Педагогика-Пресс, 1999.
3. Ковалев В. И. Мотивы поведения и деятельности. – М., 1988. – 232 с.
4. Маслоу А. «Мотивация и личность», СПб, 1999.
5. Кусаинов А.К. Качество образования в мире и в Казахстане/Алматы, 2013.- 196 с.

ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ШКОЛЫ: ЗАЧЕМ СОВРЕМЕННОМУ УЧИТЕЛЮ ЦИФРОВЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ?

Короткова Ирина Геннадьевна
учитель биологии

филиал НАО «Республиканская физико-математическая школа», г. Астана

Аннотация:

Современная система образования, обладая относительной самостоятельностью и стабильностью, оказалась в противоречии с обществом, изменившим ориентиры своего развития: классно - урочная система не способствует развитию личных инициатив учащихся по изучению чего-то нового, установлению объективной связи между собственными знаниями и реальным миром, поиску нестандартных ответов вместо использования стереотипных моделей. Образование будущего должно быть не местом передачи знаний, а местом инвестирования в умы учащихся, сосредоточением творчества и инновационных идей. Для этого следует привести образовательные программы в соответствие с нуждами цифровой экономики, широко внедрять цифровые инструменты в учебную деятельность и включить учителей в информационно-образовательную среду.

Ключевые слова:

обновленное содержание образования, цифровая грамотность, информационно-образовательная среда, цифровая трансформация школы, цифровые компетенции учителя.

В настоящее время мы переживаем так называемую четвертую промышленную революцию: внедрение цифровых технологий в производственные процессы. Это означает, что работники, выполняющие механические задачи, станут менее востребованными; и наоборот, те, кто сможет взаимодействовать с существующими IT технологиями и будут иметь спрос на рынке труда. В мире, насыщенном автоматикой, компьютеры и роботы должны стать нам не конкурентами, а помощниками. Компьютерная грамотность, как мы ее понимаем сейчас, – умение пользоваться интернет-браузером, отправить электронную почту или написать текст в текстовом редакторе – будет необходимым, но совершенно недостаточным для работы навыком. [1].

Учитывая вышеупомянутые факторы, становится ясно, что именно система образования является ключевым элементом для формирования цифровой грамотности учащихся, назрела цифровая трансформация школы, важным аспектом которой становится профессиональное развитие педагогов в области цифровых технологий.

Предложенная Я. А. Коменским классно-урочная форма организации образовательного процесса, предъявляла к учителю «в каждый час, день, месяц и год учитель должен знать, чем занять ученика». В свое время такая система обеспечивала социальный прорыв, решая проблемы массового распространения общественно-полезных знаний, формирование общих умений и навыков, освоение норм поведения общения для социума. Под эти задачи был определен и функционал педагога, который должен был обладать специализированными знаниями, умениями и навыками в своей предметной области.

Однако ситуация коренным образом изменилась в силу введения обновленного содержания образования. Для учителя выполнение этих задач и этого функционала становится уже неоправданным, неактуальным в силу распространения новых цифровых решений. Так, массовое распространение знаний посредством учебника и рассказа учителя становится неэффективным при наличии доступной сети Интернет и размещенного в ней разнообразного контента. Сегодня снимается задача доставки информации, которую ранее обеспечивал учитель. Становится излишним деление на дисциплины, классы и поурочное получение информации в одном строго заданном месте и временном промежутке. К ученикам предъявляются новые базовые требования к умениям и навыкам.

Распространение и развитие онлайн-школ, курсов, электронных энциклопедий, в которых каждый может найти для себя доступное и полное объяснение любой темы, отодвигают на второй план роль учителя, как просто транслятора информации. Да и

сами учебники в ближайшее время подвергнутся трансформации: от оцифровки текста учебника для зачивания в электронную книгу до создания интерактивного учебника или чат-бота, способного ответить на вопросы ученика или адаптировать содержание в зависимости от заданий. В этом случае так же функции учителя по контролю продвижения ученика по образовательному контенту и подбору материала также отпадают.

На первый взгляд, развитие онлайн-сервисов поддержки образования вообще позволяет ученику обходиться без помощи учителя и учиться, не выходя из дома, посредством компьютера. Однако, такие навыки 21 века - критическое мышление, креативность, коммуникация и коллаборация - при таком обучении не развиваются. Между тем, именно эти навыки будут необходимы людям будущего. Ведь уже сегодня лучшие проекты, исследования и открытия совершаются командами творческих людей, умеющих ориентироваться в информационном мире.

В этих условиях преобразуется и миссия школы – она должна стать образовательным местом, где каждый ученик может научиться анализировать и преобразовывать внешнюю информацию, осуществлять творческое взаимодействие в коммуникации и совместной деятельности с другими.

Учитель при этом занимает позицию человека, который помогает ориентироваться в столь разнообразном контенте образовательной среды, коммуницировать и действовать продуктивно. И здесь наступает противоречие: не все учителя в достаточной мере обладают навыками поиска информации и общения в цифровом мире, которые сами учащиеся хорошо и быстро осваивают. В этом случае, перед современным учителем появляются новые задачи: организация поискового интереса учеников, прояснение и формулирование образовательного запроса. Главной миссией, при этом, становится - научить ребенка учиться. А мастерство и профессионализм учителя могут поддерживаться и развиваться через использование цифровых инструментов и технологий.

Таким образом использование цифровых технологий в обучении является необходимым, но не достаточным требованием для развития знаний и навыков, необходимых в 21 веке. Оно должно сопровождаться реформированием учебного плана (содержанием), изменениями в методах обучения, которые способствуют развитию навыков в конкретной предметной области, и изменениями в оценивании.

Важно понимать, что в сегодняшнем открытом образовательном пространстве ученику предоставляется замечательная возможность творчески подходить к созданию собственного образовательного маршрута. Современный учитель позволяет ученикам быть соавторами урока через, например, поиск и подбор ресурсов, технологию «перевернутый класс», выбор уровня освоения материала, реализацию ролей в командной работе. В настоящее время среди широко применяемых образовательных технологий выступает виртуальное образование путем погружения в среду виртуальной реальности (VR) или дополненной реальности (AR).

Тем не менее, цифровизация образования ставит перед учителем множество вопросов этического плана и проблем безопасности, непосредственно влияющие на процессы развития и обучения. И здесь выступают на первый план мастерство, чуткость и личные качества педагога, а его цифровые компетенции становятся необходимым условием трансформации современной системы образования.

Цифровые компетенции преподавателя - использование цифровых технологий для профессиональной коммуникации, сотрудничества и профессионального развития.

Таким образом, современный педагог должен обладать следующими цифровыми педагогическими компетенциями:

- умение находить и оценивать учебные материалы в онлайн-формате;
- использование онлайн-инструментов для внедрения современных педагогических методик;
- создание, редактирование и распространение мультимедийного контента;
- способность создавать виртуальные образовательные платформы для своего класса, такие как блоги, сайты или вики-платформы;
- активное использование социальных сетей для профессионального развития и обмена опытом с коллегами;
- формирование сетевых сообществ с другими преподавателями для обмена информацией и улучшения практики;
- рекомендации и распространение образовательных ресурсов среди своих учеников и коллег.

Система образования эволюционирует: доступность образовательных ресурсов растет, цифровые возможности становятся доступными для людей всех возрастов, появляются новые инструменты и формы обучения. Создается цифровая образовательная среда, объединяющая все элементы образовательной системы, и развивается цифровая педагогика, позволяющая адаптировать образовательный процесс под индивидуальные потребности каждого в онлайн-среде.

Список использованных источников:

1. Артамонова Е. Компетентностный подход к формированию педагога в условиях модернизации образования // Воспитание школьника. - 2008. - №1. - С. 2-6.
2. Аюпова, К.Е. О профессиональной компетентности педагогов школы // Современная школа Казахстана.- 2014.- № 1.- Б.14-17.

МОИ ПРИЕМЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

**Сыдихова Г.Ш.
Учитель математики
КГУ «Лицей №134» г.Алматы**

Аннотация

Статья «Мои приемы для повышения качества знаний на уроках математики» посвящена методикам и практическим приемам, которые автор успешно применяет в учебном процессе для улучшения усвоения материала школьниками. Основное внимание уделяется инновационным подходам, таким как использование интерактивных технологий, дифференцированный подход к обучению, а также применение проектных и исследовательских методов. Автор делится личным опытом внедрения этих приемов, описывает их влияние на мотивацию учащихся и повышение их успеваемости. В статье приводятся конкретные примеры уроков, методические рекомендации и практические советы для преподавателей математики, направленные на создание более эффективной и увлекательной учебной среды.

Ключевые слова: качество знаний, математика, инновационные методы, дифференцированный подход, интерактивные технологии.

Аңдатпа

Мақала «Математика сабақтарында білім сапасын арттыруға арналған менің тәсілдерім» мектеп оқушыларының материалды меңгеруін жақсарту үшін автор табысты қолданатын әдістемелер мен практикалық тәсілдерге арналған. Негізгі назар интерактивті технологияларды пайдалану, оқытуға сараланған тәсіл, сондай-ақ жобалық және зерттеу әдістерін қолдану сияқты инновациялық тәсілдерге аударылады. Автор осы тәсілдерді енгізу тәжірибесімен бөліседі, олардың оқушылардың мотивациясы мен үлгерімін арттыруға әсерін сипаттайды. Мақалада сабақтардың нақты мысалдары, әдістемелік ұсыныстар мен математиканы оқытушыларға арналған практикалық кеңестер келтірілген, олар неғұрлым тиімді және қызықты оқу ортасын құруға бағытталған.

Түйінді сөздер: білім сапасы, инновациялық әдістер, интерактивтік технологиялар, сараланған тәсіл, математика.

Введение

В условиях современного образовательного процесса важность повышения качества знаний учащихся приобретает особое значение. Особенно это актуально для математики, как одного из фундаментальных предметов, который закладывает основу для дальнейшего обучения в различных областях науки и техники. Целью данной статьи является рассмотрение и анализ методик и приемов, направленных на улучшение качества знаний

на уроках математики. Задачи статьи включают в себя: описание инновационных подходов к обучению, анализ их эффективности и практическое применение в образовательной практике.

Методология

Для исследования использовалась комбинированная методология, включающая качественные и количественные методы. В качестве основных методов сбора данных использовались наблюдения за учебным процессом, опросы учащихся и педагогов, а также анализ успеваемости. Инструменты для сбора данных включали анкеты, тесты и интервью. Для анализа данных применялись статистические методы, позволяющие определить эффективность различных приемов и методик.

Исследовательская часть

Описание исследования

Исследование проводилось в течение одного учебного года в средней общеобразовательной школе. В исследовании участвовали учащиеся 7-9 классов, а также преподаватели математики. Основное внимание уделялось следующим методикам:

1. Использование интерактивных технологий (интерактивные доски, образовательные платформы, виртуальные лаборатории).
2. Дифференцированный подход к обучению, включающий создание индивидуальных образовательных траекторий для учащихся с различным уровнем подготовки.
3. Проектные и исследовательские методы, направленные на развитие критического мышления и самостоятельной работы учащихся.

Основные результаты

Анализ результатов показал, что использование интерактивных технологий значительно повышает интерес учащихся к предмету и улучшает их успеваемость. Дифференцированный подход позволяет более эффективно учитывать индивидуальные особенности учащихся, что положительно сказывается на их учебных результатах. Проектные и исследовательские методы способствуют развитию навыков самостоятельной работы и критического мышления, что также отражается на качестве знаний.

Анализ данных

Для анализа данных использовались методы описательной статистики и корреляционного анализа. Результаты показали, что учащиеся, участвовавшие в экспериментальных методиках, демонстрируют более высокие результаты по сравнению с контрольной группой. Графики и диаграммы, приведенные ниже, иллюстрируют полученные результаты.

Группа	Начало года	Конец года
Экспериментальная	3.5	4.2
Контрольная	3.4	3.6

График 1: Средний балл успеваемости по математике

Группа	Начало года	Конец года
Экспериментальная	65%	85%
Контрольная	60%	68%

График 2: Уровень мотивации учащихся

Практическое применение

Применение описанных методик на практике показало их высокую эффективность. Интерактивные технологии позволяют создавать более увлекательные и наглядные уроки, что способствует лучшему усвоению материала. Дифференцированный подход помогает учитывать индивидуальные потребности учащихся, а проектные методы развивают важные навыки, необходимые в современном мире. Преподаватели отметили положительное влияние этих методик на учебный процесс и высокую мотивацию учащихся.

Рекомендации

На основе проведенного исследования можно сформулировать следующие рекомендации для успешного внедрения методик в учебный процесс:

Подготовка преподавателей: необходимо проводить регулярные тренинги и семинары для преподавателей, чтобы они могли эффективно использовать интерактивные технологии и другие инновационные методики.

Индивидуальный подход: разрабатывать индивидуальные образовательные траектории для учащихся с учетом их уровня подготовки и интересов.

Оценка результатов: проводить регулярный мониторинг и оценку результатов применения методик для своевременной корректировки учебного процесса.

Адаптация к контексту: учитывать особенности учебных групп и контекста при внедрении новых методик, чтобы обеспечить их максимальную эффективность.

Заключение

Проведенное исследование показало, что использование инновационных методик и приемов позволяет значительно повысить качество знаний учащихся на уроках математики. Интерактивные технологии, дифференцированный подход и проектные методы способствуют развитию интереса к предмету, улучшению успеваемости и формированию важных навыков. Дальнейшие исследования в данной области могут быть направлены на углубленное изучение и адаптацию методик к различным образовательным контекстам.

Перечень использованных источников

1. Сетько Е.А., Медведева В.Ю. Использование инновационных активных методов преподавания для формирования математической компетентности // Образование и проблемы развития общества. 2019. № 1 (7).
2. Фридман Л.М. Турецкий Е.Н. Как научиться решать задачи. Москва «Просвещение» 1989
3. <https://okulyk.kz/matematika/>

ИССЛЕДОВАНИЯ В ДЕЙСТВИИ: КАК ГРУППОВАЯ РАБОТА ВЛИЯЕТ НА РАЗВИТИЕ РЕЧИ НА УРОКАХ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Кузинбаева Тендык Исымовна
учитель казахского языка и литературы
педагог-исследователь
Северо-Казахстанская область
Жамбылский район село Архангелка
КГУ «Архангельская общеобразовательная
школа»

«Нужно, чтобы дети по возможности учились самостоятельно, а учитель руководил этим самостоятельным процессом»

\ К.Д.Ушинский \

Андатпа: Мақалада топтық жұмыстың қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сөйлеуді дамытуға әсері туралы жүргізілген зерттеу жұмысына есеп ұсынылады.

Аннотация: В статье будет представлен отчет о проведенном исследовании о влиянии групповой работы на развитие речи на уроках казахского языка и литературы.

Ключевые слова: исследование, анкетирование, наблюдение, анализировать текст

Сейчас стало труднее привлечь интерес детей к изучению государственного языка, дети мало говорят, не могут сформулировать свои мысли. Отсюда скованность, не желание понимать и изучать предмет. Я задумалась над тем, как изменить ситуацию? Беседа с коллегами, привела меня к теме исследования.

Исследование проводила в 7 классе. Дети активные и общительные, раньше учились на отлично, и качество знаний было 90-100%, но в последнее время у них пропал интерес к предмету, по итогам прошлого учебного года качество стало 60%. Это заставило меня задуматься, значит, я стою на месте, не продвигаюсь вперед.

По результатам анкеты учащимся учиться в школе интересно; любимые предметы - алгебра, физика, технология, физкультура. Почему алгебра и физика? Меня это заинтересовало.

На вопрос интересно ли вам на уроках казахского языка, четверо из пяти ответили, нет. Вот и ответ, почему качество знаний упало.

И на вопрос, что хотели бы изменить в уроках казахского языка семь учеников предложили проводить игры, работать в командах. Анкетирование дало мне направление в планировании исследования.

Цель исследования: создать условия для того, чтобы ученик мог понимать язык, грамотно излагать свои мысли, имея достаточный словарный запас.

Преимущества групповой работы: создание условий для взаимообучения и сотрудничества. Опыт групповой работы помогает детям реализовать лидерские качества. Поэтому, основной формой работы я выбрала работу в группах, а также работа в группах сменного состава.

Групповая работа тесно связана с диалогическим обучением. На уроках казахского языка развитие диалогической речи занимает одно из центральных мест. Но на своих уроках я видела, что ребята участвуют в диалоге используя вопросы низкого порядка, например, «Бүгін ауа райы қандай?». Я заметила, что способные ученики, которые раньше охотно принимали участие в районном конкурсе «Жарқын болашақ» в последнее время отказываются, не проявляют энтузиазма. При выявлении причин выяснилось, дети стесняются говорить, боятся, что неправильно выскажутся. Использовала метод интервью, дети ходили по классу, задавали вопросы на тему «С кем тебе летом было комфортно отдыхать и почему?» Сначала дети отвечали на русском языке, потом с помощью одноклассников в группе переводили на казахский язык. Преодолевая барьеры, дети постепенно стали раскрываться, говорить, не так свободно, но уже не так стесняясь.

Исследование проводила через серию последовательных уроков.

Каждый урок начинается с разминки, с настроения на урок. Для проведения разминок использовала сборник «Приемы педагогической техники» Анатолия Гина. «По секрету, всему свету», «Велосипедная цепь», «Хвасташки», «Желаю», «Мен үшін сен...». Стратегия помогает детям раскрыться, доверять и быть внимательным к друг другу, дает настрой на групповую работу. Для меня было удивительным, что ученик С., повернувшись ко мне, спросил: «Как по-казахски чтобы урок прошёл хорошо?» пусть даже на русском языке, для меня главное, что он хотел меня поддержать. Существует языковой барьер, но дети стараются его преодолеть. Ученик В. очень сильно волновался, щелкал пальцами, никак не мог подобрать слова. Но ученик Ж. быстро пришел к нему на помощь. Я убеждаюсь, на примере моих учеников, что по мнению Л.Выготского «Учащийся развивает мышление и речь в результате социального взаимодействия». Действительно, ученик В. Как «скалолаз» находится в зоне ближайшего развития.

Для формирования групп использовала различные стратегии. Но не старалась на каждом уроке использовать что-то постоянно новое, хотела, чтобы дети привыкли быстро делиться на группы.

Конечно, не все сразу гладко получалось. Я никак не могла объяснить детям, что работа в группе, это значит проговаривание вслух своих идей, предположений. Что это командная работа, создание и защита постера – дело всей группы. Я заметила, что не все дети хотят делиться знаниями, отличники стараются поднимать руки, ответить только

мне, не доверяют одноклассникам. Есть дети, которые не хотят спрашивать. То есть, в первое время приходило несовместимость в группах. Мне долго пришлось менять состав групп, практически на каждом уроке, чтобы дети привыкали друг другу.

Изменила форму проверки домашнего задания. Раньше домашнее задание проверяли методом правильно или нет, то теперь я попробовала метод взаимопроверки и взаимооценивания.

Уроки строила на основе диалогической речи, «учитель-ученик» и «ученик-ученик». Использование ситуации «ученик-ученик» дает возможность поговорить друг с другом, обменяться мнениями. Дети участвуют в диалоге, но используют вопросы низкого порядка, т.е. закрытые. Умеют составлять тексты, но не могут вести исследовательскую беседу. Не хватает словарного запаса. Это вопросы для исследования на будущее. Но и метод «учитель-ученик» я не оставила в стороне. Раньше при изучении новой темы я задавала вопросы низкого порядка, но никогда не задумывалась над тем, какие вопросы, как составлены, для меня было главным, ответы детей. Теперь старалась составить вопросы высокого порядка, для того, чтобы дети научились думать, выражать свое мнение, отношение.

Для сбора данных по теме исследования я вела наблюдение за тремя учениками. Цель наблюдения: как дети разного уровня воспринимают материал, на основе новых методов. Ученица А. отличница, она все учит наизусть, даже тексты. С одной стороны хорошо, память развивается, но память механическая, а не осознанная. Всегда молчит, говорит тихо, ни с кем не хочет делиться, даже тетрадь закрывает. Ученик В. со средней мотивацией, казах по национальности, понимает язык, но не говорит, низкий словарный запас, поэтому на уроке чувствует себя скованно. Ученик С. со слабой мотивацией, шумный, нетерпеливый, клоун и отвлекающий, знает ли, не знает ли, но всегда старается первым ответить, всем мешает.

Для того, чтобы наблюдение было эффективным я пригласила на урок коллег, учителей казахского и английского языка, обозначила задачи: провести наблюдение за учениками А.Б.С, оценить активность учащихся на уроке, участие в диалоге, ответы учащихся на «тонкие» и «толстые» вопросы, взаимодействие в коллективе. По результатам наблюдения провели анализ. Учителя отметили эффективность приемов и методов, оценили действия ученика Б., который проявил лидерские качества, хотя существует языковой барьер, он старался ответить на вопросы, активно участвовал в диалоге. А ученик с высокой мотивацией, наоборот молчал, не проявлял интереса к уроку.

Для того, чтобы работа была эффективной, я меняла состав группы, используя стратегии разноцветных стикеров, расчет на 1,2,3., «Хлопки», «Собери картинку» и это было правильным, так как не возникало обид при делении на группы. Дети создавали постер, майн меб. Им это было интересно. Ученица А –лидер группы, молча прочитала отрывок, поднимает руку, чтобы спросить у меня, правильно ли она думает. Я не давала ей ответа, а направляла ее к своей группе. В личной беседе, после уроков, я ей объяснила, что итогом работы считается не то, на сколько сработала она, а работа всей группы. Я попросила ее помогать ученикам В. И С., которые плохо понимают язык, не могут перевести, не давать готовые ответы, а спрашивать, направлять, ведь ты же лидер. И это кажется сработало.

Ученик В.- вот кто оказался моим спасителем! Мальчик, от которого не ожидала таких лидерских качеств. Он –мое открытие! Умеет работать в группе сменного состава. Он со всеми находил общий язык, умел каждому определить задание, спрашивал у девочек, которые не хотели делиться знаниями, заставляя таким образом их работать в группе. Работая в одной группе ученик В.направлял и активизировал работу ученика С. Я поняла, что личная ответственность стимулирует ученика В. к действию.

Использование ситуации «ученик-ученик» дает возможность поговорить друг с другом, обменяться мнениями. Например, стратегия «Я задаю вопрос (кому)...». Я заранее обговариваю критерии вопросов. Ученица А. старалась задать вопросы высокого порядка, например: «Почему дети пошли купаться на озеро?», ученик В. очень хотел придумать сложные вопросы, но не понимал, как составить, и только после примеров одноклассников, смог сформулировать вопрос. Значит, он может работать, когда есть ориентир. Ученик С. задает вопросы высокого порядка, ему это нравится, но только на русском языке. С помощью своей группы он смог сформулировать вопрос, но я ограничила его во времени, так как вопросов было много.

На уроках казахского языка лексическая тема тесно связана с грамматической. Я

использовала стратегии, которые помогли детям развивать речь используя глаголы прошедшего времени. После просмотра видеофильма «Природа Казахстана», дети обсуждают прошедший летний отдых, создают постер. Дети работают увлеченно, т. е. как по Чиксент Михайли дети находились в потоке. Стратегия «Домино», развивает критическое мышление учащихся, дети учатся сопоставлять, составлять вопросы, формулировать ответы. Для меня было удивлением, что дети продолжали играть на перемене и даже предложили проверять словарные слова с помощью игры.

Планирование последовательных уроков было с учетом учебного плана. В конце учебной четверти проводим срез знаний и эффективным методом для подготовки оказались стратегии «Карусель», «Фиш боун», кластер. Стратегии позволяют систематизировать, зрительно охватить большой объем материала. Административный срез знаний показал, что использование новых подходов заметно повлияло на качество знаний учащихся.

Заключительным этапом уроков было подведение итогов и рефлексия. учащиеся заполняли оценочные листы, лист обратной связи. Ребятам это понравилось, они не только составили критерии, но в течении урока осуществляли взаимопроверку в группах, проверяли все ли задания выполнили.

Выводы:

Поменялась сама форма ведения урока- работа в группах, и это изменило взгляд учащихся на урок. Конечно, проведенная практика внесла изменения в процесс обучения. Но если этот процесс систематизировать, то можно достичь высоких результатов. Я поняла, почему дети мало говорили на уроке, не могли сформировать свои мысли, потому что ведущая роль была у учителя, который давал готовые знания. Дети только слушали, читали, старались воспринимать информацию, а по результатам исследования видно, что ребятам комфортно работать в зоне ближайшего развития, учащиеся развивают мышление и речь. Но, все таки, дети еще не могут сами работать, им нужен ориентир, пример, причем наглядный.

В результате исследования я сделала вывод, что учащиеся более комфортно чувствуют себя в группе, могут сформулировать вопросы высокого порядка. Ученица А. смогла преодолеть скованность, работать в группе ей интересно. У нее есть лидерские качества, но не всегда проявляются. Я думаю, что в будущем эта ученица сможет принимать участия в районных и областных конкурсах, и занимать призовые места.

Ученик В. –уровень тревожности понизился, увеличилась самооценка, ярко выраженные лидерские качества помогают ему в развитии речи.

Ученик С. умеет работать в коллаборативной среде, если раньше дети его игнорировали, то теперь прислушиваются, уважают его мнение.

Из результатов анкетирования видно, что у учеников повысился интерес к предмету, много работают в группах, стали больше понимать, научились оценивать друг друга, самого себя. Самостоятельно разбирают тему, значит хорошо запоминают.

Сегодня я вижу перед собой огромное вспаханное поле, и у меня в руках есть зерна, я постараюсь их посадить, буду ухаживать за ними. Я очень надеюсь, что урожай будет хорошим.

Приложение №1 анкетирование

Вопросы	Ответы учащихся	
	1 анкетирование	2 анкетирование
Мои любимые предметы:	67% алгебра, физика, 22% технология, физкультура 11% каз.яз	56%каз.яз.и литература, 45% алгебра, физика
Я испытываю затруднения в учении, потому что...	33% не испытывают затруднений 56% не понимаю тему 11% не запоминаю	67% нет затруднений 22% я еще плохо говорю, но я думаю, мне помогут; 11% не понимаю тему=
Чтобы вы хотели изменить в преподавании каз.языка? И что изменилось?	Просмотр видео, интересные задания, разные игры, работа в командах, соревнования	Стало интересно, много работаем, работаем в группах, делаем постеры, играем в домино, стали больше понимать.

Нравятся ли вам эти изменения?		100% нравятся А у нас будет еще или останется по- старому; Я хочу, чтобы все уроки проходили так; Стало интересно и я понимаю, что я делаю
--------------------------------	--	--

Список использованной литературы:

1. Программа курсов повышения квалификации педагогических работников. Руководство для учителя - с.146.
2. А. Гин «Приемы педагогической техники», 1999г.
3. Безрукова В. С. «Все о современном уроке: проблемы, решения», 2004
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. (эл. ресурс).
5. Кульневич, Лакоценина – Кульневич С.В., Лакоценина Т.П. Современный урок. Часть 3. Проблемные уроки. Р/Д, 2006.

ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Иванова О.А.
Учитель математики,
КГУ « Лицей 134», г.Алматы

Проблема активности личности в обучении – одна из актуальных в образовательной практике. Появление и развитие активных методов обусловлено тем, что перед обучением встали новые задачи: не только дать учащимся знания, но и обеспечить формирование и развитие познавательных интересов и способностей, умений и навыков самостоятельного умственного труда, развитие творческих и коммуникативных способностей личности. Активные методы обучения – это методы, которые побуждают учащихся к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения учебным материалом. Использование активных методов на уроках математики помогает формировать не просто знания-репродукции, а умения и потребности применять эти знания для анализа, оценки ситуации и принятия правильного решения. Активные методы обеспечивают взаимодействие участников образовательного процесса. При их применении осуществляется распределение “обязанностей” при получении, переработке и применении информации между учителем и учеником, между самими учащимися. Ясно, что большую развивающую нагрузку несет на себе активный процесс обучения со стороны ученика.

При выборе активных методов обучения следует руководствоваться рядом критериев, а именно:

- соответствие целям и задачам, принципам обучения;
- соответствие содержанию изучаемой темы;
- соответствие возможностям обучаемых: возрасту, психологическому развитию, уровню образования и воспитания и т.д.
- соответствие условиям и времени, отведенному на обучение;
- соответствие возможностям учителя: его опыту, желаниям, уровню профессионального мастерства, личностным качествам.

Таким образом, задача учителя состоит в том, чтобы создать условия практического применения способностей для каждого учащегося, выбрать такие методы обучения, которые позволили бы каждому ученику проявить свою активность, а также активизировать познавательную деятельность учащегося в процессе обучения математике. Верный отбор видов учебной деятельности, различных форм и методов работы, поиск различных

ресурсов для повышения мотивации учащихся к изучению математики, ориентация учащихся на приобретение компетенций, необходимых для жизни и деятельности в поликультурном мире позволит получить требуемый результат обучения.

Методы активного обучения могут использоваться на различных этапах учебного процесса:

1 этап – первичное овладение знаниями. Это могут быть проблемная лекция, эвристическая беседа, учебная дискуссия и т.д.

2 этап – контроль знаний (закрепление). Могут быть использованы такие методы, как коллективная мыслительная деятельность, тестирование и т.д.

3 этап – формирование умений и навыков на основе знаний и развитие творческих способностей; возможно использование моделированного обучения, игровых и неигровых методов.

В соответствии с поставленной учебной задачей выбираются различные методы обучения.

Если привычной и желанной формой деятельности для ребенка является игра, значит надо использовать эту форму организации деятельности для обучения, объединив игру и учебно-воспитательный процесс, точнее, применив игровую форму организации деятельности обучающихся для достижения образовательных целей. Таким образом, мотивационный потенциал игры будет направлен на более эффективное освоение школьниками образовательной программы.

Активные методы обучения, игровые методы – очень гибкие методы, многие из них можно использовать с разными возрастными группами и в разных условиях.

Активность ученику может быть обеспечена, если педагог целенаправленно и максимально использует на уроке задания: сформулируй понятие, докажи, объясни, выработай альтернативную точку зрения и т.п. Кроме того, учитель может использовать приемы исправления “намеренно сделанных” ошибок, формулирования и разработки заданий для товарищей.

Немаловажную роль играет формирование навыка постановки вопроса. Аналитические и проблемные вопросы типа “Почему? Из чего следует? От чего зависит?” требуют постоянной актуализации в работе и специального обучения их постановке. Приемы же этого обучения разнообразны: от заданий на постановку вопроса к тексту на уроке до игры “Кто больше вопросов по определенной теме задаст за минуту”.

На уроках математики можно использовать разнообразные творческие проектные задания, интерактивные формы работы: тесты в системе on-line, предлагаемые учебными сайтами, упражнения, электронные учебники, обучающие программы, тренажеры, презентации, например Kahoot!

Такие виды работ как креативные письменные задания, проекты, творческие работы наилучшим образом активизируют творческое развитие учащихся на уроке, способствуют обеспечению необходимых условий для активизации познавательной деятельности каждого ученика, предоставляют каждому возможность для саморазвития и самовыражения.

Для учащихся 5-7 классов подойдут игровые технологии (уроки - сказки, уроки - экскурсии, уроки - путешествия, в последствии с творческими домашними заданиями), тогда как в 8-9 классах - технологии развивающего и технологии проблемного обучения (модульные уроки, интегрированные уроки и др.).

В проведение уроков включаются технические диктанты. «Мозговые атаки», «аукционы идей», пресс - конференции, уроки –конкурсы, викторины, КВН, деловые игры, олимпиады. При учении с увлечением эффективность урока заметно возрастает. Учащиеся в этом случае охотно выполняют предложенные им задания, становятся помощниками учителя в проведении урока. Следует отойти от такого обучения, когда преподаватель объясняет, рассказывает новый материал, а многие учащиеся пропускают услышанное мимо ушей.

Рассмотрим несколько примеров использования активных методов в учебном процессе.

Беседа является одним из активных методов обучения, диалогическим методом изложения учебного материала. Сущность беседы заключается в том, что учитель путем умело поставленных вопросов побуждает учащихся к рассуждению, к анализу в определенной логической последовательности изучаемых фактов и явлений и самостоятельному формулированию соответствующих теоретических выводов и

обобщений т.е беседа представляет собой не сообщающий, а вопросно-ответный способ учебной работы по осмыслению нового материала. Поэтому при проведении беседы по осмыслению нового материала необходимо ставить вопросы так, чтобы они требовали не односложных утвердительных или отрицательных ответов, а развернутых рассуждений, определенных доводов и сравнений, в результате которых учащиеся вычленяют существенные признаки и свойства изучаемых предметов и явлений и таким путем приобретают новые знания. Так же при объяснении нового материала можно применять «Кластер» и «Мозговой штурм», «Флипчат», «Инфо-угадайка».

Организация самостоятельной работы над темой

При организации самостоятельной работы над новой темой важно, чтобы обучающимся было интересно всесторонне и глубоко проработать новый материал над темой урока, можно использовать методы «Улы», «Визитные карточки», «Экспертиза», «Карта группового сознания». Для проведения дискуссии и принятия решений – методы «Светофор», «Приоритеты», «На линии огня». Для представления материала самостоятельной работы обучающихся – «Инфо-карусель», «Автобусная остановка», «Ярмарка», метод «Инсерт» при работе с учебником.

На стадии вызова можно использовать «Кластер», «Найди ошибку», «Вопрос-ответ», «Правда-ложь», «Тонкие и толстые и вопросы», «Верные и неверные утверждения», «Таблица ЗХУ», «Синквейн».

«Синквейн»:

Строка №1 — одно существительное, определяющее тему синквейна;

Строка №2 — два прилагательных, отражающих главную мысль;

Строка №3 — три глагола, которые описывают действия по данной теме;

Строка №4 — фраза, в которой заключена главная мысль;

Строка №5 — одно существительное, которое связано с первым словом.

«Таблица ЗХУ». Исходя из темы и целей урока, учащиеся записывают в таблицу, что знают по данной теме, что хотят узнать и в конце урока на стадии рефлексии заполняют последнюю графу, что узнали, делают анализ и выводы урока.

В курсе математики много различных формул. Чтобы учащиеся могли свободно оперировать или при решении задач и упражнений, они должны самые распространённые из них, часто встречающиеся на практике знать наизусть. Чтобы формулы лучше запоминались, а так же для контроля за усвоением их используется на уроках дидактические игры.

«Математическое домино» – состоит из 12-30 карточек каждая карточка разделена чертой на две части – на одной записано задание, на другой – ответ к другому заданию.

На уроках геометрии можно предложить метод «Теорема - пазл». Учащимся предлагается собрать теорему из 4 фрагментов. На одном содержится формулировка теорем, на другом – чертеж к теореме, на третьем - что дано и что требуется доказать, на четвертом - доказательство. Все теоремы курса собраны в одном пакете.

Эффективно решение задач на готовых чертежах. Такие задачи позволяют увеличить темп работы на уроке, так как данные задачи находятся перед глазами на протяжении всего решения; активируют мыслительную деятельность учащихся; помогают запомнить теоретический материал.

Заметно повышают на уроке познавательный интерес учащихся, дидактические игры. Как один из видов занимательной игры с успехом применяются учебные кроссворды. Например, криптограммы. Правильно отгадав все слова по вертикали, можно прочесть слово по горизонтали и наоборот. В качестве творческого домашнего задания можно предложить учащимся самостоятельно составить криптограмму

Игра «Математический баскетбол». Класс делится на две команды. Существует набор разноуровневых заданий по определенной теме, за решение которых можно получить 1, 2 или 3 балла. На обсуждение и предварительное решение отводится 15 минут. Право первого броска определяется по жребию. Первая команда выбирает задание, решает его и предлагает решить соперникам. Если соперники решают правильно, то считается, что мяч в корзину не попал; если не правильно, то считается, что мяч попал в корзину. Если команда «бросающая мяч» сама допускает ошибку в решении, то «стоимость» задания увеличивается на 1 балл. Если ни одна команда не справилась с заданием, то учителем назначается «штрафной бросок в корзину с домашним заданием». На начале следующего урока обязательно нужно проверить решение таких заданий. В конце игры подводятся итоги.

В качестве закрепления нового материала успешно применяется игра «Да» - «Нет». Вопрос читается один раз, переспрашивать нельзя, за время чтения вопроса необходимо записать ответ «да» или «нет». Главное здесь – приобщить даже самых пассивных к учёбе.

Утверждения, с которыми либо соглашаются, либо не соглашаются, ученики готовят сами в качестве дополнения к домашнему заданию на протяжении изучения всей темы.

Если обучающиеся устали, а впереди еще много работы или сложная задача, следует сделать паузу и прибегнуть к методам отвлечения внимания. Иногда достаточно 3-5 минут веселой и активной игры для того, чтобы встряхнуться, весело и активно расслабиться, восстановить энергию. Активные методы «Постройся по росту», «Пантомима», «Муха» и многие другие позволяют это сделать, не выходя из класса.

Упражнение «Пантомима». Класс делится на 3 группы. У каждой группы есть задание, они должны изобразить предмет или какое-либо действие. При этом нельзя ничего говорить, а можно показывать только мимикой, жестами или действиями. В условиях сельской малокомплектной школы каждый учащийся получает задание.

Методы получения обратной связи, самоанализа, самооценки полученных знаний на уроке.

Для завершения образовательного мероприятия можно использовать такие активные методы как: «Незаконченное предложение», «Мудрый совет», «Письмо самому себе», «Корзина идей», «Что я почти забыл?», «Комплименты», «Критерии успеха». Эти методы помогут вам эффективно, грамотно и интересно подвести итоги урока и завершить работу.

«Незаконченное предложение»

Участникам предлагается закончить следующие предложения:

1. Самый главный вопрос, который был поставлен сегодня...
2. Самым трудным для меня на сегодняшнем занятии было...
3. Сегодня я понял(а), что...

Очень важно в процессе анализа и оценки, как для учителя, так и для обучающегося – увидеть результат своей деятельности на уроке, увидеть вклад этого результата в достижение поставленных целей обучения, увидеть рост личностных достижений. Ощутимость этого вклада мотивирует на дальнейшие действия, на дальнейшее приложение усилий.

По итогам работы надо обязательно четко сформулировать полученные результаты и отметить их как важные шаги на пути к поставленным целям.

Достижение результата – это успех, пусть маленькая, но победа, а победа, как известно, окрыляет, придает уверенности в своих силах, настраивает на следующие достижения. Завершение урока положительной оценкой его результатов – это мотивирующий переход к следующим урокам, к следующим классам, к выходу в самостоятельную жизнь.

Применение активных методов обучения не только повышает эффективность урока, но и гармонизирует развитие личности, что возможно лишь в активной деятельности.

Таким образом, активные методы обучения – это способы активизации учебно-познавательной деятельности учащихся, которые побуждают их к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения материалом, когда активен не только учитель, но активны и ученики.

Без хорошо продуманных методов обучения трудно организовать усвоение программного материала. Вот почему следует совершенствовать те методы и средства обучения, которые помогают вовлечь учащихся в познавательный поиск, в труд учения: помогают научить учащихся активно, самостоятельно добывать знания, возбуждают их мысль и развивают интерес к предмету.

Эффективность активных методов обучения.

Как показали исследования немецких ученых,
человек запоминает только 10% того, что он читает,
20% того, что слышит, 30% того, что видит;

50-70% запоминается при участии в групповых дискуссиях,

80% - при самостоятельном обнаружении и формулировании проблем.

И лишь когда обучающийся непосредственно участвует в реальной деятельности, в самостоятельной постановке проблем, выработке и принятии решения, формулировке выводов и прогнозов, он запоминает и усваивает материал на 90%. Близкие к приведенным данные были получены также американскими и российскими исследователями.

Вторая причина, по которой важно использование АМО в обучении, связана со становлением информационного общества. Процесс возрастания объема информации и объема знаний в информационном обществе стремителен и бесконечен, чтобы обеспечить

конкурентоспособность специалистов, экономики, страны на мировом рынке необходимо непрерывно осваивать постоянно появляющиеся новые знания и умения.

Однако, невозможно бесконечно увеличивать сроки обучения. Решение данного противоречия, необходимо искать на пути интенсификации получения образования, именно поэтому активные методы обучения сегодня становятся важной составляющей образовательного процесса.

Третье, кроме интенсификации освоения учебной информации, АМО позволяют так же эффективно в процессе урока и во внеклассной деятельности осуществлять воспитательный процесс.

Работа в команде, совместная проектная и исследовательская деятельность, отстаивание своей позиции и толерантное отношение к чужому мнению, принятие ответственности за себя и команду формируют качества личности, нравственные установки и ценностные ориентиры школьника, отвечающие современным потребностям общества.

Но и это еще не все возможности активных методов обучения. Параллельно с обучением и воспитанием, применение АМО в образовательном процессе обеспечивает становление и развитие у обучающихся универсальных навыков:

- способность принимать решения и умение решать проблемы,
- коммуникативные умения и качества,
- умения ясно формулировать сообщения и четко ставить задачи,
- умение выслушивать и принимать во внимание разные точки зрения и мнения других людей,
- лидерские умения и качества,
- умение работать в команде и др.

Не секрет, что в первую очередь от учителя зависит – каким будет школьное образование, какими будут наши выпускники, каким будет наше будущее. Освоение и применение эффективных технологий и методов обучения, новых форм организации образовательного процесса, формирование новых отношений в школе – это на сегодняшний день требование времени.

Литература

1. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей/ под общей ред. В.С. Кукушина. – Серия «Педагогическое образование». – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2004. – 336с.
2. Активные методы обучения: рекомендации по разработке и применению: учеб.-метод. пособие/ Е.В. Зарукина, Н.А. Логвинова, М.М.Новик. СПб.: СПбГИЭУ, 2010. – 59 с.
3. Пометун О.И., Пироженко Л.В. Современный урок. Интерактивные технологии. – К.: А.С.К., 2004. – 196 с.
4. Лукьянова М.И., Калинина Н.В. Учебная деятельность школьников: сущность и возможности формирования. Методические рекомендации для учителей и школьных психологов. - Ульяновск: ИПК ПРО, 1998. - 64 с.
5. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений /А.П.Панфилова. — М. : Издательский центр «Академия», 2009. - 192 с.
6. Харламов И.Ф. Педагогика. – М.: Гардарики, 1999. – 520 с.
7. Современные способы активизации обучения: учебное пособие для студ. Высш. учеб. заведений/ Т.С.Панина, Л.Н.Вавиловва; под ред. Т.С. Паниной. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 176 с.

ВОСПИТАНИЕ ПОКОЛЕНИЙ В ЛЮБВИ К СПОРТУ - ВОСПИТАНИЕ БУДУЩЕГО ОБЩЕСТВА

**Кенжебек Усенович Жумашов,
педагог дополнительного образования
«Дворец школьников имени Аль-Фараби»,
педагог высшей категории.**

Воспитание поколений в любви к спорту имеет ключевое значение для формирования здорового и успешного общества. Спорт способствует физическому и психическому развитию, улучшает социальные навыки и дисциплину, что в итоге приводит к созданию гармоничного и активного общества. Цель данной статьи - исследовать методологию воспитания детей и молодежи в любви к спорту, а также определить эффективные стратегии для внедрения спортивных программ в образовательный процесс.

МЕТОДОЛОГИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ

Исследование, посвященное воспитанию поколений в любви к спорту и его влиянию на формирование будущего общества, проводится с использованием комплексного подхода. Методология включает качественные и количественные методы для обеспечения всестороннего анализа проблемы.

Физическая культура и спорт, заняв прочное положение в системе явлений общей культуры человечества, стали полноправными объектами изучения социологии — науки о движущих силах и закономерностях развития и функционирования общества.

Методы исследования

1. Анализ литературы и документов: Изучение научных статей, отчетов и публикаций, связанных с физическим воспитанием, популяризацией спорта среди детей и молодежи, а также влиянием спортивных занятий на личностное развитие.
 - Анализ государственных программ и инициатив в области физической культуры и спорта.
2. Анкетирование и опросы: Проведение онлайн-опросов среди родителей, педагогов и тренеров для выявления их мнений и опыта в вопросах приобщения детей к спорту.
 - Опросы школьников и студентов для понимания их отношения к физической активности и мотивов участия в спортивных мероприятиях.
3. Наблюдение: Посещение спортивных секций и мероприятий для прямого наблюдения за процессом тренировки и вовлеченностью детей в спорт.
 - Анализ условий и инфраструктуры, способствующих или препятствующих занятиям спортом в учебных заведениях.
4. Анализ статистических данных: Использование данных государственных и международных организаций о состоянии физической активности среди детей и молодежи.
 - Сравнительный анализ статистики заболеваний, связанных с недостаточной физической активностью, среди разных возрастных групп.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ЧАСТЬ

Исследование проводилось в несколько этапов, включающих подготовку, сбор данных, анализ и интерпретацию результатов. В общей сложности в исследовании приняли участие около 50 человек, включая школьников, студентов, родителей, педагогов и тренеров.

1. Подготовительный этап: Разработка анкет и опросных листов.
 - Определение выборки: участники были выбраны из различных регионов для обеспечения репрезентативности данных.
 - Подготовка сценариев интервью и согласование встреч с экспертами.
2. Сбор данных: Анкетирование и опросы: были проведены онлайн-опросы среди родителей (150 человек), педагогов (100 человек) и школьников (200 человек). Анкеты включали вопросы о частоте и типах физических занятий, мотивации и барьерах к занятию спортом.

- Наблюдение: в течение двух месяцев осуществлялось наблюдение за тренировками в 10 спортивных секциях и посещение 5 школьных спортивных мероприятий.

- Анализ статистических данных: Использованы данные организаций, предоставляющих информацию о физической активности и здоровье детей и молодежи.

3. Анализ данных: Качественные данные (ответы на открытые вопросы анкеты и интервью) были проанализированы с использованием метода тематического анализа.

- Количественные данные (результаты анкетирования) обработаны с помощью статистического анализа для выявления корреляций и тенденций.

4. Основные результаты

1. Уровень физической активности: только 30% опрошенных школьников регулярно занимаются спортом (не менее 3 раз в неделю).

- Основными мотивами занятий спортом для детей являются удовольствие (45%), поддержание здоровья (30%) и желание быть в хорошей физической форме (25%).

- Среди родителей 60% считают, что спорт важен для развития ребенка, но только 40% активно поддерживают участие своих детей в спортивных секциях.

5. Барьеры и препятствия: Главные барьеры для занятий спортом, указанные школьниками: нехватка времени (40%), недостаток мотивации (25%) и отсутствие доступной инфраструктуры (20%).

- Родители указывали на финансовые трудности (35%) и загруженность учебной работой (30%) как основные препятствия для детей.

Выводы

Исследование показало, что воспитание любви к спорту у подрастающего поколения сталкивается с рядом значительных препятствий, включая нехватку времени, мотивации и инфраструктуры. В то же время, поддержка со стороны родителей и образовательных учреждений играет ключевую роль в приобщении детей к спорту.

ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ

Методика воспитания поколений в любви к спорту основана на комплексном подходе, включающем физическую активность, воспитание спортивных ценностей и формирование здорового образа жизни с детства. Это способствует созданию будущего общества, которое ценит здоровье, дисциплину и командный дух.

Физическое воспитание отличается тем, что формирование двигательных умений и навыков, воспитание физических качеств и психических свойств осуществляется в полном соответствии с закономерностями периодизации онтогенеза

Применение методики

1. Интеграция в образовательную систему:

Дошкольные учреждения: Введение ежедневных физических упражнений, игровых спортивных занятий и участие в детских спортивных мероприятиях.

- Школы: Обязательные уроки физической культуры, участие в школьных спортивных соревнованиях и секциях, организованные спортивные мероприятия для учеников и родителей.

- ВУЗы: Развитие университетских спортивных клубов, организация межвузовских соревнований, мотивация студентов к участию в спортивных активностях через дополнительные баллы и привилегии.

2. Социальные инициативы: Городские спортивные мероприятия: Организация массовых спортивных праздников, марафонов, велосипедных заездов и других массовых мероприятий.

- Семейные спортивные программы: Программы, ориентированные на совместные занятия спортом для семей, с конкурсами и наградами.

- Информационные кампании: Пропаганда здорового образа жизни через социальные сети, телевидение, радио, плакаты и брошюры.

3. Спортивные инфраструктуры: Строительство и обновление спортивных площадок: Создание доступных спортивных объектов в каждом районе города.

- Финансирование спортивных секций: Поддержка существующих и создание новых секций для детей и взрослых по различным видам спорта.

Анализ результатов исследования

Исследования показывают, что регулярные занятия спортом с детства имеют следующие положительные эффекты: Физическое здоровье: Снижение уровня ожирения,

улучшение сердечно-сосудистой системы, повышение общей выносливости и силы.

- Психологическое здоровье: Снижение уровня стресса и тревожности, улучшение настроения и самооценки.

- Социальные навыки: Развитие командного духа, улучшение коммуникативных навыков, повышение дисциплины и ответственности.

Оценка эффективности методики на практике

Для оценки эффективности методики могут быть использованы следующие показатели:

1. Участие в спортивных мероприятиях: Количество детей и взрослых, регулярно участвующих в спортивных активностях.

2. Физическое здоровье населения: Показатели здоровья (например, снижение детского ожирения, улучшение физической формы).

3. Академическая и социальная успеваемость: Влияние спортивных активностей на академическую успеваемость и социальное поведение детей.

4. Удовлетворенность участников: Опросы и отзывы участников программ и их семей о влиянии спорта на их жизнь.

Комплексный подход к воспитанию любви к спорту с раннего детства способствует формированию здорового, дисциплинированного и социально активного общества. Реализация предложенной методики может привести к значительным улучшениям в общественном здоровье и социальной гармонии, что подтверждается положительными результатами исследований и практическими наблюдениями.

РЕКОМЕНДАЦИИ

На основании проведенного исследования, ниже представлены практические рекомендации по успешному внедрению методик воспитания любви к спорту в учебный процесс. Эти рекомендации включают подготовку к использованию методики, методы оценки результатов и адаптацию к различным учебным группам и контекстам.

Подготовка к использованию методики

1. Обучение и подготовка педагогов: организовать регулярные курсы повышения квалификации для учителей физической культуры и тренеров, включающие современные методики и технологии преподавания.

Обучать молодых и неопытных тренеров психологическим принципам, которые эффективно используются опытными тренерами. Фактически спортивный психолог должен наблюдать за лучшими тренерами и фиксировать принципы, которыми они сознательно или неосознанно руководствуются при подготовке команды.

2. Создание благоприятной инфраструктуры: обеспечить школы необходимым спортивным оборудованием и инвентарем.

- Разработать планы модернизации спортивных залов и площадок, включая создание безопасных и комфортных условий для занятий спортом.

3. Интеграция спорта в учебный план: разработать междисциплинарные проекты, связывающие спорт с другими учебными предметами (например, математика и статистика через анализ спортивных данных).

Методы оценки результатов

1. Регулярный мониторинг и оценка физической активности: ввести систему регулярного тестирования физической подготовленности учащихся, включая показатели выносливости, силы и гибкости.

- Использовать электронные дневники активности, где ученики могут фиксировать свои достижения и прогресс.

2. Анализ мотивации и удовлетворенности: проводить периодические опросы и анкетирование учащихся и родителей для оценки удовлетворенности проводимыми занятиями и выявления мотивирующих факторов.

3. Учет индивидуальных особенностей: оценивать не только физические, но и личностные достижения (например, улучшение дисциплины, командного духа, уверенности в себе).

Адаптация к различным учебным группам и контекстам

1. Персонализация подхода: применять дифференцированные методы в зависимости от возрастных групп и уровня физической подготовки учащихся.

- Разрабатывать адаптивные программы для детей с особыми потребностями, включая инвалидов.

2. Интеграция семейного участия: организовать семейные спортивные мероприятия и соревнования, чтобы вовлечь родителей и стимулировать их поддержку спортивной активности детей.

3. Социальная и психологическая поддержка: включить в программу занятия по спортивной психологии, чтобы помочь детям справляться с эмоциональными и психологическими нагрузками.

- Обеспечить доступ к консультациям спортивных психологов и тренеров для индивидуальной работы с учащимися.

Эти рекомендации направлены на создание устойчивой системы физического воспитания, которая будет способствовать развитию любви к спорту у подрастающего поколения и формированию здорового и активного общества.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Подводя итоги исследования, можно утверждать, что воспитание любви к спорту у подрастающего поколения является ключевым фактором в формировании здорового и гармоничного общества будущего. В условиях растущей актуальности проблемы малоподвижного образа жизни, систематический подход к приобщению детей и молодежи к физической активности становится особенно важным.

Результаты проведенного исследования демонстрируют значительные барьеры и вызовы, с которыми сталкиваются школы, семьи и спортивные организации. Однако выявленные эффективные практики и рекомендации могут существенно повысить уровень вовлеченности детей в спортивные занятия, улучшить их физическое и психическое здоровье, а также способствовать развитию важных личностных качеств.

Важность для образовательного процесса

Исследование подчеркивает необходимость интеграции современных методик и технологий в процесс физического воспитания. Создание благоприятной инфраструктуры, обучение педагогов и активное участие родителей являются основополагающими компонентами успешного внедрения спортивных программ. Внедрение данных рекомендаций в образовательный процесс может привести к значительному улучшению физического состояния и общего благополучия учащихся.

Возможности для дальнейших исследований

Данное исследование открывает новые направления для дальнейших научных изысканий в области физического воспитания и спорта. Возможные направления включают:

1. Исследование влияния различных видов спорта на физическое и психическое развитие детей: Углубленное изучение конкретных спортивных дисциплин и их эффектов может помочь в разработке специализированных программ для разных возрастных групп и уровней подготовки.

2. Анализ долгосрочных эффектов спортивного воспитания: Изучение долгосрочных последствий регулярных занятий спортом на здоровье и социальное поведение выпускников школ и вузов.

3. Влияние цифровых технологий на физическую активность: Исследование использования мобильных приложений, фитнес-трекеров и виртуальных тренировок для мотивации и поддержки физической активности среди молодежи.

4. Разработка и оценка инновационных образовательных программ: Создание и тестирование новых подходов и методик в физическом воспитании, включая интеграцию междисциплинарных проектов и интерактивных занятий.

Эти направления помогут глубже понять механизмы и факторы, влияющие на успешное приобщение детей к спорту, и разработать более эффективные стратегии для воспитания здорового и активного поколения.

Перечень использованных источников.

1. С. А. ИВАНОВ – СОЦИОЛОГИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА.
2. Мадалиева З.Б. 2022 5. Психология спорта.
3. Triplett N.L. Dynamogenic factors in pacemaking in competition // The American Journal of Psychology. — 1898. — №9.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КРАЕВЕДЧЕСКОГО МАТЕРИАЛА НА УРОКАХ ИСТОРИИ И ВО ВНЕУРОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Верстакова Ирина Николаевна

КГУ «ОШ им.М.Мақатаева»

Абайский район, село Коксун, Карагандинская область, Казахстан

Аңдатпа:

Қазіргі таңда оқушыларды ұлтжандылыққа тәрбиелеуге көп көңіл бөлінеді. Бұл сұрақ бойынша өлкетану маңызды рөл атқарады: оқушыларға туған жерінің тарихын білу және оған деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу. Осы сүйіспеншіліктен Отанына деген ұлтжандылық, еліне деген махаббат пен мақтаныш сезімі қалыптасады. Сондықтан мектепте зерттеу жұмысын жүргізу маңызды.

Түйінді сөздер: өлкетану, ғылыми-зерттеу қызметі, патриотизм, азаматтық

Аннотация:

Сегодня уделяется большое внимание патриотическому воспитанию школьников. Важную роль в данном вопросе играет историческое краеведение, которое является источником обогащения учащихся знаниями родного края, воспитания любви к нему. С любви к малой Родине начинается формирование патриотизма, чувства гордости и любви к стране в целом.

Ключевые слова: краеведение, исследовательская деятельность, патриотизм, гражданственность

«Качественное образование сегодня - путь к успеху и главный инструмент развития экономики. Сохраняя лучшие традиции отечественной системы образования, Казахстан не должен стоять на месте. Главная надежда возлагается на учителей, способных воспитать поколение, открытое всему новому и прогрессивному, - сказал Президент Республики Казахстан Касым Жомарт Токаев на пленарном заседании ежегодной августовской конференции учителей.

Далее он отметил: «Задача педагогов и, конечно, родителей - воспитание достойных граждан нашей страны. Достойный гражданин - это человек, обладающий суммой необходимых знаний, которые будут использованы на благо нашего Отечества. Достойный гражданин - это патриот Казахстана. Другой Родины у нас нет! Мы должны опираться на юное, подрастающее поколение, чтобы передать им в руки судьбу нашего государства». [1]

Сегодня перед учителями государство ставит большие задачи. И это не только обучение, но и воспитание. Всем нам известно, что в мире происходят этнические конфликты и поэтому, в первую очередь, необходимо акцентировать внимание на патриотическое воспитание подрастающего поколения. Выпускники школ должны иметь собственную гражданскую позицию, обладать чувством патриотизма. Ведущую роль в данном направлении играет краеведение, так как работа в данном направлении формирует любовь к историческому прошлому своей страны, Родине в целом и малой Родины в частности. Именно с малого – с изучения истории своего села, города, где живет подросток, начинается формирование чувства любви и гордости за свою страну. А как раз с этого и начинается патриотизм. Поэтому тема краеведения является актуальной. Использование краеведческого материала на уроках и во внеурочной деятельности целесообразно.

Как отмечает главный эксперт Архива Президента Республики Казахстан Чиликова В.Е. «В настоящее время краеведение в Казахстане находится в стадии интенсивного развития. Но уже пришло время для изучения опыта в проведении и организации этой работы, суммирования и анализа накопленного нового знания». [2] И учитель для воспитания подростков должен в полной мере использовать краеведческий материал на уроках и во внеурочной деятельности для формирования устойчивой гражданской позиции подростков, развитого чувства патриотизма.

Наш школьный музей-это не только место, где собраны экспонаты. Это место, где учащиеся различных классов могут почерпнуть знания по истории своего села – своей

малой Родины. Собранный материал помогает учащимся глубже изучить тот или иной период истории Казахстана.

При изучении темы «Массовые репрессии» в 8 классе внимание учащихся обращается к экспозиции «Джартагское отделение Карлага». Учащиеся не только узнают, что на карте Карлага было такое отделение, но проводят и исследовательскую работу. Ученики получают различные задания – написать проект «Истоки становления села Коксун, его роль в системе Карлага», провести исследование и сделать выводы по документальному материалу – «Агротехническому отчету за 1944 год» и «Альбомы севооборота Карлага МВД». Актив музея подготовили театрализацию по теме Карлага, приняли участие в конкурсе видеороликов.

При рассмотрении тем «Социально-экономическое развитие Казахстана в 40-50-е годы», «Социально-экономическое развитие Казахстана в 60-80-е гг.» учащиеся получают задание – на основе газетного материала из архива музея подготовить сообщения о первых целинниках совхоза «Коксунский», о передовиках производства, первом директоре, первом агрономе совхоза. Более сильному ученику дается долгосрочное задание – написать проект «История одного здания».

При изучении темы «Культура казахского народа» огромную помощь учителю оказывает этноуголок, где учащиеся узнают о традициях и обычаях казахского народа.

Учащиеся получают (по желанию) задание – написать проект «Обереги жителей села Коксун», «Под единым шаныраком». Данное исследование вызывает интерес школьников. Результатом этой работы явилось участие в научно-практической конференции и создание альбомов по тематике.

При изучении темы «Казахстанцы в годы Великой Отечественной войны» учащиеся знакомятся с участниками данной войны – нашими земляками. Ученики получают задание – написать эссе, подготовить видеоролик. Одно из сочинений ученицы «И игрушки на войне убивали» принимало участие в международном конкурсе и было отмечено как сочинение-победитель.

Большим интересом у учащихся на уроках по теме «Культура» и во внеурочной деятельности пользуется материал со стеллажа «Предметы старины». Учащимся

предлагается провести исследования и отметить, какие изменения произошли в науке. Ученики выбирают чугунный утюг, магнитофон, печатную машинку и прослеживают путь «Было-стало».

Исследовательская работа активом музея ведется постоянно. В ходе работы появляются новые вопросы, требующие новых исследований. Результатами исследования являются участие в конкурсах научно-исследовательских работ «Зерде» с проектами «Истоки становления села Коксун, его роль в системе Карлага», «Под единым шаныраком», «История одного здания», «Обереги жителей села Коксун», в научно-практических конференциях ЦКО МАН РК, где учащиеся занимают призовые места и, следовательно, распространяют информацию о своей малой Родине.

Исследовательская работа помогает учащимся не только глубже проникнуть в историческую эпоху, но и узнать о развитии своего села и судьбе людей, зданий, памятников, находящихся на территории села. В процессе данной работы формируются знания о традициях, обычаях казахского народа, представителей других этносов, проживающих на данной территории, также формируются толерантные, дружественные отношения, потому что всех объединяет одно-прошлое

и настоящее нашей малой Родины- села Коксун.

Школьный музей сотрудничает с другими музеями. Наш музей является объектом посещения гостей. Недавно его посетил профессор Высшей школы государственной политики Назарбаев Университета Бурханов Азиз Камалович, которого интересовала тема Карлага и который познакомился с мало известной страницей – Джартасским отделением Карлага.

Как уже отмечалось, школьный музей – это не только место, где собраны экспонаты, это маленькая жизнь, которая помогает учителю на уроках и во внеурочной деятельности выполнить главную задачу, которую поставило перед ним государство – воспитать достойного гражданина нашей страны, обладающего самым главным – чувством патриотизма. Поэтому идеи краеведения

обязательно должны иметь поддержку. Об этом говорил и Иван Карцев: «Поддержка идей краеведения означает поддержку исторических ценностей (память о значимых событиях, предках, выдающихся личностях, традициях, малых и больших поселениях); заботу о настоящем (созидание, бережное отношение к окружающему миру и обществу, к земле и природе); участие в формировании будущего (сохранение прошлого в настоящем). Эти ценности являются вечными. По крайней мере, до нашего времени они дожили». [3]

Список литературы.

1. https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34460110
2. <https://e-history.kz/ru/news/show/28534>
3. Краеведческий сборник. 2016. Вып. 17. С. 50–55.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Ахметова Г.К.

қазақ тілі пәнінің оқытушысы,
филология магистрі
Астана қаласы Жоғары көлік және
коммуникация колледжі

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың теориялық негіздері, олардың қазақ тілін меңгеруі барысында жүйелі ойлауын дамытып, алған білімінің өмірдің қай саласында да тірек болуын қамтамасыз ететін тиімді әдістемелік жүйе жасауға және қолдануға мүмкіндік береді.

Функционалдық сауаттылыққа қол жеткізген студент дегеніміз білім алуы барысында өмірдің қалыпты жағдайларында кездесетін түрлі жағдаяттардың шешімдерін таба алатын қабілетке ие болған, негізінен, қолданбалы білімін жүзеге асыра алатын деңгейдегі білім иесі болып табылады. Жинақтай алғанда, функционалдық сауаттылық студенттің жеке тұлғасының әлеуметтенуіне игі ықпал ететін басты тірек болып табылады.

Студенттің дамуы дегеніміз — оның өмірлік күш-қуаты мүмкіндіктерінің жүзеге асырылуы. Сондықтан сол дамытатын қабілеттерді және олардың оқу-танымдық процестегі

қызметі ерекше қажет. Ал студент белгілі бір психикалық алғышарттарға ие болып келетін, танып-білу мүмкіншіліктері мол жеке тұлға деп қарастыру — теориялық ұғым жасаушы субъектінің болмысын анықтау болып табылады.

Студент тиісті оқу нысандарынан білімдік ақпарат алғанда, көп мағлұматтардың ішінен өзіне керек хабарды іріктеп алады. Егер студент мағлұматтарды іріктеп алмай, оған не әсер етсе, соны түгел қабылдаса, мақсатына жете алмас еді. Ол көп хабардың ішінен ненің қажет, ненің қажет емес екендігін ажырата алмай, оқи алмас еді. Сондықтан көп мағлұматтардың ішінен өзіне керектігін ғана іріктеп таңдап алу — оқу тапсырмасын орындаудың негізгі шартының бірі.

Сондықтан қабылдау оқу үдерісінде ойлануды талап етеді. Қабылдау дегеніміз — мағлұматтарды тұтастығымен бейнелу. Егер қамтылатын материал қызықты болса, онда студенттер осыған ғана көңіл бөліп, қиын материалдарды оқығысы келмейтіндігі кездеседі. Нәтижесінде, жеткіншек материалды тұтас қабылдай алмай, ақпараттың қандай да бір кесіндісі сияқты етіп, есінде сақтай алмауы мүмкін.

Жеткіншектің зейіні сабаққа қалыптасса, онда олардың бір нысаннан екінші нысанға аударып отыруға толық мүмкіндігі бар. Жеткіншектің жады мен есі едәуір дамыған және де білім мазмұнын мағынасына қарай есінде қалдыруды ұнатады. Сонымен қатар ол естігенін көпке дейін есінде сақтап, қажет мезгілде есіне жақсы түсіре алады.

Функционалдық бағытта оқытуда дәстүрлі дидактикалық ұстанымдарының жүйесі қатарында мынадай педагогикалық ұстанымдар басшылыққа алынғаны дұрыс деп санаймыз: когнитивтік ұстаным, креативтік ұстаным, рефлексивтік ұстаным. Көрсетілген ұстанымдардың ауызекі сөйлеу мен жазу сауаттылығын қалыптастырып, дамытуда орны ерекше екендігін соңғы жылдардағы көптеген педагогикалық зерттеулер мен еңбектерде дәлелденіп келеді.

Интернет-технологияның қазіргі кездегі даму барысын қадағалай отырып, онда әлеуметтік сервистер мен қызметтердің кең тарап келе жатқанын көре аламыз. Олар: блог, покаст, твиттер, ютуб, қыстырма т.б. Оларды кең арналы жүйеде қолдануға қазақ тілін оқытудың кейс-стади, квест-сабақтар, электрондық-виртуалдық сабақтар, қашықтан оқыту т.б. Студенттердің білім сапасын дамытудың басты бағдарларының бірі ой өрісіне әсер ететін тапсырмалар арқылы білімділік деңгейін бағалау технологиясын жаңашаландыру болып белгіленді.

Оқу сауаттылығы дегеніміз – қарапайым тілмен айтқанда студент өзі оқып отырған ақпаратты толықтай қабылдай біліп, ішінен негізгісін ала білуі. Оқу сауаттылығын қалыптастыру үшін қазіргі кезде түрлі технологияларды пайдалануға болады. Сондай технологиялардың бірі – оқу және жазу арқылы студенттердің сын тұрғысынан ойлауын дамыту технологиясы болса, сонымен қатар білім беру мен білім алудағы жаңа әдістер болып табылады. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясының негізгі ұстанымдары топтық жұмысқа, еркін ойлауға, жазбаша, ауызша ой алмасуға, мәтін мәнін ашуға, автор іріктеген сөздер мен сөз тіркестерінде жатқан ұғымдарды түсінуге, әрекеттестікке негізделген. Оқу сауаттылығы түсініп оқудан басталып, сөздер мағынасына, грамматика және тілдік, мәтіндік құрылымдарға талдау жасауды қамтиды.

Оқу сауаттылығы – мәтін мазмұнын түсіне білуі және оларға ой жүгірте білу, мәтін мазмұнын өзіндік пайымдау жасауға пайдалана білуге баулу. Мәтіндерге өз тұжырымын жасай отырып, белсенділік таныту, шығармашылық тұрғыда ойлау, шешім қабылдай алуға даярлау. Тілдік жағдаяттарда қарым-қатынасқа түсе алу даярлығын білдіретін құзыреттілікті қалыптастыру жолдарын қарастыру. Ана тілін жетік білетін, ұлттық мәдени құндылықтарды бағалай алатын тұлға даярлау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Білім технологиялары №3 2014
2. Бітібаева Қ., Құдайбергенова Г., Мұқашева М. Әдебиетті оқытудың инновациялық технологиясы. - Өскемен, 2002.
3. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. - Астана: 2012.

БІЛІМ БЕРУДЕ ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Арыстанов Ерлан Умбеткалиевич
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы, Абай атындағы жалпы
орта білім беретін мектебі КММ физика пәні мұғалімі
педогог-зерттеуші

Бүгінгі күні қоғам білім беру жүйесінен әлемдегі болып жатқан өзгерістерге сай болуды талап етіп отыр. Білім беру жүйесіндегі негізгі тұлға педагог, сондықтан балаларға білім беруде сапалы білім беру міндеті мұғалімге жүктеледі. Мұғалім оқыту әдістемесіне жаңалықтарды енгізіп, шығармашылықпен айналысып, үнемі өз білімін жетілдіріп отыруы керек. Білімді жаңғыртудың басты мақсаты білім беру жүйесінің тұрақты дамуынан бүгінгі күннің қажеттілігіне сай қамтамасыз етуден тұрады. Қазіргі таңдағы білім беру саясатының басты міндеті – сапалы білім беруге қол жеткізіп, тұлғаны қоғамдағы өзекті қажеттілігіне сәйкестендіру.

«Педагогикалық технология – қоғамның қазіргі таңдағы білім беру саласына қойып отырған талаптарына сәйкес анықталған білім мазмұнын жүзеге асыру үшін оқыту мақсатына қол жеткізу жолындағы тұтас дидактикалық жүйе құрайтын амалдар мен іс-әрекеттер тізбегі», - деп тұжырымдаймыз.

“Технология” – гректің *techne* - өнер, шеберлік, біліктілік, *logos* – оқу сөздерінен шыққан. Технологияға В.Дальд: “белгілі бір маңызды әрекетте, өнерде, шеберлікте мақсатқа жету үшін қолданылатын әдіс”, -деп баға берген болатын.

Педагогикалық технологияның міндеттері:

- педагогикалық технологиялардың мәнін ашу;
- оқушылардың іскерлігі мен дағдыларын шыңдау, білімнің тереңдігін, беріктігін арттыру;
- мінез – құлықтағы әлеуметтік құнды әдеттер мен формаларды нығайту және арттыру;

Зерттеу бөлімі:

Білім берудегі физика пәнінің қазіргі қоғамдағы рөлі көзге айтарлықтай көрініп тұрады. Мәселенің бәрі мынаған келіп тіреледі: «Физиканы қалай оқыту керек және оқу процесінде нені басты назарға ұстауға тиіспіз?». Оқушылардың қызығушылығын қанағаттандыратын жаңа әдіс- тәсілдегі сабақ қандай болмақ ?

Сабақ – оқушы мен мұғалім арасындағы білім алуға негізделген үрдіс. Мұғалімді оқушыға тек қана білім беру ғана емес, сонымен қатар, әрбір оқушының бойында шығармашылық қабілеттерін дамыту жолдары туралы ізденістер толғандыруы қажет. Осы мақсатты алға қойып, мұғалім оқытуда сабақтың әр бөліміне ерекше зейін қойып, жаңаша ұйымдастыру, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру мақсатында әрбір сабақты түрлендіріп өткізу күнделікті дағды болып қалыптасуы керек. Осы мақсатта 7 -сыныпта «Қысым» тақырыбынадағы ҚМЖ құрастырудағы өз іс- тәжірибеммен бөлісіп отырмын.

Практикалық қолдану

Бөлім:	
Сабақтың тақырыбы:	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	
Сабақтың мақсаты	

Сабақ барысында алдымен ұйымдастыру бөліміне ерекше көңіл бөлу қажет.

1.1. Сәлемдесу.

1.2. Сынып оқушыларына жағымды ахуал туғызу.

1.3. Алдыңғы білім. Миға шабуыл әдісі қолданылады.

1.4. Топқа бөлу. Қағаз қиындылары әдісі арқылы топқа бөлу (Қысым, Күш, Аудан)

Үш топ

Алдыңғы білімді тексеру.

Жаңа тақырыпты игеру

Тапсырма:

1 Психологиялық ахуал туғызу.

Оқушыларға алдарындағы оқулықты алып көрші сыныптасының алақандарына әр түрлі жағдайларда қойып бірдей күш түсіргенде не байқайтынын сұрау, қорытынды шығару.

Қорытынды жасауға бағытталған сұрақтар:

- не байқадыңыздар?

- көршіңнің алақаны қай кезде ауырды?

- не себепті?

Бұл жерде тапсырма қарапайым оқулықпен жасалынады, барлығына қол жетімді құрал ретінде. Сонымен қатар осы тапсырма арқылы жаңа сабақ тақырыбы ашылады. Анықтамасын беру үшін келесі әдісті қолданамыз.

Анықтама, ережені ашу. «Мюнстенберг» әдісі. Лоравпрлвындобелгіліорпоранолобірмабетекепрпартүсетінвыфцуыпакүшжлжодоәрекетініңмтитбьнәтижесіндолпрнсипаттайтын кавуышаманыйукешзқысымждлррнеадеплогрпнатайдымаквыа.

1 минут ішінде ережені оқыған баланы анықтау, зейіндерін анықтау мадақтау.

«Белгілі бір бетке түсетін күш әрекетінің нәтижесін сипаттайтын шаманы «қысым» деп атайды.» Қысым бетке перпендикуляр бағытта әрекет ететін күштің осы беттің ауданына қатынасы.

Жаңа білім. «Джиксо» әдісі (G) Әр оқушы тақырыпты өз беттерінше оқып, мағынасын ашады, талдайды, бір – біріне түсіндіреді, постер құрады.

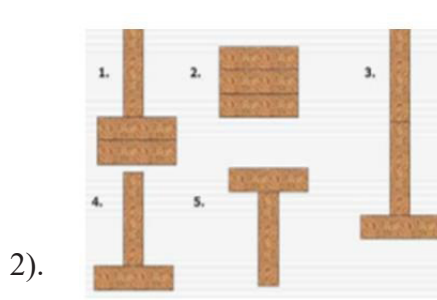
Қысым бетке перпендикуляр бағытта әрекет ететін күштің осы беттің ауданына қатынасымен анықталады:

$$p = \frac{F}{S} \text{ қысым} = \frac{\text{күш}}{\text{аудан}}$$

p-қысым, F-бетке перпендикуляр бағытта әрекет ететін күш немесе қысым күші; S-күш түсетін беттің ауданы.

$$F = pS \quad S = \frac{F}{p} \quad \text{ХБЖ-да қысым паскальмен өлшенеді.} \quad 1 \text{Па} = 1 \frac{\text{Н}}{\text{м}^2}$$

гПа=100 Па=10² Па кПа=1000 Па=10³ Па МПа=100000 Па=10⁶ Па Қатты денелер өзіне түсірілген қысымды бір бағытта ғана жеткізеді. Бір айта кететін жағдай осы жерге, яғни сабақтың соңына қалдырмай үй тапсырмасын беру маңызды. Бекіту. I).Бекітуге үш топқа тақырыпқа байланысты суреттер беріледі. Суреттегі тапсырмалар оқушылардың күнделікті өмірімен байланысты болғаны дұрыс деп санаймын.

II). Деңгейлік есептер шығару. Қысым формуласын есептер шығаруда қолданады Кері байланыс. Не түсіндім? Не ұнады? Не қиын болды? Қысымның физикалық мағынасын түсінеді және өзгерту әдістерін сипаттайды; Рефлексия.

Күнделікті өзін – өзі бағамдау нысаны әдісі арқылы рефлексия жасау(жеткен жетістігім) Бағалау. Сабақ соңында әр тапсырманың бағалау критериилері бойынша жалпы баллдық жүйемен бағалау. Оқушыларға сабақ соңында білімдерін жинақтау мақсатында берілген тапсырманы талдап, қорытындылайды. Ұсыныстар.

1. Дұрыс таңдалынып алынған әдіс-тәсіл;

2. Әр сабаққа шығармашылықпен әзірлену;

3. Әр сабақ бөлімінің алгоритімінің дұрыс құрылуы сізге жоғары нәтижеге жетуге оңтайлы ықпал жасайды; Қорытынды. Қазақстандық ғалым Ғ.М.Құсайынов педагогикалық технологияны «мұғалімнің жоспарланған оқыту мен тәрбиелеу жолындағы мақсаттар мен нәтижеге жету және сабақ беру үрдісіндегі ұжымдық оқыту әдісі. Себебі ұжымдық оқыту әдісі қазіргі заман талабына сай жан-жақты жетілген жеке тұлғаны тәрбиелеп шығуға мүмкіндік береді. Педагогикалық оқу жоспарлары мен бағдарламаларында берілген оқу материалын оқушылардың өздері бірін-бірі оқыту арқылы меңгеру үрдісі» деп санайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жалпы білім беретін мектептің 7-сыныбына арналған оқулық авторы: Р. Башарұлы. Алматы «Атамұра» 2017ж.
2. Жалпы білім беретін мектептің 7-сыныбына арналған оқулық авторы: У.Қ. Тоқбергенова, Б.А. Кронгарт «Мектеп» 2017ж.
3. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты. – Астана, 2006.
4. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. – М.: Народное образование, 1998.

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Халивалипова Эльмира Абденовна,
Алматы қаласы, Әуезов ауданы, «№5 мектеп-гимназия» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Аңдатпа. Бұл мақалада қазақ тілі сабағында білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастыру жолдары жайлы сөз қозғалды. Оқылым дағдыларына қатысты оқу тәсілдеріне талдау жүргізілді. Сабақ барысында оқылым дағдыларын қалыптастыруға арналған тапсырмалардың тәжірибе жүзінде қолданылуы көрсетілді. Оқылым кезеңдеріне талдау жасалып, мұғалімнің әрекеті айқындалды. Білім алушылардың жас ерекшеліктері мен білім деңгейіне қарай көрнекі құралдардың қолданылу сипаты түсіндірілді. Оқылым дағдыларын қалыптастырудың мақсаты мен міндеті айқындалды.

Аннотация. Данная статья посвящена путях формирования навыков чтения учащихся на уроках казахского языка. Проведен анализ методов обучения, связанных с навыками чтения. В ходе занятия было продемонстрировано практическое применение заданий по формированию навыков чтения. Проанализированы этапы урока и определены действия учителя. Характер использования наглядных пособий пояснялся с учетом возрастных особенностей и уровня образования учащихся. Определены цель и задача формирования навыков чтения.

Түйін сөздер: оқылым, әрекет, түсіну, ақпарат, мәтін, әдіс.

Ключевые слова: чтение, действие, понимание, информация, текст, метод.

Кіріспе

Бүгінгі күні білім беру жүйесінің халықаралық стандартына сәйкес білім алушылардың кез-келген саладағы ақпаратты меңгере алу қабілеті функционалды сауаттылық ұғымымен баланысты қарастырылып жүр. Ал оқылым-функционалды сауаттылықтың өзегі. Оқылым рецептивті дағдылар қатарына жататындықтан, оқылым мәтінді оқу мен жазудан гөрі мағынаға тереңдеп, жазба тілдегі мәтінді түсіну көрсеткіші ретінде айқындалады. Оқылым дағдысы оқыған мәтінді тек түсініп қана қоймай, ондағы ақпаратты қорытып, соған сай жауап беру және әрекетті мақсатқа сай орындауды білдіреді. Ол үшін білім алушы мәтін тілін ең алдымен сөз деңгейінде, кейін сөйлем мен мәтін деңгейінде түсіне алуы қажет. Әрине осы деңгейлердің барлығы қазақ тілінің зерттеу аясы мен оқыту мақсатына кіретіндіктен білім беру ұйымдарындағы қазақ тілі сабақтарында білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастыру-қазіргі күні өзекті мәселе.

Оқылымның басты мақсаты- мәтіндегі негізгі және қосымша деп саналатын ақпаратты

жіктеп, оларды өз деңгейінде түсіну мен түсіндіре алу қабілетін игеру. Оқылым кезінде тағы да бір ескеретін нәрсе-сауаттылық мәселесі. Яғни білім алушы мәтінді түсініп қана қоймай сауатты оқып, ақпаратты сауатты жеткізуі маңызды. Ол үшін оқылым дағдыларына сай бірнеше әдіс-тәсілдер арқылы білім алушының сауаттылығын қарастыруға болады. Мақаланың негізгі мақсаты-қазақ тілі сабағында білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастыру жолдарын анықтап, тәжірибе жүзінде әдістеменің қалай жүзеге асатынын көрсету.

Әдістеме

Оқылым – графикалық таңбалар арқылы бейнеленген сөздер мен тіркестердің мағынасын түсініп, мазмұнын қабылдау арқылы сауатты оқу мен мәтіннен қажетті ақпаратты сұрыптай алу қабілеті. Отандық білім беру жүйесінде оқылым дағдылары мынадай бірнеше деңгейде қарастырылып жүр: көз жүгіртіп оқу, мақсатты оқу, детальді түрде оқу, жаңа сөздерді үйрену үшін оқу, мәтінді мағыналық кезеңдерге бөліп оқу, болжалдық оқу.

Қазақ тілі сабағында мәтіннің өзіндік ерекшеліктері және білім алушылардың ақпаратты қабылдау деңгейі ескерілуі тиіс. Жоғарыда аталған оқылым дағдыларын тиімді қолдану арқылы оқушыларға мәтіндегі негізгі ақпарат пен қажетті білімді сіңіруге жағдай жасауға болады. Бұдан бөлек мәтіннің коммуникативтік түрлерін ажырата білуге үйретудің мәні зор. Мәтіннің коммуникативтік түрлері: хабарлау, сипаттау және пайымдау. Осы үш мәтіннің негізгі ерекшеліктерін түсіндіру барысында жоғарыда аталған дағдылардың ең тиімдісін таңдап алған жөн.

Практикада қолдану

Оқылым аясында зерттеу жүргізген Ф.Оразбаева оқылым дағдыларын қалыптастыру мән-маңызы туралы: «Оқылым – берілген материалды түсініп, ұғу ғана емес, сонымен қатар ондағы әрбір тілдік-қатысымдық тұлғалардың мағынасын білу, қалпын тану және оны тілдік қарым-қатынаста кеңінен пайдалану.»- деген пікір айтқан еді. Яғни оқылым білім алушылардың оқу сауаттылығын қалыптастырудың құрамдас бір бөлігі саналады. Оқылым дағдысы сәтті қалыптаспайынша жазылым дағдысы жүзеге асуы мүмкін емес.

Оқылым арқылы оқушылар мәтіннің мазмұны мен ішкі мәнін түсінуге, оқу стратегиясының типтерін жүзеге асыруға, мәтіндегі негізгі идея мен автордың айтпақ ойын анықтауға, мәтінді құрылымдық бөліктерге бөлуге, мәтін типі мен стилін тануға, мәтіндегі көтерілген мәселе бойынша мәтіннен тыс жаңа ақпараттарды ізденуге, мәтін деңгейінде сұрақтар құрастыруға және сол сұрақтарға жауап беруге, мәтіндердің салыстырмалы сараптамаларын қолдануға үйренеді.

Қазіргі кезде сабақта оқылым дағдыларын дамыту үшін әртүрлі белсенді әдіс-тәсілдерді қолданамыз. Оқылымды жақсартып, оны жүзеге асыру үшін таңдалған әдіс-тәсілдерге тікелей байланысты. Осы тұрғыдан алып қарағанда сабақта «Қарлы кесек», «Қай сөз жоқ», «Оқуға саяхат», «Төрт сөйлем», «Болжау жасау», «Қосжазба күнделігі» тағы басқа да тәсілдерді тиімді пайдалануға болады. Оқылым кезінде мұғалім оқушының әрекетін дұрыс ұйымдастырса, оқылым мақсатына да қол жеткізе алады. Оқылымда кіріспе, тексеру стратегиясы, өз бетінше оқылым, митңге қайта оралу, митңге жауап беру кезеңдерін жопарлауды іске асырып отырамыз. Мәтінді талдау кезеңінде оқушы өзінің пікірін жеткізуге мүмкіндік алады. Осы кезеңде білім алушылар ПОПС, Пікірлер сызығы, қарым-қатынас аймағы стратегияларын қолданып жұмыс жасады.

Оқылым дағдыларын қалыптастыру дегеніміз тек қана оқытудан тұрмайды. Осы мәселе бойынша өзіндік жүйеленген әдіс-тәсілдер бойынша оқылым үш кезең бойынша қарасырылады. Өзімнің сабағымда оқылым кезеңдерінде жиі қолданылатын кейбір әдіс-тәсілдеріме тоқталып өтейін. Оқылым алды кезеңінде «Болжау» «Ассоциация» әдістерін қолданамын. Оқылым кезеңінде білім алушылардың мәтінді мұқият түсініп оқуы маңызды. Мұнда мен «Бағытталған оқу» немесе «Болжау» әдісі арқылы жұмыс жүргіземін. Бұдан басқа «Джигсо», «Түртіп алу» стратегиялары да тиімді. Оқылымнан кейінгі кезеңде «Ашық- жабық сұрақтар», Блум таксономиясы деңгейлеріне негізделген сұрақтар, «Екі жақты күнделік» әдісі, «Борт журналы» әдісі, «Еркін жазу» әдістері бойынша жұмыс жасаймын. Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында мәтінді оқыту үшін «Терминдер арқылы болжау», «Бағытталған оқу», «Еркін жазу» әдістерін қалай қолдануға болады? Мысалы, 5-сыныптағы «Қырғауыл мен түлкі» ертегісін алайық.

Осыған орай, оқылым алды кезеңде оқушыларды мәтінді оқуға дайындау, қызықтыру

және мәтін мазмұнын жақсы түсінулері үшін «ағаш, құлақ, иттер, дос» деген сөздерді тақтаға жазып, (суреттерін де көрсетуге болады) тақтадағы сөздерге назар аударайық, «мағыналары түсінікті ме? Қалай ойлайсыңдар, бұл сөздер біз оқитын ертегіде қалай кездесуі мүмкін? Ертегі не туралы болуы мүмкін?» деген болжау сұрақтарын қоямыз. Оқушыларға алдымен жеке ойланады, содан кейін жұпта талдауға беріледі. Жұптардың жауаптары сұралады. Осыдан кейін оқитын ертегінің тақырыбы айтылады.

Ертегі «Бағытталған оқу» әдісімен оқылады. Ертегіні оқу үшін ұстаз мәтінді мағыналық бөліктерге бөледі. Оқушыларға бірінші бөлігі таратылады, оқиды. Әр ойбөліктен кейін төмендегідей сұрақтар қойылады:

Екінші ойбөлік	болжамды неге сүйеніп айтып едің? Қырғауыл тұлкіге сенді ме? Қалай ойлайсыңдар енді тұлкі не жауап беруі мүмкін? Неге олай ойлайсың?
Үшінші ойбөлік	• Балалар, болжамдарың сәйкес келді ме? Ол болжамды неге сүйеніп айтып едің? Қырғауыл тұлкіге сенді ме? Қалай ойлайсыңдар енді тұлкі не жауап беруі мүмкін? Неге олай ойлайсың?
Төртінші ойбөлік	• Ертегі сен ойлағандай жалғасты ма? Енді қалай ойлайсың ертегі не туралы?

Ұстаздар осындай әдіспен жұмыс жасау кезінде жеңіл сұрақтарға қарағанда, шәкірттерін ойландыратын, талдауға жетелейтін сұрақтар мен тапсырмалар ұсынғаны дұрыс. Неліктен олай ойлайсың тәрізді сұрақ жиі қойылуы қажет, өйткені оқушы ертегінің оқиғасын түсініп отыр ма, жоқ па осыны назарда ұстауымыз керек. Ертегі басынан аяғына дейін болжауға бағытталды. Бұл оқушыларды мәтінді оқуға ынталандырып, қызығушылықтарын арттырып отырады және өз болжамдары ертегі сюжетімен ұқсас болған жағдайда олардың бойында сенім, сонымен қатар талпыныс күшейеді.

Оқылымнан кейінгі кезеңде «Еркін жазу» әдісі қолданамын. «Еркін жазу» әдісі арқылы топтарға төмендегідей тапсырмалар үлестірдім.

1-топ. Ертегідегі тұлкі/қырғауыл қандай? Неліктен олай ойлайсың? Қайсысы жеңді деп ойлайсыңдар? Ойыңды дәлелде.

2-топ. Адамдар арасында осы мысалдағыдай жағдай кездесе ме? Осындай жағдайда адамдарға қандай кеңес ұсынар едің?

3-топ. 1) Кішіпейілділік — кісінің көркі. 2) Түстік жерге өтірік айтсаң, Кешке артыңнан қуып жетеді. 3) Сыйласаң, сыйлы боласың. Белілген мақалдардың қайсы осы ертегі мазмұнына сәйкес келеді? Неліктен? Ойларыңды тұжырымдаңдар-деген тапсырмалар беруге болады. Әр топтың оқушылары өз ойларын ұсынып, дәлелдейді. Оқушылар осындай қойылған сұрақтарға жауап беріп, ізденіп, жеке және бірлесіп ой қозғайды, ойланады, білімдері мен түсініктерін өзгелерге жеткізеді, ақыл-ойын дамытады. Әр сабақта білім алушылар білімді жақсы игеруі үшін ойлану, оқу, сөйлеу, талқылау, жазу, пікірін айту тәрізді белсенді әрекеттерге жаттықтырып отыру қажет.

Ұсыныстар

Оқылымды жақсарту – осы мақсатқа сай таңдалып алған әдіс-тәсілдерге тікелей байланысты. Қазіргі күні дәстүрлі білім беру жүйесінен алшақтап, оқытуда инновациялық технологиялар мен көрнекі құралдарды қолдануға ұмтылыс көп. Қазақ тілі сабағы барысында білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастыруда жоғарыда аталған әдістермен қатар «Оқуға саяхат», «Диалог құрастыру», «Төрт сөйлем», «swot талдау» және аудио, видеоқұралдардың маңызы зор. Осы тәсілдерді қолдану арқылы оқылым мақсатына жетуге болады.

Оқушы тақырып аясындағы мәтінмен танысқан сәтте білім алушы ақпаратты мәнмәтін деңгейінде түсіне алуы үшін ондағы бейтаныс сөздердің саны тым көп болмауы керек. Оқушы бейтаныс сөздердің мағынасын сөйлем ішіндегі өзіне таныс сөздері арқылы жүйелей алады.

Оқылым дағдыларын қалыптастыруда сабақ кезеңдерін сәтті ұйымдастырып отыратын – мұғалім. Әр оқушының білімін тереңдету үшін қосымша сұрақтар құрастырылуы тиіс. Сонымен қатар талқылау барысында оқушының көзқарасын да біліп отыру керек. Жаңаша әдістерді қолдану арқылы білім алушылардың сабаққа ынтасын оятуға болады. Осы мақсатта тақырып аясындағы жаңа сөздер жайлы қысқаша видеолар мен жұптық немесе топтық тапсырмаларды жасатуды да назардан тыс қалдырмаған жөн.

Қорытынды

Қазақ тілі сабағында білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастырудың бүгінгі күні өзектілігі жоғары. Оқылым дағдысы – функционалды сауаттылықтың өзегі бола отырып, оқушыға мәтінмен жұмыс жасау барысында ақпаратты сауатты өңдеу мен қолдану мүмкіндіктерін сыйлайды. Осы бағытта оқылым дағдыларының ситуациялық жағдайларға байланысты көптеген түрлері қарастырылған. Атап айтсақ: көз жүгіртіп оқу, мақсатты оқу, детальды оқу, жаңа сөздерді үйрену үшін оқу, мәтінді мағыналық кезеңдерге бөліп оқу және болжалдық оқу. Осы дағдылардың өзіндік ерекшеліктеріне байланысты әртүрлі мәтін деңгейінде, стильдік, коммуникативтік тұрғыдан қолданылуы әртүрлі.

Білім алушылардың оқылым дағдыларын қалыптастыру кезінде оқу кезеңдері мен әр кезеңге арналған тапсырмалар жүйелі түрде ұйымдастырылуы шарт. Мәселен бірінші кезеңде – оқушыларға тақырып және тақырып аясындағы суреттер беріледі. Оқушылар осы тақырыпқа қатысты ескі білімдерін қайталап мәтінді оқуға дайындық жасайды. Екінші кезеңде мәтіннің жалпы идеясы мен мәтін құрамындағы жекелеген ақпараттарға қатысты деректер сұралады. Оқылымнан кейінгі кезеңде тақырып аясындағы білім алушылардың өз көзқарастары сұралып, қайтала тапсырмалары беріледі. Мұғалім тарапынан осы кезеңдерді ұйымдастырудағы жүйелілік сақталған жағдайда білім алушылардың оқылым дағдылары сәтті қалыптасады. Сабақ барысында назарды аударту мен ұстап тұру үшін көрнекі құралдар мен инновациялық технологиялардың көмегіне жүгіну ұсынылады. Сонымен бірге сабақты қызықты етіп өткізу үшін мәтіннің негізгі идеясына сілтеме жасайтын сергіту сәті мен ойын ойнату тәсілдерін қолданған жөн. Оқылым дағдысы – функционалды сауаттылықтың құрамдас бөлігі болғандықтан, білім алушының сауатты тұлға болып қалыптасуы үшін оқылым дағдысын жетілдіріп отырудың мәні зор.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасында орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде орыс тілді мектептердегі «Қазақ тілі» пәні бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2016
2. Оразбаева Ф. Тілдік қатынас. «Сөздік-Словарь» 2005
3. М.Ахметова Мәтін лингвистикасы. Орал-2008.
4. Шабажанова С. Оқылым дағдыларын қалыптастыру және дамытудың әдіснамасы мен тәжірибесі, Павлодар-2015.
5. Мирсеитова С. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде: Оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері – Қарағанды 2011 – «Кәсіби даму мектебі» сериясы.

«СЖАТАЯ СТРЕТНАЯ РЕПРИЗА И ЕЁ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ СМЫСЛ В МУЗЫКАЛЬНОЙ ФОРМЕ ИНВЕНЦИИ В-DUR И. С. БАХА»

Преподаватель по классу фортепиано
высшей категории Никулина Е. А.

Цели: 1. Работа над выявлением основных частей музыкальной формы и её структурных составляющих, над исполнительским выявлением вопросно-ответной интонации Темы, динамикой интермедий, энергичным и торжественным звучанием репризы.

2. Воспитывать в сознании учащегося чёткое понимание строения музыкальной формы Инвенции, и её структурных составляющих, принципа стретного изложения Темы в репризе, а так же особенностей стиля композитора.

3. Развивать полифоническое мышление учащегося, умение сочетать певучесть звукоизвлечения с оживлённым движением и исполнительскую собранность.

Ход урока:

I Организационный момент.

II Проверка домашнего задания:

Гамма H-dur – работа 16ми, в размере 2\4, с акцентированием по квартолям в прямом и расходящемся движении, движении в терцию и дециму, аккорды, арпеджио(короткие, ломаные, длинные), хроматическая гамма.

Этюд соч. 46 №26 c-moll С. Геллер – работа над темпом, динамикой и образно-выразительным исполнением по периодам и в целом.

Этюд выдающегося венгерского композитора-романтика, еврейского происхождения, Стефана Геллера, является не только инструктивно-техническим произведением, но и образно-художественным сочинением, выражающим очень ярко и динамично романтический художественный образ. Сочинённый в самой трагической тональности, какой?/c-moll/, которая, в данном случае, олицетворяет собой шторм – этюд изложен в какой форме? /простой динамической репризной форме/. В которой присутствует единая линия сквозного развития. Такая форма способна передать значительное развитие в произведении сравнительно небольшого объёма и содержит, как правило, трансформацию музыкального образа, в нашем случае, из трагического в победоносный и ликующий. Контрастная Тема этюда изложена каким образом? /полифоническим/. На сочетании двух мелодий – в сопрано лавинообразное движение 16ых изображает что?/штормовые волны/, а призывные мотивы в басу?/корабль, плывущий по волнам/. Восьмитактовый период изложения Темы в основной и субдоминантовой тональностях сменяется взволнованно-тревожной развивающей серединой, которая построена на чём?/на секвентном развитии отдельных мотивов Темы/. Развитие и нарастание в середине естественно приводят к чему?/к репризе/на новом, более высоком уровне напряжения. Поэтому реприза, в данном случае какая?/динамизированная и взволнованно-ликующая/. И для всей формы этюда реприза является чем?/кульминацией всей формы/. Что подтверждается чем?/динамикой звучания f и ff и Кодой в одноимённом мажоре/. Что символизирует собой спасение корабля, выплывающего из шторма в открытое, освещённое солнцем море. (Далее практическая работа).

«Водопад» (атональность) Р. Вандалл – исполнение наизусть, работа над образно-выразительным исполнением и агогическими нюансами в целом или выборочно по частям.

Роберт Вандалл – современный американский композитор и педагог, который входил в Национальную ассоциацию музыкальных учителей США и в Ассоциацию преподавателей штата Огайо, а так же был создателем и владельцем студии Vandall Piano в течении 38 лет. На предыдущих уроках мы выяснили, что пьеса «Водопад» относится к какому жанру фортепианной музыки?/программной музыки/. А музыкальная форма

пьесы?/простая 3х частная форма, с контрастной серединой, развивающего типа/. Т.е. в данной пьесе средняя часть построена на новом тематическом материале, и поэтому контрастирует с крайними частями. Но этот новый материал излагается каким образом?/неустойчиво и секвентно/. Подобно середине развивающего типа. Все части чётко отделены друг от друга чем?/замедлением/. Кроме того, мы выяснили, что в пьесе обилие встречных знаков и отсутствие ключевых – обозначает что? /пьеса атональна/. Т.е. у неё отсутствует централизованная тональность. Начало «атональности» обычно связывают с Арнольдом Шёнбергом и композиторами «Новой венской школы». Это был период поисков новых законов музыкальной гармонии, способных заменить систему тональности. Принципы и эстетика атональной музыки были подхвачены многими композиторами XX и XXI в. Но возникла атональность, как результат расширения тональности за счёт хроматизмов, побочных доминант, многозначных аккордов и других явлений гармонии в поздне-романтической музыке Ф. Листа, Вагнера, Скрябина, Дебюсси, Стравинского и других композиторов, склонных к экспериментам. Обозначение *Rubato* переводится как?/свободно/. Т.е. композитор даёт нам агогическую свободу движения музыкальной ткани, идущей от образа бурного падения воды и разлетающихся водяных брызг, окрашенных цветами радуги.(Далее практическая работа)

III Новая тема: «Сжатая стреттная реприза и её художественный смысл в музыкальной форме Инвенции B-dur И. С. Баха»

О том, для какой цели Бах сочинил «Инвенции и симфонии» говорит текст титульного листа последней редакции цикла: «Добросовестное руководство, в котором любителям клавира, особенно жаждущим учиться, показан ясный способ, как чисто играть не только с двумя голосами, но при дальнейшем совершенствовании правильно и хорошо исполнять три обязательных голоса, обучаясь одновременно не только хорошим изобретениям, но и правильной разработке; главное же – добиться певучей манеры игры и при этом приобрести вкус к композиции.» Обрати внимание на слово изобретениям! Определение «инвенция» происходит от латинского «*inventio*» - изобретение, открытие. Все инвенции – двухголосные, поэтому овладев в совершенстве двухголосием, ты, получишь ключ к любому виду многоголосия. В заглавии так же сказано, как высоко Бах ценил певучую манеру игры, которая отражает исполнительский стиль самого композитора. Кроме того, музыке Баха чужды вялость и сентиментальность. Его чувства всегда погружены в атмосферу мужественности и внутренней борьбы, в которой предельное напряжение чувства уравнивается предельной силой самообладания и благородной сдержанности. Поэтому, как подчёркивает Эгон Петри: «способ извлечения звука должен быть всегда мужественным, крепким и здоровым, даже в *piano*, которое не должно быть ни расплывчатым, ни беззвучно-шелестящим». Инвенции Баха построены на раскрытии одного художественного образа, на многократных преобразованиях Темы-того ядра, развитие которого и определяет форму. Какая музыкальная форма в данной инвенции?/трёхчастная/. Как называются основные части этой формы? /Экспозиция, разработка, реприза/. Чем является Экспозиция?/Это показ Темы в двух голосах/. Тема занимает три такта, включает в себе ритмический контраст и основана на одном мотиве, который идёт сначала в каком движении?/в прямом, восходящем движении/, а затем?/в обращении/. Такое соотношение образует типично баховский, вопросно-ответный диалог, который во втором такте повторяется в субдоминантовой тональности, а затем, в третьем такте мотив дважды проходит в восходящем движении, обрисовывая доминанту. Т.е. развитие Темы – это развитие конфликта, который и составляет весь «сюжет» инвенции. Спокойное и плавное движение восьмых в басовом голосе контрастирует оживлённой Темой, являясь тем самым благородным сдерживающим началом, о котором, я, говорила ранее. Поэтому, для усиления контраста восьмые исполняются как?/non legato, певуче/, а четвертные?/более глубоко, tenuto/. Заложенный в Теме конфликт расширяется в 4-5 тактах, которые являются чем?/интермедией/, в которой оба голоса ведут между собой пока ещё мирный «спор». Второе проведение Темы, в басовом голосе, окрашено новыми ладо-тональными соотношениями, которые приводят к доминанте, знаменующей у Баха начало какой части?/разработки/. И представляет собой сплошные что?/интермедии/. Вторая интермедия, состоящая из 3 тактов и построенная на динамическом развитии вопросно-ответного диалога – это вторая фаза в развитии конфликта, приводящая к его

обострению. Такты 12-13 – это третья интермедия, которая как, мы, выяснили, является чем?/канонической секвенцией/. В которой сопрано имитирует бас на расстоянии двух октав, усиливая активность полифонического развития и меняя характер конфликта. В азарте «спора» голоса перебивают друг друга, вступая с гневными репликами до окончания высказывания другого, что приводит к кульминации, которую Бах подчёркивает субдоминантовой гармонией. Затем композитор максимально оттягивает разрядку напряжения секвенциями, в которых исчезает что?/ритмический контраст/. И полифоническая динамика уступает место ритмической энергии симметричных акцентов в обоих голосах, выявляя свою динамичность ускоренным движением мотивов, что позволяет сделать едва заметное агогическое ускорение. Бурные секвенционные «лавины» стремительно идут к главной тональности, разрешение в которую знаменует собой начало какой части?/репризы/. В структуре полифонии очень важно определение заключительной части, в которой завершается всё развитие, раскрывается до конца замысел произведения. Восстановление элементов Экспозиции в заключительной части полифонии, как основной признак этого раздела формы, как раз и обусловил введение для него термина реприза. Возврат основной тональности уже сам по себе производит итоговый эффект, который усиливается возвращением Темы. В этой инвенции реприза начинается с проведения Темы целиком, но с изменениями в басовом голосе, который сразу же перебивает верхний голос, тоже проводящий Тему в несколько изменённом виде. Такой приём называется стреттным проведением Темы. Стретта – это особый вид канонической разработки Темы. Это сжатое по времени и горизонтали имитирование Темы. А её художественный смысл заключается в кульминационном утверждении Темы, в которой оба противостоящих мотива утверждаются как равноправные. Кроме того, в репризе присутствует тенденция к сжатости, которая проявляется не только в стреттном проведении Темы, но и в уменьшении количества тактов, по сравнению с экспозицией. Следовательно, эта сжатая стреттная реприза должна быть исполнена энергично с решительной торжественностью и, как советует Бузони – *markatissimo*, а в каденции *fortissimo*. (Далее практическая работа по разделам).

IV Закрепление новой темы:

Чтобы закрепить тему урока, повторим : что такое стретта?

Почему Реприза сжатая? Какой художественный смысл заключается в стреттном проведении Темы?

Оценка:

Домашнее задание:

Гамма – технический зачёт. Этюд С. Геллер – технический зачёт.

«Водопад» Р. Вандалл – исполнять наизусть с более точным образным содержанием.

Инвенция B-dur И. С. Бах – учить наизусть по структурным составляющим, работать над характером и динамикой Репризы.

(Для проведения урока оформлен стенд со слайдами: портрет С. Геллера, картина «Шторм», портрет Р. Вандалла, картина «Водопад», портрет И. С. Бах и сыновья.)

ТАРИХИ ЖӘДІГЕРЛЕРДІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БОҰЫНА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ СІҢІРУ

Ұзақбайқызы Гүлназия
№73 мектеп-лицей, тарих пәні мұғалімі,
педагог - шебер, педагогика ғылымдарының
магистрі Астана қаласы

Аңдатпа

Ұсынылып отырған бағдарламаның мазмұны мен құрылымы оқушылардың тарихи ойлауын қалыптастыратын Қазақстан тарихы пәні курстарының арасындағы сабақтастықты, сонымен қатар іс- әрекеттік тәсілді, бірегейлікті жүзеге асырып, білім алушылардың өз бетінше ізденуін қамтамасыз етеді.

Түйінді сөздер: рухани құндылық, ұлттық құндылық, тарихи аспекті, ескерткіштер сырлары, сакральды орындар, материалдық және рухани құндылық.

Ғылым мен технологияның қарыштап дамыған заманында, әсіресе жаһандану үдерісінің күш алып жатқан уақытында ұлттық құндылық бағытындағы білім берудің маңыздылығы жоғары екенін түсінеміз. Ол ең алдымен азаматтық рух, ұлттық кескін-келбет, ділді сақтап қалу жолында маңызды болып отыр.

Тарихи білім беру ең алдымен азамат тәрбиелеудің маңызды құралы болып табылады. Тарих пәнін тереңдете оқытудың маңыздылығына байланысты қосымша пәндер мен арнайы курстарды көптеп енгізудің қажеттілігін байқаймыз. Әсіресе арнайы жүйеленген тарихи ескерткіштер туралы мәлімет беретін, білімдерін жетілдіретін, тарихқа қызығушылығын арттыратын бағдарлама, оқу құралдары көптеген олқылықтардың орнын толтыратыны сөзсіз. Отаңдық тарихи ескерткіштер сырларынан жалпы кеңірек мәлімет беретін «Ескерткіштер сырлары» атты факультативтік курстың бағдарламасымен таныстырғым келіп отыр.

Бағдарламада орта ғасырларда Қазақстанда сәулет өнерінің дамуы, сәулет ескерткіштерінің ерекшеліктері туралы жалпы білім беру бағыты көзделген. Археологиялық ескерткіштерді танып- білуде тарихи дәуірлердің жарқын бейнелерін және тарихи ескерткіштері мен негізгі оқиғалары туралы түсінік қалыптасады. Деректермен жұмыс жасау арқылы әртүрлі көздерден ақпарат іздеуді, өзін- өзі бақылауды және бағалауды, топтық жұмыста өзін түзетуді жүзеге асыратын, жеке тұлғаның бойында құндылықтарды сіңіріп, көшбасшылыққа баулу – курсты оқытудың педагогикалық мақсатын қамтиды.

“Ескерткіштер сырлары” атты авторлық бағдарламам 2018 жылы “Туған елге тағзым” жобасы негізінде бастау алып, “Туған елге тағзым”, “Z ұрпағын ұлтжандылыққа баулудың жолдары” атты әдістемелік құралдарымның жарық көруіне себеп болды. Әдістемелік құралда тек дәстүрлі сабақ түрінде ғана емес, тәжірибелік бағыттағы тарихи ескерткіштерге саяхат, виртуалды саяхат, мұражайларға саяхат, семинар, конференция, дөңгелек үстел өткізу арқылы оқушылардың кері байланысына мақсатты қол жеткізу үшін тиімді әдістерді пайдалану жолдары көрсетілді. Әсіресе ПТМС, SWOT, PEST формулалары оқушылардың талдау жасауға талпынысын арттырса, 5 жолды өлең, Рафт жазу арқылы оқушының сезімдеріне жол аша аласыз. Түрлі көрнекіліктер, АКТ мүмкіндіктері, карта, суреттердің орны бөлек. Тарихи ескерткіштер жайлы деректі бейне көріністің қоры мол болуы да нақты нәтижеге жетуге қолғабыс етеді.

Жүргізілген тәжірибем сүйенсем ұлттық дәстүрімізді, әдет- ғұрыптарымызды, дінімізді, ата- бабаларымыздан қалған насихат- мұраларды жастардың санасына сіңіру үшін жасалған танымдық экспедициялық саяхаттар тиімді болды деп айта аламын. Астана қаласындағы “Атамекен” ашық аспан астындағы мұражайды басты нысан ретінде алып, мектебіміздің 70% оқушыларына таныстырылым жасау арқылы 10 оқушым сол

жерде 14 жасынан еңбек жолын бастап, табыс көзін көрді. Алдағы уақытта осы оқушылар туризмді дамытуды қолға алады деген ойдамын. Ендігі мақсат осыны жүйелі түрде жүзеге асыру. Оның жан- жақты тетіктерін қолдану, жетілдіру, ұлттық құндылық бағытындағы тиімділігін дәйектеу.

«Ескерткіштер сырлары» атты 10-сыныпқа арналған бағдарлама 2023 жылғы “Орта білім беру саласындағы инновациялық тәжірибеге қорытынды” сараптама шешімі бойынша республика көлемінде таратылды. Бүгінгі таңда Астана қаласының 10 мектебі, республика бойынша 3 мектеп осы бағдарлама бойынша жұмыстануда. Әріптесім, № 66 мектептің ұстазы- Толқын Келісқызының пікірін назарларыңызға ұсынсам:

Мен, бірде жапон тюркологы Наката Оканың қазаққа қатысты пікірін оқыдым. Ол: «Әрине, мен де сіздерге баға бере алмаймын. Бір тілде сөйлейсіздер ме, әлде екі тілді бірдей таңдайсыздар ма – оны өздеріңіз шешесіздер. Екі тілді бірдей білген де жаман емес. Билингвизм – әлемнің көп елінде бар. Тарихшы ретінде айтатын болсам, маған қазақтар өзінің ұлттық ерекшелігін, тілін жоғалтып алған халық секілді болып көрінеді. Сіздер – адасқан, жолынан жаңылып қалған халықсыздар, меніңше. Халықты әдейі не қасақана тарихи жадынан айырып тастаған сияқты. Әйтпесе, есі дұрыс адам ана тіліңнен гөрі орысша білген дұрыс па деп сұрай ма? Бұл – абсурд! Тамырынан ажырап қалған, не істерін білмей аласұрып жүрген халықтар ғана осындай сұрақ қояды, негізі. Тіл мәселесін біржола шешу үшін - халыққа тарихын оқытып, халықты, ұлтты соған ынталандыру керек.» Ащы да болса шындық, сіздің «Ескерткіштер сырлары» атты бағдарламаңыз маған осы ұлтымыздың тарихын танытып оқытуда жіберген олқылықтың орнын толтыруға арналғандай қабылдадым. Бағдарлама оқушыларға Отанымыздың бай тарихына мақтаныш пен құрметінің артуына ықпалы өте зор деп білемін!

Қорытындылай келе, мектеп қабырғасында оқу- тәрбие үдерісінде рухани- адамгершілік, ұлттық құндылықтарды дәріптейтін іс- шараларда өлке тарихына басымдылық беру, қай уақытта да өзі маңыздылығын жоғалтпақ емес.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Жолдасбеков М. Алтын арқалы асыл мұра. Егемен Қазақстан. 2005
2. Мәдени мұра. Тарихи орналасқан ескерткіш – Алтын адам, Арыстан баб, Айша бибі кесенесі. Жас алаш, 2003 желтоқсан
3. Тоқтабай А. Ескерткіштер – ел тарихы: тарихи ескерткіштерге рестобрация жасау мәселелері // Қазақ әдебиеті, 2003 мамыр e-history.kz
4. Өз тәжірибемнен:
Саяхат. «Тұмар» Республикалық әдеби-көркем журнал Нұр- Сұлтан, 2018.-6 (61)
Туған елге тағзым. «Педагогикалық идеялардың понарамасы» диалог алаңының материалдары; Астана 2018ж-85 б
Туған елге тағзым. «Рухани жаңғыру – Ұлт болашағының жарқын бағдары» атты республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары, - Алматы, 2020. – 85 б.
Отан неден басталады?. «Елорданың үздік сабақтар жинағы». Нұр-Сұлтан, 2020
«Z» ұрпағын ұлтжандылыққа баулудың жолдары. Академик Т.Т.Тәжібаевтың туғанына 112 жыл толуына арналған «Қазақстандағы педагогика ғылымының жаңа мүмкіндіктері: тәрбие мен білімдегі серпілістер» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары, Алматы, 23 ақпан 2022 жыл;
“Яссауи мұраларын оқу- тәрбие үдерісінде қолдану” Түркістан, «ҒАСЫР ДАНАСЫ – ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ» атты халықаралық ғылыми- тәжірибелік конференция жинағы, 2024ж

ФИЗИКА ТАПСЫРМАЛАРЫНА ДЕГЕН ӘЛЕМДІК МАХАББАТ: МЕКТЕП САБАҚТАРЫНАН БАСТАП ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРГЕ ДЕҮІН

Рамазанова Бибиғұл Есеновна
Батыс Қазақстан облысы, Жаңақала ауданы,
«Е.Ш.Орақбаев атындағы жалпы орта білім
беретін мектебі» КММ, физика пәні мұғалімі

Физика - бұл математикалық модельдер мен эксперименттерді қолдана отырып, табиғат заңдылықтарды сипаттайтын ғылым. Сонымен қатар, физика біздің ойлау қабілетімізге қолдау көрсететін және талдау дағдыларымызды дамытатын тапсырмаларды шешу өнері болып табылады.

Ия, физика - бұл математикалық модельдер мен эксперименттер арқылы табиғат заңдылықтарын сипаттауға және түсінуге тырысатын ғылым. Бұл пән планеталардың қозғалысынан элементар бөлшектердің өзара әрекеттесуіне дейінгі әлемде болып жатқан барлық нәрселердің негізгі принциптерін зерттейді.

Мектептегі физика сабақтарында біз дене жылдамдығын анықтау немесе үйкеліс күшін есептеу сияқты қарапайым тапсырмалардан бастаймыз. Бұл есептер физиканың негізгі ұғымдарын түсінуге көмектесіп қана қоймайды, сонымен бірге нақты мәселелерді шешу үшін математикалық әдістерді қолдануға үйретеді.

Физикада нақты мәселелерді шешу үшін математикалық әдістерді қолдануға көмектесетін бірнеше негізгі ұғымдар бар:

1. Ньютон заңдары: олар денелер мен қозғалыстардың өзара әрекеттесуін сипаттайды, механиканы түсінуге және қозғалысқа қатысты көптеген мәселелерді шешуге негіз болады

2. Сақтау заңдары: мысалы, энергияның сақталу заңы және импульстің сақталу заңы. Олар бізге жүйенің уақыт бойынша күйінің өзгеруін талдауға және энергия мен қозғалысқа қатысты мәселелерді шешуге мүмкіндік береді

3. Электромагнетизм: электр және магнит өрістері зарядтар мен магниттердің әрекетін болжауға және электр және магнетизм мәселелерін шешуге мүмкіндік беретін Максвелл теңдеулерімен сипатталады.

4. Термодинамика: ол жылу процестерін және жылу мен энергияның басқа түрлері арасындағы байланысты зерттейді. Термодинамика заңдары жүйелердің тиімділігін талдауға және жылу процестеріне қатысты мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.

Физиканың осы және басқа тұжырымдамалары табиғатты түбегейлі түсінуге, ал математикалық әдістерді қолдану ғылым мен техниканың әртүрлі салаларындағы нақты мәселелерді талдауға және шешуге мүмкіндік береді.

Алайда, физика мәселелеріне қызығушылық тек мектеп бағдарламасымен шектелмейді. Университеттің физикалық мамандықтарының студенттері кванттық механика, термодинамика және электромагнетизмге қатысты күрделі мәселелерді зерттейді. Бұл міндеттер оларға табиғат принциптерін тереңірек түсінуге және ғылымда немесе инженерияда болашақ мансапқа дайындалуға көмектеседі.

Оқуды аяқтағаннан кейін де көптеген физиктер өздерінің кәсіби қызметіндегі мәселелерді шешуді жалғастырады. Олар деректерді талдау, жаңа технологияларды құру және күрделі ғылыми мәселелерді шешу үшін физикалық модельдерді пайдаланады.

Физикалық модельдер деректерді талдау, жаңа технологияларды құру және күрделі ғылыми мәселелерді шешу сияқты әртүрлі салаларда шешуші рөл атқарады. Оған төмендегідей бірнеше мысалдар келтіруге болады:

Климатты модельдеу: атмосфера мен мұхиттың физикалық үлгілері ғалымдарға климаттың өзгеруі туралы деректерді талдауға, ауа-райын болжауға және климатқа әртүрлі факторлардың әсерін зерттеуге мүмкіндік береді;

Медициналық физика: физикалық модельдер медициналық кескіндерді талдау, ауруларды диагностикалау мен емдеудің жаңа әдістерін әзірлеу және дәрілік заттардың ағзамен өзара әрекеттесуін модельдеу үшін де қолданылады;

Энергияны үнемдеу технологиялары: физикалық модельдер инженерлер мен ғалымдарға күн батареялары, жел генераторлары және энергияны үнемдейтін көліктер сияқты энергияны үнемдейтін құрылғыларды жасауға көмектеседі;

Ядролық физика және энергетика: физикалық модельдер ядролық реакцияларды зерттеу, ядролық реакторларды жасау және ядролық материалдардың әрекетін болжау үшін қолданылады;

Ғарыштық зерттеулер: физикалық модельдер ғалымдарға ғарыш объектілерін, планеталар мен галактикаларды зерттеуге, ғарыштық миссиялар мен зерттеу бағдарламаларын жоспарлауға және талдауға көмектеседі.

Бұл мысалдар физикалық модельдердің ғылыми және технологиялық прогресте қалай маңызды рөл атқаратынын көрсетеді, ол бізге қоршаған әлемді жақсырақ түсінуге және жаңа инновациялық шешімдерді жасауға көмектеседі.

Физика тапсырмалары біздің өмірімізде маңызды рөл атқарады, айналамыздағы әлемді түсінуге және интеллектуалды қабілеттерімізді дамытуға көмектеседі.

Сонымен, физика тапсырмалары біздің өмірімізде баға жетпес рөл атқарады, олар бізге табиғаттың негізгі заңдылықтарын түсінуге көмектесіп қана қоймай, сонымен қатар аналитикалық қабілеттерімізді және нақты мәселелерді шешу қабілеттерімізді дамытады. Мектептегі сабақтардан бастап ғылыми зерттеулерге дейін физика біздің күнделікті өмірімізге және ғылыми-техникалық прогреске әсер етеді. Әр түрлі физикалық модельдер деректерді талдауға, жаңа технологиялар жасауға және күрделі ғылыми мәселелерді шешуге мүмкіндік береді, бұл біздің алдымызда инновациялар мен дамудың жаңа көкжиектері мен мүмкіндіктерін ашады. Осылайша, физиканы түсіну және қолдану біздің қазіргі білім мен прогрестің негізгі элементтері болып табылады, біздің әлеміміз бен болашағымызды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

МОДЕЛЬ КОТТЕРА ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА УЧИТЕЛЕЙ

Шахметова Жибек Дюсюповна
ГКП на ПХВ «Средняя школа №16
им. Т. Айбергенова» г. Астана, заместитель
директора учебной части

*«Тот, кто обучает, должен
всегда продолжать учиться сам»*
Р.Г. Дана.

В современном образовании одной из ключевых задач является обеспечение непрерывного профессионального развития учителей. Это важно не только для повышения качества образования, но и для успешной адаптации к постоянно меняющимся требованиям и вызовам современного общества. В этом контексте внутришкольные системы профессионального обучения становятся неотъемлемой частью образовательного процесса.

Одним из наиболее эффективных подходов к внедрению системы профессионального обучения является применение модели управления изменениями, разработанной известным экспертом в области организационной трансформации, Джоном Коттером. Эта модель представляет собой последовательный алгоритм из восьми шагов, который успешно применяется в различных сферах, включая образование.

Первый шаг в применении модели Коттера – создание чувства срочности. В контексте внутришкольной системы профессионального обучения это означает не только осознание необходимости изменений, но и активное понимание их важности и срочности. Учителя должны видеть, что изменения необходимы для их собственного профессионального роста и для улучшения качества образования.

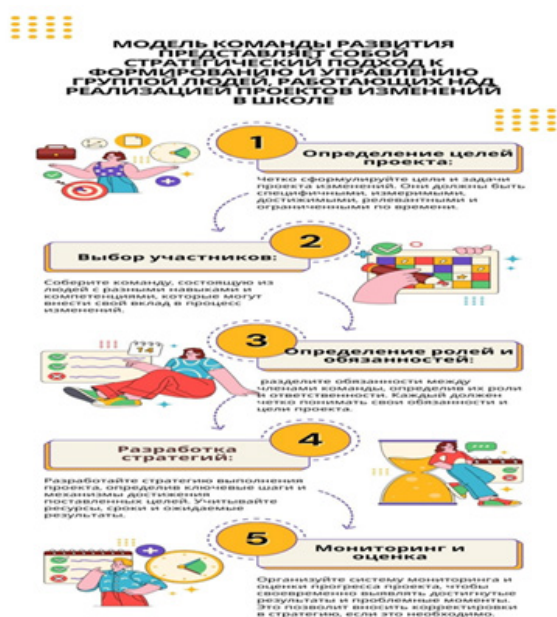
Далее следует формирование коалиции изменений – объединение учителей, администрации и других заинтересованных сторон для поддержки и реализации изменений. Это требует эффективного лидерства со стороны завучей и администрации, а также привлечения всех участников образовательного процесса к совместной работе над внедрением системы профессионального обучения.

Следующие шаги модели Коттера включают в себя разработку видения и стратегии изменений, коммуникацию этого видения всем участникам процесса, удаление препятствий для выполнения изменений, создание краткосрочных побед и укрепление достигнутых результатов. Каждый из этих шагов имеет свою важность в процессе внедрения системы профессионального обучения учителей.

Например, создание четкого видения и стратегии изменений позволяет всем участникам образовательного процесса понять, куда движется школа и какие конкретные цели ставятся перед системой профессионального обучения. Коммуникация этого видения помогает учителям чувствовать себя вовлеченными и важными в процессе изменений, что способствует их активной поддержке и участию.

Удаление препятствий для выполнения изменений позволяет учителям сосредоточиться на своей работе и успешно реализовывать новые методики и подходы. Создание краткосрочных побед – это возможность продемонстрировать учителям конкретные результаты и достижения, что мотивирует их продолжать двигаться вперед.

Наконец, укрепление достигнутых результатов помогает закрепить изменения

и интегрировать новые подходы в образовательную практику на долгосрочной основе.

Внедрение внутришкольной системы профессионального обучения учителей на основе модели Коттера – это сложный и многопроцессный процесс, требующий внимательного планирования, лидерства и участия всех участников образовательного сообщества. Однако результаты, которые могут быть достигнуты через такой подход, включают в себя повышение качества образования, улучшение профессионального роста учителей и успешную адаптацию к изменяющимся условиям обучения и воспитания.

Эта модель не только предлагает методологию внедрения изменений, но и создает фундаментальные основы для развития учебного процесса и повышения качества образования в целом.

В таком контексте модель управления изменениями, предложенная Джоном Коттером, становится крайне важным инструментом для успешного сопровождения процесса изменений в образовательной среде. Эта модель предоставляет структурированный и проверенный временем подход к реализации перемен.

Так внедрение модели Коттера для обеспечения внутришкольного обучения учителей может принести значительные результаты и привести к следующим выводам и ожидаемым результатам:

- улучшение профессионального роста учителей;
- повышение качества образования;
- укрепление сообщества учителей;
- повышение мотивации и удовлетворенности учителей;
- адаптация к изменяющимся образовательным требованиям;
- достижение устойчивых результатов.

В целом, применение системы модели Коттера в работе заместителя директора для обеспечения внутришкольного обучения учителей может привести к существенным улучшениям в работе школы и достижению поставленных образовательных целей. Однако для достижения этих результатов необходимо уделить внимание каждому шагу модели и обеспечить активную поддержку со стороны завуча для всего педагогического коллектива.

АТТЕСТАЦИЯ – ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

**Рамазанова Айгуль Есеновна, Руководитель отдела
«Профессиональное развитие педагогов»,
ГККП «Методический центр», г.Астана**

**Жанамкулова Айгуль Сергеевна
Заместитель директора по учебной работе КГУ
«Средняя школа №36», г. Астана**

Аттестация педагогов - это важный и неотъемлемый элемент образовательной системы, направленный на повышение качества образования и профессионального уровня педагогических кадров. Этот процесс представляет собой систематическую оценку компетентности и эффективности работы учителей, осуществляемую через определенные критерии и процедуры.

В современном обществе, где образование играет ключевую роль в развитии индивидуальности и формировании качественного гражданского общества, важно обеспечить высокий уровень профессионализма учителей. Аттестация является инструментом, который позволяет оценить работу педагога, выявить сильные и слабые стороны, его профессиональный уровень.

Цели аттестации педагогов в мире могут варьироваться в зависимости от конкретной образовательной системы и контекста. Однако в основе этих целей лежит стремление к обеспечению качественного образования для всех учащихся и поддержанию высоких стандартов профессионализма среди педагогических работников.

В Казахстане аттестация педагогов играет важную роль в повышении качества образования и профессионального уровня учителей. Вот некоторые особенности этого процесса:

1. Цели и задачи: основной целью аттестации педагогов в Казахстане является обеспечение качества образования через оценку профессиональной компетентности учителей. Этот процесс также направлен на стимулирование профессионального роста педагогов и обеспечение их соответствия образовательным стандартам.

2. Процедура аттестации: в Казахстане аттестация педагогов проводится периодически с участием аттестационной комиссии. Учителя предоставляют портфолио своей профессиональной деятельности, а также проходят тестирование. Оценка производится на основе критериев, установленных образовательными стандартами.

3. Критерии оценки: критерии оценки профессиональной компетентности учителей включают в себя такие аспекты, как профессиональное образование и квалификация, опыт работы, уровень владения предметом, педагогические навыки, включая способности к инновационной деятельности и работе с разнообразными категориями учащихся.

4. Итоги аттестации: результаты аттестации могут иметь различные последствия для учителей, включая повышение зарплаты, профессиональное продвижение, участие в дополнительных образовательных программах или требование дополнительного обучения в случае выявления недостатков.

5. Поддержка и развитие: важным аспектом аттестации педагогов в Казахстане является обеспечение поддержки и условий для профессионального развития учителей. Это может включать в себя организацию тренингов, семинаров, конференций и других мероприятий, направленных на повышение их квалификации и компетенций.

Международный опыт в области аттестации педагогов представляет собой разнообразные подходы и практики, основанные на специфике образовательных систем различных стран. Вот несколько примеров:

1. Финляндия: в Финляндии аттестация педагогов осуществляется через систему непрерывного профессионального развития. Учителя проходят обязательное обучение и прохождение курсов, а также регулярно оценивают свою работу и участвуют в педагогических сообществах для обмена опытом.

2. Сингапур: в Сингапуре аттестация педагогов проводится через процесс называемый «Teacher Growth Model» (TGM). Он включает в себя оценку профессиональных навыков и компетенций учителя на основе различных критериев, таких как качество обучения, вовлеченность учащихся и профессиональное развитие.

3. Соединенные Штаты Америки: в США процесс аттестации педагогов может различаться в зависимости от штата и школьного округа. Обычно он включает в себя оценку профессиональных навыков и результатов работы учителя, а также получение лицензии или сертификата, подтверждающего их квалификацию.

4. Германия: в Германии аттестация педагогов проводится через систему профессиональной аккредитации, где учителя должны доказать свою квалификацию и опыт работы перед независимым комитетом экспертов.

Эти примеры показывают, что в разных странах существует разнообразие подходов к аттестации педагогов, каждый из которых отражает уникальные особенности образовательной системы и ценностей общества. Однако общей чертой международного опыта является стремление к повышению качества образования и поддержке профессионального развития учителей.

В целом, аттестация педагогов в Казахстане направлена на повышение качества образования и развитие профессионального сообщества учителей, а также на обеспечение соответствия образовательных стандартов и требований современного образования.

В современном образовании аттестация педагогов играет ключевую роль в повышении качества образовательного процесса. Она является механизмом оценки профессиональной компетентности педагогов и их соответствия современным образовательным стандартам. Аттестация способствует повышению профессионального уровня преподавателей, стимулирует их к саморазвитию и постоянному обучению. Кроме того, аттестация позволяет выявить слабые места в работе педагогов и предоставить им необходимую поддержку и помощь в их преодолении.

Таким образом, аттестация педагогов является необходимым инструментом для повышения качества образования и успешного развития образовательной системы.

Педагоги должны готовиться к аттестации их квалификации, начиная с ознакомления с требованиями и критериями, установленными для аттестации в их регионе или учебном заведении. Они должны проанализировать свои сильные и слабые профессиональные стороны и разработать план действий по устранению недостатков и повышению своих квалификационных качеств. Это может включать в себя участие в специализированных курсах и тренингах, чтение профессиональной литературы, освоение новых методик обучения и оценивания, а также обмен опытом с коллегами. Также важно умение представить свои достижения и результаты своей работы в рамках аттестационного процесса.

Методическая поддержка и помощь педагогам со стороны методических центров для прохождения аттестации очень важна в их подготовке. Помощь может включать в себя предоставление доступа к методическим материалам и ресурсам, проведение тренингов и семинаров по подготовке к аттестации, а также индивидуальные консультации с опытными коллегами или специалистами. Важно также обеспечить педагогов информацией о требованиях и критериях аттестации, а также предоставить обратную связь и поддержку в процессе подготовки. Это поможет им чувствовать себя уверенно и готовыми к успешному

прохождению аттестации.

Сопровождение педагогов со стороны администрации образовательной организации является одним из важных элементов подготовки к аттестации. Включает в себя предоставление доступа к методическим материалам, организацию обучающих мероприятий, индивидуальные консультации и обратную связь. Администрация также может поддерживать педагогов в развитии профессиональных навыков, создавать условия для самостоятельного обучения и развития, а также помогать в решении возникающих проблем и трудностей. Эффективное сопровождение со стороны администрации способствует повышению уровня подготовки педагогов и качества образования в целом.

Аттестация педагогов обеспечивает качества образования и профессионального роста педагогического сообщества. Она способствует выявлению и поощрению компетентных специалистов, а также улучшению профессиональных навыков тех, кто нуждается в поддержке. Правильно организованная аттестационная система способствует повышению стандартов обучения, созданию мотивации для профессионального развития и повышению авторитета образовательных учреждений. Важно обеспечить прозрачность, объективность и справедливость процесса аттестации, а также обеспечить педагогам необходимую поддержку и ресурсы для саморазвития.

Аттестация педагогов играет важную роль в обеспечении качества образования. Вот как это происходит:

1. Оценка профессиональных компетенций: Аттестация позволяет оценить знания, навыки и опыт педагогов. Это помогает выявить их сильные и слабые стороны, что способствует их профессиональному росту.

2. Мотивация к самосовершенствованию: Знание того, что профессиональный рост и карьерный успех зависят от результатов аттестации, мотивирует педагогов к постоянному обучению и совершенствованию своих навыков.

3. Обеспечение квалифицированных кадров: Аттестация помогает выявить некомпетентных педагогов и предотвратить их работу в системе образования, что способствует обеспечению высокого уровня преподавания.

4. Повышение авторитета учебных заведений: Система аттестации, обеспечивающая наличие квалифицированных педагогов, улучшает репутацию и авторитет учебных заведений как мест обучения высокого качества.

Таким образом, аттестация педагогов напрямую влияет на качество образования, обеспечивая наличие квалифицированных и мотивированных преподавателей, способных обеспечить эффективное обучение учащихся.

БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕРІ

Астана қаласы әкімдігінің «Б.Момышұлы атындағы
№53 мектеп-лицей» ШЖҚ МКК ағылшын тілі пәні мұғалімі
Мырзамұрат Балерке Мошқалқызы

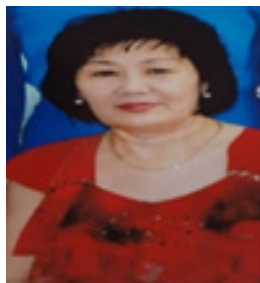
Адамзат қоғамы пайда болғаннан бері үнемі даму үстінде. Және осы даму, жетілу үдерісінде адам баласының әрдайым білімі сыналады. «Білімді мыңды жығатынын» айтып кеткен ата-бабаларымыздан бастап бүгінгі күнге дейін білім беру саласының өзі түрлі жаңғыру, жаңартудан өтіп келеді. Ондағы бір мақсат – адам баласына әріп танытып, есеп-қисапқа үйретуден бастап, барлық ғылым саласы бойынша білімнің іргетасын қалайтын мектептегі білім беру сапасын жақсарту, білімді де жан-жақты тәрбиелі, бәсекеге қабілетті ел болашағы – ұрпақты қалыптастыру. Сондықтан да үздік педагогтер, атақты ғалымдар, зерттеушілер үнемі білім беру сапасын арттыру жолдарын іздейді.

Білім беру сапасын арттыру үшін оқытудың түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Олардың қай-қайсысы да оқытудың мақсатына қол жеткізуді көздейді. Сондықтан дәстүрлі әдістер болмасын, инновациялық әдістер болмасын, ретімен, тақырыпқа сай қолдана білсе, барлығы оң нәтиже берері сөзсіз. Дегенмен де қазіргі таңда оқытудың инновациялық тәсілдеріне ерекше мән беріледі. Себебі жаһандану заманында білім беруге деген талап күшейіп, адамзат қоғамында болып жатқан өзгерістер білім беру жүйесін түбегейлі өзгертуді қажет етеді. Яғни қазіргі кезде педагогикалық білімнің рөлі мен белсенділігі басымдықта. Және қазіргі педагогтер біліктілік пен шеберлік, бәсекеге қабілеттілік өмір бойы ізденістің, өзін-өзі дамытудың нәтижесінен болатынын жақсы түсінеді. Ал бұл ұстаздың бұндай талапқа сай келуі бүгінгідей мемлекеттік білім мекемелерімен қатар жекеменшік оқу орындарының көбеюі жағдайында педагог жұмысына қойылатын шарттардың бірі болып есептеледі.

Заманауи инновациялық әдісіне зерттеу еңбектерінде оқытудың интерактивті тәсілдерін, ойын әдісін, зерттеу-экспериментальды әдісті жатқызады. Осыдан барып дәріс-шікірталас, тренингтер, жарыстар мен конкурстар, шағын топтарда не жұпшен жұмыс, «миға шабуыл», «аяқталмаған» диалогтар, ережелі және ережесіз ойындар т.б. оқу, іскерлік, рөлдік, әскери, жағдаят, топтық жұмыстар, зерттеу жұмысын жүргізу, эксперимент жасау сияқты тәсілдерді және басқа да ойындарды пайдаланады. Бұл әдіс-тәсілдердің барлығы да оқу сапасын арттыруға жұмыс жасайды.

Ұстаздар арасында «Қырық бес жылдық тәжірибең болса да, 45 минуттық сабаққа дайындықсыз кіруге құқың жоқ» деген қағида бар. Сондықтан да мұғалім әр сабағына жіті дайындалып, оның қызықты, нәтижелі өткізуге ұмтылады. Ал бұл жолда оқытудың инновациялық тәсілдерін қолдану дұрыс шешім болмақ.

«ТАНЫМДЫҚ ОҰЫНДАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ, АЗАМАТТЫҚ, ПАТРИОТТЫҚ, ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТЕРІН ДАМУ»

Ерденбекова Бағила Сарсембаевна
Қосымша білім беру педагогі, педагог - зерттеуші

Канзатова Айжанқызы Темировна
Қосымша білім беру педагогі, педагог - зерттеуш

Егеменді еліміздің келешек ұрпағын қазіргі заманның сұранысына лайықты, ой - өрісі кең, өзіндік көзқарасы орныққан, жеке ерекшеліктерімен дараланып тұратын тұлға тәрбиелеу білім ордаларының басты міндеті болып табылады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында қосымша білім беру азаматтардың, қоғамның, мемлекеттің білімдік және мәдени қажеттіліктерін жан - жақты қаңағаттандыру мақсатында білім берудің қосымша дамыту бағдарламалары негізінде іске асырылатын тәрбиелеу және оқыту процесі деп көрсетіледі.

Жасөспірімдердің ерекшеліктерін ескере отырып, жеке тұлғаның жан - жақты дамуына, кәсіптік бағдарының айқындалуына, балалардың шығармашылық еңбегін өрістету барысында олардың қабілеттерін шындай отырып, оны жүзеге асыруға, бүгінгі қоғамдағы өмір сүруге бейімделулеріне, азаматтық отансүйгіштік сезімдерімен қатар, жалпы мәдениетінің жоғарғы деңгейде қалыптасуына, салауатты өмір салтын берік, әрі саналы тұрғыда ұстануына, тұлғаның бос уақытының мазмұнды ұйымдастырылуына қосымша білім мекемелері жан - жақты жағдай жасайды.

Кез - келген игілікті істің үрдісі қашанда мақсатты анықтаудан басталады. Уақыт жасөспірімнің жеке тұлға ретінде даму құбылысын сыныптағы және сыныптан тыс тәрбиелік жұмыстың бүкіл жүйесінің бір мезгілде жандануы мен жаңаруы ретінде қарауды талап етеді. Ол үшін жасөспірімнің мектептегі ғана кезеңіне барлау жасамай, бос уақытының барлығын психологиялық, педагогикалық тұрғыда қадағалау қажеттігі туындайды.

Балаларға қосымша білім беру - білім алушылардың білім алу қажеттерін жан - жақты қанағаттандыру мақсатында жүзеге асырылатын тәрбиелеу мен оқыту процесі, үздіксіз білім жүйесінің ажырамас бөлігі. Балаларға қосымша білім беру - жеке тұлғаны өзінен дамыту, шығармашыл, дарынды балаларды іздеп, қолдау көрсету және олардың дарындылығын дамытуға, балалардың құқықтарын қорғауға назар аударуға бағытталған.

Қосымша білім беру педагогі баланың қоғамда жаңа жол табуына бағыт - бағдар береді. Білім алушылардың үйірмеге деген ықыласын арттыра отырып, ұлтымыздың ой - парасатын нығайту мақсатында үйірмелерге қамтумен қатар жасөспірімдердің ішінен дарынды балаларды анықтап, олардың қабілетін дамытуға жан - жақты рухани - адамгершілік, эстетикалық тәрбие беріп, тәрбиелеуге мектептен тыс ұйымдардың қызметі маңызды.

Осыған орай, ХХІ ғасыр мектептерде жаңа талап, жаңа заманға сай білім алушылардың шығармашылық жұмыстарын жандандыру - үлкен міндет.

Ендеше бізге ой - өрісі жоғары дамыған, зерделі, жан - жақты парасатты ұрпақ керек екенін бір сәтте естен шығармағанымыз жөн. Жас ұрпақтың бойына адамгершілік, патриоттық сезімдерін қалыптастыруда, шығармашылық белсенділіктерін арттыруда интеллектуалды – танымдық ойындардың алатын мәні зор. Білім алушылардың мәдени ой-өрісін кеңейту, білім сапасын арттыру жолында олардың бос уақыттарында шығармашылық жұмыстармен айналысуға дағдыландыру қажет.

Тәрбие - педогогикалық үрдістің өте маңызды әрі күрделі де ұзақ мерзімді қажет ететін құрамдас бөлігі екендігі мәлім. Олай болса, білім алушылардың сабақтан тыс уақытын тиімді ұйымдастыру, тәрбиелік шаралардың нәтижесін арттыру одан да күрделі мәселе.

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы мұрат - міндеттердің ең бастысы - өзінің ісін, өмірін жалғастыратын салауатты, саналы ұрпақ тәрбиелеу. «Ғасыр мақсаты - қоғамның нарықтық қарым - қатынасқа көшу кезінде саяси - экономикалық және рухани дағдарысты жеңіп шыға алатын, ізгіленген, ХХІ ғасырды құрушы іскер, өмірге икемделген, жан - жақты мәдениетті жеке тұлға қалыптастыру». Білім алушыларға тәрбие беру тұжырымдамасында жеке тұлғаның қалыптасуы - үздіксіз күрделі үрдіс екендігі көрсетілген. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы мектеп оқушыларының бойында адамгершілік және салауаттылық тұрмыс негіздерін қалыптастыруға, азаматтықты тәрбиелеуге, шығармашылық қабілетін дамытуға жұмылдырады.

Тәрбие беру жүйесіндегі ұлттық және адамзаттық құндылықтар:

- жеке адамның рухани және күш - қуат мүмкіндіктерін ашу, адамгершілік пен имандылық өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, әрбір адамды дамыту үшін қажетті жағдайлар жасау;

- қоғамның және мемлекеттің алдындағы құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді, сондай-ақ республиканың мәдени, қоғамдық және саяси өміріне қатысу.

Қосымша білім беруді тұлғаны дамытудың құралы ретінде қарастыруға болады. Өйткені, ол жасөспірімнің жеке қабілеттерін, ынта - ықыласын, қызығуын, құнды бағдарын шыңдап жетілдіреді, жеке тұлғалық мінез - құлқын реттейді. Адам өзін үздіксіз жетілдіруге, білім алуға, өзін-өзі танып білуге талпындырады. Қосымша білім беру жағдайындағы тәрбие жұмысы жасөспірімнің мәдени құндылықтар мен әлеуметтік тәжірибеден алған білімі мен білігінің нәтижесінде жаңа міндеттерді шешуі, талаптар қоя білуі, өзіндік шығармашылық жұмысқа дайындығы және зерделі белсенділігін дамытуға бағытталады. Халқының мәдениетімен, салт-дәстүрімен таныстырып, олардың шығармашылық қабілеттерін ұйымдастыруды үлкен мақсат тұтады, білім мен тәрбие берудің сәулетті, әрі мәнді ошағы. Жасөспірімнің тұлғалық дамуы тәрбиеге байланысты.

Әрбір балаға жеке тұлға ретінде қарап, оның өзіне тән - сапасы, еркі, өзіндік әрекет жасай алатын қабілеті бар екенін ескере келіп, баланың білімге, ғылымға ықыласын арттыру, олардың ақыл - ой қабілетін, жеке бас қасиеттерін дамытып, оны қоғам талабына сай жүзеге асыруға көмектесуіміз қажет. Сол келешек иелерін жан - жақты жетілген, ақыл - парасаты мол, мәдени - ғылыми өрісі озық азамат етіп тәрбиелеу біздің де қоғам алдындағы борышымыз. Ал білімді, мәдениетті, іскер, еңбекшіл азамат тәрбиелеуді адамзаттың ақыл - ойы мен мәдениетінің дамуындағы бағалы байлықтың бәрін игере отырып және оны бүгінгі ұрпақтың санасына ұстаздық шеберлікпен біртіндеп сіңіру арқылы ғана жүзеге асыруға болады.

Жасөспірімдерді жан - жақты қабілетті азамат етіп өсіруде халықтың салт - дәстүрлерінің тәлім - тәрбиелік, танымдық рөлі орасан зор. Адамның жарық дүниеге келген күннен бастап, оның іс - әрекеті, басқалармен қарым - қатынасы атаулының барлығы салт - дәстүрлерден орын алып, адамның дүниетану көзқарасын қалыптастыратын тәрбие мектебі. Өз ұрпағын «Сегіз қырлы, бір сырлы», өнегелі, өнерлі болып өсуін мақсат еткен ата - бабамыздың өз бойындағы бар асыл қасиеттерін әлденеше ғасырлар бойы жинаған мұраларын ұстаздар жасөспірімдерге насихаттауымыз парыз.

Қазіргі заман талабына сай шығармашылық қабілеттің дамуына бағытталған білім

дегеніміз – аз уақыт ішінде мол идея қорын алу емес, керісінше, жеке тұлғаның толық дамуын қамтамасыз ететін іс. Шығармашылық қабілеттің дамуы әрбір балаға қажет екендігін, әр тұлғаның қоғам дамуында өз орны бар екендігін біле отырып, дарынды балалардың тек өткенге емес, болашаққа да қызығушылығымен, іс-әрекеттердің жаңа тәсілдерін көбейтуге қабілеттерімен ерекшеленетіндігін атап өту қажет. Танымдық қабілетті арттыру үшін қосымша білім беру педагогі оқу үрдісінің негізінде оқушылардың ынтасын арттыруға көңіл бөлсе ғана олардың өз бетінше жұмыс істеу қабілеті, белсенділігі және тілі де дамып, логикалық ойлау қабілеті қажетті деңгейде дамиды, ал соның арқасында оқушылардың интеллектуалды танымдық ойынға деген белсенділігі де артады. Оқу үрдісінде танымдық тапсырмаларды орындау шығармашылықты, ізденімпаздықты талап етеді. Оқушылардың мәдени ой-өрісін кеңейту, білім сапасын арттыру жолында олардың бос уақыттарында шығармашылық жұмыстармен айналысуға дағдыландыру қажет. Жалпы патриоттық сезімнің қай-қайсысының болсын қалыптасуы отбасы тәрбиесінен бастау алатыны белгілі. Патриоттық сезім тұлғаның шектілігімен туындап, тәрбие арқылы өсіп жетіліп, патриоттық сана түрінде қалыптасады. Білім алушыларға туған жерді сүюдің қаншалықты қажет екенін, тәрбиенің тамаша көзі тарих екенін түсіндіру және өз еліміздің тарихы, мәдениеті, ардақты адамдары туралы мағлұмат бере отырып, туған жерді сүйетін ұлтжанды, намысшыл, адамгершілігі мол азамат етіп тәрбиелеу, білім алушыларды ойлай білуге дағдыландыру, білімді, жан-жақты болуға үйрету, еліміздің керекті бір мүшесі болуды саналарына сіңіру, дарынды болуға өз бойындағы өнегелік, адамгершілік, адалдық, мәдениеттілік, парасаттылық қасиеттерін шәкірттердің бойына дарыту арқылы еліміздің білімді, саналы, интеллектуалдық қабілеті жоғары азаматын тәрбиелеу мақсатымен – интеллектуалды танымдық ойынды өз деңгейінде шеберлікпен ұйымдастыру арқылы ғана табысқа жетуге болады.

Түйіндей келгенде, жасөспірімдерді тәрбиелеудің өзі бір өнер. Қосымша білім беру педагогі тек кәсіби білім өзінің біліктілігін жоғарылатып қана қоймай, әдістемені де үздіксіз зерттеп, оны оқыту ісімен үйлестіріп, шығармашылық қабілеті мен оқыту деңгейін жоғарылатқанда ғана нағыз ХХІ ғасырдың қажетіне сай дарындыларды тәрбиелей алады.

Қосымша білім беру жағдайындағы тәрбие жұмысы жасөспірімнің мәдени құндылықтар мен әлеуметтік тәжірибеден алған білімі мен білігінің нәтижесінде жаңа міндеттерді шешуі, талаптар қоя білуі, өзіндік шығармашылық жұмысқа дайындығы және зерделі белсенділігін дамытуға бағытталады. Қосымша білім беру педагогі оқушылардың танымдық іс-әрекетін тиімді ұйымдастыру біліктерін дамытады.

Шығармашылық іс – әрекет талаптарын, интеллектуалды танымдық ойындарды ұйымдастыру мәселелерін дамытып жетілдіруді анықтауға, сондай-ақ мынадай тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді:

- Білім алушылардың шығармашылық дербестігін дамыту арқылы оның жеке тұлғасын қалыптастыруға болады;
- Танымдық іс-әрекет түрлері төменнен жоғары қарай, кезекті түрде, белгілі бір ретпен, жүйемен жүргізілуі нәтижесінде шығармашылығы дамиды;
- Танымдық іс-әрекетті дұрыс ұйымдастыру біліктері мен ізденімпаздықтың қалыптасуы білім алушыларды шығармашылыққа баулиды;
- Білім алушыларды танымдық тапсырмаларды орындау мүмкіндіктеріне қарай топтарға бөліп, сәйкес жұмыс түрлерін таңдап, жүйелі жұмыс жүргізудің маңызы зор;

Білім алушылардың мектепте меңгерген білім деңгейін анықтау, ойлау қабілеттерін дамыту, сөйлеу мәдениетін, жан - жақты ой өрісін жетілдіру, ой ұшқырлығын, оқуға деген ынтасын арттыру. Тәуелсіз Қазақстан мемлекетін өркендетуге, Тәуелсіздігіміздің шексіз, мәңгі болуына адал қызмет ететін білімді де жан - жақты дамыған,

- интеллекті жоғары, батыл, текті, намысты ұрпақ, шынайы патриоттар тәрбиелеу. Өз Отанын сүюге, туған елінің тарихын, зиялы тұлғаларын тануға шақыру;
- танымдық іс-әрекетке дәстүрлі емес әдіс-амалдарды пайдалану интеллектуалдық қабілеттерін дамытып, оқу танымдық және ғылыми ізденістер жасауға талаптандырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Білім беру ұйымының әдіскері» № 11,12 , 2019ж.
2. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» Н.Ә. Назарбаев. / Егемен Қазақстан, 12 сәуір 2017 ж.
3. «Жаңа педагогикалық технологиялар» Қ.Ж. Бұзаубақова, Алматы, 2003 ж.
4. «Қосымша білім және тәрбие» Республикалық оқу- әдістемелік журнал 2020 ж., 2021ж.
5. «ҚР мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты» Астана, 2007 ж.
6. Қазақстан. Ұлттық энциклопедия / Бас ред. Б. Аяған. – Алматы. 2004 ж. – 238 б.
7. «Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар» республикалық педагогикалық журнал 2021 ж. № 6,8, 12, 2022 ж. № 1, 4,6.
8. «Мектеп директорының орынбасары» Республикалық ғылыми - әдістемелік журнал 2019ж.
9. «Озық сабақ» ғылыми – әдістемелік журнал 2021 №3, 5, 10;
11. «Өзін - өзі тану» республикалық ғылыми –әдістемелік журналы № 11, 2015 ж.
12. «Тәрбиеге жетекші» Алматы, 2007 ж.
13. «Тәрбие хрестоматиясы» Қалиев С. Алматы, 2001 ж.
14. «Тамыры терең тәрбие» Ұзақбаева С.А. Алматы, 1995 ж.
15. «Тәрбие теориясы мен әдістемесі» Әбенбаев С. Алматы «Дарын» 2004 ж.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ LESSON STUDY ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПОЗИТИВНОЙ ДИНАМИКИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В АУТЕНТИЧНОМ КЛАССЕ

Быкова Ю.А.

учитель истории КГУ «Общеобразовательная школа №1 отдела образования города Рудного» Управления образования акимата Костанайской области

Аннотация. В статье дан рефлексивный отчет о проведении одного из трех уроков Lesson study по биологии. Рассматривается педагогическое взаимодействие группы учителей-исследователей для поиска оптимальных методов и приемов повышения учебной мотивации. Изучены барьеры в обучении, предложены пути решения возникающих проблем.

Ключевые слова: исследование урока, фокус-группа, мотивация, дифференциация, коллаборативная среда.

Введение

Новая система образования в Казахстане направлена на повышение функциональной грамотности школьников и комфортности обучения, раскрытие способностей каждого ученика, воспитание личности, готовой к жизни в конкурентном мире. Поэтому важнейшей задачей в контексте обновления содержания образования является повышение качества преподавания и обучения. Понятно, что от развития профессионализма учителя зависит уровень обученности учащихся. Следовательно, чем успешнее учитель, тем успешнее его ученики. Рефлексирующий учитель стремится улучшать свою практику, сравнивать и учиться у своих коллег. Как нельзя лучше в этом отношении помогает применение подхода Lesson Study

Британский ученый Dadley (2011) описывает LS как процесс, развивающий учителя. Он подчеркивает значение сбора информации, полученной от учеников, которые представляют разные группы обучающихся в классе. Путем наблюдения и интервьюирования учеников, наблюдатели приходят к пониманию того, как ученики обучаются в течение урока и насколько эффективен план урока. [1, с. 32]

Много лет в нашей школе мы используем данный подход для решения проблем обучения в определенных классах. В этом учебном году была создана одна из фокус-групп из учителей разных предметов. Тревогу вызвало низкое качество успеваемости в 8 классе. После проведения анкетирования учащихся, родителей, в ходе обсуждения сошлись во мнении, что у учащихся этого класса необходимо повысить мотивацию к обучению. Поэтому была определена тема проведенной серии уроков: «Использование подхода Lesson Study для обеспечения позитивной динамики образовательного процесса и повышения качества обучения». Фокус наблюдения: педагогический инструментарий как средство повышения мотивации и качества обучения.

Практическое применение

В ходе исследования было проведено 3 урока. Ведущая роль в среднесрочном планировании была отдана учителю. Содержание уроков определено ГОСО в предметной области «биология».

Уроки биологии проводились по разделу «Координация и регуляция».

Для учащихся уровней А, В, С были прогнозированы следующие результаты:

А – уметь выдвигать проблему и цель урока, формулировать вопросы высокого порядка и отвечать на них, систематизировать и обобщать материал, находить способы решения учебных задач, проявлять метакогнитивные способности, выполнять творческие задания, анализировать ответы учащихся и оценивать продуктивность их идей, представлять результаты работы группы, демонстрируя лидерские качества, решать компетентностные задания;

В – самостоятельно работать с новой информацией, преобразовывать ее в табличный

вид, приводить примеры, отвечать на «тонкие» и «толстые» вопросы, использовать учебную информацию в практических целях, отстаивать свою позицию, аргументировать, принимать решение за результаты группы;

С – способность выполнять задание с помощью группы, сосредотачивать свое внимание на учебной ситуации, отвечать на «тонкие» вопросы, выслушивать ответы спикеров других групп, фиксировать учебную информацию, применять знания на уровне выполнения заданий по образцу.

На первом уроке по теме «Строение органа слуха. Значение слуха. Лабораторная работа «Исследование особенностей слухового восприятия (Определение остроты слуха)» целью было исследование особенностей слухового восприятия и описание правил ухода за слухом.

Для формирования мыслительной деятельности учащихся при подготовке к уроку учитель внимательно отнесся к отбору содержания учебного материала. Характер его преподавания – аналитический (разъяснительный, логический, проблемный). Использовались привлекательные стороны темы, связанной с повседневной жизнью, проблемный вопрос на этапе целеполагания. Большую роль сыграл демократический стиль общения педагога с учащимися, проявление доверия к силам и возможностям учащихся, дружеские взаимоотношения в коллективе. Применялись групповые и индивидуальные формы организации работы.

Приведённые слова Генриха Форда «Собраться вместе – это начало. Держаться вместе – это прогресс. Работать вместе – это успех» способствовали активизации познавательной деятельности учащихся. Этап повторения ранее изученной темы с заданием закончить предложение решал задачу актуализации знаний, выявлению пробелов и их устранению. При самопроверке был использован приём, когда повторяя термины, пропущенные в тексте, ребята получили новую информацию. Её необходимо было использовать на последующих этапах урока. Учащиеся развивали умения по взаимоконтролю и развитию ответственности. (Ученик А ответил на 9 вопросов из 10, ученик В – на 7 вопросов, ученик С – на 5».)

На этапе изучения нового материала и первичного закрепления были использованы формы групповой работы и методы проблемного обучения, что побуждало детей к поиску решений, следовательно, была исключена пассивность на уроке. Привлечены различные источники информации: презентация, дополнительный текст, макет уха. Сопоставив полученные знания, учащиеся систематизировали и анализировали данные, представляли их классу. Результаты работы групп стали опорными на этапе решения проблемной ситуации и рефлексии. С целью поддержки учеников, мотивации к познавательной деятельности учитель внимательно слушал ответы и комментировал их.

Ученик А активно работал в группе, заполнил постер, смог ответить на вопросы, но не раскрылся полностью как лидер.

Ученик В не был активным участником обсуждения, для него более предпочтительной была индивидуальная деятельность.

Ученик С пытался быть активным, но его в группе никто не слушал. При защите постера ему не дали возможности высказаться.

В целом, сложившаяся психологическая атмосфера способствовала созданию комфортной учебной среды во взаимоотношениях «учитель-ученики», «ученик-ученик». Были реализованы все поставленные дидактические цели урока. С использованием приема «Нотный стан» активно прошла работа по подведению итогов урока.

Ученик А отметил высокую продуктивность урока, дал объективную оценку своей и групповой работе

Ученик В прикрепил свой стикер на предпоследней строке.

Ученик С остался доволен уроком и своими ответами, стикер расположил на самую высокую ступень.

Результаты рефлексии показали высокую степень удовлетворения работой и заинтересованность в совместном труде.

Наблюдатели сделали следующие выводы:

Ученик А, выполняя репродуктивные задания, суммативно оценивал одноклассников

и пытался быть лидером при выступлении своей группы. Адекватно оценил свою деятельность. Но необходима индивидуальная работа по ликвидации его пробелов в знаниях, без чего никакая мыслительная деятельность не приведет к успешному обучению.

Ученик В на основании его хороших теоретических знаний и положительного отношения к учению был внимателен, но лидерских способностей эмоционально не проявлял, хотя не был пассивным. В целом, для него были созданы условия для развития мыслительной деятельности. Но на уроке показал знания не выше своего уровня.

Ученик С с заданием группы справился, результативно искал информацию. Во время выступления других групп был внимателен, но ему были необходимы дополнительные задания для проявления мыслительной деятельности. Своими действиями он не совсем оправдал ожидания исследователей.

Основными факторами развития учебной мотивации обучающихся на данном уроке являлись:

1. Содержание учебного материала, которое был интересным, разнообразным и соответствовало возрастным особенностям;

2. Стиль общения учителя и учащегося;

3. Характер и уровень учебно-познавательной деятельности на уроке: приемы критического мышления, критерии для взаимооценивания; взаимодействие «ученик-ученик», оптимальное сочетание самостоятельной, групповой и фронтальной работ.

Но следует отметить, что при проведении данного урока возникли некоторые барьеры в обучении:

1. Не выработаны общие правила работы в группе, лидером не выполнены свои функции, так как он не смог распределить работу внутри группы.

2. Нечеткий инструктаж учителя.

Для проведения следующего урока были предложены изменения:

1. Продолжить создание коллаборативной среды через индивидуальную деятельность и работу в парах. Использовать дифференцированные задания.

2. Дать возможность ученикам А и В проявить себя в роли лидеров, а ученику С обеспечить активное участие в учебном процессе. Делать записи в тетради не только по содержанию своего задания, но и по выступлению спикеров других групп.

В «голосе ученика» в форме видео интервью прозвучали положительные отзывы о понимании содержания урока, собственной активности и полученной формативной оценке. Представители всех трех уровней отметили, что этому способствовала групповая работа.

Рекомендации

Для проведения последующих уроков были предложены изменения:

1. Дать возможность ученику А проявить себя не только в роли лидера, но и работать индивидуально.

2. Ученика В постоянно держать «в поле зрения», то есть привлекать к работе.

3. Ученику С давать дифференцированные задания, создавать ситуацию «успеха» для самоутверждения.

4. Корректировать ответы спикеров, делать паузы, руководить записями терминов и выводов в рабочих тетрадях.

5. Учителю четко формулировать и уметь перефразировать вопросы учебного диалога.

Данные, полученные в ходе наблюдения, позволили сделать следующий вывод: групповая форма организации работы в этом классе способствует повышению мотивации к обучению, дает возможность раскрыть и увидеть возможности учеников в постановке проблемы урока и поиске её решения. В ходе коллективного взаимодействия по исследованию различных источников информации развиваются навыки функциональной грамотности.

Таким образом, в аутентичном классе эффективная учебная среда создается с помощью:

- коллаборативного взаимодействия, работы в парах и индивидуально;

- исследовательской деятельности: создания проблемной ситуации, поиска её

решения, конкретного продукта деятельности;

- построения учебного диалога из вопросов низкого и высокого уровня мышления;
- работы с различными источниками информации, в том числе ИКТ и наглядностью;
- в соответствии с возрастными особенностями - игровой технологии и соревнования;
- применения полученных знаний в новых условиях: тестовых, творческих и контекстных заданий.

Для учителей-единомышленников это исследование дало возможность проявить и развивать следующие компетенции:

- 1) критически мыслить в отборе информационных источников урока и инструментария его проведения;
- 2) быть рефлексивным практиком;
- 3) взаимодействовать в профессиональном сообществе.

Заключение

Подход Lesson Study успешно используется в целях совершенствования методики преподавания и повышения уровня обучения учащихся, для разработки концептуальных педагогических подходов, таких как оценивание для обучения (ОдО). Наблюдение за учащимися уровнями АВС в условиях учитель-исследователь-ученик позволили детально отслеживать работу каждого из учащихся данных категорий, что невозможно осуществить учителю-предметнику на обычном уроке. Коллективное мышление способствовало критическому осмыслению собственной практики. Группа брала ответственность за качество каждого урока. Ценными являлись даже ошибки, допущенные в отборе применяемых методик и формах организации деятельности учащихся. Возникали и трудности:

- нехватка свободного времени для совместного планирования, проведения и обсуждения результатов LS, так как это серия последовательных уроков в действующем расписании;
- формулирование целей для разных уровней учащихся;
- подбор дифференцированных заданий;
- составление рефлексивных отчетов;
- оформление результатов исследования для демонстрации членам педагогического коллектива.

Данные проблемы объясняются различным опытом коллег, как в целом педагогической деятельности, так и участия в Lesson Study. Но все члены фокус-группы отметили эффективность использования подхода для обучения учащихся и для совершенствования своих профессиональных навыков, самообразования и саморазвития. Перспектива и необходимость данного исследования очевидна для всех участников образовательного процесса. Если исходить из нашей проблемы, то на протяжении трех уроков LS удалось организовать продуктивную деятельность учащихся, что повлияло на учебную мотивацию и отразилось на положительной динамике ФО.

Список использованных источников

1. Министерство образования и науки Республики Казахстан. Национальная академия образования им. И. Алтынсарина. «Lesson study» как способ совершенствования практики обучения. – Астана, 2014 – С 4. 2.
2. Пит Дадли. «Lesson Study: руководство», 2011г. https://lessonstudy.co.uk/wp-content/uploads/2013/07/Lesson-Study-руководство_rus.pdf
3. Национальная академия образования им. Ы. Алтынсарина.- Методические рекомендации по повышению мотивации учения у обучающихся - Астана, 2022

«ШКОЛЬНЫЙ ТЕАТР НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ»

Е.Х. Карахатова
учитель английского языка ГКП на ПХВ «Школа-лицей №27 им.
Касыма Кайсенова» акимата г. Астана

Аннотация. Тема «Школьный театр на английском языке» объединяет в себе две области: лексикология и театр. В рамках данного исследования школьная театральная студия рассматривается с лингвистической точки зрения, уделяется особое внимание присутствующим языковым особенностям, а также способам, дающим возможность каждому участнику реализовать свои способности.

«Ағылшын тіліндегі мектеп театры» тақырыбы екі саланы біріктереді: лексикология және театр. Бұл зерттеуде мектеп театр студиясы лингвистикалық тұрғыдан қарастырылып, бар тілдік ерекшеліктерге, сондай-ақ оның әрбір қатысушының өз қабілетін жүзеге асыруына мүмкіндік беретін жолдарға ерекше назар аударылады.

Ключевые слова: коммуникация, креативность, театральное искусство, восприятие, импровизация.

Негізгі сөздер: қарым-қатынас, шығармашылық, театр өнері, қабылдау, импровизация.

В 2021-2022 учебном году особенностью организации учебно-воспитательного процесса стала реализация проекта «Школьный театр». Выбор данного проекта представляется совершенно оправданным, так как в сочетании театрального искусства с изучением языка перед школьниками открывается удивительный мир литературы, фантазии и воображения. Различные формы работы, применение новых технологий, мониторинг интеллектуального развития подростка являются основой для личностно-ориентированного обучения школьников, раскрытия их креативных способностей. Классное объединение «Театр на английском языке» представляет школьникам дополнительную возможность использовать английский язык как средство межкультурной коммуникации, даёт ребятам массу впечатлений, возможность познакомиться с выдающимися шедеврами литературы, заставляет развиваться чувства и эмоции.

В школьные годы, когда человек формируется, складывается его характер, мировоззрение, выявляются наклонности, призвание, дети должны получать возможность развивать свои художественные способности.

На сегодняшний день тема театральной школьной студии, театра становится все более популярной и, как следствие, появляется все больше школьных кружков в этом направлении. Театральные кружки представляют собой очень интересный материал для исследования, поскольку они используют разнообразные стратегии воздействия на участников и зрителей, и по-разному формируют представления и образы персонажей, используя специальные приемы для установления контакта.

Первый год в театральной студии состоит в формировании навыков и умений учащихся в театральном искусстве, развивает чувственное восприятие детей. На втором году обучения: совершенствование навыков и умения учащихся в театральном искусстве, развитие чувственного восприятия детей.

Результаты проведенного исследования в нашей школе имеют достаточную теоретико-практическую значимость и могут быть полезны для проведения кружковой работы в школе по теме «Театр». Значение результатов исследования также определяется возможностью использования рекомендаций, выводов и обобщенного фактического материала при составлении учебных программ, практических занятий, разработке кейсовых заданий. Реализации этих технологий помогают следующие организационные формы: теоретические и практические занятия (групповые и индивидуальные), показательные выступления на праздниках, конкурсах и фестивалях английского языка. В качестве материала выбираются произведения из различных жанров: сказка, пьеса, рассказы, драматизация стихотворения и т.д.

Постановка спектакля на английском языке – это трудоемкий, коллективный,

творческий процесс, захватывающий различные аспекты знаний и умений, как учителя, так и учащихся. Совместная работа над спектаклем или подготовка к празднику развивает у участников умение слушать партнера, создает условия для взаимопонимания и взаимовыручки (сильные ученики помогают слабым), укрепляет ответственность за успех общего дела. Для учителя репетиции, помимо дополнительного времени для отработки произношения, введения и закрепления лексических единиц, предоставляют уникальную возможность общения с учениками, причем в новом для обеих сторон контексте. Привычные роли учитель - ученики преобразуются в иную модель отношений – режиссера и актеров. Занятия в кружке позволяют установить теплые отношения между детьми и их родителями (которые присутствуют во время отчетных представлений), создают обстановку неформального дружеского общения, позволяющую легко преодолевать психологический и языковой барьер, воспитывает у детей желание и готовность общаться.

Для обеспечения работы театра на английском языке необходимо помещение для изучения лексического и грамматического материала, должны быть созданы условия для говорения, аудирования, письма и чтения. Генеральные репетиции необходимо проводить в школьном актовом зале.

Учитель, ведущий кружок в школе работает по основным направлениям: театральная игра, ритмопластика, культура и техника речи, работа над спектаклем. Работа над спектаклем предусматривает следующие этапы работы: знакомство с произведением, разбор его лексического и грамматического материала, игры, этюды, распределение ролей и разучивание текста, разводка, наработка, отработка, прогоны, генеральная репетиция, премьера.

Выполнение творческих проектов в рамках кружка - это исследование о действующих лицах, сюжете и т.д. Для большинства учащихся театр – это продолжение их ролевых детских игр, только на английском языке, и, если уровень языковой подготовленности не препятствует участию в этих играх, они сохраняют привлекательность для школьников на среднем этапе обучения. Такое понимание драматизации, как игры, обязывает учителя не вторгаться в нее с исправлением ошибок, не делать замечаний по поводу поведения участников театра, а позаботиться о создании необходимого уровня языковой подготовки учащихся, подобрать материал, способный вдохновить их, помочь понять его научить импровизировать, распределить роли в соответствии с интересами детей, организовать подготовку необходимых атрибутов драматизации. Последние имеют немаловажное значение в создании благополучной сценической и игровой атмосферы, т.к. будят воображение ребенка, подсказывают ему верное поведение, придают особую привлекательность иноязычной коммуникативной деятельности. В распределении ролей необходимо учитывать как языковые, так и актерские возможности учащихся: одни произносят реплики на английском языке, другие – пантомимические роли, третьи становятся суфлерами и работают со зрительной опорой на текст. Могут назначаться дублеры, оформители, режиссеры постановок. Такая организация работы стимулирует активность всех ее участников.

Занятия по программе «Театр на английском языке» проводятся 1 раз в неделю. На учебный год отводится 34 часа. Число воспитанников каждого творческого объединения составляет не менее 15-20 человек.

Примерные спектакли и постановки:

1. Интонационная отработка стихов английских писателей. Сонет 18 (У. Шекспир), "The Road Not Taken" (R. Frost.), Fire and Ice (R. Frost), An Old Story (E. A. Robinson), A Tree Song (R. Kipling),
2. Fairy tale "Aladdin and the Magic Lamp".
3. Постановка сказки «Snow White and Seven Dwarfs».
4. Инсценировка отрывка из пьесы "The Bremen Town Musicians".
5. Инсценировка пьесы "The Lion and the Mouse".
6. Спектакль "Halloween Party".
7. Инсценировка отрывка из сказки "Alice in Wonderland".
8. Инсценировка отрывка «Как мы красили забор» из произведения М. Твена «Приключения Тома Сойера».
9. Спектакль "Romeo and Juliet".
10. Творческие занятия.

Литература:

1. Школьный театр. Википедия
2. А. Зайцев. Школьный театр. Статья в «Учительская газета» от 19.04.2016г.
3. А. Никитина. «Школьный театр на иностранном языке и мировая культура». Статья в «Учительская газета» от 31.01.2012.
4. Школьный театр – Педагогический терминологический словарь. В помощь руководителю театрального кружка [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://nsportal.ru/shkola/dopolnitelnoe-obrazovanie/library/2012/12/06/v-pomoshch-rukovoditelyu-teatralnogo-kruzhka>.
5. В помощь руководителю театрального кружка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://nsportal.ru/shkola/dopolnitelnoe-obrazovanie/library/2012/12/06/v-pomoshch-rukovoditelyu-teatralnogo-kruzhka>.

ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, СТУДЕНТТЕРДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

А.А. Серикова
Астана қаласы әкімдігінің
«Жоғары көлік және коммуникация колледжі» ШЖҚ МКК

Аңдатпа. Бұл мақала бағдарламалау тілін үйрену кезінде ойын элементтерін қолдануға арналған, бұл оқу материалын меңгеруге және білім алушылардың жоғары мотивациясын сақтауға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: функционалдық сауаттылық, оқытудың белсенді әдістері, ойын әдісі, білім, цифрлық технологиялар.

Соңғы жылдары ғылыми әдебиеттерде «мағыналы оқыту» деген сұрақ жиі туындайды, бұл студенттердің оқу процесіне белсенді қатысуын білдіреді. Мағыналы оқыту өзінің қорытындысы бойынша функционалдық сауаттылыққа ие болуы керек, яғни адамға сыртқы ортамен қарым-қатынас жасауға және оған мүмкіндігінше тез бейімделуге және жұмыс істеуге мүмкіндік беретін сауаттылық деңгейі.

Функционалдық сауаттылықты ойдағыдай қалыптастыру үшін әр мұғалім өзінің әдістерін, оқыту әдістерін және, әрине, оқушыларды белсенді қызметке ынталандыруға, әртүрлі сипаттағы мәселелерді шешуге шығармашылық көзқарасты жүзеге асыруға мүмкіндік беретін технологияны іздейді.

Оқу процесін жоспарлау және іске асыру деңгейінде функционалдық сауаттылықты қалыптастыру жолдары қандай? Жалпылама түрде келесі тәсілдер туралы айтуға болады:

оқу міндеттеріндегі нақты өмірлік жағдайлардың көрінісі;

функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға бағытталған толықтырулармен пәндік міндеттерді байыту;

екі немесе одан да көп пәндік салалардағы білімді пайдалану (беру) ;

ақпаратты өз бетінше іздеу, тексеру және қолдану;

оқу процесіне арналған стандартты емес құралдардың көмегімен жобаларды іске асыру немесе өнімдер жасау;

әр түрлі академиялық деңгейлерді есепке алу.

Жылдам өзгеретін әлемде қажетті мақсаттарға жету және қажетті нәтижелерге қол жеткізу үшін білім беру студенттерді дәстүрлі әдістерге қарағанда тереңірек тартуға ынталандыратын оқытудың белсенді тәсілдеріне көшуі керек.

Білім алушыларға цифрлық дәуір әсер етеді, технологиямен қоршалған және күнделікті көптеген сандық ақпаратпен жұмыс істейді. Олар интерактивті ортаға және

жылдам қарым - қатынасқа үйреніп, тәжірибеден үйренуді жөн көреді. Білім алу үшін әртүрлі технологиялық қосымшалардың мүмкіндіктерін пайдаланатын белсенді оқу орталарын қажет етеді. Қызықты, ынталандыратын және қызықты оқуға ұмтылады [1].

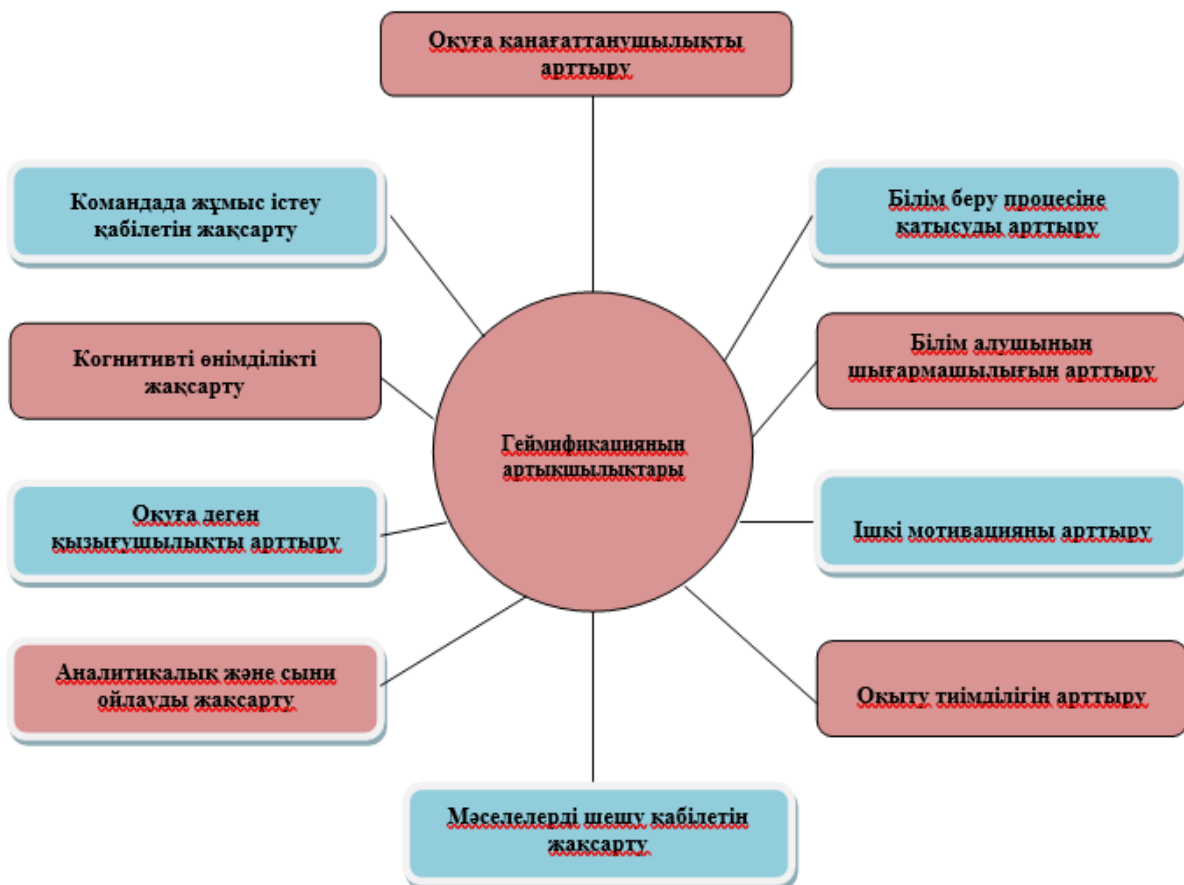
Бұған қол жеткізу үшін оқытушылар күнделікті қолданатын цифрлық құралдарға байланысты тәсілді табуы керек [2].

Соңғы онжылдықта ойын тәсілі білім алушыларға бағытталған оқу ортасын құруға ықпал ете отырып, білім алушылардың ынтасы мен белсенділігін арттыру әлеуетіне байланысты зерттеу қауымдастығында көбірек назар аударуда. Көптеген зерттеушілер цифрлық ойындарға негізделген оқыту білім беруде күшті құралға айналып, оқуды жағымды, қарапайым және тиімді ететінін көрсетеді [3;4].

Ойындар - білім алушылардың коммуникативтік дағдыларын жақсартуға, жетілдіруге, өзекті практикалық білім беруге және ескірген жүйеден бас тартуға мүмкіндік беретін жаңартылған білім беру жүйесінің маңызды құралы.

Осындай құралдардың бірі ойын техникасы - геймификация.

Білім берудегі геймификацияға деген қызығушылық дәстүрлі әдістер студенттерге негізінен тек білім мен дағдыларды игеруге мүмкіндік беретіндігімен байланысты, ал практикалық дағдылар толық емес және білім алушылардың аз санынан ғана қалыптасады [5; 6; 7]. Зерттеулер [5; 8; 9; 10] геймификацияның келесі артықшылықтарын анықтайды (сурет. 1).

1-сурет. Геймификацияның артықшылықтары

Геймификация - бұл тиімді оқыту, ал ойын - бұл әдіс. Геймификация, ең алдымен, нәтижеге жетуге бағытталған.

Геймификация ойындарға тән тартымдылықты пайдалана отырып, мотивацияны, қатысуды және қатысуды арттыруға бағытталған. Интерактивті және ойын-сауық ойындарын әзірлеу, ең алдымен білім беру мақсаттары үшін, ойынға негізделген оқытуды енгізудегі алға жасалған қадам болып табылады. Маңызды ойындар ойыншыларға ойын барысында көптеген үзілістерді жеңе отырып, білімдерін жетілдіруге және дағдыларын жаттықтыруға мүмкіндік береді.

Геймификация (гейминизация, геймификация) – оқудың тиімділігін арттыру, оқушыларды ынталандыру және олардың оқу-тәрбие процесіне қатысуын арттыру мақсатында ойыннан тыс кеңістікте компьютерлік ойындарға, ойынды ойлауға тән тәсілдерді: білім беру, желілік, қолданбалы бағдарламалық қамтамасыз етуді пайдалану; және қолданбалы мәселелерді шешуге тұрақты қызығушылық тудырады.

Геймификацияның негізгі қағидасы - пайдаланушының мінез - құлқын динамикалық түрде реттеуге және нәтижесінде барлық функционалдылықты тез игеруге мүмкіндік беретін тұрақты, өлшенетін кері байланыс алуы қамтамасыз ету.

Әлемде және елде IT-саланың қарқынды дамуын және қазіргі уақытта IT-саланы таңдайтын жастардың басым болуын ескере отырып, студенттерді геймификациялау арқылы оқыту педагогикалық тәсілде дұрыс таңдау болып табылатынына күмән жоқ, бұл мамандарды даярлаудың қазақстандық моделін дамытуға елеулі үлес қосуға мүмкіндік береді.

Ойын тәсілі білім алушыларға күрделі ұғымдар мен дағдыларды қызықты және интерактивті түрде меңгеруге мүмкіндік береді, сонымен қатар сыни тұрғыдан ойлау мен ынтымақтастықты дамытуға ықпал етеді.

Бұл әсіресе информатика саласында тиімді, мұнда білім алушылар алгоритмдер, мәліметтер құрылымы, желілер, бағдарламалық жасақтаманы тестілеу және бағдарламалау тілдері туралы біле алады. Сонымен қатар, ойынға негізделген оқыту білім алушыларға өз білімдерін нақты әлем контекстінде қолдануға мүмкіндік беру арқылы теория мен практика арасындағы алшақтықты жоюға көмектеседі.

Бағдарламалауды үйрену кезінде мұғалім геймификация мүмкіндігі бар әртүрлі компьютерлік бағдарламалық құралдарды да пайдалана алады.

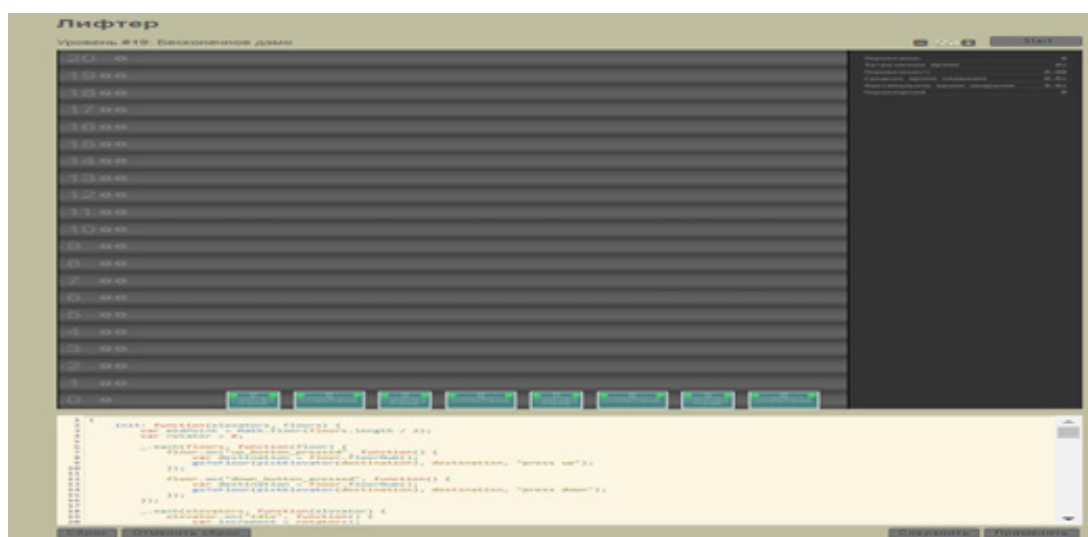
Білім алушылар ынтымақтастық пен бәсекеге қабілеттілікті дамыта отырып, көңілді және интерактивті әрекеттер арқылы ойын ойнауға және бағдарламалаудың негізгі тұжырымдамаларын үйренуге мүмкіндік алады. Ойын сюжеттері, ұпай жинау және осы ойындар арқылы дереу жүзеге асырылатын кері байланыс студенттердің белсенділігін арттырады.

Бағдарламалауға қатысты тақырыптар ең көп таралған, бірақ бағдарламалауды үйрену көбінесе көңілсіз әрекет ретінде танылады. Объектіге бағытталған бағдарламалау тілдерін үйрену әсіресе студенттер үшін қиын, өйткені бағдарламалау тұжырымдамалары күрделі, когнитивті күш-жігерді қажет етеді, алгоритмдік ойлау мен проблемаларды шешу дағдыларын қажет етеді және ұзақ мерзімді процесс болып табылады. Ойынға негізделген оқыту белсенді оқуды ынталандырады және визуалды интерфейстер мен тартымды орталар арқылы бағдарламалау тұжырымдамаларымен қызықты танысуға мүмкіндік береді. Бұл тартымды және ынталандыратын орталар күрделі бағдарламалау тұжырымдамаларын жеңілдетуге мүмкіндік береді.

Мысал ретінде біз «Лифтер» ойынын ұсынамыз. Бұл ойын арқылы білім алушылар JavaScript тілінде бағдарламалау бойынша білімдері мен дағдыларын тереңдете алады және оқу процесіне мотивация мен қатысуды арттыра алады. Ойынның тапсырмалары мен қиындық деңгейімен ерекшеленетін 19 деңгейі бар. 3 және 4 суретте «Лифтер» ойыны ұсынылды.

3 – сурет. «Лифтер» ойыны

4 – сурет. «Лифтер» ойынының деңгейлері

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылайтын болсақ, оқу процесінде геймификацияны қолдану ойынға әсер етпей, білім алушының оқуын біркелкі бағалау мүмкіндігі екенін атап өткен жөн.

Осылайша, бағдарламалау тілін үйрену кезінде ойын элементтерін пайдалану оқу материалын сәтті меңгеру үшін жағдай жасауға, білім алушылардың жоғары ынтасын сақтауға мүмкіндік береді және мұғалімдерді күнделікті тапсырмалардан босатуға және шығармашылыққа көбірек уақыт беруге мүмкіндік береді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Анастасиадис Т, Лампропулос Г. Сиакас К. (2018). Сандық ойындарға негізделген оқыту және білім берудегі маңызды ойындар. Ғылыми зерттеулер мен инженерия саласындағы халықаралық жетістіктер журналы., 4(12), 139-144. <https://doi.org/10.31695/IJASRE.2018.33016>

2. Виденовик М, Трайковик В, Кениг Л.В. және Вольд Т. (2020). Толықтырылған шындық оқу ойындарын пайдалану арқылы оқыту сапасын арттыру. Мультимедиялық құралдар мен қосымшалар, 79 (33-34), 23861-23885. <https://doi.org/10.1007/s11042-020-09046-7>

3. Бойл, Э. А., Хэйни, Т., Коннолли, Т. М., Грей, Г., Эрп, Дж., Отт, М., Лим, Т., Найнаус, М., Рибейро, К., & Перейра, Дж. (2016). Компьютерлік ойындар мен маңызды ойындардың әсері мен нәтижелерінің эмпирикалық дәлелдері туралы әдебиеттерге жүйелі шолуды жаңарту. Компьютерлер және білім, 94, 178-192. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.11.003>

4. Хафиз, М. (2022). Тиімді оқу ортасын қамтамасыз етуге дәстүрлі оқытумен салыстырғанда ойын жаттығуларының әсері: салыстырмалы шолу. Қазіргі білім беруді зерттеу журналы, 12 (2), 89-105. <https://doi.org/10.18844/serj.v12i2.6374>

5. Білім алушылардың білім беру нәтижелерінің сапасын арттыру үшін Алгоритмдеу және бағдарламалау негіздерін зерделеуге геймификация элементтерін енгізу шарттарын зерттеу / Е. К. Герасимова, Н. В. Гавриловская, Е. В. Соболева, Т. Н. Суворова // ғылым мен білімнің болашағы. 2021. № 4 (52). 461-477 ББ. <https://doi.org/10.32744/pse.2021.4.31>.

6. Курчатова Н. Ю. білім берудегі Геймификация / / инновация және педагогтың тәуекелдік құзыреттілігі: он алтыншы Халықаралық сырттай ғылыми-әдістемелік конференцияның ғылыми еңбектер жинағы, Саратов, 13 наурыз 2019 ж. Саратов: Саратов дереккөзі, 2020. 2-бөлім. 22-27 б.

7. Білім берудегі Геймификация оқу материалын игеруге қызығушылықты арттыру факторы ретінде / Г. М. Мурзагалина, г. в. Тихомирова, О. в. Филиппова, Н.Ю. Корнеева, В. Н. Галиакберова // Мәскеу экономикалық журналы. 2022. Т. 7, № 4. Б.42. https://doi.org/10.55186/2413046X_2022_7_4_227.

8. Акчелов Е. О., Галанина Е. В. білім берудегі геймификацияға жаңа көзқарас / / әл-ауқат векторлары: экономика және қоғам. 2019. №. 1 (32). 117-132 ББ. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/novyy-podhod-k-geymifikatsii-v-obrazovanii/viewer>

9. Вяткина Г. Я. геймификация оқу мотивациясын басқару тәсілі ретінде / / қазіргі аграрлық ғылымның мәселелері: Халықаралық ғылыми конференция материалдары, Красноярск, 15 қазан 2021 ж. Красноярск: Красноярск. мемлекеттік аграр. ун-т, 2021. 464-468 ББ. URL: <http://www.kgau.ru/new/all/konferenc/konferenc/2021/Agro2021.pdf?ysclid=lmmk0cm9uz964336387>.

10. Климкович Е. В. Жоғары және қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыру процесінде білім беруді геймификациялауды дамыту / / Заманауи педагогикалық білім беру. 2021. № 8. 23-26 бет.

«САПАЛЫ БІЛІМГЕ ҚОЛ ЖЕТКІЗУ ЖОЛДАРЫ»

Каиржанова Толкын Жылкыбаевна
СҚО, Петропавл қаласы, «Ә.Бөкейхан атындағы №25 жалпы білім
беретін орта мектептің бастауыш сынып мұғалімі

Сапалы орта білім алу- әрбір баланың мызғымас құқығы. Мұндағы түйінді сөз «сапа». Сондықтан білім сапасын арттыру мен мұғалімдер біліктілігін арттыру ауадай қажет. Білім сапасына әсер ететін фактор көп. Халықаралық зерттеулер мен тәжірибелер бойынша ең біріншіден ұстаздың рөлі зор болмақ. Осы тұрғыдан келгенде әрбір педагогтің өз пәнін терең білуге, тақырыпты шебер жеткізуге, балалардың психологиясын меңгере білуге, жас ерекшелігіне мән беруге тиіс. Домбыраны тартар алдында құлақ күйін келтіріп алу керек екені белгілі, сол секілді сабақты сапалы, жоғары деңгейде өткізу үшін ең бірінші баланың көңіл күйіне қарап алу қажет. Бала үйінен қандай көңіл күймен келді? Оқушының үйінде жайсыз жағдай болса, оны баланың бет-әлпетінен, сөйлеген сөзінен, жүріс-тұрысынан аңғара білетін әрбір педагогте кәсіби қабілет болуы керек. Екіншіден, баланың білім алатын ортасы өте жайлы әрі қауіпсіз болуға тиіс. Қаланың да, ауылдың да мектебінде де баланың саналы тәрбие, сапалы білім алуы үшін қолайлы жағдай жасалуы қажет. Бұл үшін мектеп ғимаратын қымбат жиһазбен қамту міндет емес. Жайлы ортаны қалыптастыруға бала, ата-ана, педагог — осы үштік одақ бірлесіп үлес қосуы керек.

Білімнің сапасын арттыратын үшінші фактор — физика, химия, биология секілді пән кабинеттері жаңа үлгіде модификациялануға тиіс. Оқушылар зертханалық жұмыстарды, практикалық тапсырмаларды орындау кезінде қажетті құрал-жабдықтарды тиімді пайдалануы керек. Кей мектептерде соңғы үлгідегі құрылғылар қолданылмай тұрып қалатыны рас. Мұғалімдер пайдаланбайды немесе пайдалану білмейді. Бұл — дұрыс емес.

Оқушылар сапалы білім алуы үшін, төртіншіден, мұғалімдер сабақты тек оқулықтағы материалдарды ғана пайдаланумен шектелмеуі керек. Әрбір педагог қосымша материалдарды ізденіп, өз пәнінің мазмұнын байыта түсуі, сабақты қызықты етіп өткізуге тиіс. Бұл ретте интернет ресурстарын мүмкіндігінше пайдалану қажет. Сапалы білім берудің бесінші талабы — сыныптағы барлық балаға бір деңгейде тапсырма бермей, әр баланың қарым-қабілетін ескере отырып, тапсырма беру керек. Бір бала оқу арқылы, біреуі тыңдау арқылы, тағы бірі зертханалық жұмыстарды жасау арқылы, енді бірі нақты мысалдарды айтып, түсіндіргенде ғана сабақты жақсы қабылдайды. Осы ерекшеліктеріне байланысты педагог әр баланың оқуға деген ынта-ықыласын, белсенділігін арттыра білуге тиіс. Оқушының сапалы білім алуы үшін балаға өз бетінше ізденуге мүмкіндік беру де маңызды. Алтыншы фактор білім сапалы болуы үшін мұғалімнің жүктемесі, сағаты да аздау болуы керек. Жүктемесі көп болса, мұғалімнің сабаққа дайындалуға мүмкіндігі болмай қалады. Соныңкесірінен білім сапасы төмендейді. Сабақ сапалы өтуі үшін оған жоғары деңгейде дайындалу қажет. Әрбір сабақтан кейін сол тақырыпты педагог әріптестерімен бірге талдау керек. Жалпы мұғалімдер бір-бірімен жиі пікір алмасып, тәжірибе алмасып тұрғаны жөн. Басылым беттерінде тәжірибелерімен бөліскен дұрыс. Сабаққа дейінгі дайындық, сабақ және сабақтан кейінгі талдау — осы үш кезең толық жүзеге асқан кезде сабақ жоғары деңгейде өткізіледі. «Оқу инемен құдық қазғандай» деген нақыл бар. Қазір адамдар ақпарат ағымының көптігіне байланысты білім мен ақпарат арасындағы айырмашылықты айыра алмай жатады. Ақпаратты оқи салып, соны оқумен ғана шектелу білім алғанға жатпайды. Білімді болу үшін қажырлы еңбек керек, сол кезде ғана ілім санаға қонып, білім болып қалыптасады. Яғни инемен құдық қазғанындай болмайынша, білім — білім болмайды.

Білім беру саласы қашан да асқан жауапкершілік, үлкен ынта мен өз саласының

үздіктері арқылы көрініс табады. Кез-келген жан ең алдымен мұғалімнің алдынан өтетіні анық. “Ұстазы жақсының — ұстамы жақсы” деген мақалды басшылыққа алатын болса, ұлт ұландарына сапалы білім, саналы тәрбие бару барысында мұғалімдерге артылатын жүктің салмағы ауыр. Ол өзінің іс-қимылы, білімі мен біліктілігі, тіпті киім кию әдебімен оқушыларға үлгі ретінде танылып, олардың дұрыс жолға бағыт алуына ықпал ете алады. Білім беру барысында тәрбиені қатар алып жүру шарт. “Тәрбиесіз берілген білім-адамзаттың хас жауы”, деп ғұлама ғалым әбу-Насыр Әл-Фараби атамыз айтып кеткендей, оқыта отыра тәрбиелеу, тәрбиелей отыра мәдениетті ұрпақ қалыптастыру бізге жүктелген үлкен міндет. Әрине, бұл ең алдымен отбасында көрініс табатыны анық. Олай болса, ұстаздардың ата-аналармен тығыз байланыс орнатып, үнемі әлеуметтік жағдайды басшылыққа алып отыруы да үлкен маңызға ие. Кез-келген сабаққа деген ынта, ата-ананың қадағалауы, ұстаздың талабы арқылы көрініс табады. Сол себепті, әр шәкіртпен жекелей жұмыс жасау арқылы, қандай да бір туындаған мәселенің оң шешімін табуға болады. Әр бала бөлек әлем. Олардың бойындағы білімге деген ынтаны маздатып жағу үшін, қызығушылықтарының қай бағытта өрбитіндігін де біліп алған жөн. Ұстаздардың қолданатын әдіс-тәсілі, сабақ барысын ұйымдастыру ең маңызды шарттардың бірі. Бүгінгі таңда олардың түрлері сан алуан. Заман ағымына орай, жаңашылдықтың жаршысы болып, үнемі мұғалім өзін жетілдіріп отыруы тиіс. Әрине, әр педагогтың өзіне тән икемі, ұстанатын қағидасы мен алға қойған мақсаты бар. Алайда, бәріне ортақ міндет, оқу сапасын оңтайландыру мен оқушылардың зейінін ашу. Сол себепті, “мектептің жүрегі”, мейірімді мамандық иелерінің мәртебесін көтеру де ең маңызды тетіктердің бірі. Осы орайда, Мемлекет басшысы “Педагог мәртебесі туралы” Заңға қол қойып, қоғамда ұстаздың рөлі қаншалықты зор екендігін тағы бір дәлеледеп өтті. Егер мұғалімге деген мейірбандылық, сыйласымдылық, құрмет көрініс таппайтын болса, білім сапасының да айтарлықтай жоғары болуы екіталай. Сол себепті, ұстаз шәкірттерді сыйлап, оған қоса, өзін де сыйлата білуі керек. Ұлттың ұлылығын ұлықтайтын бүгінгі ұлт ұландары. Ел ертеңі бүгінгі жас буынның қолында. Мектеп партасында отырған бүлдіршіндер болашақтың іргесін қалайды. Сондықтан, бүгін біздің берген білім, болашақта олардың дамуына зор ықпалын тигізетіні анық.

Қазіргі таңда Қазақстанның білім беру жүйесі бір жолға қойылған. Ұстаздардың болсын, оқушылардың болсын біліктілігін арттырып, шеберліктерін шыңдау үшін түрлі байқаулар ұйымдастырылып, бағдарламалар дайындалуда. Озық елдермен иық тіресіп, әлем бойынша білім сынында алғашқы орындардан көрініп жүрміз. Бұл әрине, көңіл қуантады. Тәуелсіздікке қол жеткізген соңғы 30 жылда ауыз толтырып айтарлықтай жетістіктеріміз жетіп артылады. Мұның бәрі Егемендіктің арқасы деп ойлаймын. Бүгінгі күннің ұрпақтары еркін ойға ерік бере алады, болашаққа деген жоспарлары айқын, кез-келген мамандықты таңдап, оны терең дамыту үшін қосымша білімін тереңдетуіне жағдай жасалған. Жыл артқан сайын білім беру жүйесі де терең зерттеліп, ең ұтымды тәсілдер басшылыққа алынуда. Тіпті, қиын-қыстау кезеңде де, еш мойымастан, бір кісідей білімді жалғастырып кете алдық. Әлемді әбігерге салған короновирустық инфекциясы салдарынан “қашықтан білім беру” жүйесі енгізіліп, бастапқыда қорқыныш тудырған өзгеріс, уақыт өте келе өзінің тиімділігін де байқатып үлгерді. Мұның бәрі ұстаздардың кемелдігі мен заманауи технологияларды еркін меңгеріп, кез-келген жағдайдан жақсы жолын тауып шығуға иекмді екендіктерін байқатады.

«Ұстаздың биігі ойлана қарасаң биіктей береді, үніле қарасаң, тереңдей береді, қол созсаң қарсы алдыңда, айналсаң артыңда тұрғандай» – деп Сократ айтқандай егеменді еліміздің алдыңғы қатарлы отыз елдің қатарына қосылуға табандылықпен жылжу қоғамымыздың барлық саласында түбегейлі өзгерістер енгізіп, жаңа талаптар мен жаңартылған бағдарламалар қойылып отыр. Соның ішінде болашақ ұрпаққа әлемдік деңгейде білім беру мақсатына орай білім мазмұнына жаңаша қарау – басты міндеттердің бірі. Қазіргі кезде білім берудің жаңа жүйесінің жасалынуы, білім мазмұны мен әдіс-тәсілдерінің жаңаруы бәсекелестікке қабілеті мол, шығармашылық бағытта еңбектенетін, ой қабілетімен ерекшеленетін азаматты тәрбиелеуді көздейді.

Сапалы білім – ел болашағын айқындайтын басты көрсеткіш болып табылады. Бүгін мектеп партасында отырған бүлдіршіндер ертең ел тағдырын шешетін азаматтар.

«Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, білім, ар, мінез деген қасиеттерімен озады», -деп Абай атамыз айтқандай, озық ойлы білімдар адамдар заманның, қоғамның дамуына, өзгеруіне үлесін қосып келеді. Олардың сапалы білім алуын бүгін қамтамасыз ету – мұғалімнің басты міндеті. Осындай қоғамдық әлеуметтік мәдени өзгерістер, дамулар мектептің оқыту процесіне әсер ететіні сөзсіз. Кез келген оқыту белгілі мөлшерде адамды дамытады. Оқитын пән қаншалықты жаңа, бағалы болса да, мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болсын, мұғалім мен оқушының өз белсенділігін туғыза алмаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Оқушының адам ретінде қалыптасуы белсенділік арқылы жүзеге асады. Жаңа технологияның басты мақсаттарының бірі – баланың оқыта отырып, ой еркіндігін, белсенділігін, ізденімпаздығын қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Жыл артқан сайын білім беру жүйесі де терең зерттеліп, ең ұтымды тәсілдер басшылыққа алынуда. Тіпті, қиын-қыстау кезеңде де, еш мойымастан, бір кісідей білімді жалғастырып кете алдық. Әлемді әбігерге салған короновирустық инфекциясы салдарынан “қашықтан білім беру” жүйесі енгізіліп, бастапқыда қорқыныш тудырған өзгеріс, уақыт өте келе өзінің тиімділігін де байқатып үлгерді. Мұның бәрі ұстаздардың кемелдігі мен заманауи технологияларды еркін меңгеріп, кез-келген жағдайдан жақсы жолын тауып шығуға иекмді екендіктерін байқатады.

Жалпы, мұғалім мәртебелі мамандық иесі. Оның атқаратын қызметі мен сіңіретін еңбегі орасан зор. Біз, көзі ашық, көкірегі ояу, саналы ұлт ұландарын тәрбиелеу үшін бар жанымызды салып жұмыс жасай бермекпіз! Сауатты оқушыларымыз көп болсын!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. <https://aqtobegazeti.kz/?p=134686#:~:text=%D0%A1%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D1%8B%20%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%>
2. «Білім айнасы» газеті
3. Мұғалімге арналған нұсқаулық, 3-деңгейлік;
4. Ә.Мәжитұлы «Халық даналығы»

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА КӨРКЕМ МӘТІНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ

Есенаманова Гулжанат Габусановна

«А.Тихоненко атындағы жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

Көркем мәтінді оқыту ауызша сөйлеуді дамытуға, сөздік қорын байытуға, қазақ тілінің мәдениеті мен әдебиетімен таныстыруға, аналитикалық ойлауды дамытуға көмектеседі. Сондықтан оқу процесінде көркем әдебиет үзінділерін пайдаланатын сабақтар өте маңызды орын алады.

Оқу – қарым-қатынастың жазбаша түрін қамтамасыз ететін сөйлеу әрекетінің дербес түрі. Қолданылуы, қолжетімділігі және маңыздылығы бойынша барлық сыныпта негізгі орындардың бірін алады, өйткені дәл оқу дағдысының негізінде ауызекі сөйлеу және жазу дағдыларының дамуы жүзеге асады [2].

Көркем мәтін – бұл дәстүрлі түрде қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімінің кәсіби қызметінің ажырамас бөлігі, оның ерекше ғылыми-эстетикалық түрі, әдебиет туындысын жан-жақты талдау нұсқасы, мектепте әдебиетті шығармашылық оқытудың негізі. Мектептегі әдебиет сабағында проза жетекші орын алады. Өздеріңіз білетіндей, прозалық шығармалардың көпшілігі мәтіннің эпикалық түрі мен баяндау түріне жатады. Оның жанрлық нұсқалары әртүрлі, бірақ оларды көркем оқу өнерінде біріктіреді, бұл оқиганың артындағы оқиға оқырманнан оқиғалардың жарқын көрінісін, осы оқиғаларға байланысты кейіпкерлердің мінезіндегі өзгерістерді талап етеді. Прозалық әңгімелерді көпшілік алдында оқу орындаудың ерекше техникасын – баяндауды қамтиды. Бұл әңгіме тыңдаушымен жайбарақат сөйлесудің, оқырманның автор жазған шытырман оқиғаларға

қатысуының елесін тудыруы керек. Проза стилі күнделікті сөйлеу тіліне жақын, сондықтан, мысалы, поэтикалық сөйлеуге қарағанда, балалардың қабылдауы мен орындалуы қол жетімді.

Қазіргі мектептегі білім берудің басты мақсаты – жан-жақты дамыған тұлғаны мақсатты және жоспарлы қалыптастыру. Осы мақсатқа жетуде келесі міндеттерді шешетін әдеби оқу сабақтары үлкен рөл атқарады:

балалардың көркем шығарманы толыққанды қабылдау, кейіпкерлерге жанашырлық таныту, оқығанына эмоционалды түрде жауап беру,

көркем мәтіндерде қолданылатын бейнелеу тілін түсінуге және сезінуге үйрету қабілеттерін дамыту;

оқушылардың поэтикалық есту қабілетін дамыту, оларда көркемдік талғамға тәрбиелеу, балалардың сөйлеуінің оңтайлы дамуын және сөйлеу дағдыларын, сондай-ақ оқу, әңгімелеу және тыңдау дағдыларын белсенді қалыптастыруды қамтамасыз ету;

балалардың сезімдік тәжірибесін, қоршаған әлем туралы шынайы түсініктерін байыту.[3]

Осылайша, көркем мәтіндерді оқытудың әдістемелік жүйесі, ең алдымен, оқушылардың оқу техникалық дағдыларын дамытуға және оқу процесінің алдында тұрған танымдық мәселелерді шешуге ғана емес, зерттелетін әдеби шығарманы эстетикалық қабылдауға ықпал етуі керек.

Қазіргі таңда мектеп жасына дейінгі балаларды көркем оқуға үйретуде әдеби білім беру мен дамыту басым бағыт ретінде белгіленіп отыр. Мария Павловна Воюшина бұл «бір жағынан көркем шығарманы толық қабылдайтын оқырманды, екінші жағынан әдеби шығармашылықты, өз ойын сөзбен адекватты жеткізе білу қабілетін дамытуға бағытталған екі жақты процесс» деп есептейді [4]. Әдеби білім оқу әрекетін қалыптастырудың арнайы ұйымдастырылған процесі, оның мақсаты өнермен толыққанды қарым-қатынас жасау үшін жағдай жасау болып табылады. Балалардың әдеби дамуына ықпал ететін оқу сабағының негізгі түйіні – көркем мәтінді талдау. Талдау мақсаты – шығарманы толық немесе идея деңгейінде қабылдау. Воюшинаның пікірінше, толық қабылдау деп оқырманның шығарма кейіпкерлері мен авторына жанашырлық таныту, эмоцияның динамикасын көре білу, жазушы жасаған өмір суреттерін өз қиялында жаңғырта білу, шығарманың мотивтеріне ой жүгірту деп түсінеді.

Мектеп тәжірибесінде «көркем мәтінді талдау» және «шығарма мәтінімен жұмыс» ұғымдары жиі кездеседі. «Мәтінмен жұмыс» термині бастауыш сыныпқа тән ғана емес, сонымен қатар оқу дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететін әртүрлі жұмыс түрлеріне сілтеме жасай отырып, нақты мазмұн деңгейінде оқуды түсіну бойынша жұмысты білдіреді. Бастапқыда бала оқығаны туралы өз басынан кешкендері туралы қызығушылықпен әңгімелейді, өйткені ол мәтінде автордың бар екеніне, оның болып жатқан оқиғаға қатынасына күмәнданбайды, оны жазушы өз шығармасында қолданады. Балалар көбінесе өнер туындысын бұрыннан белгілі нәрсенің иллюстрациясы ретінде қабылдайды (мейірімді болу керек, сараң болу ұят, үлкендерді тыңдау керек және т.б.). Сабақтың кезеңдерін қарастырғанда, мұғалім үшін назар аударуға тұрарлық көркем мәтінді оқытуға дайындық кезіндегі басты белгілердің бірі – сынып оқушыларының жас ерекшеліктері екенін естен шығармауымыз керек. Мектепке келген балаларға аңғал реализм – әдебиет пен өмірді толық сәйкестендіру, шындық пен автор жасаған дүниені ажырата алмау тән екені белгілі. В. В.Виноградов оқырманның аңғал реализмі шамамен 6 жастан 11 жасқа дейінгі баланың табиғи және жемісті күйінде болады деп санайды [8]. Әдеби мәтіндерді оқудың басында бала тек «не туралы?» деген сұраққа жауап бере алады. Сөйтіп, шығарманың тақырыбын айтып, мазмұнын қайталайды. Әдебиетке деген аңғал-реалистік көзқарас жетілмеген, бірақ дәл соның арқасында баланың оқыған нәрсеге реакциясы тез және эмоционалды болғандықтан, ол мәтінді талдау және қайта оқу үшін бастапқы нүктеге айналады. Болашақта мұғалімнің әдебиетті тереңдетіп оқытудағы жұмысының арқасында бала «қалай?», «не?» деген сұрақтарға жауап бере алады.

Қазақ тіл білімінің негізін салушылар — А.Байтұрсынұлы мен Қ.Жұбанов еңбектерінен мәтін туралы алғашқы ойларды кездестіреміз. А.Байтұрсынұлы мәтінді шығарма сөз деп атап, сөйлеудің бірлігіне жатқызады. Олай дейтін себебіміз, ғалым: «Сөз өнерінен

жасалып шығатын нәрсенің жалпы аты шығарма» [5]. Оқушы оқуға жаттығуда оқулықты, ондағы мәтінді оқудан бастайды. С.Рахметова «Түсініп оқуда балалардың назары шығарманың идеялық мазмұнына аударылады. Түсініп оқу барысында оқушыларда елес, ұғым, бейне жоғары сезімдер пайда болады. Түсініп оқуды жүзеге асыруға алғашқы кезде балаларға жеңіл, өздері түсіне алатын сюжетті мәтіндер оқытылады» -деген. Көркем мәтінді оқытудың әртүрлі түрлері бар [6], олардың әрқайсысы арнайы оқу дағдыларын қалыптастырады және тиісті талдау әдістері арқылы жүзеге асырылады (1-кесте).

Кесте 1. Көркем мәтінді оқыту түрлері

Көркем мәтінді оқыту			
Стилистикалық талдау	Іс-әрекеттің дамуын талдау	Көркем бейнелерді талдау	Проблемалық талдау
Автордың тілдік құралдарды қолдануын талдау (көркем сөздермен жұмыс)	сюжет пен композиция бойынша жұмыс	образ-кейіпкер, образ-пейзаж, образ-тәжірибе, бейне-зағ	проблемалық жағдайды құру, оны бірлесіп шешу (бірлесіп іздеу)
Бейнелі тілді қабылдау қабілеті	іс-әрекеттің даму логикасын көре білу	автор жасаған суреттерді өз қиялында жаңғырта білу, образ-кейіпкерді, образ-тәжірибені тұтас қабылдау қабілеті	автордың бағасын көре білу, көркем мәтін идеясын меңгеру

1. Стилистикалық талдау

Дәстүр бойынша көркем мәтіннің тілі бойынша жұмыс балаға түсініксіз сөздердің лексикалық мағынасы нақтыланатын «сөздік жұмыс» деп аталатын жұмысқа дейін жалғасады. Өнермен толық қарым-қатынас жасау үшін сөзді көркем образ жасау құралы ретінде қабылдау қажет, т.б. [6]. Балалардың өздері автордың сөздері мен өрнектеріне сирек назар аударатындықтан, балалардың назарын оларға сәйкес сұрақтармен аудару қажет, өйткені «оқу қабілеті – сөздің мағынасы мен сұлулығына, оның нәзік реңктеріне сезімтал болу» [9].

неге автор: «...» деп жазады?

«...» сөзі нені білдіреді?

қандай сөздер бізге жарқын «...» елестетуге көмектеседі?

Автор қандай сөздерді қолданады?

бұл сөз сізде қандай ойлар мен сезімдерді тудырады?

«...» деген сөзді қалай түсінесіңдер?

«...» деген көзқарасын автор қай сөзбен көрсетеді?

автордың көңіл-күйін қандай сөздер мен өрнектер білдіреді?

Ақынның «...» деген көзқарасы неғұрлым анық көрсетілген салыстыруды табыңыз; сурет салуға көмектесетін сөздерді табыңыз.

2. Іс-әрекеттің дамуын талдау.

Эпикалық шығармалардың көпшілігі оқиғаларды дәйекті және егжей-тегжейлі сипаттауға негізделген, бұл балалардың қабылдауын жеңілдетеді. Ол үшін эпикалық мәтіндерді оқу сабағында мәтіннің бір бөлігі ғана емес, эпизодтары (негізгі көріністер) талданады. Әсіресе мәтін үлкен болса:

Не, қайда, қашан болды? Неліктен?

Мұның салдарынан не болды?

Бұған жол бермеуге болар ма еді?

Недіктен бұлай болды? Бұған кім кінәлі?

3. Көркем бейнелерді талдау.

Эпикалық шығармалардағы қаһарман – көркем ойды жеткізудің маңызды құралдарының бірі. Балада көркем образ арқылы автор бейнеленген нәрсеге, дәуірге, әлеуметтік жағдайға және белгілі бір тірі қаһарманға өз көзқарасын жеткізеді деген түсінік болуы керек. Біртұтас қабылдау оқырманның кейіпкерге деген эмпатиясын, оның іс-әрекетінің мотивтерін, жағдайларын және салдарын ой елегінен өткізуді, образдың дамуын қадағалап, автордың кейіпкерге деген көзқарасын көріп, өзінің және автордың бағасын салыстыруды болжайды. Бірте-бірте балаларда кейіпкерлерді бейнелеу әдістері, сезімдер мен тәжірибені білдіру тәсілдері (әрекеттер, сөйлеу, ойлар, эмоциялар, мимика, ым-ишара, интонация) туралы түсінік қалыптасады. Сонымен бірге балалардың сөздік қорын сезімдерді, күйлерді, мінез-құлық қасиеттерін білдіретін сөздіктермен байыту жұмыстары жүргізіледі.

4. Мәселені талдау

Талдаудың басында проблемалық сұрақ тұрады, оған жауап іздеуде оқиғалар мен кейіпкердің мінезін бағалауда әртүрлі көзқарастар туындауы мүмкін. О.В.Кубасова проблемалық мәселелердің репродуктивті мәселе-лермен салыстырғандағы өзіне тән белгілерін келесідей бөледі [7]:

- а) қарама-қайшылықтың болуы және балама жауаптардың мүмкіндігі;
- б) сыйымдылық, яғни. бір фактіні емес, автордың ниетін түсіру мүмкіндігі; в) қызықты;
- г) жеткілікті қиындық өлшемі.

Мұғалім бұл оқыту түрлерін балалармен жұмыс жасауда қолданады, сол арқылы оқу дағдысын қалыптастырады. Бала бірте-бірте автордың идеясын, оқиғаларды бағалауды көре бастайды, іс-әрекеттің даму логикасын көреді, өз қиялында шығарманың көркемдік әлемінің суретін жаңғыртады және бейнелеу өнерінде қолданылатын тілдің бейнелеу құралдарының ролін түсіне бастайды. Мәтінге байланысты ұйымдастырылатын жұмыстың тағы бір түрі - сөздік жұмысы. Оқу сабақтарында сөздік жұмысына әдейі кезең бөлінбейді. Алайда сөздік жұмысы сабақтың өн бойынан орын алады. Мәтінді дұрыс қабылдау үшін сөздік жұмысын жүргізбейінше мақсатқа жету мүмкін емес. Мысалы, бірқатар оқушылар әуежай, тікұшақ, теміржол, әуежолы, әуе т. с. с. сөздерді түсіндірмесе, ішінде осы сөздер кездесетін мәтіндерді дұрыс қабылдай алмайды, оларда елес тумайды. Оқу барысында түсініксіз сөздер ғана емес, сондай-ақ сөз тіркестері де кездеседі (Мысалы, әдісіңе ақылыңды жолдас ет т. б.). Сондықтан оқылатын шығармаларда кездесетін сөздердің мағынасын түсіндіру жұмысы текстті дұрыс қабылдау шартының бірі болып табылады. Мәтінде кездесетін түсініксіз сөздер мен ұғымдарды түсіндіру үш кезеңде жүргізіледі: 1) мәтінді оқуға дайындық кезінде; 2) шығарманы оқу барысында; 3) оқып болғаннан кейін. Мәтінді оқуға дайындық кезінде шығарманың мазмұнын ұғынуға қиындық келтірілетін сөздер түсіндіріледі. Кейбір сөздердің мағынасы контекстке қарай өзінен өзі түсінікті болады және оқымас бұрын көп сөздер мен ұғымдарды түсіндіре бергенімен, ұмтылып қалады да оған қайта оралу керек болады.

Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарында (ҚР Президентінің 26.02.2021 №521 Жарлығымен) Сапалы білімге байланысты: «Оқушылардың ойлау дағдыларын қарапайым деңгейден (білу, түсіну, қолдану) жоғары деңгейге дейін (талдау, синтездеу, бағалау) қалыптастыру, пәнаралық байланыстарды барынша тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік беретін «өтпелі тақырыптардың» болуы маңызды болады» деп міндеттейді [1]. Сол себепті, оқушыларда көркем мәтінді оқыту процесі өздігінен жүрмейді, мұғалімнен белгілі бір педагогикалық жағдайларды сақтай отырып, осы бағытта жүйелі жұмысты ұйымдастыру талап етіледі. Бірінші шарт – әдеби шығармаларды саналы түрде таңдау, қарапайымдылардан бастап, олардың мазмұны, көлемі мен құрылымы біртіндеп күрделене түседі. Екінші педагогикалық шарт ретінде біз мәтінді талдау, оны қабылдау және қайталау бойынша бірлескен қызметті ұйымдастырудың ерекшеліктерін қарастырамыз. Сондай-ақ, заманауи педагогикалық практикада балалардың мәтінді қабылдауы бойынша терең жұмыс шеңберінде арнайы әдістер қолданылады, оларды қолдану балалардың ойлау операцияларын, есте сақтау қабілетін және зейінін дамытуға

ықпал етеді. Оқушылардың көркем мәтіндерді қабылдауды тиімді дамытуға ықпал ететін белгілі бір педагогикалық жағдайларды тұжырымдадым. Осы шарттар негізінде мынадай ұсыныстар ұсынылады: әдеби мәтіндерді олардың құрылымын, көлемін, семантикалық мазмұнын біртіндеп күрделендіре отырып таңдау; мәтінді құрылымы мен семантикалық мазмұны тұрғысынан міндетті түрде талдай отырып, қайта айту бойынша бірлескен іс-шараларды ұйымдастыру; балалардың қабылдауын, зейінін, есте сақтау қабілетін және ойлауын дамытуға бағытталған арнайы әдістерді қолдану.

Осы әдістерді әр сабақ сайын түрлендіріп қолдансақ, оқушыларымыз бірте - бірте көркем шығармаларды оқуға қызығушылықтары артып, зейіндерін шоғырландыратымыз сөзсіз.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспары. ҚР Перезидентінің 26.02.2021, №521 Жарлығы.
2. Анализ художественного произведения: стиль и внутренняя форма [Текст]: учебное пособие / И.Г. Минералова. – М.: Флинта: Наука, 2011 – 253 с.
3. Бабенко, Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л.Г. Бабенко, Ю.В. Казакин. – М.: Флинта, 2009. – 496 с.
4. Воюшина, М. П. Методика обучения литературному чтению / М. П. Воюшина. и др. – М.: Издательство «Академия», 2013. – 288 с.
5. А.Байтұрсынұлы Тіл тағылымы, -Алматы: Ана тілі, 1992.
6. Рахметова С. Бастауыш класс оқушыларының тілін дамытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. Пед.ғыл.док.дисс. Алматы,1994 ж.

БАСТАПҚЫ ХИМИЯЛЫҚ ҰҒЫМДАР

Елекенова Сауле Далеловна
Астана қаласы, Шәкәрім атындағы №56 мектеп-лицейі
химия пәні мұғалімі

Аннотация

«Бастапқы химиялық ұғымдар» атты авторлық бағдарлама 7-9 сыныптарда оқушылардың химия пәнінен алған теориялық білімдерін одан әрі дамытып, алғашқы химиялық ұғымдарды терең меңгеріп, практикалық есептер шығару дағдысын қалыптастыруға арналған.

Бұл бағдарлама химияны оқытудың маңызды бір құрамдас бөлігі – химиялық реакция теңдеулерін сауатты құрастыру және есептер шығару әдістемесіне арналған.

Мақсаты: оқушылардың химиялық білім негіздерін толық түсіну мен меңгеру арқылы шығармашылық қабілетін және химия пәні бойынша алған бастапқы химиялық ұғымдарды тиімді қолданып, теориялық білімдерін есептер шығару арқылы кеңейтіп, ойлау қабілеттерін дамыту. Оқушыларды жауапкершілікке, бастаған ісін аяғына жеткізуге, тиянақты болуға тәрбиелеу.

Міндеттері: химия пәнінен оқушылардың жалпыға бірдей білім стандартын меңгеріп және алгоритмдік деңгейге жетулеріне мүмкіндік жасау, оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытып, шығармашылық деңгейлерін көтеру, оқушыларды өз бетімен белсенді жұмыс істеуге үйрету, оқытуды өмірмен тығыз байланыстыру.

Өзектілігі: оқушы әртүрлі ғылым салаларынан алған білімін өзара ұштастырып, білім мен әрекеттің тұтастығы, ойлаудың әртүрлі әдістерін (пайымдау, жіктеу, жүйелеу, дәлелдеу, қорытындылау) қалыптастырады.

Нәтижесі: химияның негізгі түсініктері мен заңдылықтарды, химиялық терминдерді біледі, есептер шығару үшін математикалық амалдарды және есептердің шығару

алгоритмдерін меңгереді, есеп шартын және есептердегі физикалық шамаларды дұрыс жаза алады, химиялық реакциялар теңдеулерін жазып, коэффициенттерді қоя алады.

Бастапқы химиялық ұғымдар

Білім беру саласында негізгі талаптардың бірі – бәсекеге қабілетті білімді оқушыларды дайындау. Мектепке, мұғалімге қойылатын талаптар заман талабы өзгерген сайын өзгеріп отырады. Химия пәнін оқыту үдерісін жетілдіру оқушылардың танымдық белсенділігі мен ізденімпаздығын арттыруға негізделген.

Оқушылардың оқуы сонымен білім сапасы оқу барысында оқушының өзі сабаққа тікелей қатысуы, сабақ барысында тек мұғалімнің айтқанын ғана жазып, сызып қоймай өз бетінше білім алуға жағдай жасалғанда ғана оқушы білімге өзі ұмтылатыны және алған білімін одан әрі дамытуға қызығатыны анық. Сабақ барысында оқудың белсенді әрекет әдістерін қолданудың нәтижелілігін осыдан көруге болады.

Оқу - танымдық қызмет барысында оқушылар қажетті көлемдегі білімді игеріп қана қоймастан, танымдық қабілеті мен шығармашылық ойлауы да дамытылады. Химия пәнінен оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамыту мақсатында бастапқы химиялық ұғымдарды жақсы және жетік меңгеру өте маңызды. Оқушылардың пәнге деген терең қызығушылығын ояту үшін, олардың танымдық белсенділігін танытуда оқушылардың, жас ерекшеліктерін есепке ала отырып, белсенділігін, дербестігін, жеке ынтасы мен шығармашылығын дамытуға жағдай жасайтын және бастапқы химиялық ұғымдарды меңгерту әдістерін іздестіру қажет. Оқушыларда танымдық қызығушылығының болуы - олардың сабақта белсенді, білімінің сапалы болуына, оқуға жағымды жағдай қалыптастыруға, оқыту үдерісінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Химияда оқушыларды қызықтыратын құбылыстар аз емес. Қызығушылық адамның рухани және дене күшінің дамуының аса маңызды шарттары болып, ой-өрісін кеңейтіп білім алуға итермелейді. Оқушы қызықты сабақты зор ынтамен қабылдайды және жақсы оқиды.

Оқушылардың бастапқы химиялық ұғымдарды меңгеру барысында танымдық іс-әрекеттерін арттыру үшін ойын элементтерін кеңінен пайдалануға болады. Сабақта ойын элементтерін пайдалану сабақтың мақсатын түсіндіруге, игеру дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Ғылыми техникалық прогрестің өте шапшаң қарқынмен дамуы ой еңбегін және оқыту үрдісін сапалы түрде жетілдіріп, білім берудің жаңа түрлері мен тиімді әдіс-тәсілдерін тауып, оларды іс-тәжірибеге енгізу, оқушыларды өздігінен және шығармашылық оқуға үйретуге талап етіп отыр. Оқушыларды бастапқы химиялық ұғымдармен қаруландырып қана қоймай оларды қисынды ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамыту үшін «Дөңгелек үстел», «Брейн-ринг», «Бұл неліктен?», «Кім көп біледі?», «Көңілділер мен тапқырлар» ойындарын қолдану өте тиімді. Ойын элементтерін пайдаланып, деңгейлік тапсырмалар арқылы танымдық қызығушылығын арттыруға болады. Мысалы 7 сынып бойынша «Атом. Молекула», «Заттардың агрегаттық күйлері», 8 сынып бойынша «Оксидтердің жіктелуі, аталуы мен алу жолдары», «Тұздар, құрамы және химиялық қасиеттері», 9 сынып бойынша «Бейорганикалық қосылыстар», «Азот. Фосфор» тақырыптары бойынша пысықтау, үй тапсырмасын тексеру кезінде сұрақ- жауап ретінде миға шабуыл, кім жылдам, білімінді байқап көр, формулалар сайысы, бейне сұрақ, химик сараман, жарқыраған шың, банкомат ойын элементтерін қолданып, оқушылардың белсенділігін арттыруға болады.

Зертханалық жұмыстарды сабақты түрлендірудің және бастапқы химиялық ұғымдарды меңгерудің бір тиімді әдісі ретінде, оқушылардың өздігінен жұмыс істеуге дағдыландыру құралы деп сипаттауға, оқушылардың теориялық білімдерін өмірде қолдана білуге бағыттайтын іс-әрекеттің бірі деп те қабылдауға болады.

Зертханалық жұмыстар бастапқы химиялық ұғымдарды меңгеруде өте тиімді және маңызы зор. Зертханалық жұмыстарды сабақтың әр кезеңдерінде және әр түрлі оқыту формаларында қолдануға болады. Мысалы: жаңа тақырыпты өту кезінде, өтілген материалды бекіту мен қайталау кезінде, эксперименттік практикумдар мен эксперименттік есептер шығару кезінде, сабақтан тыс жұмыстарда (апталық өткізу кезінде қызықты химиялық тәжірибелер).

Егер оқушы бастапқы химиялық ұғымдарды жақсы меңгерсе, болашақта химиядан

есеп шығаруда, аралық бақылау жұмыстарын жазу барысында, ҰБТ-ға дайындық барысында қиналмайтын болады.

Осы тәсілдер мен әдістер сабаққа өзгерістер енгізуімен қатар, балаларды жүйелі жұмыс істеуге үйретеді және өздерінің тарапынан белсенді іс-әрекетке деген үздіксіз талапты күтуді қалыптастырады.

Жалпы білім беруді жетілдірудің басым міндеті оқушылардың білім, білік және дағдыларды меңгеру ғана емес, маңызды құзыреттіліктерін қалыптастыруды да талап ететін білім берудің қазіргі жаңа сапасы мен тиімділігіне қол жеткізуболып табылады. Инновациялық әдістер мен технологияларды пайдалана отырып жұмыс жасау арқылы оқушылардың коммуникативтік қабілеттерін, ақыл ойын, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға, алған білімдерін тәжірибелік іс-әрекетке қолдана білуге үйренеді және функционалдық сауаттылықтарын қалыптастырады. Қорытындылай келе, орындалған жұмыстарының нәтижелерінің бағалануы негізінде әрбір оқушының жеке дара даму деңгейін анықтап беретін, ізденіс, зерттеушілік және шығармашылық қабілеттілігінің көрсеткіші ғана емес олардың жанжақты дамуы мен болашақтағы мамандығына дұрыс таңдау жасай алу жолдарында ерекше орын алады. Бұл оқушылардың уақыт талабына сай адам болып тәрбиеленуі мен білім алуына негіз болатыны сөзсіз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Бекішев Қ. «Аудандық химиялық олимпиада есептері» Алматы: «Білім» 2012ж
2. Усманова М.Б. Сақириянова Қ.Н. «Сандық есептер шығару әдістемесі» Алматы: «Атамұра» 2004ж
3. Ахметжан А. Химия олимпиада есептері мен шешу жолдары. Астана-2017ж.
4. <https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%8F>
5. <https://stud.kz/referat/show/78425>
6. <https://stud.kz/referat/show/32767>
7. https://ust.kz/materialdar/chemistry/esse_shigarma_angimeler.html

РАЗВИТИЕ МОТИВАЦИИ К ОБУЧЕНИЮ У ОБУЧАЮЩИХСЯ 5-6 КЛАССОВ

С.М. Рахимова, КГУ «Гимназия имени И.Алтынсарина отдела образования города Аркалыка» Управления образования акимата Костанайской области, город Аркалык, Республика Казахстан

Аннотация: Предметом исследования является мотивация учебной деятельности подростков общеобразовательной школы. Объектом исследования учащиеся 5-6 классов. В статье рассматриваются вопросы повышения мотивации к учебной деятельности учащихся 5-6 классов. В данной статье представлен теоретический обзор особенностей учебной мотивации подростков и осознаваемых мотивов учебной деятельности, а также их влияние на успешность учебно-познавательной деятельности школьников. Основными вопросами, рассматриваемыми в статье, являются условия для повышения мотивации учащихся 5-6 классов к учебе и как следствие, повышению качества знаний.

Аннотация: Зерттеу пәні жалпы білім беретін мектеп жасөспірімдерінің оқу іс-әрекетін ынталандыру болып табылады. Зерттеу нысаны-5-6 сынып оқушылары. Мақалада 5-6 сынып оқушыларының оқу іс-әрекетіне деген ынтасын арттыру мәселелері қарастырылады. Бұл мақалада жасөспірімдердің оқу мотивациясының ерекшеліктері мен оқу іс-әрекетінің саналы мотивтері, сондай-ақ олардың оқушылардың оқу-танымдық іс-әрекетінің сәттілігіне әсері туралы теориялық шолу берілген. Мақалада қарастырылатын негізгі мәселелер 5-6 сынып оқушыларының оқуға деген ынтасын арттыру және соның

сағдарынан білім сапасын арттыру шарттары болып табылады.

Ключевые слова: мотивация, учебная деятельность, успешность, мотив, геймификация.

Түйінді сөздер: мотивация, оқу қызметі, сәттілік, мотив, геймификация.

Новые образовательные стандарты, направленные на развитие самостоятельности, учебной и познавательной компетенции обучающихся 5-6 классов в обучении, требуют учитывать особенности учащихся данных классов. Эти классы характеризуются высоким объемом учебного материала, интенсивным темпом обучения и сложностью учебных программ. В связи с этим необходимо обеспечить развитие личности школьника на должном уровне.

Хотя важность мотивационного аспекта в образовательной деятельности школьников признается, теоретические подходы не всегда соответствуют требованиям практики. Педагоги сталкиваются с задачей поиска адекватных методов обучения, способствующих активизации мотивации учебного процесса обучающихся 5-6 классов.

Исследование мотивации достижения у школьников долгое время было в центре внимания отечественных и зарубежных исследователей, таких как А.Н. Леонтьев, М.М. Муканов, А.К. Маркова и других. Ученые изучали эту мотивацию в различных аспектах, включая ее связь с учебным процессом, интеллектуальным развитием и академической успеваемостью современных школьников, живущих в цифровую эпоху. Эти исследования помогли определить ряд задач, связанных с воспитанием, нравственным развитием и другими сферами. Наблюдается снижение мотивации достижения и успеваемости, особенно в подростковый период. Это является мировой тенденцией, вызванной растущими требованиями к уровню образования, что делает переход на рынок труда более сложным. Казахские психологи (О.С. Сангильбаев, М.А. Перленбетов и др.) подчеркивают важность развития мотивации достижения для воспитания творческих, успешных личностей, готовых к развитию и реализации своих способностей. Исследования в этой области подтверждают сложность и многоаспектность проблемы развития учебно-познавательной мотивации у учащихся, что способствует раскрытию их потенциала. Отечественные педагоги (Н.Д. Хмель, А.Б.И. Муканова и др.) внесли значительный вклад в решение этой проблемы, исследуя комплексный педагогический процесс. Диссертация А.К. Рысбаевой раскрывает важные факторы, влияющие на мотивационную сферу школьников, что является ключевым показателем эффективности системы образования.

Из анализа научных материалов выявляется противоречие между потребностью в использовании современных методов формирования учебных мотивов у обучающихся 5-6 классов и недостаточной эффективностью их применения в учебном процессе. Это приводит к постановке проблемы исследования: какие психолого-педагогические условия необходимы для формирования учебной мотивации у обучающихся 5-6 классов в процессе обучения.

Цель исследования заключается в выявлении педагогических условий, способствующих формированию учебной мотивации у обучающихся 5-6 классов.

Теоретико-методологическая основа исследования опиралась на следующие психолого-педагогические концепции:

Психолого-педагогические концепции развития личности, представленные работами Л. С. Рубинштейна, Р. С. Немова, И. П. Подласого, А. В. Коржуева, П. А. Медведевой. Эти авторы в своих трудах представляют фундаментальные исследования о психическом развитии личности, в том числе в контексте образовательного процесса, что позволит получить глубокое понимание психологических механизмов формирования мотивации учебной деятельности у обучающихся 5-6 классов.

Теория мотивации учебной деятельности, изложенная в работах Л. И. Божовича, Е.П. Ильина, А.А. Горчинской, И.П. Луксановой, также будет использоваться в качестве теоретической основы. Эти авторы представляют различные аспекты мотивации в контексте образовательного процесса и рассматривают различные методы и приемы формирования мотивации учебной деятельности.

Использование указанных концепций позволило провести более глубокий анализ

и выработать эффективные рекомендации по формированию учебной мотивации у обучающихся 5-6 классов.

В современной отечественной и зарубежной психологии мотивация является одним из основных и фундаментальных понятий. Ее важность для разработки личностных концепций обусловлена изучением источников человеческой деятельности и факторов, которые побуждают человека к определенным действиям и поведению. Понимание мотивации включает в себя осознание причин, по которым человек занимается определенной деятельностью, его мотивы и цели, которые он преследует. В процессе взаимодействия между людьми часто возникают вопросы о мотивах и побуждениях, которые привели их к этому взаимодействию, а также о целях, которые они преследуют, будучи более или менее осознанными. Мотивация в целом определяет, стимулирует и побуждает человека к совершению определенных действий, которые чаще всего связаны с деятельностью, вызвавшей этот мотив. [1]

Важно отметить, что 5-6 классы являются оптимальным временем для освоения навыков обучения. В этом возрасте дети более податливы и открыты для усвоения новых знаний и умений. В будущем, решение этой задачи будет намного сложнее. Характер ведущей деятельности в этом периоде влияет на изменения в способностях ребенка и определяет:

- Основные психические изменения, происходящие у ребенка в данном возрастном периоде.
- Дифференциацию других видов деятельности.
- Перестройку частных психических процессов, таких как теоретическое мышление, которое, в свою очередь, способствует формированию умений рефлексии, анализа и мысленного планирования. [2]

Г. М. Коджаспиров и другие ученые рассматривают учебные занятия как форму социальной деятельности, которая представляет собой специально направленную деятельность человека, целью которой является приобретение социального опыта. [3]

Исходя из этого, мотивация представляет собой внутреннюю психологическую характеристику личности, которая проявляется в ее отношении к окружающей среде и различным видам деятельности. Деятельность, лишенная мотивации или характеризующаяся слабым мотивом, либо вовсе не осуществляется, либо становится неустойчивой и неэффективной. Уровень усилий, прилагаемых обучающимся для достижения учебных целей, в значительной степени зависит от его внутреннего состояния в конкретной ситуации.

Поэтому важно, чтобы все учебные процессы стимулировали у учащихся активное стремление к получению знаний и требовали напряженного умственного усилия. Это позволит обеспечить более эффективное и результативное обучение, поскольку мотивированный обучающийся будет более заинтересован и готов к активной учебной деятельности.

При проведении педагогического исследования были выделены следующие условия, способствующие повышению мотивации учащихся 5-6 классов.

Содержание учебного материала играет важную роль в формировании мотивации учения. Однако не всякий учебный материал способен оказать мотивационное влияние, а лишь тот, чье информационное содержание соответствует личным и вновь возникающим потребностям ребенка.

При разработке тематических планов и уроков, а также при выборе учебного и иллюстративного материала, учитель должен всегда учитывать характер потребностей своих учеников. Это включает в себя знание текущего уровня потребностей и их возможного развития, чтобы учебный материал соответствовал наличным потребностям школьников и способствовал возникновению и развитию новых потребностей, необходимых для дальнейшей учебной деятельности. [4]

Дифференцирование коллективной учебной деятельности также является важным инструментом для поддержки мотивации учащихся и создания условий для успешного обучения всех учеников в классе. [5]

Значение оценки в формировании мотивации учебной деятельности заключается в

качественном анализе работы ученика, выявлении его успехов и проблемных моментов, а также в поддержке положительной самооценки и рефлексии. Основной упор делается на выявление прогресса в освоении материала и помощи ученику в самоанализе своих достижений и ошибок.

Учитель должен акцентировать внимание на достижениях ученика, сравнивая их с его собственными предыдущими результатами, а не с результатами других учеников. Поддержка и поощрение ученика основывается на индивидуальных стандартах, учитывая его прошлый опыт и прогресс. [6]

Стиль педагогической деятельности учителя играет значительную роль в развитии учебной мотивации современных школьников. Важным аспектом этого процесса является личность учителя и его отношение к ученику. Учитель должен быть не только источником знаний, но и образцом внутренней мотивации и стремления к достижениям. [7]

Методы стимулирования мотивации учения представляют собой особую группу методов обучения, которые нацелены на активизацию интереса и стремления учащихся к учебной деятельности. Эти методы играют важную роль в обучении по следующим основаниям: во-первых, они способствуют формированию у учащихся необходимых мотивов для активной работы; во-вторых, опыт педагогической практики выявил ряд методов, направленных на стимулирование учебной мотивации и одновременно на успешное усвоение нового материала. К ним относятся такие методы, как учебно-познавательные игры, учебные дискуссии, а также методы эмоционального стимулирования и другие. [8]

Методы стимулирования и мотивации учения можно разделить на две подгруппы в соответствии с классификацией методов обучения, предложенной Ю. К. Бабанским:

1. Методы стимулирования и мотивации интереса к учению включают в себя создание эмоциональных нравственных переживаний, ситуаций новизны, неожиданности и актуальности. К ним относятся также познавательные игры, театрализации и драматизации, проведение дискуссий, анализ жизненных ситуаций, а также создание ситуации успеха в учении.

2. Методы стимулирования долга и ответственности включают в себя разъяснение личностной и общественной значимости учения, а также использование требований, поощрений и наказаний. [9]

Методы стимулирования мотивации учения можно классифицировать по различным аспектам, таким как эмоциональные, познавательные, волевые и социальные методы

Еще одним методом повышения мотивации к обучению учащихся 5-6 классов является геймификация. Геймификация в обучении означает не только использование готовых игр, но и превращение всего образовательного процесса в игру. К примеру, на образовательной онлайн-платформе за выполнение домашнего задания пользователи получают баллы, а по количеству баллов формируется рейтинг обучающихся. Желание возглавить рейтинг, чтобы доминировать в социальной группе, дает стимул выполнять больше заданий и набирать баллы.

В основу геймификации заложено достаточно большое число психологических и поведенческих принципов, таких как принцип мотивации, принцип статуса, принцип вознаграждения и принцип неожиданных открытий и поощрений. Перечисленные принципы действительно служат прочной основой для конструирования эффективного и увлекательного образовательного процесса, так как позволяют возбудить интерес, любопытство, проявить свои способности, выполнять задания и достигать поставленные цели.

Игровой подход в обучении уже успел доказать свою эффективность по сравнению с традиционными методами. Игры нравятся людям разных возрастов, поэтому их используют во всех сферах обучения — в школьном и высшем образовании, для обучения персонала в компаниях, для учеников в онлайн-школах. За счет игры скучные задания становятся интересными, а сложные — простыми. Игры вовлекают человека в процесс и облегчают восприятие информации. [10]

На повышение мотивации учащихся 5-6 классом также воздействует применение инновационных методов обучения. Инновационные методы обучения представляют

собой средства обучения, которые внедряют новаторские подходы к взаимодействию между учителем и учеником, представляя собой новые методы преподавания, которые вносят изменения в практическую деятельность при освоении учебного материала. [23]

Среди множества современных инновационных методов выделяются: проблемное обучение, проектное обучение, интерактивное обучение, использование информационно-коммуникационных технологий в обучении, а также игровые технологии. [11]

Важнейшим методом формирования мотивации учебной деятельности в 5-6 классах является создание ситуации успеха – ситуаций, в которых учащиеся испытывают положительные эмоции, связанные с успешной учебной деятельностью. Приемами создания ситуаций успеха являются:

- снятие страхов – помогать преодолеть неуверенность в собственных силах, стеснительность, боязнь оценки окружающих;
- авансирование успешного результата – выражать твердую уверенность в том, что младший школьник обязательно справится с поставленной задачей;
- скрытое инструктирование ребенка в способах и формах совершения деятельности
- помогать школьникам избежать поражения, достигается путем намеков, пожелания;
- внесение мотива – показывать школьникам ради чего, ради кого совершается эта деятельность, кому будет хорошо после выполнения;
- мобилизация активности или педагогическое внушение – побуждать к выполнению конкретных действий;
- высокая оценка детали – помогать эмоционально пережить успех не результата в целом, а какой-то его отдельной детали. [12]

Таким образом, формирование мотивации у учащихся требует комплексного подхода и использования различных методов и стратегий. Каждый ученик уникален, поэтому эффективные методы стимулирования могут различаться в зависимости от его личностных особенностей, интересов и потребностей. Использование разнообразных методов в системе позволяет создать благоприятную обучающую среду, которая способствует развитию и поддержанию мотивации у всех учащихся. Важно также учитывать динамику и изменчивость мотивации, регулярно адаптируя методы в зависимости от реакции учеников и общих целей обучения.

Отсутствие мотивации у обучающихся является одной из основных проблем педагогического процесса. Использование преимущественно традиционных методов обучения часто приводит к возникновению страха перед сложностью учебного материала у обучающихся. Этот страх, в свою очередь, снижает интерес к предмету, а способность к усвоению информации становится ограниченной.

Мотивация представляет собой источник энергии и систему стимулов для любого вида деятельности, включая учебную. В период подросткового возраста происходят существенные изменения в подходе к учебной деятельности, методы обучения, которые были эффективны для младших школьников, перестают быть эффективными для подростков. Поэтому формирование у учащихся 5-6 классов учебной мотивации становится важным, поскольку это является залогом успешного обучения в школе.

Формирование мотивации учащихся требует комплексного подхода и применения разнообразных методов и стратегий. Поскольку каждый ученик уникален, то эффективные методы стимулирования могут различаться в зависимости от его индивидуальных характеристик, интересов и потребностей. Использование разнообразных методов в комплексе помогает создать благоприятную обучающую атмосферу, способствующую развитию и поддержанию мотивации у всех обучающихся. Важно также учитывать динамику и изменчивость мотивации, регулярно адаптируя методы в соответствии с реакцией учеников и общими образовательными целями.

Внедрение содержательного материала, использование коллективной работы, поощрение через оценку, применение более гибкого педагогического подхода и методов стимулирования приводят к благоприятным изменениям. В частности, отмечается рост интереса обучающихся к предмету, что подтверждается результатами диагностических

измерений.

Перечень использованных источников

1. Коржуев А.В. Общенаучные основы педагогики и педагогического поиска / А.В. Коржуев, А.Р. Садыкова. - М.: КД Либроком, 2015. - 304 с.
2. Коджаспирова М. Педагогика. — Москва : Издательство Юрайт, 2022. — 719 с.
3. Корнилова, Т. В. Методологические основы психологии : учебник для вузов / Т. В. Корнилова, С. Д. Смирнов. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2024. — 490 с.
4. Кукушин В.С. Теория и методика обучения / В.С. Кукушин. — Ростов н/Д. : Феникс, 2005. — 474с.
5. Шамова Т.Ч., Перминова Л.М. Мотивация как важнейший фактор управления учебным процессом// Химия в школе. 1993 г. № 2, с. 65-67.
6. Жанабаев З.Ж. Синергетика знания: научные основы оценки учебной деятельности. – Алматы: Казак университеті, 1999. – 37 с.
7. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика учебник для вузов «Питер» 2006 г. 307 с.
8. Божович Л.И. Изучение мотивации поведения детей и подростков. - Москва: Просвещение, 2001. 352 с.
9. Бабанский Ю.К., Педагогика. – Москва, 2003. 342 с.
10. Макарова, М. Т. Геймификация, как способ повышения заинтересованности и улучшения процесса обучения иностранному языку / М. Т. Макарова // Тенденции развития науки и образования. – 2023. – № 97-2. – С. 80-82.
11. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. М 94 Инновационные методы обучения, или Как интересно преподавать: Учебное пособие. – 7-е изд., доп. - Алматы, 2012. –355 с.
12. Макаров, В. А. Особенности структуры учебной мотивации подростков / В. А. Макаров // Вестник Московского ун-та МВД России. – 2008. – № 1. – С. 63-67.

ХИМИЯ САБАҚТАРЫНДА ПӘНДІК- ТІЛДІК КІРІКТІРІЛГЕН ОҚЫТУ (CLIL) ӘДІСІН ҚОЛДАНУ

Абдибекова Жанагул Туленгазиевна
Химия пәні мұғалімі Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Арқалық қаласы білім бөлімінің
Ы.Алтынсарин атындағы гимназиясы» КММ

АННОТАЦИЯ

Мақала оқытудың пәндік-тілдік интеграциялық негізгі ұғымдары мен принциптеріне арналған (CLIL). Пәнді тіл арқылы және тілді пәннің мазмұны арқылы үйретуге бағытталған жұмыс түрлері ұсынылған. Жоғарыда айтылған әдістердің басымдылықтары көрсетілген. Пәндік –тілдік интеграциялау тұжырымдамаларын Ы.Алтынсарин атындағы гимназиясында 8-сыныптардың химия сабақтарында енгізу тәжірибесі ұсынылған.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена принципам и ключевым понятиям предметно-языкового интегрированного обучения (CLIL). Представлены различные виды деятельности, нацеленные на изучение предмета через язык и изучение языка через содержание предмета. Раскрыты преимущества, которые дает данная методика. Представлен опыт реализации внедрения концепции предметно-языкового интегрирования на уроках химии в 8-классах в гимназии им.И.Алтынсарина города Аркалыка.

Полимәдениетті жан-жақты тұлға – бұл қарым- қатынасқа ашық адам. Ал қарым- қатынасқа ашықтық әртүрлі ұлт пен тіл адамдарымен еркін қарым-қатынас мүмкіндігін болжайды. Демек, полимәдениеттілікті көптілділіксіз елестету мүмкін емес және оның негіздері мектеп қабырғасында қалнуы қажет.

Осыған байланысты пәндерді (жеке және тұтас циклдер) халықаралық қатынас тілі - ағылшын тілінде оқытуға көшу қажет және уақыт талабына сай, орынды және абсолютті қисынды болып көрінеді.

Қазіргі білім берудің әдіс-тәсілдері әртүрлі пәндерді біріктіруді және пәнаралық оқыту әдістерін қолдануды талап етеді. Осы тәсілдердің бірі пәндік материал мен шетел тілін бір мезгілде оқытуды көздейтін CLIL (Content and Language Integrated Learning) әдістемесі болып табылады. Бұл мақалада CLIL әдістемесін химия сабақтарында қалай енгізуге болатынын, оның қандай артықшылықтар мен қиындықтар әкелетінін, сонымен қатар оны енгізудің практикалық аспектілері қарастырылады.

CLIL дегеніміз не?

CLIL әдістемесі шетел тілін қарым-қатынас құралы ретінде ғана емес, сонымен қатар пән мазмұнын зерттеу құралы ретінде де қолдануды көздейді. Бұл тәсілде тілдік және пәндік білімдер қатар оқытылады, белгілі бір пәндік сала аясында тілдік дағдыларды дамытуға ықпал етеді. Мысалы, CLIL көмегімен химия сабақтарында оқушылар химиялық ұғымдар мен терминдерді шет тілінде меңгереді.

Бұл әдіс химия пәні үшін де қолайлы. Жаратылыстану циклінің басқа пәндері сияқты химияда латын тілінде арнайы аударманы қажет етпейтін көптеген белгілер мен терминдер қолданылады. Сондықтан мұғалімге өз сабақтарын ағылшын тілінде дайындау және оқытуды кіріктіру оңайырақ болады.

CLIL терминін Дэвид Марш 1994 жылы пәндер немесе олардың жеке бөлімдерін «қосымша», яғни шет тілінде оқытылатын білім беру жағдайларына сілтеме жасау үшін енгізді [2]. Әдістеме оқушының оқуға деген қажеттілігін тудырады және бұл өз кезегінде оның қабілеттерін ана тілінде де ойлауға және дамытуға мүмкіндік береді. CLIL әдісі оқушыларға ғылыми терминологияны меңгеруге және оны дұрыс қолдануға мүмкіндік береді. Бұл химиядағы күрделі ұғымдарды түсінуді жеңілдетеді.

Ы.Алтынсарин атындағы гимназиясында 2021-2022 оқу жылынан бастап химия пәні ағылшын тілінде (толық емес енгізу) оқытылатын сыныптар бар. Сонымен, 2022-2023, 2023-2024 оқу жылдарында 7, 8-сыныптарда «Ағылшын тіліндегі химия» тақырыбы бойынша элективті курс жүргізілді.

Сабақ жоспарын құру кезінде тек пәндік мақсаттарды ғана емес, сонымен қатар тілдік мақсаттарды да тұжырымдау қажет. Бұл жағдайда сабақ мақсаттары SMART мақсаттарының критерийлеріне сәйкес келуі керек. Мақсаттар нақты, өлшенетін, қол жетімді, өзекті және уақытпен шектелген болуы керек. Мысалы, сабақтың тақырыбы «Физикалық және химиялық құбылыстар. Химиялық реакциялар». Сабақтың мақсаты: оқушылар физикалық және химиялық құбылыстарға мысалдар келтіре алады; химиялық реакциялардың негізгі белгілерін атай алады. Тілдік мақсаттар: Оқушылар келесі сөздер мен терминдерді біледі және қолданады: Physical change, Chemical change, Chemical reaction. Оқушылар өрнектерді біледі және қолданады: Signs of a chemical reaction are- release of...., a precipitate forms. Сабақтың басында оқушылар меңгеруі тиіс лексика мен грамматикалық құрылымдарды анықтаңыз. Мысалы, реакциялардың атауларын, формулаларды, және негізгі терминдерді.

Бұл технологияның басты әдістерінің бірі мәтінмен жұмыс болғанымен, сөйлеу әрекетінің барлық түрлері сабақтарда болуы керек.

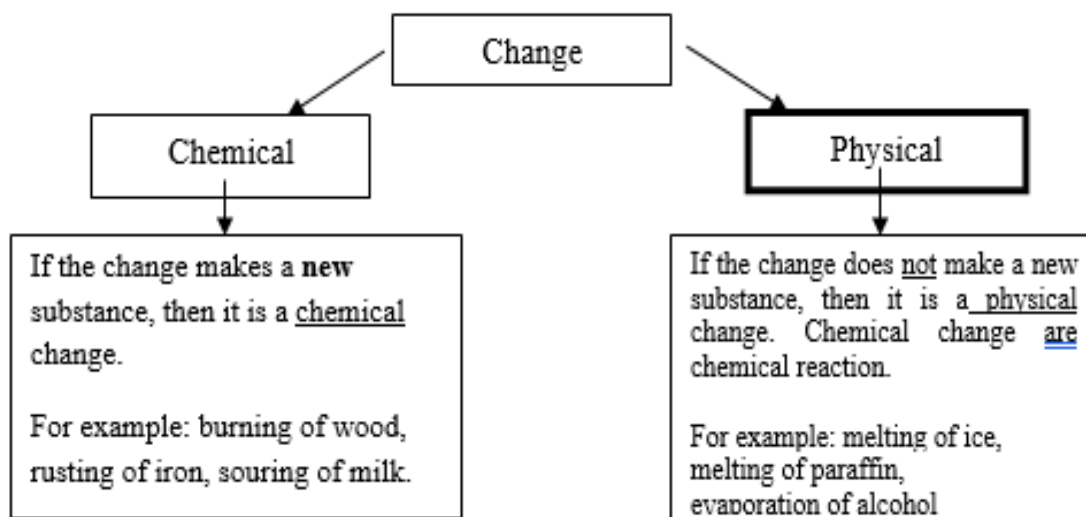
- Мәтіндерде оқығанды елестету үшін суреттер мен сызбалар болуы керек. Шетелдік мәтінмен жұмыс істеу кезінде оқушыларға мәтіннің құрылымдық таңбалануы қажет (жол нөмірлері, абзацтар, тақырыптар, тақырыпшалар), бұл мәтінмен жұмысты айтарлықтай жеңілдетеді.

- Мәтін идеясын және ондағы берілген ақпаратты жақсы түсіну және анықтау үшін мәтіндер сызбалар түрінде берілуі керек.

- Оқушылар мәтіндегі ойды өз сөздерімен жеткізе алады деп күтіледі. Оқушылар қарапайым тілдік құралдарды да, анағұрлым жетілдірілген құралдарды да пайдалана алады, қандай лексиканы қолдану керектігі туралы нақты бөліну болмауы керек, дегенмен, мұғалім тақырып пен пәнге сәйкес келетін белгілі бір лексикалық бірліктерге оқушылардың назарын аударуы керек [3].

Төменде 8-сыныпта «Физикалық және химиялық құбылыстар. Химиялық реакциялар» тақырыбын өткенде қолданылған мәтін мен тапсырмалардың үлгісі берілген. Жаңа тақырыпты оқу үшін топтық жұмысты ұйымдастыруға болады. Оқушыларға келесі мәтін ұсынылады.

Оқу стратегиялары: Мәтінді оқыңыз. Мәтіннен тірек сөздерді тауып, олардың мағынасын табыңыз. Бұл мәтін не туралы деп ойлайсыңдар?

Signs of a chemical reaction are:

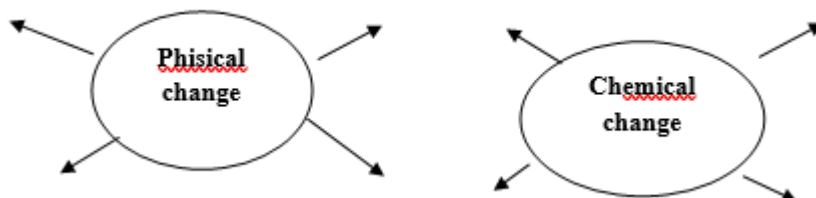
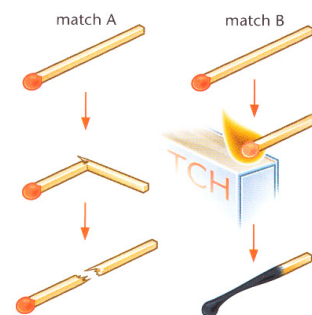
- Precipitation
- Gas evolution
- Release and absorption of heat
- Odor change
- Color change

Тапсырма. Мәтінді оқып, суретке қарап, сұрақтарға жауап беріңіз. (1-суретте екі бөлікке бөлінген сіріңке көрсетілген. 2-суретте сіріңке жанып болғаннан кейін көрсетілген.)

Jane has two matches, A and B. She breaks match A into two. She strikes match B and it lights. After burning, match B is black.

1. Which change makes new substances?
2. Which is a chemical change?

Ауызша сөйлеуді дамыту стратегиялары: мұғалім 1 және 2 топқа қағазға қиылған физикалық және химиялық құбылыстарға мысалдар таратады. Оны постерге сәйкес ұяшықтарға жабыстырып, кластерлер жасау керек

3-топқа мұғалім қағазға кесілген химиялық реакциялардың белгілерін таратады. Тапсырма: осы белгілерді сәйкес құбылыстарға тіркеңіз.

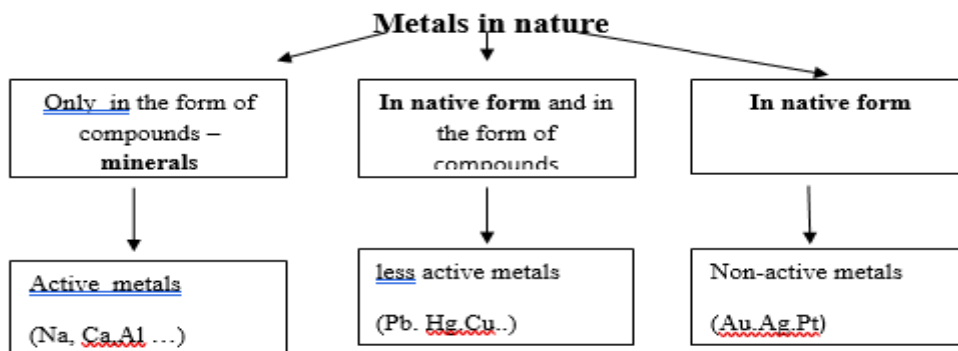
- таңертең шықтың пайда болуы,
- мыс заттарында жасыл дақтың пайда болуы;
- бояуды суда еріту;
- темірдің тот басуы,
- көмір жағу,
- суды дистилляциялау,
- ауадан оттегін алу;
- фотосинтез процесі;
- спирттің булануы,
- табиғи газды жағу

Содан кейін әр топтың оқушылары бұл құбылыстарды неліктен осылай бөлгенін келесі сөз тіркестері мен сөйлемдер арқылы түсіндіруі керек:

This is a chemical change, because signs of a chemical reaction is ...

Мәтінмен жұмыс. «Металдарды алу» тақырыбы.

In nature, metals are found both in pure form and in the form of compounds. Metals such as gold, silver, platinum, mercury are in native form.

Minerals - natural chemical compounds of metals. In minerals metals are mainly in the form of oxides, sulfides and salts. Ores are minerals in which the content of metals is high and their processing is economically beneficial. Ore containing several minerals of metal is called polymetallic ore. Metallurgy is the science and industry that studies the production of metals from ores. There are two types of metallurgy: ferrous and non-ferrous.

Химия сабақтарындағы CLIL артықшылықтары: CLIL (Content and Language Integrated Learning) әдісі химия пәнін оқытуда өте тиімді болып табылады, өйткені бұл әдіс пәндік білімді және тілдік дағдыларды бір уақытта дамытуға мүмкіндік береді. CLIL әдісі арқылы оқушылар зерттеу және тәжірибелік дағдыларын дамытады. Олар химиялық тәжірибелерді орындау барысында шетел тілінде түсіндірмелер береді және нәтижелерді талдайды.

1. Тіл байлығын дамыту: Оқушылар шет тілі бойынша білімдерін жетілдіреді, болашақ кәсіби іс-әрекетіне пайдалы арнайы лексика мен терминдерді қолдануға үйренеді.

2. Мотивацияның артуы: Тіл мен пәннің интеграциясы оқуды қызықты етеді және ынталандырады. Оқушылар тіл білімін өмірлік контексте практикалық қолдануды көреді. CLIL әдісі оқушылардың сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамытады, өйткені олар жаңа білімді меңгеру барысында талдау, салыстыру, қорытынды жасау дағдыларын пайдаланады.

3. Пәнді терең түсіну: Шетел тілінде химияны оқу материалды жақсы меңгеруге ықпал ететін неғұрлым ойластырылған тәсілді талап етеді.

4. Халықаралық іс-шараларға дайындық: Пәндік салада шет тілін жетік меңгерген студенттер шетелде оқуға және халықаралық жобаларда жұмыс істеуге дайын.

CLIL енгізу қиындықтары

1. Тілдік кедергі: Көптеген оқушылар үшін күрделі химиялық ұғымдарды шет тілінде меңгеру қиын болуы мүмкін.

2. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру қажеттілігі: Химия пәні мұғалімдерінің CLIL әдістемесін қолдана отырып сабақ беру үшін шет тілін білу деңгейі және әдістемелік дайындығы жоғары болуы керек.

3. Оқу материалдарын әзірлеу: Тіл мен пән интеграциясының ерекшеліктерін ескеретін арнайы оқу құралдары мен ресурстарын жасау қажет.

Химия сабақтарында CLIL-ді практикалық енгізу

1. Оқу материалдарын дайындау: Оқу материалдарында тек пәндік мазмұн ғана емес, сонымен қатар арнайы лексика мен грамматикалық құрылымдарды меңгеруге бағытталған тілдік жаттығулар болуы керек.

2. Мультимедиялық ресурстарды пайдалану: Бейнелекциялар, интерактивті тапсырмалар мен шет тіліндегі симуляциялар оқуды көрнекі және интерактивті етуге көмектеседі.

3. Оқытудың белсенді әдістері: Шет тілінде топтық жобалар, пікірталас және зертханалық жұмыстар оқушылардың оқу үдерісіне белсенді араласуына ықпал етеді.

Химия сабақтарына CLIL әдістемесін енгізу білім берудің жаңа көкжиектерін ашып, оны пәнаралық және интеграциялық етеді. Бұл тәсілді жүзеге асыруға байланысты қиындықтарға қарамастан, оның оқушылардың пәндік және тілдік құзыреттіліктерін дамытуға пайдасы айқын. CLIL енгізуге дайын мұғалімдер тиімді және тартымды оқытуды қамтамасыз ету үшін жақсы дайындалуы және тиісті ресурстарға қол жеткізуі керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Нұрақоева А.Т., Шегенова З.Қ. Пәндік кіріктірілген оқыту (CLIL) әдісін қолдану бойынша мұғалімдерге арналған әдістемелік ұсыныстар – Астана. - 2013.-Б.8-10

2. Morton, T. (2013). CLIL in Practice: What does the research tell us? In Content and Language Integrated Learning (pp. 96-108). Palgrave Macmillan.

3. Jone Mills & Peter Evans. «Core Chemistry». Cambridge University Press. 2015. с 58.

«ЭССЕ ЖАЗУ МАШЫҒЫН ДАМУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР»

Басгудова Гүлжанат Орыновна
Батыс Қазақстан облысы, Шыңғырлау ауданы
«А.Тихоненко атындағы жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

*Педагогикалық жұмыстағы шешуші
нәрсе - ең жақсы оқыту әдістерін таба білуде.
Б.Алтынсарин*

Қазіргі таңда мектеп бағдарламасында өзекті мәселенің бірі - білім алушылардың білім сапасы, қорытынды аттестация және аралық аттестаттауды ұйымдастыруда жазылатын жазба жұмыстары. Әрине, ол – эссе. Эссе - тілдік шеберлікті, нақты позицияға негізделген шығармашылық жұмыс. Кейбір оқушылар эссе жазуда қиналып жатады. Осы тұрғыда эссе жазу дағдыларын қалай жетілдіремін? деген сұрақ төңірегінде ойлауды қажет етеді. Эссе жұмысын тиімді орындау мен жұмысты жақсартудың бірнеше тамаша стратегиялары бар. Эссе жазудың машығы мен сапасын арттыруға көп септігін тигізетін «Фрирайтинг» және эссе жұмысын орындап болған соң қолдануға болатын «Бұрын және кейін» әдіс-тәсілдерін қолдану өте тиімді. «Фрирайтинг» әдісін қолдануда білім алушы өзіне еркіндік береді. Қателік жіберіп, тәжірибе жасайды. Тақырыпқа қатысты пікірлерді жазып, соңында мәселе төңірегінде ойларын қағаз бетіне тоқтаусыз жазуына оң әсерін тигізуге көмектеседі. Ал «Бұрын және кейін» әдісі – жазылған жұмысты ретке келтіруге мүмкіндік беретін әдіс болып табылады. Сондықтан эссені үйрету барысында аталымыш әдістер өте тиімді болмақ.

Тірек сөздер: эссе, қорытынды аттестация және аралық аттестаттау, жазба жұмыстары, дағды, Фрирайтинг, бұрын және кейін.

Бүгінгі таңда білім беру парадигмасы өзгеріп, білім беруге деген жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынасқа ерекше көңіл бөлінуде. Сол себепті де болып жатқан ауқымды өзгерістер түрлі бастамалар мен түрлендірулерге кеңінен жол аша отырып, тәрбие мен білім беру ісін жоғары деңгейге көтеруді қажет етеді. Сондықтан да педагогтер әркез өзгеріп, жаңа арналарға тез бейімделіп, тәрбие мен оқытудың тиімді әдістері мен инновациялық технологияларын орасан зор қарқынмен меңгеріп жатқаны аян. Педагогтер үшін ең бастысы - оқушылардың таным көкжиегін кеңейту, білім алуға деген құштарлықтарын, өз бетімен жазба жұмыстарын орындау дағдыларын арттыру болып табылады. Қазіргі таңда мектеп бітірушілер үшін эссе жазу маңызды әрі басты міндеттердің бірі болып отыр. Биылғы оқу жылынан бастап та 5-8, 10 сынып оқушылары «Қазақ тілінен» міндетті емтихан тапсырады. «Ол – білім алушылардың бағдарламалар мазмұнын меңгеруін бағалау мақсатында өткізілетін рәсім» деп жобада түсіндірілген. Ұсынылған тапсырмалар легінде де эссе жазу міндеттемесі бар. Сондықтан білім алушылардың жазылым дағдысын жетілдіру мақсатында «Эссе жазу машығын дамытуда қолданылатын тиімді әдіс-тәсілдер» тақырыбын таңдап, осы бағытта жұмыстанып келе жатырмын. Мақсатым – тиімді әдіс-тәсілдер арқылы оқушыларды эссе жұмысын жазуға машықтандыру, ұсынылған тақырыпты шығармашылықпен түсіну, өз ұстанымын дәлелдей отырып, өз пікірі мен ойын білдіру қабілетін дамыту болып табылады. Қандай міндеттерді көздеймін:

белгілі мәселе бойынша өз пікірін еркін жеткізуге баулу;

эссені өз бетімен орындай алудың түрлі жолын көрсету;

әр түрлі тезистер, дәлелдер келтіре отырып, берілген тақырыпты ашуға бағыттау;

түрлі-әдіс тәсілдер арқылы эссе жазуға машықтандыру;

ой жүйесінің бірізділігін сақтаудағы сөз оралымдарын тиімді қолдану;

талдау жұмыстарында эссені егжей-тегжейлі талдауға бағыттау.

«Сабақ – жаңадан жаңаны табатын өнер» деп қазақтың көрнекті жазушысы, қоғам қайраткері Ж.Аймауытов айтқандай, білім беру саласындағы өзекті мәселелердің бірі – білім мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді әдістерін іздестіру болып отыр. Қазіргі әлемде

жай ғана сауаттылық жеткіліксіз болып қалғаны баршамызға мәлім. ХХІ ғасыр – технология ғасыры болғандықтан, Қазақстан әлем бойынша ең жаңа деген оқу формаларын зерттеп, білім саласында үнемі жаңарту жасап келеді. Ал эссе жазу бүгінде бүкіл академиялық жұмыста маңызды қызметке айналды. Сондықтан кез-келген білім алушыға жақсы эссе жазу бойынша нұсқаулық алу және қолжетімді әдіс-тәсілдердің қолданылуы өте маңызды. Жазу процесіне кіріспес бұрын, эссе туралы кеңесті мұқият түсіну қажет. Бұл қадам эссенің негізін қалайды. Анықтамадағы кілт сөздер мен ұғымдарды талдау басты қадам болмақ. Осы орайда «Миға шабуыл», «Топтастыру» сынды әдіс-тәсілдер өте тиімді. Білім алушылар тақырып төңірегінде толғанып, «Не туралы жазамын?», «Қандай мәселе төңірегінде ой қозғаймын?», «Тақырыптағы кілт сөз қандай?» деген сынды сауалдар төңірегінде ойланады. «Балық басынан шірейді» демекші, эссе жұмысының ең алғашқы тақырыбын ұғынбаған бала, тақырыпты толық аша алмай қалуы әбден мүмкін.

Эссе жазуға машықтандыру мақсатында сабақтарымда қолданылып жүрген бірнеше әдіс-тәсілдер бар. Мысалыға, «РАФТ»; «ПОПС формуласы»; «Қос жазба күнделігі», «Галлерияны шарлау», «Төрт сөйлем» әдісі және «Фрирайтинг» технологиясы, «Бұрын және кейін» әдісі.

Фрирайтинг – «еркін хат» әдісі. Бұл француз жазушысы Марк Леvidің «құпия жазу техникасы» болып табылады. Белгілі бір уақытта тақырыпқа қатысты барлық ойларды механикалық түрде жазу. Бұл жерде грамматика мен стиль туралы ойлаудың қажеті жоқ. Яғни бұл - ойдың, сөздердің еркін ағымына ену. Әдіс шығармашылықты дамытудан бастап эссе жазудың машығы мен сапасын арттыруға көп септігін тигізеді.

Фрирайтингті қашан қолдану керек?

Қиын болып көрінетін тақырыпты жазу жағдайында;

Жаңа күтпеген идеялар мен көзқарастарды жазу барысында;

Қандай да бір тақырып туралы тың ойларды жазу кезінде қолдануға болады.

Орындау қадамдары:

15-20 минут уақыт берілуі керек;

Ойға еркіндік беру, ойға келгеннің бәрін жаза беру.

Қандай ережелерді ұстану керек:

белгіленген уақыт аяқталғанша жазғаныңызды тоқтатпай немесе қайта оқымай тез жазу;

қателерді түзетпеу, ештеңені сызып тастамау, грамматиканы қадағаламау және тыныс белгілері, логика және стильге мән бермеу, өйткені «оны өзіңнен басқа ешкім оқымайды» деген қағиданы ұстану.

тақырып туралы ой ауытқып кеткенде, оған рұқсат ету. Егер жазатын ештеңе болмаса, ойға әлі ештеңе келмесе, жазбау себебін жазу керек, кейін келесі ой келеді.

жайсыз сезінгенде немесе енжарлықты сезінген жағдайда не мазалайтынын ойлану және бұл туралы да жазу ұсынылады.

Уақыт аяқталғаннан кейін қысқа үзіліс жасап, содан кейін мұқият жазғандарын оқыту арқылы келесі тапсырманы орындайды.

Эссе жұмысын орындап болған соң қолдануға болатын әдіс-тәсіл «Бұрын және кейін» деп аталды. «Бұрын және кейін» әдісі – жазылған жұмысты ретке келтіруге мүмкіндік беретін әдіс. Жұмысты ретке келтірудің қадамдарына тоқталып кететін болсақ.

Бірінші қадам – жазылған жұмысты тұтас деп сипаттау. Жұмысты қайта оқымай, сұрақтарға жауап беру.

Берілген үш сұраққа 1-2 сөйлем жауап беру (жауап міндетті түрде жазбаша болуы тиіс) :

Бұл мәтін не туралы?

Оқырман жұмысыңды оқығаннан кейін қандай ойлар мен сезімдерді сезінуі керек деп ойлайсыз?

Сіз бұл мәтінді не үшін жаздыңыз, ол қандай тапсырмаларды орындауы керек?

Екінші қадам нені жақсарту керектігін түсінуге көмектеседі. Мәтінді абзацтарға бөліңіз және сұрақтарға жауап беру ұсынылады:

Бұл абзацта не туралы айтылады? (Мазмұнға назар аударуды қажет етеді).

Оқырман бұл туралы не ойлауы немесе сезінуі керек деп ойлайсыз? (Аудиторияға назар аудару).

Бұл абзац не үшін қызмет етеді, оның бүкіл мәтіннің құрылымында қандай орны бар? (Жалпы мәтіндегі фрагменттің рөліне назар аударту).

Оқырманға айтылған пікірдің мағынасын жақсы түсінуіне көмектесе алады ма? (Мысалдар, фактілер)

Бұл абзацта нені өзгерту керек? Мұнда пайда болатын идеяларды жаздырту.

Үшінші қадам мәтінді қайта қарау бойынша керемет жұмыс жасағаннан кейін, негізгі нәрсені нақты тұжырымдайтын уақыттың кезекті шегі болып табылады. Жақсы үзіліс жасаңыз (кем дегенде 5 минут), содан кейін мәтінге тұтастай оралып, оған қайтадан қарау. Жазба жұмысы бойынша сұрақтар:

Жұмыстың тақырыбы не туралы? Оның басты назары неде? Қандай мәселе қозғалуы керек?

Тақырыпты ашуда жұмыста әлі де не жетіспейді?

Тақырыптан тыс мәліметтер. Мәтінде артық не бар?

Білім беруші сенің не айтқың келетінін түсіну үшін не білуі керек?

Төртінші қадам - мәтінді өңдеу. Бұл жұмыстың соңғы кезеңі. Жұмыста кездесетін әдеттегі қателер бар-жоғын тексеру жұмысы:

Жүз пайыз сенімді емес барлық ақпараттың көздеріннің нақтылығын тексеру;

Қайталануларды, клишелерді, түсініксіздіктерді және сенімсіздік сезімін тудыратын сөздерді алып тастау («қалай», «көріңіз», «мүмкін», «біреу» және т.б.);

Мағынаға толы өрнектерді ашып жазу. Мысалы, «мені қызықтырады» деген пікірдің орнына нақты әдебиеттің атауын не болмаса шығарманың атауын көрсетіп жазу.

Берілген қадамдар мен сұрақтар асықпай ойланып жауап беруді қажет етеді. «Бұрын және кейін» әдісі эссе жұмысын орындап болғаннан кейін жұмысты егжей-тегжейлі талдауға бағытталған. Білім алушы өзінің орындаған жұмысын дұрыс талдап түсінетін болса, болашақта жазып отырған жұмысын жүйелі жоспарлап, тақырыпқа сай сапалы жұмыс орындайтыны анық.

Жүйелі жұмыстың нәтижесінде еңбегімнің жемісінде көріп келемін. Соңғы 3 жылда мектеп бітіруші түлектердің қорытынды аттестация кезінде жазылған эссе жұмыстары тексеріліп, «өте жақсы» деген бағамен бағаланды. Ермуханова Ақбөпе есімді оқушым Республикалық пәндік олимпиаданың облыстық кезінде III орынды иеленіп, жақсы нәтиже көрсетті.

Білім алушылардың қажеттілігін қанағаттандыру тәсілінде білім алушылардың оқуға қолдау көрсету мақсатында Міржақып Дулатовтың «Жалғыз сүйеніш, жалғыз үміт - оқуда. Теңдікке жетсек те, жұрттығымызды сақтасақ та, дүниедегі сыбағалы орнымызды алсақ та, бір ғана оқудың арқасында аламыз. Жақсылыққа бастайтын жарқын жұлдыз - оқу» деген пікірмен келісе отырып, ұрпағымыздың біліміне ерекше көңіл бөліп, болашақта тәуелсіз, шығармашыл және өзінің ойы мен пікіріне, ұстанымына сенімді, эссе жазуға машықтанған тұлға болып қалыптасатыны анық.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Эссе жазу әдістемесі /құрастырған Миятбекова Ж. К.– Шымкент қаласы, 2021.
2. <https://itest.kz/> iTest. Қорытынды емтихандар 11-сынып
3. Сборник методических рекомендаций.–Биробиджан: ОГАОУ ДПО «ИПКПР», 2017.
4. <https://gradebees.com/how-to-write-good-essay/>
5. <https://balbal.kz/bilip-jur/frirayting-nemese-erkin-hat-tehnikasyi/>

СТРУКТУРИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ

И.В.Пастухова, КГУ «Октябрьская общеобразовательная школа
отдела образования г.Лисаковска» УОАКО

Аннотация. Материал «ТРИЗ көмегімен жоғары сынып оқушыларының ғылыми-зерттеу іс-әрекетін дамыту» тақырыбы бойынша магистранттың зерттеуінің жалғасы болып табылады. Мақалада студенттердің ғылыми-зерттеу әрекетінің дамуына әсер ететін педагогикалық жағдайлардың түрлері туралы мәліметтер құрылымдалған. Автор педагогикалық жағдайлардың толық құрылымдық сызбасын жасау мақсатында теориялық материалды синтездейді.

Материал является продолжением магистерского исследования на тему «Развитие исследовательской деятельности учащихся старших классов средствами ТРИЗ». В статье структурирована информация о видах педагогических условий, оказывающих влияние на развитие исследовательской деятельности учащихся. Автор синтезирует теоретический материал с целью разработки полной структурной схемы педагогических условий.

Түйінді сөздер: Педагогикалық жағдайлар, жағдайлар, дағдылар, схема

Ключевые слова: Педагогические условия, условия, навыки, схема

Проблема развития исследовательской деятельности учащихся в школе является достаточно актуальной в современной педагогике Республики Казахстан, что подтверждается Государственным общеобязательным стандартом образования, где на всех уровнях прослеживается необходимость развития исследовательских навыков учащихся.

Изучением проблемы развития исследовательских навыков и исследовательской деятельности учащихся занимались такие ученые как А.И.Савенков, А.Н.Поддьяков, А.В.Леонтович, А.С.Обухов, И.Н. Кузнецов, А.В.Запорожец, Дж.Брунер, Н. А.Александрова и другие.

Несмотря на актуальность и проработанность данной темы, в литературе отсутствует полная обобщенная классификация педагогических условий, необходимых для развития исследовательской деятельности. Разные авторы рассматривают либо часть, либо общие, размытые, укрупненные составляющие. В данной статье мы, анализируя источники, приводим наиболее полную схему педагогических условий необходимых для успешного развития исследовательских навыков обучающихся. Для начала дадим определение понятия «педагогические условия».

Попытки сформулировать определение понятия «Педагогические условия» предпринимались неоднократно. В данном направлении работали С.Н.Павлов, А.В.Сверчков и другие. Однако в силу сложности данного понятия В.А.Беликов предлагает формулировать определение в форме перечисления его признаков:

Педагогические условия - это:

1. совокупность внешних объектов образовательной среды, в определенных отношениях с которыми находится предмет исследования;
2. совокупность внутренних особенностей (состояний, качеств) предмета исследования, от которых в той или иной степени зависит решение проблемы;
3. данная совокупность внешних объектов и внутренних особенностей определяет существование, функционирование и развитие предмета исследования (эффективное решение поставленной проблемы). [1]

Изучением различных типов педагогических условий занимались такие ученые как В.А. Беликов, Е.И Козырева, С.Н. Павлов, А.В. Сверчков, Н.В. Журавская, А.В. Круглий, А.В. Лысенко, А.О. Малыгин, М.В. Рутковская и др.

А.Х.Хушбатов, на основе изучения и анализа результатов многочисленных научно-педагогических исследований указанных авторов показывает, что в теории и практике педагогической науки имеют место различные типы педагогических условий и выделяет три основных типа (рисунок 1). [8]

Рисунок 1. Типы педагогических условий

Рассмотрим подробнее каждый из приведенных типов педагогических условий.

– Организационно-педагогические условия

Данный вид подробно рассматривается в работах ученых Е.И. Козыревой, В.А.Беликова, С.Н.Павлова, А.В. Сверчкова, А.А.Володина, Н.Г.Бондаренко и других.

Под организационными условиями А.А.Володина и Н.Г.Бондаренко понимают существенный компонент комплекса объектов, явлений или процессов, от которых зависят другие, обуславливаемые феномены (объекты, явления или процессы), и влияющий на направленное и упорядоченное формирование среды, в которой протекает феномен. Организационные условия определяют пространственную среду в целом, а педагогические условия придают особенность пространственной среде, преобразуя ее в специфический формат – образовательную среду.

Предметно-пространственная структура воплощается в виде материально-технической базы, опосредующей реализацию образовательных отношений субъектов. Социокультурная структура пространственной среды, с одной стороны, отражает потребности и воплощенные возможности субъектов осуществлять образовательные отношения с использованием предметно-пространственной структуры, а с другой – формирует предпосылки для возникновения в предметно-пространственной структуре информации. Информация в предметно-пространственной структуре воплощается в виде содержания образования. [2]

Н.Ишполитова и Н.Стехова отмечают, что организационно-педагогические условия рассматриваются учеными как совокупность целенаправленно сконструированных возможностей содержания, форм, методов целостного педагогического процесса (мер воздействия), способствующих успешному решению задач педагогического процесса. [5]

Основываясь на вышесказанное сформируем следующую структуру организационно-педагогических условий:

1. Предметно-пространственная структура
 - 1.1 Материально-техническая база
 - 1.2 Форма организации работы обучающихся
2. Социокультурная структура
 - 2.1 Потребности субъектов образовательных отношений
 - 2.2 Содержание образования
 - 2.3 Методы и приемы, способствующие успешному решению задач.

– Психолого-педагогические условия

И.А.Федякова под психолого-педагогическими условиями понимает конкретный

способ взаимосвязанных мер в учебно-воспитательном процессе, направленных на формирование субъектных свойств личности... учитывая психологические особенности, продуктивные и эффективные способы и приемы деятельности в заданных условиях. [6]

М.В. Глебова под психолого-педагогическими условиями понимает психологически обоснованные особенности организации педагогического процесса, которые определяют успешность учебно-познавательной деятельности учащихся. Они включают в себя действия, направленные как на развитие продуктивного мышления школьников, так и на совершенствование самого педагогического процесса. [4]

В данной работе остановимся на определении М.В.Глебовой, поскольку оно наиболее полно описывает понятие «психолого-педагогические условия», в том числе ориентируя нас не только на развитие мышления школьников, но и совершенствование процесса обучения.

О.Н.Чернова среди основных условий развития профессиональной компетентности в образовательных организациях высшего и дополнительного профессионального образования выделяют:

... 4) психолого-педагогические (осуществление диагностики развития студентов, система стимулирования мотивации учения, определение критериев компетентности, рефлексивно-оценочный этап каждого занятия, включение студентов в самоуправление). [9]

Основываясь на изученный материал сформируем следующую структуру психолого-педагогических условий:

1. Направленные на развитие школьника
 - 1.1 Критерии определения уровня развития школьника
 - 1.2 Способы диагностики уровня развития школьников
 - 1.3 Рефлексивно-оценочный этап занятия
 - 1.4 Способы включения учащихся в самоуправление и самостоятельную деятельность

по развитию требуемых навыков

2. Направленные на совершенствование педагогического процесса
 - 2.1 Принципы и подходы, реализуемые педагогом
 - 2.2 Действия, направленные на повышение уровня квалификации педагога
- Дидактические условия

Р.М. Гаранина указывает что «дидактическое условие – активизация мыслительной деятельности и познавательной активности – реализуется посредством применения активных методов обучения». [3]

Н.В.Фоменко показывает: «Дидактическими условиями могут выступать:

1. Системное построение каждого учебного предмета и учебного плана в целом.» [7]

Принципы и примеры, которые приводят в рамках системно-деятельностного подхода показывают нам что несистематизированность знаний или действий по их усвоению является неэффективной.

«...4. Единство репродуктивного и продуктивного характера учебной деятельности в процессе её формирования.» [7]

Репродуктивная и продуктивная деятельность тесно взаимосвязаны, поскольку человек может создать нечто новое только основываясь на ранее полученный опыт и знания.

Основываясь на изученный материал сформируем следующую структуру дидактических условий:

1. Применение активных методов обучения
2. Системность в построении учебного курса, применении заданий
3. Сочетание репродуктивной и продуктивной деятельности

В итоге получаем структуру педагогических условий (схема 1). Данная схема может быть использована в работе заместителей директоров по научно-методической работе и руководителей научных обществ учащихся и стать основой позитивных изменений в работе с одаренными учащимися.

Схема 1. Педагогические условия развития навыков исследовательской деятельности школьников

Список использованной литературы:

1. Беликов В.А., Образование. Деятельность. Личность: монография. Академия Естествознания. Москва, 2010, 340 р., с. 236
2. Володин А.А., Бондаренко Н.Г. Анализ содержания понятия «Организационно-педагогические условия» // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. 2014. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-soderzhaniya-ponyatiya-organizatsionno-pedagogicheskie-usloviya> (дата обращения: 14.01.2023)
3. Гаранина, Р. М. Дидактические условия оптимального применения междисциплинарных связей на занятиях по химии в медицинском вузе / Р. М. Гаранина // Вестник Томского государственного университета. – 2020. – № 461. – С. 176-182. – DOI 10.17223/15617793/461/21. – EDN FCVKIB.
4. Глебова М.В. система психолого-педагогических условий развития продуктивного мышления старшеклассников // Современные наукоемкие технологии. – 2015. – № 9. – С. 115-119; URL: <https://top-technologies.ru/ru/article/view?id=35134> (дата обращения: 15.01.2023).
5. Ипполитова, Н. В. Анализ понятия «педагогические условия»: сущность, классификация / Н. В. Ипполитова, Н. С. Стерхова // General and Professional Education. – 2012. – № 1. – С. 8-14. – EDN YPEAGD.
6. Федякова И. А. Формирование субъектных свойств личности младшего школьника // Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения. 2011. №19-1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-subektnyh-svoystv-lichnosti-mladshego-shkolnika> (дата обращения: 15.01.2023)
7. Фоменко Н.В. Дидактические условия формирования учебной деятельности в начальных классах // Инновационная наука. 2015. №9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/didakticheskie-usloviya-formirovaniya-uchebnoy-deyatelnosti-v-nachalnyh-klassah> (дата обращения: 15.01.2023).
8. Хушбахтов, А. Х. Терминология «педагогические условия» / А. Х. Хушбахтов. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2015. — № 23 (103). — С. 1020-1022. — URL: <https://moluch.ru/archive/103/23955/> (дата обращения: 14.01.2023).
9. Чернова, О. Н. Психолого-педагогические условия формирования психологической компетентности учителя как предмет психологического исследования / О. Н. Чернова // World science: problems and innovations : сборник статей XIV Международной научно-практической конференции: в 2 частях, Пенза, 30 октября 2017 года. – Пенза: «Наука и Просвещение» (ИП Гуляев Г.Ю.), 2017. – С. 309-317. – EDN ZQMFTR.